

VE
RI
TAS

ΑΜΑΛΙΑ

Η

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

ΤΗΣ

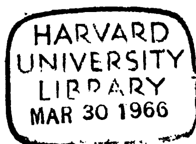
ΕΛΛΑΔΟΣ

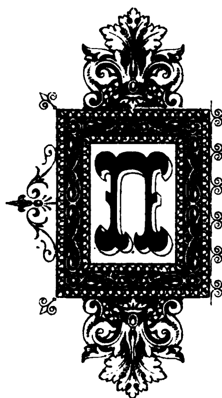

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1896

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 30 1966

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ

ρὸς ὑμᾶς, αἵτινες τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἐμπνέετε εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σας· πρὸς ὑμᾶς, αἵτινες διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ὡς δι' ἱεροῦ Εὐαγγελίου, μορφοῦτε τοὺς ἑλληνικοὺς οἴκους σας· πρὸς ὑμᾶς ἀφιερῶ τὴν βραχεῖαν ταύτην Διατριβὴν περὶ τοῦ βίου τῆς **Βασιλίσσης Ἀμαλίας** καὶ τῆς **Αὐλῆς αὐτῆς**, εὐελπιστοῦσα ὅτι θέλετε ἀποδεχθῇ εὐμενῶς καὶ καταστήσει αὐτὴν προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῇ οἰκογενείᾳ ὑμῶν.

Δὲν ζωγραφεῖται ἐν αὐτῇ βίος καὶ δρᾶσις εἰκονική, ἀλλὰ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἀναγράφονται πληροφορίαι τέως ἄγνωστοι ἡμῖν, περισυλλεχθεῖσαι ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν, ἐκ προσώπων διακεκριμένων καὶ ἀγαπητῶν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἅτινα ἔζησαν,

ἕδρασαν ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ παρηκολούθησαν πᾶσαν ἀνέλιξιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ ἐνεργοῦ βίου τῆς πρώτης Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν παρ' Αὐτῇ Ἐπιτίμων Κυριῶν.

Ἀναφυλλίζουσα δὲ πρὸς ὑμᾶς σελίδας τοῦ λυκαυγοῦς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, εὐτυχὴς ἔσομαι ἂν δυνηθῶ νὰ ἐπισπάσω ἓν βλέμμα στοργῆς, ἕνα παλμὸν ἀγάπης ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1896.

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΛΙΜΠΕΡΤΗ

ΔΙΚΗΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἑλλάς, κραταιὰ ἄνασσα τοῦ πνεύματος, ἡ διαφωτίσασα τὰς συνειδήσεις τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ τῆς ἡμέρας φωτίζει τὸ σύμπαν· ἡ Ἑλλάς, ἡ δύσασα μοιραίως ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα σκότους βαρβαρικῆς κατακτήσεως, ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῶν ἐθνῶν, ἐξελθοῦσα ἐκ τῆς ἀβύσσου φλογῶν καὶ αἵματος, νικήτρια τῆς ὕλης, πάλλουσα τὸ δόρυ τῆς Παλλάδος της καὶ περιβεβλημένη τὸν στέφανον τῆς Δόξης καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Ἔπεσε περικαλλὴς καὶ σκηπτοῦχος βασίλισσα μὲ τὰ ποιητικώτατα σύμβολα τοῦ Δωδεκαθέου της, καὶ ἀνηγέρθη ἔνδοξος ἡρωὶς καὶ ἁγνὴ μάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀναγεννηθεῖσα Χριστιανικὴ Ἑλλὰς δὲν ἦτο

πλέον ἡ προνομιοῦχος Ἐθνικὴ Ἑλλάς, ἡ τῶν Μηδικῶν, τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου. Ἡ σφοδρὰ τῆς τυραννίας καταιγίς, ἡ παγερὰ τῆς λεηλασίας λαῖλαψ συνεκλόνησαν καὶ ἀνέτρεψαν τὸ ἔδαφος, ἐμάραναν τὰ κάλλη καὶ ἐπεσκότισαν τὴν αἴγλην αὐτῆς.

Αἱ πεδιάδες της ἤδη ἄχλοοι, τὰ πολυύμνητα ὄρη της ἄδενδρα, οἱ ἀγροὶ χέρσοι, καὶ ἔρημοι κατοίκων αἱ πολυάριθμοι αὐτῆς πόλεις.

Σιγὴ πένθους ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, σιγὴ ἐπὶ τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, συντρίμματα κιόνων ἐπὶ τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Ὀλυμπίας, ἴχνη βάνδαλα ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος.

Μόνον ἀπὸ τῶν βράχων καὶ τῶν χαραδρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν της ἀντηχεῖ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ ὁ θροῦς τῶν πυρπολικῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἀνέρχεται καπνὸς πυρίτιδος καὶ ἀτμὸς αἱμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἐλευθερίας προσενεχθέντων ὁλοκαυτωμάτων.

Καὶ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῆς Τέχνης, καὶ ἐπὶ τῶν ὀστῶν τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος συμπήγνυται ὁ ἀναβιώσας Ἑλληνισμός, ὅπως ἱδρύσῃ τὸ νέον ἐλεύθερον Κράτος, ἀναπλάσῃ τὸν ἐθνικόν του βίον, σχηματίσῃ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ ὑψώσῃ Βασιλείαν.

Ἀθῆναι! ὄνομα περικλεές, ἑστία παντὸς καλοῦ, χώρα ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐθνῶν ὡς εἰκὼν μεγαλείου καὶ δόξης ἰνδαλματισθεῖσα, ὁ πρῶτος παλμὸς καὶ ὁ πρῶτος ἔρως τῶν Ἑλ-

λήνων, Σὺ ὡρίσθης καὶ πάλιν ὡς πρωτεύουσα τοῦ νέου Βασιλείου.

Ἀλλ' ἐκ τῶν λευκοστύλων Ναῶν καὶ τῶν ἀπαραμίλλων ἀγαλμάτων, ἐκ τῶν καλλιμαρμάρων Θεάτρων καὶ Στοῶν σου, ἐκ τῶν παραδεισίων κήπων καὶ καλλιτεχνικῶν οἴκων σου, ποῖος σοὶ ἐναπέμεινε πλέον κόσμος! Ὡς νεκρόπολις τοῦ παρελθόντος σου κεῖσαι ἤδη μέγας τάφος εὐκλεῶν λειψάνων τῶν μόλις περισωθέντων ἠκρωτηριασμένων Μνημείων σου. Σποραδικοὶ ξύλινοι οἰκίσκοι ὑπὸ τὰ κράσπεδα τῆς Ἀκροπόλεώς σου παραμένουσι τοῦτ' αὐτὸ μάρτυρες τῶν δεινῶν καὶ συμφορῶν, ἃς ὑπέστης. Αὐτοὶ μόνοι καὶ πρῶτοι θέλουσι χρησιμεύσει τὰ σκηνώματα Ἀρχῶν καὶ Αὐλῆς, μεταφερομένων, τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1835, ἀπὸ τοῦ ἡρωικοῦ Ναυπλίου, ἔνθα εἶχε στήσει τὴν ἕδραν ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς ταπεινοῖς τούτοις οἰκίσκοις στηλωθεὶς πρῶτος Βασιλικὸς θρόνος τῆς Ἑλλάδος φωτίζεται ἐκ τῶν ἀκτίνων τῆς πάλαι εὐκλείας καὶ τῆς αἴγλης τῆς μεγάλης ἐποποιίας τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Τοὺς δ' ἐπ' αὐτοῦ καθημένους νεαροὺς Βασιλεῖς περιβάλλουσιν αἱ διάπυροι εὐχαὶ καὶ ἡ θερμὴ ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων. Καὶ πάντες, ἀγωνισταὶ καὶ πολιτευόμενοι, ἄνδρες τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ λαοῦ, πρὸς ἓν ἀτενίζουσι κέντρον καὶ προσηλοῦσιν ἅπασαν τὴν προσοχήν, πρὸς τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν. Οὗτοι δὲ ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔρωτος διὰ τὴν πάλαι Ἑλλάδα κατεχόμενοι καὶ μετὰ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ τρόπαια τῆς νέας Ἑλλάδος ἀτενίζοντες, πλήρεις ἀγάπης καὶ εὐγενοῦς ὑπερηφανείας φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὸ Ἑλληνικὸν

ΑΜΑΛΙΑ
Η
ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

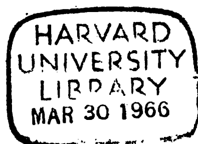

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1896

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 30 1966

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ

ΑΜΑΛΙΑ

Η

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

ΤΗΣ

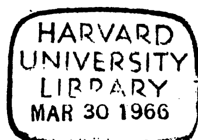
ΕΛΛΑΔΟΣ

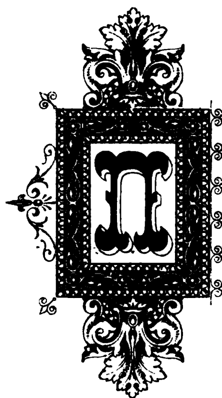

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1896

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 30 1966

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ

ρὸς ὑμᾶς, αἵτινες τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἐμπνέετε εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σας· πρὸς ὑμᾶς, αἵτινες διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ὡς δι' ἱεροῦ Εὐαγγελίου, μορφοῦτε τοὺς ἑλληνικοὺς οἴκους σας· πρὸς ὑμᾶς ἀφιερῶ τὴν βραχεῖαν ταύτην Διατριβὴν περὶ τοῦ βίου τῆς **Βασιλίσσης Ἀμαλίας** καὶ τῆς **Αὐλῆς αὐτῆς**, εὐελπιστοῦσα ὅτι θέλετε ἀποδεχθῇ εὐμενῶς καὶ καταστήσει αὐτὴν προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῇ οἰκογενείᾳ ὑμῶν.

Δὲν ζωγραφεῖται ἐν αὐτῇ βίος καὶ δρᾶσις εἰκονική, ἀλλὰ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἀναγράφονται πληροφορίαι τέως ἄγνωστοι ἡμῖν, περισυλλεχθεῖσαι ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν, ἐκ προσώπων διακεκριμένων καὶ ἀγαπητῶν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἅτινα ἔζησαν,

ἔδρασαν ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ παρηκολούθησαν πᾶσαν ἀνέλιξιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ ἐνεργοῦ βίου τῆς πρώτης Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν παρ' Αὐτῇ Ἐπιτίμων Κυριῶν.

Ἀναφυλλίζουσα δὲ πρὸς ὑμᾶς σελίδας τοῦ λυκαυγοῦς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, εὐτυχὴς ἔσομαι ἂν δυνηθῶ νὰ ἐπισπάσω ἓν βλέμμα στοργῆς, ἕνα παλμὸν ἀγάπης ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1896.

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΛΙΜΠΕΡΤΗ

ΔΙΚΗΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἑλλάς, κραταιὰ ἄνασσα τοῦ πνεύματος, ἡ διαφωτίσασα τὰς συνειδήσεις τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ τῆς ἡμέρας φωτίζει τὸ σύμπαν· ἡ Ἑλλάς, ἡ δύσασα μοιραίως ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα σκότους βαρβαρικῆς κατακτήσεως, ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῶν ἐθνῶν, ἐξελθοῦσα ἐκ τῆς ἀβύσσου φλογῶν καὶ αἵματος, νικήτρια τῆς ὕλης, πάλλουσα τὸ δόρυ τῆς Παλλάδος της καὶ περιβεβλημένη τὸν στέφανον τῆς Δόξης καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Ἔπεσε περικαλλὴς καὶ σκηπτοῦχος βασίλισσα μὲ τὰ ποιητικώτατα σύμβολα τοῦ Δωδεκαθέου της, καὶ ἀνηγέρθη ἔνδοξος ἡρωὶς καὶ ἁγνὴ μάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀναγεννηθεῖσα Χριστιανικὴ Ἑλλὰς δὲν ἦτο

πλέον ἡ προνομιοῦχος Ἐθνικὴ Ἑλλάς, ἡ τῶν Μηδικῶν, τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου. Ἡ σφοδρὰ τῆς τυραννίας καταιγίς, ἡ παγερὰ τῆς λεηλασίας λαῖλαψ συνεκλόνησαν καὶ ἀνέτρεψαν τὸ ἔδαφος, ἐμάραναν τὰ κάλλη καὶ ἐπεσκότισαν τὴν αἴγλην αὐτῆς.

Αἱ πεδιάδες της ἤδη ἄχλοοι, τὰ πολυύμνητα ὄρη της ἄδενδρα, οἱ ἀγροὶ χέρσοι, καὶ ἔρημοι κατοίκων αἱ πολυάριθμοι αὐτῆς πόλεις.

Σιγὴ πένθους ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, σιγὴ ἐπὶ τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, συντρίμματα κιόνων ἐπὶ τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Ὀλυμπίας, ἴχνη βάνδαλα ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος.

Μόνον ἀπὸ τῶν βράχων καὶ τῶν χαραδρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν της ἀντηχεῖ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ ὁ θροῦς τῶν πυρπολικῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἀνέρχεται καπνὸς πυρίτιδος καὶ ἀτμὸς αἱμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἐλευθερίας προσενεχθέντων ὁλοκαυτωμάτων.

Καὶ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῆς Τέχνης, καὶ ἐπὶ τῶν ὀστῶν τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος συμπήγνυται ὁ ἀναβιώσας Ἑλληνισμός, ὅπως ἱδρύσῃ τὸ νέον ἐλεύθερον Κράτος, ἀναπλάσῃ τὸν ἐθνικόν του βίον, σχηματίσῃ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ ὑψώσῃ Βασιλείαν.

Ἀθῆναι! ὄνομα περικλεές, ἑστία παντὸς καλοῦ, χώρα ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐθνῶν ὡς εἰκὼν μεγαλείου καὶ δόξης ἰνδαλματισθεῖσα, ὁ πρῶτος παλμὸς καὶ ὁ πρῶτος ἔρως τῶν Ἑλ-

λήνων, Σὺ ὡρίσθης καὶ πάλιν ὡς πρωτεύουσα τοῦ νέου Βασιλείου.

Ἀλλ' ἐκ τῶν λευκοστύλων Ναῶν καὶ τῶν ἀπαραμίλλων ἀγαλμάτων, ἐκ τῶν καλλιμαρμάρων Θεάτρων καὶ Στοῶν σου, ἐκ τῶν παραδεισίων κήπων καὶ καλλιτεχνικῶν οἴκων σου, ποῖος σοὶ ἐναπέμεινε πλέον κόσμος! Ὡς νεκρόπολις τοῦ παρελθόντος σου κεῖσαι ἤδη μέγας τάφος εὐκλεῶν λειψάνων τῶν μόλις περισωθέντων ἠκρωτηριασμένων Μνημείων σου. Σποραδικοὶ ξύλινοι οἰκίσκοι ὑπὸ τὰ κράσπεδα τῆς Ἀκροπόλεώς σου παραμένουσι τοῦτ' αὐτὸ μάρτυρες τῶν δεινῶν καὶ συμφορῶν, ἃς ὑπέστης. Αὐτοὶ μόνοι καὶ πρῶτοι θέλουσι χρησιμεύσει τὰ σκηνώματα Ἀρχῶν καὶ Αὐλῆς, μεταφερομένων, τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1835, ἀπὸ τοῦ ἡρωικοῦ Ναυπλίου, ἔνθα εἶχε στήσει τὴν ἕδραν ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς ταπεινοῖς τούτοις οἰκίσκοις στηλωθεὶς πρῶτος Βασιλικὸς θρόνος τῆς Ἑλλάδος φωτίζεται ἐκ τῶν ἀκτίνων τῆς πάλαι εὐκλείας καὶ τῆς αἴγλης τῆς μεγάλης ἐποποιίας τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Τοὺς δ' ἐπ' αὐτοῦ καθημένους νεαροὺς Βασιλεῖς περιβάλλουσιν αἱ διάπυροι εὐχαὶ καὶ ἡ θερμὴ ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων. Καὶ πάντες, ἀγωνισταὶ καὶ πολιτευόμενοι, ἄνδρες τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ λαοῦ, πρὸς ἓν ἀτενίζουσι κέντρον καὶ προσηλοῦσιν ἅπασαν τὴν προσοχήν, πρὸς τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν. Οὗτοι δὲ ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔρωτος διὰ τὴν πάλαι Ἑλλάδα κατεχόμενοι καὶ μετὰ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ τρόπαια τῆς νέας Ἑλλάδος ἀτενίζοντες, πλήρεις ἀγάπης καὶ εὐγενοῦς ὑπερηφανείας φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὸ Ἑλληνικὸν

Διάδημα. Ἀφοσιωθέντες ὁλοψύχως πρὸς τὴν θετὴν αὐτῶν πατρίδα ἕνα ἔχουσι πόθον διακαῆ: «Τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ των· τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους· τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς πανελληνίου πατρίδος.»

Ἡ Ἑλλὰς ἦν τὸ ἴνδαλμα τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, ὡς ἀποκαλύπτεται ἡμῖν ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ψυχολογικῇ ἐρεύνῃ τοῦ ὅλου βίου αὐτῶν. Περιπαθῆ ὄντως ἀγάπην ᾐσθάνθησαν ὑπὲρ αὐτῆς! Ὁμοίαν δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι μόνον φιλόστοργοι γονεῖς πρὸς τέκνα, εὐσεβῆ τέκνα πρὸς γονεῖς. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἠγάπησε καὶ ἐλάτρευσε τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν.

Ἀλλ' ἡ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις λαοῦ καὶ βασιλέων δὲν διασταυροῦνται πάντοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ὅπως ἀποτελέσωσι θερμὴν καὶ φωτεινὴν ἑστίαν, ἐξ ἧς αἱ ἀκτῖνες ἐκπεμπόμεναι νὰ διασκορπίζωσι τὴν ἀκτινοβολίαν. Αὕτη συμβαίνει πολλάκις νὰ διαθλᾶται πρὸ τοῦ μεγάλου κατόπτρου, ὅπερ ἐγείρει καὶ στρέφει ἑκάστοτε χεὶρ ἰσχυρὰ καὶ παντοδύναμος, ἡ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Πολιτικῆς.

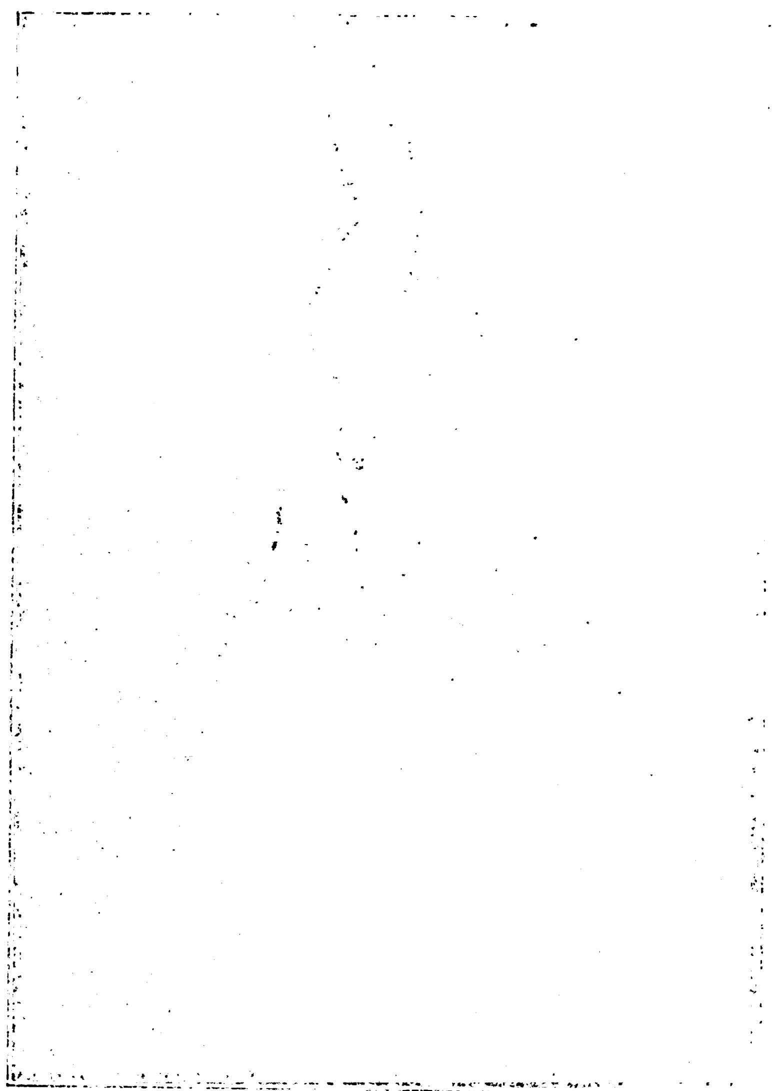
Ὢ! ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν Βασιλέων του ἀγάπη νὰ διήρχετο ἀνεπισκιάστως, τοιοῦτοι Βασιλεῖς ἤθελον ὑπάρξει εὐτυχεῖς καὶ ἔνδοξοι ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη αὕτη νὰ διέλυε τὰ ζοφερὰ νέφη, ἅτινα ἀείποτε συνεσκότιζον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ κατέπνιγε πᾶν σπέρμα ἔριδος καὶ ἐγωισμοῦ! Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη τῶν Βασιλέων νὰ μετέβαλλεν αὐθωρεὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς διὰ μαγικῆς τινος δυνάμεως, εἰς χώραν εὐδαίμονα καὶ πλουσίαν, καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται παρ' αὐτῶν πᾶσαι αἱ φιλόδοξοι

βλέψεις καὶ ἀπαιτήσεις, - ὅπως μὴ εἰσεχώρει καὶ ἡ ἔξωθεν ἐπίδρασις - βεβαίως δὲν θὰ ἐπλέκετο τὸ θλιβερὸν δρᾶμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου, εἰς ὃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη αἴφνης θεατής, καὶ ὁ νεώτερος Κόδρος τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἀντήλλασσε τὸ Βασιλικὸν στέμμα πρὸς τὸ ἀκάνθινον τῆς ἐξορίας, ὅπερ ἔφερε μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ ἐν Βαμβέργῃ πράως καὶ καρτερικῶς, ῥαντιζόμενον ἀπὸ τὰς ἀτμίδας τῶν δακρύων τῆς πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης αὐτῷ βασιλίσσης Ἀμαλίας.

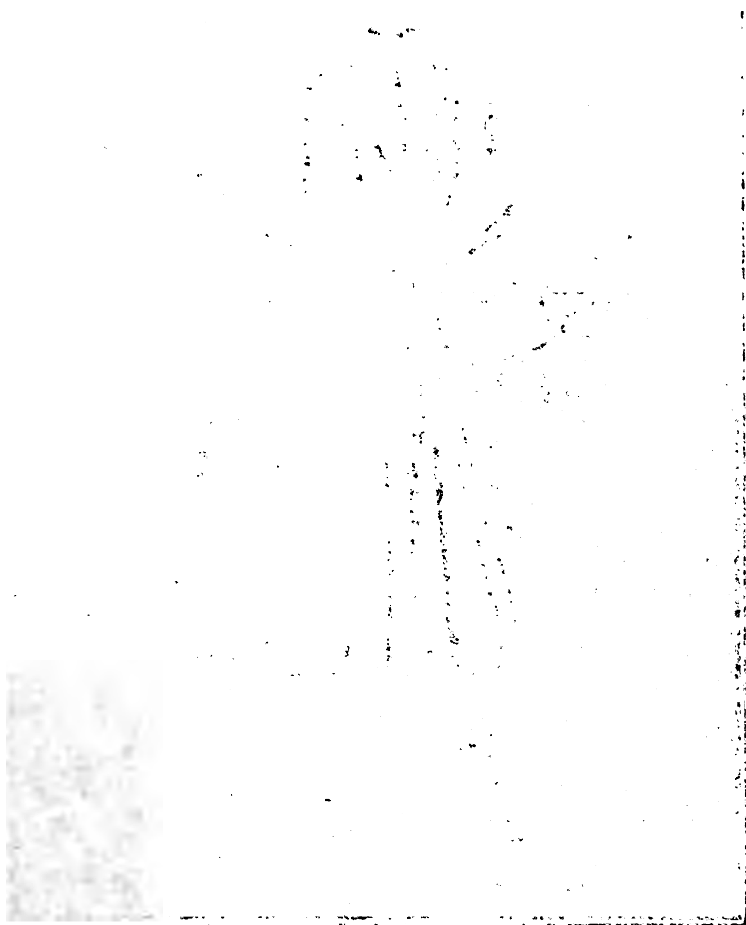

Τύποις 'Εστίας

Τοποις Ἑλ...

Τύποις 'Εστίας

I

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΑΜΑΛΙΑΣ - ΧΑΡΑΚΤΗΡ - ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ

Θυγάτηρ πρωτότοκος τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Ὀλδεμβούργου Φρειδερίκου Αὐγούστου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἀδελαΐδος ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐγεννήθη ἐν Ὀλδεμβούργῳ τῇ 27η Δεκεμβρίου 1818. Ἡ μήτηρ αὐτῆς κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Σουηδίᾳ Οἴκου Βάζα, τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς μέγας δοὺξ Πέτρος, ὁ νῦν ἡγεμονεύων ἐν Ὀλδεμβούργῳ, ἐγένετο σύζυγος τῆς μεγάλης δουκίσσης τοῦ Σὰξ-Ἄλτεμβουργ Ἐλισάβετ, ἐξαδέλφης

ἐκ μητρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ ἀδελφῆς τῆς μητρὸς τῆς ἡμετέρας ἀνάσσης Ὄλγας. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν Οἶκον τῶν Ῥωμανὼφ ἐσυγγένευεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, καθόσον ὁ ἐξάδελφος αὐτῆς πρίγκιψ τοῦ Ὀλδεμβούργου Πέτρος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν Αἰκατερίνην, θυγατέρα τοῦ Παύλου καὶ ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου.

Στερηθεῖσα ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ τὴν μητέρα αὐτῆς, ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν πάσῃ λεπτότητι καὶ ἐθιμοτυπίᾳ γερμανίδος ἡγεμονίδος. Ἡ ἔξοχος αὐτῆς διάνοια, προσφόρως καλλιεργηθεῖσα, ἀνέπτυξε πάσας τὰς χάριτας τοῦ γυναικείου πνεύματος. Παιδίσκη ἔτι εἶχεν ἀνωτέραν ἀνάπτυξιν διανοίας καὶ θέλησιν ἰσχυράν. Ἡ καλλίτεχνος αὐτῆς ψυχὴ ἦν λάτρις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Ἀφοσιωθεῖσα παιδιόθεν εἰς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως διῆγεν ἐπὶ ὥρας ἐν ὑπαίθρῳ, ποτὲ μὲν καλλιεργοῦσα ἐν τῷ δουκικῷ κήπῳ φυτὰ προσφιλῆ αὐτῇ, ποτὲ δὲ διατρέχουσα ἔφιππος τὰ ἀπέραντα δάση τῶν πατρικῶν της κτημάτων. Ἐτέρπετο ρεμβάζουσα ὑπὸ τὸν ποιητικὸν ψίθυρον τῶν φρισσόντων φύλλων καὶ τὸ μινύρισμα τῶν πτηνῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ψυχρὰς τοῦ χειμῶνος ὥρας, ὅτε ἐμυκᾶτο ἡ βοὴ τῶν ἀνέμων καὶ σειόμενα ἔτριζον τὰ δένδρα, διέσχιζεν ἡ δεξιὰ ἀμαζὼν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, μεταβαίνουσα εἰς ἐκδρομὰς καὶ ἀψηφοῦσα τὴν χειμάζουσαν φύσιν. Ἦτο ἀληθὴς Δρυάς, ἀληθὴς Ἄρτεμις Τευτονίς. Καὶ τῆς

ὡραίας ταύτης κόρης τῶν δασῶν ἡ αὔρα τοῦ ἔαρος καὶ ἡ ψυχρὰ τοῦ χειμῶνος πνοή, ἐναμίλλως θωπεύουσαι τὴν ζωηρὰν μορφήν, ἀπετύπουν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἀνθηρότητα καὶ τὴν χροιὰν τῆς ὑγείας καὶ τῆς καλλονῆς.

Καὶ ἐφημίζετο ἐν ταῖς Αὐλαῖς τῆς Γερμανίας ἐπί τε τῇ καλλονῇ καὶ ταῖς ὑπερόχοις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἀρεταῖς, καὶ πολλῶν μνηστήρων ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν· ἰδιαίτατα δ' ἐξετιμήθη ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ Α', βασιλέως τῆς Βαυαρίας καὶ πατρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ὅστις, ἀποβλέψας καὶ εἰς τὸ θρήσκευμα, ἐξελέξατο αὐτὴν σύζυγον τούτου, διότι φοβούμενος τὸν φανατισμὸν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, δὲν ἤθελεν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς ὢν τῆς Ἑλλάδος, νὰ λάβῃ σύζυγον Καθολικήν. Καὶ ὄντως ὁ βαθύφρων ἄναξ δὲν ἠπατήθη κατὰ τὴν ἐκλογήν. Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἀνταπεκρίθη πληρέστατα εἰς τὰς προσδοκίας αὐτοῦ.

Δεκαοκταέτις γενομένη σύζυγος τοῦ Ὄθωνος καὶ κατελθοῦσα εἰς Ἑλλάδα, ἐξήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸ ἔξοχον κάλλος καὶ τὴν ἀγχίνοιαν, ἥτις ἠκτινοβόλει ἐπὶ τοῦ ἐστεμμένου αὐτῆς μετώπου. Ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, παραστὰς κατὰ τὴν ἀπόβασιν αὐτῆς ἐν Πειραιεῖ, τῇ 24 Φεβρουαρίου 1837, γράφει ἐν τοῖς **Ἀπομνημονεύμασιν** αὐτοῦ, ὅτι «ἀποβιβαζομένης ἐκ τῆς λέμβου πολλοὶ εἶχον διὰ στόματος τὴν Ἀναδυομένην τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἦτο τῆς ἑορτῆς τὸ κόσμημα».

Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνθουσιῶν καὶ θαυμάζων ἀπέβλεπε πρὸς αὐτὴν οὐχὶ ὡς εἰς γυναῖκα ἢ βασίλισσαν, οὐχὶ ὡς εἰς τὴν μυθολογουμένην Ἄρτεμιν ἢ Ἀθηνᾶν, ἀλλ' ὡς ἀνώτερον καὶ φανταστικὸν ὄν, ὡς πρὸς ζῶσαν θεότητα, κατελθοῦσαν ἐκ τῶν νεφελῶν καὶ προκαλοῦσαν μετὰ τῶν ἀνευφημιῶν καὶ ζητωκραυγῶν καὶ ὑποκλίσεις σεβασμοῦ καὶ λατρείας.

Ἦτο εἰς ἄκρον λεπτοφυὴς μετὰ παραστήματος μεγαλοπρεποῦς. Ἡ ὡραία αὐτῆς κεφαλὴ ἱσταμένη ὑπερηφάνως κατεστέφετο ὑπὸ πλαισίου χρυσιζούσης κόμης, ἡ δὲ μαρμαρυγὴ τῆς σπανίας ἀνθηρότητος ἀνεδείκνυεν ἔτι μᾶλλον τὴν χιονώδη καὶ ροδίνην χροιὰν τῆς μορφῆς της. Οἱ μεγάλοι καὶ βαθυκύανοι αὐτῆς ὀφθαλμοί, σκιαζόμενοι ὑπὸ πυκνῶν βλεφαρίδων καὶ ἐπαλλάσσοντες ἐν τῇ βλέψει τὸ γλαυκὸν τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, ἐξήστραπτον ἀκτῖνας ζωῆς, εὐφυΐας, καὶ σθένος ψυχῆς. Ἡ ἀλαβάστρινος αὐτῆς χεὶρ θαυμασίας τελειότητος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον Φειδίου· ἡ δὲ λεπτὴ ὀσφὺς συνεπλήρου τὴν ὅλην χάριν τοῦ ἀγαλματώδους σώματός της. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ ἀπέπνεε κάλλος, μεγαλεῖον.

Αἱ ἐντυπώσεις αὗται, ἃς ἔσχον ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας εἰς Ἀθήνας μαθήτριαι λευχείμονες τότε, προσφέρουσαι στεφάνους ἀνθέων ἐν τῇ γενομένῃ ὑποδεξιώσει, καὶ σήμερον πρεσβύτιδες σεβασταί, διατηροῦνται ἔτι ἐν αὐταῖς ζωηραί, ποιητικαί, προσφιλεῖς καὶ ἱεραί.

Μετὰ τῆς ἐξόχου καλλονῆς συνήνου καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς μεγάλας, διάνοιαν μεγαλεπήβολον, χα-

ρακτῆρα ὑπερήφανον καὶ ἐπιβλητικόν, καὶ ἐπὶ τούτοις πνεῦμα πολιτικόν, ὡς πάντες οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι ἀποφαίνονται. Διὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς προτερημάτων ἐπεβλήθη, καὶ ἡ ἐπιβολὴ ἦτο ἰσχυρὰ οὐ μόνον ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ἐκέκτητο προσέτι πνεῦμα ἐταστικώτατον καὶ τὴν χάριν τοῦ λεπτοῦ παρατηρητικοῦ, δι' ὧν ἐνεβάθυνεν εἰς τὰ ἄδυτα τῶν σκέψεων καὶ αἰσθημάτων, σπανίως λανθάνουσα εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν χαρακτήρων. Διηγοῦνται, ὅτι ἀπολέσασά ποτε ἐν τῷ ἀνακτορικῷ κήπῳ κόσμημα προσφιλὲς διέταξε τῷ κ. Σμίθ, διευθυντῇ τότε τοῦ κήπου, νὰ παρελάσωσι πρὸ αὐτῆς οἱ ἐργάται. Τὸ βλέμμα της ἐσταμάτησεν ἐπί τινος, ὅστις ἀπέλαυε φήμης ἡσύχου καὶ βραχυλόγου· διὸ ἐξηγέρθη ἡ ἔκπληξις καὶ ὁ δισταγμὸς τοῦ Σμίθ. Καὶ ὅμως ἀπεδείχθη ὕστερον, ὅτι εἰς ἐκεῖνον εὑρίσκετο τὸ ἀπολεσθέν. «Προσέχετε, εἶπε τότε ἡ Βασίλισσα, τὰς ὑπούλους φυσιογνωμίας καὶ τοὺς κάτω νεύοντας ὀφθαλμούς· ὑποκρύπτουσιν οὗτοι ἄβυσσον χαμερπῶν σκέψεων καὶ εὐτελῶν αἰσθημάτων».

Εἶχε προσέτι τὸ ὀξὺ τῆς ἀντιλήψεως, τὸ ταχὺ ἐν τῇ κρίσει καὶ ἀποφάσει, τὸ ζωηρόν, ὁρμητικὸν καὶ ἀνυπόμονον ἐν τῷ χαρακτῆρι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὔθυμον καὶ χαριτολόγον, σοβαρὸν καὶ ἀξιοπρεπές.

Ἐλάτρευε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐξετίμα ὑπερβαλλόντως τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἀφοσίωσιν, βδελυσσομένη τὴν ὑποκρισίαν καὶ προσποίησιν. Ἔχουσα συμφυὲς τὸ εὐθὺ καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ φρονήματος ἐξε-

δήλου ἀνεπιφυλάκτως, καὶ πολὺ δηλωτικῶς μάλιστα, τὴν εὐαρέσκειαν ἢ ἀπαρέσκειαν αὐτῆς. Διὸ κατὰ πολλῶν προσέκρουε φιλοτιμιῶν, καὶ πολλὰς ἐπέσυρε ψυχρότητας παρ' ἐκείνων ἀκριβῶς, οἵτινες ἠδύναντο νὰ δημιουργήσωσιν ἐχθροὺς περὶ τὸν θρόνον.

Ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτῆς καρδίᾳ, ἐν ᾗ ὡς ἐπὶ ἀδαμαντίνου βάθρου ἡ ἀρετὴ εἶχεν ἱδρύσει τὸν βωμόν της, δύο ἐνεκλείοντο εἰκόνες σεπταὶ καὶ τιμαλφεῖς, ἡ τοῦ συζύγου καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταύτας ἐλάτρευεν ἀμειώτως· ἡ δὲ λατρεία καὶ ἀγάπη αὕτη διέλαμπε καὶ ἠκτινοβόλει τὸ φῶς ζωηρῶς εἰς τοὺς περὶ αὐτήν.

Ἡ πρὸς τὸν ἄνακτα σύζυγον στοργὴ καὶ ἀγάπη αὐτῆς ἦτο ὑψίστη καὶ ἰδανικὴ λατρεία. Πᾶσαν θέλησιν, πάντα πόθον, πᾶσαν σκέψιν καθυπέτασσεν ἐν τῷ ὑψηλῷ συναισθήματι τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς συζυγικῆς ἀφοσιώσεως. «Τὸ εἶπεν ὁ Βασιλεύς», ἢ «Τὸ θέλει ὁ Βασιλεύς», ἦτο δι' αὐτὴν νόμος ἀπαράβατος μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ ἀσημάντων πραγμάτων. Πολλάκις ἐν τῷ κύκλῳ τῶν νεαρῶν «Κυριῶν τῆς Τιμῆς» ἐγίνετο τοῦτο ὑποκείμενον ὁμιλίας καὶ θαυμασμοῦ. Ἐπεισόδιόν τι καταδεικνύει τὴν ἄκραν αὐτῆς λεπτότητα καὶ ἅμα ἰσχυρὰν θέλησιν. Ἔμελλέ ποτε νὰ δοθῇ ἔκτακτος παράστασις ἐν τῷ θεάτρῳ, ἧς ἡ ἐπιτυχία ἐλέγετο βεβαία. Ἡ Βασίλισσα, ἥτις ὑπερβαλλόντως ἠγάπα τὸ θέατρον, ἡτοιμάζετο νὰ παραστῇ, ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Βασιλεὺς κεκμηκὼς δὲν ἠδύνατο νὰ συνοδεύσῃ αὐτήν. Ἡ Βασίλισσα μετὰ μειλιχίου ὕφους εἶπεν εἰς τὰς περὶ

αὐτὴν ἑτοιμασθείσας Κυρίας: «Βλέπω ὅτι πολὺ ἐπιθυμεῖτε νὰ ὑπάγητε εἰς τὸ θέατρον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται», ἐνῷ συγχρόνως ἐλαφρὸς στόνος πόθου ἀνεκπληρώτου διέφευγε τῶν χειλέων της. Ἔπασχε δὲ καὶ ἀνελύετο εἰς δάκρυα, ἐάν ποτε, ἐνώπιον ξένων ἐκ τοῦ ἀνυπομόνου αὐτῆς χαρακτῆρος, προσέκρουεν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ λατρευτοῦ συζύγου. Ἐν συνεδρίᾳ τινὶ μετὰ τῶν ὑπουργῶν διέφυγεν ἐν τῇ ρύμῃ τῆς ζωηρᾶς αὐτῆς ὁμιλίας λόγος πλήξας τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὸ φιλοδίκαιον τοῦ Βασιλέως. — «Καὶ πῶς, ἀνεφώνησεν ὁ Ὄθων, ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ἄδικος;» Ὠχριῶσα, ἔνδακρυς ἡ Ἀμαλία, μετὰ ὑποτρεμούσης φωνῆς· «Συγγνώμην, ἀπαντᾷ, δὲν ἤθελον νὰ εἴπω τοῦτο»· καὶ ἡ τοσοῦτον ἀγέρωχος καὶ ἐπιβλητικὴ ἐκείνη Μεγαλειότης ἔκλινε πρὸ τοῦ ἠπίου καὶ γλυκέος, ἀλλὰ καὶ ἐπιμόνου χαρακτῆρος τοῦ Βασιλέως. Ἐξηνίστατο ὅμως, ὅτε ἐν περιστάσεσι χαλεπαῖς ἡ ἀγαθότης καὶ ἐπιείκεια τοῦ Ὄθωνος ἐξικνεῖτο μέχρι θυσίας ἑαυτοῦ.

Τὴν Ἑλλάδα, τὴν θετήν της πατρίδα, ἠγάπα ἴσα ἂν ὄχι καὶ πλειότερον τῶν Ἑλλήνων. Ἐγένετο ἑλληνὶς τὸ φρόνημα, ἑλληνικωτάτη τὴν καρδίαν. Σπανίως ἡ ἱστορία τῶν ἡγεμόνων ἀναφέρει παράδειγμα τοιαύτης ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἐνθουσιώδης διὰ τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ λάτρις τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἦτο ἔμπλεως θαυμασμοῦ καὶ συμπαθείας διὰ τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα. Τοὺς ἥρωας τοῦ Εἰκοσιένα ἐθεώρει ἀνώτερά τινα ὄντα, καὶ ἡ ποιητικὴ αὐτῆς φαντασία ἔπλατ-

τεν ἐποποιΐαν ὅλην ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πολυπτύχου φουστανέλας καὶ τῆς σπάθης τῆς καμπυλωτῆς, καὶ πολλάκις ἡ τοσοῦτον αὐστηρὰ περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ κραυγὴν χαρᾶς, ἣν ἐξέπεμπε βλέπουσα διερχομένους γηραιοὺς ἀγωνιστάς, ἀπαστράπτοντας ἐν τῇ ἐθνικῇ στολῇ.

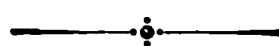
Ἐξέμαθε τὴν καθαρεύουσαν ἑλληνικὴν ὑπὸ διδάσκαλον τὸν ἀείμνηστον Φίλιππον Ἰωάννου· ἀλλὰ τὴν ζῶσαν τοῦ λαοῦ ἔμαθεν, ἄνευ διδασκάλου, νὰ ὁμιλῇ μετὰ καταπληκτικῆς εὐχερείας ταχέως. Εἶχε γλυκύφθογγον ἀπαγγελίαν, καὶ ἐτέρπετο νὰ μεταχειρίζηται φράσεις καὶ ἰδιωτισμοὺς τῆς δημώδους γλώσσης, γελῶσα καὶ χαριτολογοῦσα ὅτε ὡμίλει ταύτην· συνείθιζε δὲ νὰ προτάσσῃ τό: «Ἀλλά». Ἐγνώρισε καὶ ἐμελέτησε τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους, ἐφ' οὗ ἐκλήθη νὰ βασιλεύσῃ, καὶ ἐδόξαζεν ἀδιστάκτως ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια τὴν εἶχεν ὁρίσει διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀποστολήν. Καὶ ἦτο φαίνεται μοιραῖον νὰ γεννηθῇ Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος. Διηγοῦνται ὅτι ἐνῷ ἦτο ἔτι παιδίσκη, παίζουσα μετὰ τῶν ὁμηλίκων πριγκιπισσῶν τὸ παιγνίδιον τῶν «βασιλισσῶν», ἐξέλεγε πάντοτε τὸ πρόσωπον **Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος**. Περιβεβλημένη λευκά, κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀμφιέσεως τῶν ἀρχαίων ἑλληνίδων βασιλισσῶν, καὶ φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς πέπλον καὶ διάδημα, καθημένη δὲ ἐπὶ θρόνου ἐδέχετο τὰς ὑποκλίσεις τῶν ἄλλων!

II

ΤΑ ΔΥΟ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

ν τῇ κατηρειπωμένῃ πόλει τῶν Ἀθηνῶν δύο μόνον οἰκίαι ἠδύναντο εὐπροσώπως νὰ δεχθῶσι τὸ νεαρὸν ζεῦγος, ὅτε ἡ βασίλισσα Ἀμαλία κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, τῷ 1837, ἡ τοῦ Ἀφθονίδου, ὅπου νῦν ἡ διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας, καὶ ἡ τοῦ Βούρου Δεκόζη, κείμεναι παραπλεύρως· αὗται ἐγένοντο τὸ πρῶτον ἀνάκτορον. Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα, διὰ τῆς ἄκρας αὐτῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰ ἱερὰ κειμήλια τῶν προγόνων μας, κατέστησεν αὐτὰς σεπτὰ Μέγαρα.

Συντρίμματα κιόνων καὶ ἀγαλμάτων, προτομαὶ καὶ ἀρχαῖα ἀγγεῖα, συναρμολογηθέντα τεχνηέντως, καὶ

I

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΑΜΑΛΙΑΣ - ΧΑΡΑΚΤΗΡ - ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ

υγάτηρ πρωτότοκος τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Ὀλδεμβούργου Φρειδερίκου Αὐγούστου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἀδελαΐδος ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐγεννήθη ἐν Ὀλδεμβούργῳ τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1818. Ἡ μήτηρ αὐτῆς κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Σουηδίᾳ Οἴκου Βάζα, τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς μέγας δοὺξ Πέτρος, ὁ νῦν ἡγεμονεύων ἐν Ὀλδεμβούργῳ, ἐγένετο σύζυγος τῆς μεγάλης δουκίσσης τοῦ Σὰξ-Ἄλτεμβουργ Ἐλισάβετ, ἐξαδέλφης

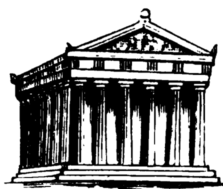
Διάδημα. Ἀφοσιωθέντες ὁλοψύχως πρὸς τὴν θετὴν αὐτῶν πατρίδα ἕνα ἔχουσι πόθον διακαῆ: «Τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ των· τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους· τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς πανελληνίου πατρίδος.»

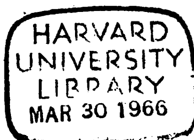
Ἡ Ἑλλὰς ἦν τὸ ἴνδαλμα τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, ὡς ἀποκαλύπτεται ἡμῖν ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ψυχολογικῇ ἐρεύνῃ τοῦ ὅλου βίου αὐτῶν. Περιπαθῆ ὄντως ἀγάπην ᾐσθάνθησαν ὑπὲρ αὐτῆς! Ὁμοίαν δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι μόνον φιλόστοργοι γονεῖς πρὸς τέκνα, εὐσεβῆ τέκνα πρὸς γονεῖς. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἠγάπησε καὶ ἐλάτρευσε τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν.

Ἀλλ' ἡ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις λαοῦ καὶ βασιλέων δὲν διασταυροῦνται πάντοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ὅπως ἀποτελέσωσι θερμὴν καὶ φωτεινὴν ἑστίαν, ἐξ ἧς αἱ ἀκτῖνες ἐκπεμπόμεναι νὰ διασκορπίζωσι τὴν ἀκτινοβολίαν. Αὕτη συμβαίνει πολλάκις νὰ διαθλᾶται πρὸ τοῦ μεγάλου κατόπτρου, ὅπερ ἐγείρει καὶ στρέφει ἑκάστοτε χεὶρ ἰσχυρὰ καὶ παντοδύναμος, ἡ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Πολιτικῆς.

Ὦ! ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν Βασιλέων του ἀγάπη νὰ διήρχετο ἀνεπισκιάστως, τοιοῦτοι Βασιλεῖς ἤθελον ὑπάρξει εὐτυχεῖς καὶ ἔνδοξοι ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη αὕτη νὰ διέλυε τὰ ζοφερὰ νέφη, ἅτινα ἀείποτε συνεσκότιζον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ κατέπνιγε πᾶν σπέρμα ἔριδος καὶ ἐγωισμοῦ! Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη τῶν Βασιλέων νὰ μετέβαλλεν αὐθωρεὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς διὰ μαγικῆς τινος δυνάμεως, εἰς χώραν εὐδαίμονα καὶ πλουσίαν, καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται παρ' αὐτῶν πᾶσαι αἱ φιλόδοξοι

βλέψεις καὶ ἀπαιτήσεις, - ὅπως μὴ εἰσεχώρει καὶ ἡ ἔξωθεν ἐπίδρασις - βεβαίως δὲν θὰ ἐπλέκετο τὸ θλιβερὸν δρᾶμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου, εἰς ὃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη αἴφνης θεατής, καὶ ὁ νεώτερος Κόδρος τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἀντήλλασσε τὸ Βασιλικὸν στέμμα πρὸς τὸ ἀκάνθινον τῆς ἐξορίας, ὅπερ ἔφερε μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ ἐν Βαμβέργῃ πράως καὶ καρτερικῶς, ῥαντιζόμενον ἀπὸ τὰς ἀτμίδας τῶν δακρύων τῆς πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης αὐτῷ βασιλίσσης Ἀμαλίας.

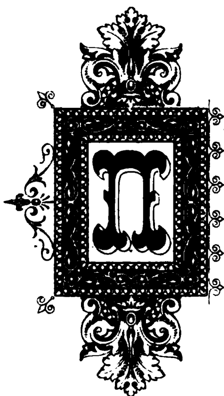

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 30 1966

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ

ρὸς ὑμᾶς, αἵτινες τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἐμπνέετε εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σας· πρὸς ὑμᾶς, αἵτινες διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ὡς δι' ἱεροῦ Εὐαγγελίου, μορφοῦτε τοὺς ἑλληνικοὺς οἴκους σας· πρὸς ὑμᾶς ἀφιερῶ τὴν βραχεῖαν ταύτην Διατριβὴν περὶ τοῦ βίου τῆς **Βασιλίσσης Ἀμαλίας** καὶ τῆς **Αὐλῆς αὐτῆς**, εὐελπιστοῦσα ὅτι θέλετε ἀποδεχθῇ εὐμενῶς καὶ καταστήσει αὐτὴν προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῇ οἰκογενείᾳ ὑμῶν.

Δὲν ζωγραφεῖται ἐν αὐτῇ βίος καὶ δρᾶσις εἰκονική, ἀλλὰ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἀναγράφονται πληροφορίαι τέως ἄγνωστοι ἡμῖν, περισυλλεχθεῖσαι ἐξ αὐθεντικῶν πηγῶν, ἐκ προσώπων διακεκριμένων καὶ ἀγαπητῶν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἅτινα ἔζησαν,

ἔδρασαν ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ παρηκολούθησαν πᾶσαν ἀνέλιξιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ ἐνεργοῦ βίου τῆς πρώτης Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν παρ' Αὐτῇ Ἐπιτίμων Κυριῶν.

Ἀναφυλλίζουσα δὲ πρὸς ὑμᾶς σελίδας τοῦ λυκαυγοῦς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, εὐτυχὴς ἔσομαι ἂν δυνηθῶ νὰ ἐπισπάσω ἓν βλέμμα στοργῆς, ἕνα παλμὸν ἀγάπης ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1896.

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΛΙΜΠΕΡΤΗ

ΔΙΚΗΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Η Ἑλλάς, κραταιὰ ἄνασσα τοῦ πνεύματος, ἡ διαφωτίσασα τὰς συνειδήσεις τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ τῆς ἡμέρας φωτίζει τὸ σύμπαν· ἡ Ἑλλάς, ἡ δύσασα μοιραίως ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα σκότους βαρβαρικῆς κατακτήσεως, ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῶν ἐθνῶν, ἐξελθοῦσα ἐκ τῆς ἀβύσσου φλογῶν καὶ αἵματος, νικήτρια τῆς ὕλης, πάλλουσα τὸ δόρυ τῆς Παλλάδος της καὶ περιβεβλημένη τὸν στέφανον τῆς Δόξης καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Ἔπεσε περικαλλὴς καὶ σκηπτοῦχος βασίλισσα μὲ τὰ ποιητικώτατα σύμβολα τοῦ Δωδεκαθέου της, καὶ ἀνηγέρθη ἔνδοξος ἡρωὶς καὶ ἁγνὴ μάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀναγεννηθεῖσα Χριστιανικὴ Ἑλλὰς δὲν ἦτο

πλέον ἡ προνομιοῦχος Ἐθνικὴ Ἑλλάς, ἡ τῶν Μηδικῶν, τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου. Ἡ σφοδρὰ τῆς τυραννίας καταιγίς, ἡ παγερὰ τῆς λεηλασίας λαῖλαψ συνεκλόνησαν καὶ ἀνέτρεψαν τὸ ἔδαφος, ἐμάραναν τὰ κάλλη καὶ ἐπεσκότισαν τὴν αἴγλην αὐτῆς.

Αἱ πεδιάδες της ἤδη ἄχλοοι, τὰ πολυύμνητα ὄρη της ἄδενδρα, οἱ ἀγροὶ χέρσοι, καὶ ἔρημοι κατοίκων αἱ πολυάριθμοι αὐτῆς πόλεις.

Σιγὴ πένθους ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, σιγὴ ἐπὶ τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, συντρίμματα κιόνων ἐπὶ τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Ὀλυμπίας, ἴχνη βάνδαλα ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος.

Μόνον ἀπὸ τῶν βράχων καὶ τῶν χαραδρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν της ἀντηχεῖ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ ὁ θροῦς τῶν πυρπολικῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἀνέρχεται καπνὸς πυρίτιδος καὶ ἀτμὸς αἱμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἐλευθερίας προσενεχθέντων ὁλοκαυτωμάτων.

Καὶ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῆς Τέχνης, καὶ ἐπὶ τῶν ὀστῶν τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος συμπήγνυται ὁ ἀναβιώσας Ἑλληνισμός, ὅπως ἱδρύσῃ τὸ νέον ἐλεύθερον Κράτος, ἀναπλάσῃ τὸν ἐθνικόν του βίον, σχηματίσῃ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ ὑψώσῃ Βασιλείαν.

Ἀθῆναι! ὄνομα περικλεές, ἑστία παντὸς καλοῦ, χώρα ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐθνῶν ὡς εἰκὼν μεγαλείου καὶ δόξης ἰνδαλματισθεῖσα, ὁ πρῶτος παλμὸς καὶ ὁ πρῶτος ἔρως τῶν Ἑλ-

λήνων, Σὺ ὡρίσθης καὶ πάλιν ὡς πρωτεύουσα τοῦ νέου Βασιλείου.

Ἀλλ' ἐκ τῶν λευκοστύλων Ναῶν καὶ τῶν ἀπαραμίλλων ἀγαλμάτων, ἐκ τῶν καλλιμαρμάρων Θεάτρων καὶ Στοῶν σου, ἐκ τῶν παραδεισίων κήπων καὶ καλλιτεχνικῶν οἴκων σου, ποῖος σοὶ ἐναπέμεινε πλέον κόσμος! Ὡς νεκρόπολις τοῦ παρελθόντος σου κεῖσαι ἤδη μέγας τάφος εὐκλεῶν λειψάνων τῶν μόλις περισωθέντων ἠκρωτηριασμένων Μνημείων σου. Σποραδικοὶ ξύλινοι οἰκίσκοι ὑπὸ τὰ κράσπεδα τῆς Ἀκροπόλεώς σου παραμένουσι τοῦτ' αὐτὸ μάρτυρες τῶν δεινῶν καὶ συμφορῶν, ἃς ὑπέστης. Αὐτοὶ μόνοι καὶ πρῶτοι θέλουσι χρησιμεύσει τὰ σκηνώματα Ἀρχῶν καὶ Αὐλῆς, μεταφερομένων, τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1835, ἀπὸ τοῦ ἡρωικοῦ Ναυπλίου, ἔνθα εἶχε στήσει τὴν ἕδραν ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς ταπεινοῖς τούτοις οἰκίσκοις στηλωθεὶς πρῶτος Βασιλικὸς θρόνος τῆς Ἑλλάδος φωτίζεται ἐκ τῶν ἀκτίνων τῆς πάλαι εὐκλείας καὶ τῆς αἴγλης τῆς μεγάλης ἐποποιίας τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Τοὺς δ' ἐπ' αὐτοῦ καθημένους νεαροὺς Βασιλεῖς περιβάλλουσιν αἱ διάπυροι εὐχαὶ καὶ ἡ θερμὴ ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων. Καὶ πάντες, ἀγωνισταὶ καὶ πολιτευόμενοι, ἄνδρες τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ λαοῦ, πρὸς ἓν ἀτενίζουσι κέντρον καὶ προσηλοῦσιν ἅπασαν τὴν προσοχήν, πρὸς τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν. Οὗτοι δὲ ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔρωτος διὰ τὴν πάλαι Ἑλλάδα κατεχόμενοι καὶ μετὰ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ τρόπαια τῆς νέας Ἑλλάδος ἀτενίζοντες, πλήρεις ἀγάπης καὶ εὐγενοῦς ὑπερηφανείας φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὸ Ἑλληνικὸν

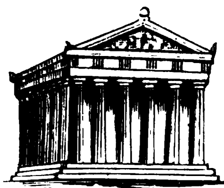
Διάδημα. Ἀφοσιωθέντες ὁλοψύχως πρὸς τὴν θετὴν αὐτῶν πατρίδα ἕνα ἔχουσι πόθον διακαῆ: «Τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ των· τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους· τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς πανελληνίου πατρίδος.»

Ἡ Ἑλλὰς ἦν τὸ ἴνδαλμα τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, ὡς ἀποκαλύπτεται ἡμῖν ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ψυχολογικῇ ἐρεύνῃ τοῦ ὅλου βίου αὐτῶν. Περιπαθῆ ὄντως ἀγάπην ᾐσθάνθησαν ὑπὲρ αὐτῆς! Ὁμοίαν δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι μόνον φιλόστοργοι γονεῖς πρὸς τέκνα, εὐσεβῆ τέκνα πρὸς γονεῖς. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἠγάπησε καὶ ἐλάτρευσε τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν.

Ἀλλ' ἡ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις λαοῦ καὶ βασιλέων δὲν διασταυροῦνται πάντοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ὅπως ἀποτελέσωσι θερμὴν καὶ φωτεινὴν ἑστίαν, ἐξ ἧς αἱ ἀκτῖνες ἐκπεμπόμεναι νὰ διασκορπίζωσι τὴν ἀκτινοβολίαν. Αὕτη συμβαίνει πολλάκις νὰ διαθλᾶται πρὸ τοῦ μεγάλου κατόπτρου, ὅπερ ἐγείρει καὶ στρέφει ἑκάστοτε χεὶρ ἰσχυρὰ καὶ παντοδύναμος, ἡ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Πολιτικῆς.

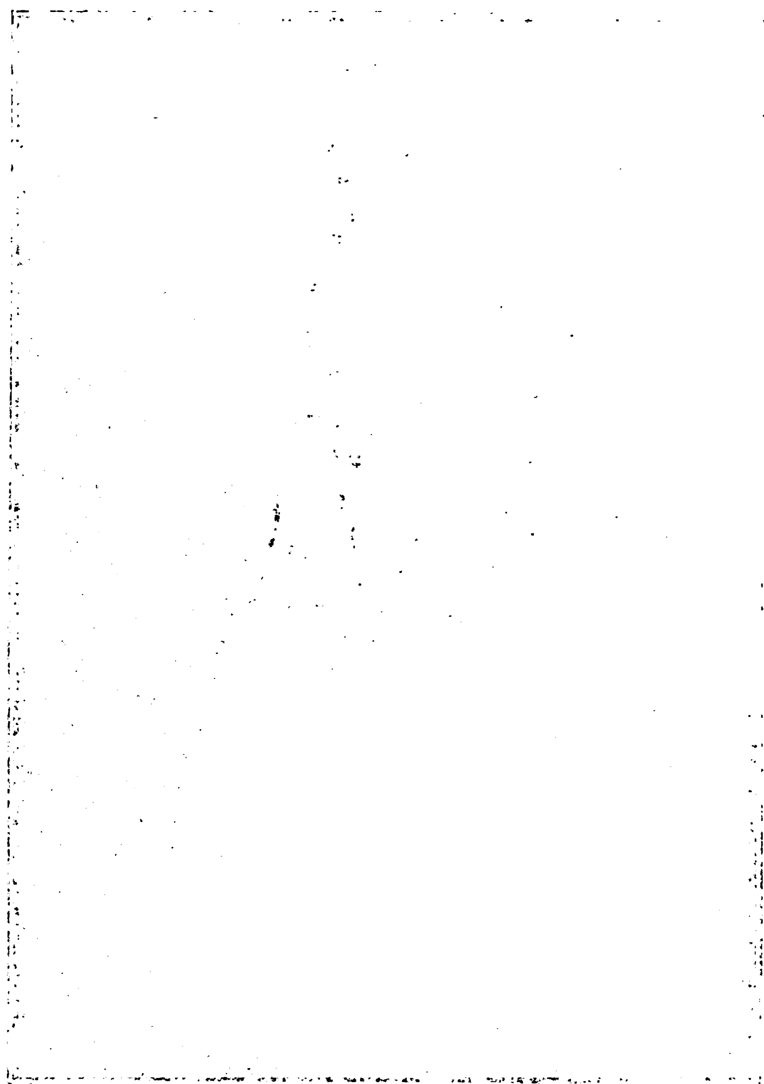
Ὦ! ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν Βασιλέων του ἀγάπη νὰ διήρχετο ἀνεπισκιάστως, τοιοῦτοι Βασιλεῖς ἤθελον ὑπάρξει εὐτυχεῖς καὶ ἔνδοξοι ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη αὕτη νὰ διέλυε τὰ ζοφερὰ νέφη, ἅτινα ἀείποτε συνεσκότιζον τὸν πολιτικὸν ὁρίζοντα τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ κατέπνιγε πᾶν σπέρμα ἔριδος καὶ ἐγωισμοῦ! Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἡ ἀγάπη τῶν Βασιλέων νὰ μετέβαλλεν αὐθωρεὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς διὰ μαγικῆς τινος δυνάμεως, εἰς χώραν εὐδαίμονα καὶ πλουσίαν, καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται παρ' αὐτῶν πᾶσαι αἱ φιλόδοξοι

βλέψεις καὶ ἀπαιτήσεις, - ὅπως μὴ εἰσεχώρει καὶ ἡ ἔξωθεν ἐπίδρασις - βεβαίως δὲν θὰ ἐπλέκετο τὸ θλιβερὸν δρᾶμα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου, εἰς ὃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρέστη αἴφνης θεατής, καὶ ὁ νεώτερος Κόδρος τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἀντήλλασσε τὸ Βασιλικὸν στέμμα πρὸς τὸ ἀκάνθινον τῆς ἐξορίας, ὅπερ ἔφερε μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ ἐν Βαμβέργῃ πράως καὶ καρτερικῶς, ῥαντιζόμενον ἀπὸ τὰς ἀτμίδας τῶν δακρύων τῆς πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης αὐτῷ βασιλίσσης Ἀμαλίας.

Τύποις 'Εστίας

Τεποις ἑ.

Τύποις Ἑστίας

I

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΑΜΑΛΙΑΣ - ΧΑΡΑΚΤΗΡ - ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ

Θυγάτηρ πρωτότοκος τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Ὀλδεμβούργου Φρειδερίκου Αὐγούστου καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἀδελαΐδος ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐγεννήθη ἐν Ὀλδεμβούργῳ τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1818. Ἡ μήτηρ αὐτῆς κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Σουηδίᾳ Οἴκου Βάζα, τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς μέγας δοὺξ Πέτρος, ὁ νῦν ἡγεμονεύων ἐν Ὀλδεμβούργῳ, ἐγένετο σύζυγος τῆς μεγάλης δουκίσσης τοῦ Σὰξ-Ἄλτεμβουργ Ἐλισάβετ, ἐξαδέλφης

ἐκ μητρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ ἀδελφῆς τῆς μητρὸς τῆς ἡμετέρας ἀνάσσης Ὄλγας. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν Οἶκον τῶν Ῥωμανὼφ ἐσυγγένευεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, καθόσον ὁ ἐξάδελφος αὐτῆς πρίγκιψ τοῦ Ὀλδεμβούργου Πέτρος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν Αἰκατερίνην, θυγατέρα τοῦ Παύλου καὶ ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου.

Στερηθεῖσα ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ τὴν μητέρα αὐτῆς, ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν πάσῃ λεπτότητι καὶ ἐθιμοτυπίᾳ γερμανίδος ἡγεμονίδος. Ἡ ἔξοχος αὐτῆς διάνοια, προσφόρως καλλιεργηθεῖσα, ἀνέπτυξε πάσας τὰς χάριτας τοῦ γυναικείου πνεύματος. Παιδίσκη ἔτι εἶχεν ἀνωτέραν ἀνάπτυξιν διανοίας καὶ θέλησιν ἰσχυράν. Ἡ καλλίτεχνος αὐτῆς ψυχὴ ἦν λάτρις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Ἀφοσιωθεῖσα παιδιόθεν εἰς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως διῆγεν ἐπὶ ὥρας ἐν ὑπαίθρῳ, ποτὲ μὲν καλλιεργοῦσα ἐν τῷ δουκικῷ κήπῳ φυτὰ προσφιλῆ αὐτῇ, ποτὲ δὲ διατρέχουσα ἔφιππος τὰ ἀπέραντα δάση τῶν πατρικῶν της κτημάτων. Ἐτέρπετο ρεμβάζουσα ὑπὸ τὸν ποιητικὸν ψίθυρον τῶν φρισσόντων φύλλων καὶ τὸ μινύρισμα τῶν πτηνῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ψυχρὰς τοῦ χειμῶνος ὥρας, ὅτε ἐμυκᾶτο ἡ βοὴ τῶν ἀνέμων καὶ σειόμενα ἔτριζον τὰ δένδρα, διέσχιζεν ἡ δεξιὰ ἁμαζὼν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, μεταβαίνουσα εἰς ἐκδρομὰς καὶ ἀψηφοῦσα τὴν χειμάζουσαν φύσιν. Ἦτο ἀληθὴς Δρυάς, ἀληθὴς Ἄρτεμις Τευτονίς. Καὶ τῆς

ὡραίας ταύτης κόρης τῶν δασῶν ἡ αὔρα τοῦ ἔαρος καὶ ἡ ψυχρὰ τοῦ χειμῶνος πνοή, ἐναμίλλως θωπεύουσαι τὴν ζωηρὰν μορφήν, ἀπετύπουν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἀνθηρότητα καὶ τὴν χροιὰν τῆς ὑγείας καὶ τῆς καλλονῆς.

Καὶ ἐφημίζετο ἐν ταῖς Αὐλαῖς τῆς Γερμανίας ἐπί τε τῇ καλλονῇ καὶ ταῖς ὑπερόχοις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἀρεταῖς, καὶ πολλῶν μνηστήρων ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν· ἰδιαίτατα δ' ἐξετιμήθη ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ Α', βασιλέως τῆς Βαυαρίας καὶ πατρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ὅστις, ἀποβλέψας καὶ εἰς τὸ θρήσκευμα, ἐξελέξατο αὐτὴν σύζυγον τούτου, διότι φοβούμενος τὸν φανατισμὸν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, δὲν ἤθελεν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς ὢν τῆς Ἑλλάδος, νὰ λάβῃ σύζυγον Καθολικήν. Καὶ ὄντως ὁ βαθύφρων ἄναξ δὲν ἠπατήθη κατὰ τὴν ἐκλογήν. Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἀνταπεκρίθη πληρέστατα εἰς τὰς προσδοκίας αὐτοῦ.

Δεκαοκταέτις γενομένη σύζυγος τοῦ Ὄθωνος καὶ κατελθοῦσα εἰς Ἑλλάδα, ἐξήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸ ἔξοχον κάλλος καὶ τὴν ἀγχίνοιαν, ἥτις ἠκτινοβόλει ἐπὶ τοῦ ἐστεμμένου αὐτῆς μετώπου. Ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, παραστὰς κατὰ τὴν ἀπόβασιν αὐτῆς ἐν Πειραιεῖ, τῇ 2ᾳ Φεβρουαρίου 1837, γράφει ἐν τοῖς **Ἀπομνημονεύμασιν** αὐτοῦ, ὅτι «ἀποβιβαζομένης ἐκ τῆς λέμβου πολλοὶ εἶχον διὰ στόματος τὴν Ἀναδυομένην τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἦτο τῆς ἑορτῆς τὸ κόσμημα».

Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνθουσιῶν καὶ θαυμάζων ἀπέβλεπε πρὸς αὐτὴν οὐχὶ ὡς εἰς γυναῖκα ἢ βασίλισσαν, οὐχὶ ὡς εἰς τὴν μυθολογουμένην Ἄρτεμιν ἢ Ἀθηνᾶν, ἀλλ' ὡς ἀνώτερον καὶ φανταστικὸν ὄν, ὡς πρὸς ζῶσαν θεότητα, κατελθοῦσαν ἐκ τῶν νεφελῶν καὶ προκαλοῦσαν μετὰ τῶν ἀνευφημιῶν καὶ ζητωκραυγῶν καὶ ὑποκλίσεις σεβασμοῦ καὶ λατρείας.

Ἦτο εἰς ἄκρον λεπτοφυὴς μετὰ παραστήματος μεγαλοπρεποῦς. Ἡ ὡραία αὐτῆς κεφαλὴ ἱσταμένη ὑπερηφάνως κατεστέφετο ὑπὸ πλαισίου χρυσιζούσης κόμης, ἡ δὲ μαρμαρυγὴ τῆς σπανίας ἀνθηρότητος ἀνεδείκνυεν ἔτι μᾶλλον τὴν χιονώδη καὶ ροδίνην χροιὰν τῆς μορφῆς της. Οἱ μεγάλοι καὶ βαθυκύανοι αὐτῆς ὀφθαλμοί, σκιαζόμενοι ὑπὸ πυκνῶν βλεφαρίδων καὶ ἐπαλλάσσοντες ἐν τῇ βλέψει τὸ γλαυκὸν τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, ἐξήστραπτον ἀκτῖνας ζωῆς, εὐφυΐας, καὶ σθένος ψυχῆς. Ἡ ἀλαβάστρινος αὐτῆς χεὶρ θαυμασίας τελειότητος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον Φειδίου· ἡ δὲ λεπτὴ ὀσφὺς συνεπλήρου τὴν ὅλην χάριν τοῦ ἀγαλματώδους σώματός της. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ ἀπέπνεε κάλλος, μεγαλεῖον.

Αἱ ἐντυπώσεις αὗται, ἃς ἔσχον ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας εἰς Ἀθήνας μαθήτριαι λευχείμονες τότε, προσφέρουσαι στεφάνους ἀνθέων ἐν τῇ γενομένῃ ὑποδεξιώσει, καὶ σήμερον πρεσβύτιδες σεβασταί, διατηροῦνται ἔτι ἐν αὐταῖς ζωηραί, ποιητικαί, προσφιλεῖς καὶ ἱεραί.

Μετὰ τῆς ἐξόχου καλλονῆς συνήνου καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς μεγάλας, διάνοιαν μεγαλεπήβολον, χα-

ρακτῆρα ὑπερήφανον καὶ ἐπιβλητικόν, καὶ ἐπὶ τούτοις πνεῦμα πολιτικόν, ὡς πάντες οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι ἀποφαίνονται. Διὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς προτερημάτων ἐπεβλήθη, καὶ ἡ ἐπιβολὴ ἦτο ἰσχυρὰ οὐ μόνον ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ἐκέκτητο προσέτι πνεῦμα ἐταστικώτατον καὶ τὴν χάριν τοῦ λεπτοῦ παρατηρητικοῦ, δι' ὧν ἐνεβάθυνεν εἰς τὰ ἄδυτα τῶν σκέψεων καὶ αἰσθημάτων, σπανίως λανθάνουσα εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν χαρακτήρων. Διηγοῦνται, ὅτι ἀπολέσασά ποτε ἐν τῷ ἀνακτορικῷ κήπῳ κόσμημα προσφιλὲς διέταξε τῷ κ. Σμίθ, διευθυντῇ τότε τοῦ κήπου, νὰ παρελάσωσι πρὸ αὐτῆς οἱ ἐργάται. Τὸ βλέμμα της ἐσταμάτησεν ἐπί τινος, ὅστις ἀπέλαυε φήμης ἡσύχου καὶ βραχυλόγου· διὸ ἐξηγέρθη ἡ ἔκπληξις καὶ ὁ δισταγμὸς τοῦ Σμίθ. Καὶ ὅμως ἀπεδείχθη ὕστερον, ὅτι εἰς ἐκεῖνον εὑρίσκετο τὸ ἀπολεσθέν. «Προσέχετε, εἶπε τότε ἡ Βασίλισσα, τὰς ὑπούλους φυσιογνωμίας καὶ τοὺς κάτω νεύοντας ὀφθαλμούς· ὑποκρύπτουσιν οὗτοι ἄβυσσον χαμερπῶν σκέψεων καὶ εὐτελῶν αἰσθημάτων».

Εἶχε προσέτι τὸ ὀξὺ τῆς ἀντιλήψεως, τὸ ταχὺ ἐν τῇ κρίσει καὶ ἀποφάσει, τὸ ζωηρόν, ὁρμητικὸν καὶ ἀνυπόμονον ἐν τῷ χαρακτῆρι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὔθυμον καὶ χαριτολόγον, σοβαρὸν καὶ ἀξιοπρεπές.

Ἐλάτρευε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐξετίμα ὑπερβαλλόντως τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἀφοσίωσιν, βδελυσσομένη τὴν ὑποκρισίαν καὶ προσποίησιν. Ἔχουσα συμφυὲς τὸ εὐθὺ καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ φρονήματος ἐξε-

δήλου ἀνεπιφυλάκτως, καὶ πολὺ δηλωτικῶς μάλιστα, τὴν εὐαρέσκειαν ἢ ἀπαρέσκειαν αὐτῆς. Διὸ κατὰ πολλῶν προσέκρουε φιλοτιμιῶν, καὶ πολλὰς ἐπέσυρε ψυχρότητας παρ' ἐκείνων ἀκριβῶς, οἵτινες ἠδύναντο νὰ δημιουργήσωσιν ἐχθροὺς περὶ τὸν θρόνον.

Ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτῆς καρδίᾳ, ἐν ᾗ ὡς ἐπὶ ἀδαμαντίνου βάθρου ἡ ἀρετὴ εἶχεν ἱδρύσει τὸν βωμόν της, δύο ἐνεκλείοντο εἰκόνες σεπταὶ καὶ τιμαλφεῖς, ἡ τοῦ συζύγου καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταύτας ἐλάτρευεν ἀμειώτως· ἡ δὲ λατρεία καὶ ἀγάπη αὕτη διέλαμπε καὶ ἠκτινοβόλει τὸ φῶς ζωηρῶς εἰς τοὺς περὶ αὐτήν.

Ἡ πρὸς τὸν ἄνακτα σύζυγον στοργὴ καὶ ἀγάπη αὐτῆς ἦτο ὑψίστη καὶ ἰδανικὴ λατρεία. Πᾶσαν θέλησιν, πάντα πόθον, πᾶσαν σκέψιν καθυπέτασσεν ἐν τῷ ὑψηλῷ συναισθήματι τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς συζυγικῆς ἀφοσιώσεως. «Τὸ εἶπεν ὁ Βασιλεύς», ἢ «Τὸ θέλει ὁ Βασιλεύς», ἦτο δι' αὐτὴν νόμος ἀπαράβατος μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ ἀσημάντων πραγμάτων. Πολλάκις ἐν τῷ κύκλῳ τῶν νεαρῶν «Κυριῶν τῆς Τιμῆς» ἐγίνετο τοῦτο ὑποκείμενον ὁμιλίας καὶ θαυμασμοῦ. Ἐπεισόδιόν τι καταδεικνύει τὴν ἄκραν αὐτῆς λεπτότητα καὶ ἅμα ἰσχυρὰν θέλησιν. Ἔμελλέ ποτε νὰ δοθῇ ἔκτακτος παράστασις ἐν τῷ θεάτρῳ, ἧς ἡ ἐπιτυχία ἐλέγετο βεβαία. Ἡ Βασίλισσα, ἥτις ὑπερβαλλόντως ἠγάπα τὸ θέατρον, ἡτοιμάζετο νὰ παραστῇ, ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Βασιλεὺς κεκμηκὼς δὲν ἠδύνατο νὰ συνοδεύσῃ αὐτήν. Ἡ Βασίλισσα μετὰ μειλιχίου ὕφους εἶπεν εἰς τὰς περὶ

αὐτὴν ἑτοιμασθείσας Κυρίας: «Βλέπω ὅτι πολὺ ἐπιθυμεῖτε νὰ ὑπάγητε εἰς τὸ θέατρον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται», ἐνῷ συγχρόνως ἐλαφρὸς στόνος πόθου ἀνεκπληρώτου διέφευγε τῶν χειλέων της. Ἔπασχε δὲ καὶ ἀνελύετο εἰς δάκρυα, ἐάν ποτε, ἐνώπιον ξένων ἐκ τοῦ ἀνυπομόνου αὐτῆς χαρακτῆρος, προσέκρουεν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ λατρευτοῦ συζύγου. Ἐν συνεδρίᾳ τινὶ μετὰ τῶν ὑπουργῶν διέφυγεν ἐν τῇ ρύμῃ τῆς ζωηρᾶς αὐτῆς ὁμιλίας λόγος πλήξας τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὸ φιλοδίκαιον τοῦ Βασιλέως. — «Καὶ πῶς, ἀνεφώνησεν ὁ Ὄθων, ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ἄδικος;» Ὠχριῶσα, ἔνδακρυς ἡ Ἀμαλία, μετὰ ὑποτρεμούσης φωνῆς· «Συγγνώμην, ἀπαντᾷ, δὲν ἤθελον νὰ εἴπω τοῦτο»· καὶ ἡ τοσοῦτον ἀγέρωχος καὶ ἐπιβλητικὴ ἐκείνη Μεγαλειότης ἔκλινε πρὸ τοῦ ἠπίου καὶ γλυκέος, ἀλλὰ καὶ ἐπιμόνου χαρακτῆρος τοῦ Βασιλέως. Ἐξηνίστατο ὅμως, ὅτε ἐν περιστάσεσι χαλεπαῖς ἡ ἀγαθότης καὶ ἐπιείκεια τοῦ Ὄθωνος ἐξικνεῖτο μέχρι θυσίας ἑαυτοῦ.

Τὴν Ἑλλάδα, τὴν θετήν της πατρίδα, ἠγάπα ἴσα ἂν ὄχι καὶ πλειότερον τῶν Ἑλλήνων. Ἐγένετο ἑλληνὶς τὸ φρόνημα, ἑλληνικωτάτη τὴν καρδίαν. Σπανίως ἡ ἱστορία τῶν ἡγεμόνων ἀναφέρει παράδειγμα τοιαύτης ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἐνθουσιώδης διὰ τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ λάτρις τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἦτο ἔμπλεως θαυμασμοῦ καὶ συμπαθείας διὰ τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα. Τοὺς ἥρωας τοῦ Εἰκοσιένα ἐθεώρει ἀνώτερά τινα ὄντα, καὶ ἡ ποιητικὴ αὐτῆς φαντασία ἔπλατ-

τεν ἐποποιίαν ὅλην ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πολυπτύχου φουστανέλας καὶ τῆς σπάθης τῆς καμπυλωτῆς, καὶ πολλάκις ἡ τοσοῦτον αὐστηρὰ περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ κραυγὴν χαρᾶς, ἣν ἐξέπεμπε βλέπουσα διερχομένους γηραιοὺς ἀγωνιστάς, ἀπαστράπτοντας ἐν τῇ ἐθνικῇ στολῇ.

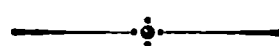
Ἐξέμαθε τὴν καθαρεύουσαν ἑλληνικὴν ὑπὸ διδάσκαλον τὸν ἀείμνηστον Φίλιππον Ἰωάννου· ἀλλὰ τὴν ζῶσαν τοῦ λαοῦ ἔμαθεν, ἄνευ διδασκάλου, νὰ ὁμιλῇ μετὰ καταπληκτικῆς εὐχερείας ταχέως. Εἶχε γλυκύφθογγον ἀπαγγελίαν, καὶ ἐτέρπετο νὰ μεταχειρίζηται φράσεις καὶ ἰδιωτισμοὺς τῆς δημώδους γλώσσης, γελῶσα καὶ χαριτολογοῦσα ὅτε ὡμίλει ταύτην· συνείθιζε δὲ νὰ προτάσσῃ τό: «Ἀλλά». Ἐγνώρισε καὶ ἐμελέτησε τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους, ἐφ' οὗ ἐκλήθη νὰ βασιλεύσῃ, καὶ ἐδόξαζεν ἀδιστάκτως ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια τὴν εἶχεν ὁρίσει διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀποστολήν. Καὶ ἦτο φαίνεται μοιραῖον νὰ γεννηθῇ Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος. Διηγοῦνται ὅτι ἐνῷ ἦτο ἔτι παιδίσκη, παίζουσα μετὰ τῶν ὁμηλίκων πριγκιπισσῶν τὸ παιγνίδιον τῶν «βασιλισσῶν», ἐξέλεγε πάντοτε τὸ πρόσωπον **Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος**. Περιβεβλημένη λευκά, κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀμφιέσεως τῶν ἀρχαίων ἑλληνίδων βασιλισσῶν, καὶ φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς πέπλον καὶ διάδημα, καθημένη δὲ ἐπὶ θρόνου ἐδέχετο τὰς ὑποκλίσεις τῶν ἄλλων!

II

ΤΑ ΔΥΟ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Ἐν τῇ κατηρειπωμένῃ πόλει τῶν Ἀθηνῶν δύο μόνον οἰκίαι ἠδύναντο εὐπροσώπως νὰ δεχθῶσι τὸ νεαρὸν ζεῦγος, ὅτε ἡ βασίλισσα Ἀμαλία κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, τῷ 1837, ἡ τοῦ Ἀφθονίδου, ὅπου νῦν ἡ διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας, καὶ ἡ τοῦ Βούρου Δεκόζη, κείμεναι παραπλεύρως· αὗται ἐγένοντο τὸ πρῶτον ἀνάκτορον. Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα, διὰ τῆς ἄκρας αὐτῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰ ἱερὰ κειμήλια τῶν προγόνων μας, κατέστησεν αὐτὰς σεπτὰ Μέγαρα.

Συντρίμματα κιόνων καὶ ἀγαλμάτων, προτομαὶ καὶ ἀρχαῖα ἀγγεῖα, συναρμολογηθέντα τεχνηέντως, καὶ

τῶν ρηγμάτων αὐτῶν καλυφθέντων διὰ κληματίτιδος, ἐκάλλυναν τὰς αἰθούσας, τὰ γραφεῖα καὶ τοὺς διαδρόμους. Ὁ δὲ ἁπλοϊκὸς λαὸς βλέπων ταῦτα ἐξεπλήσσετο καὶ διηπόρει πῶς: «Ἡ Βασίλισσά του ἐμάζωξε αὐταῖς τῆς παληόπετραις καὶ ἐστόλισε τὸ παλάτι».

Ναί! «ταῖς παληόπετραις» συνήθροισεν ἡ Βασίλισσα καὶ ἐκαλλώπισε τὸ πρῶτον ἀνάκτορον τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, θέλουσα οὕτω συγχρόνως νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τοῦ λαοῦ της πρὸς τὰ καλλίτεχνα ἔργα τῶν προγόνων του, καὶ διδάξῃ, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς παραδείγματος, τὰς Ἑλληνίδας τὸ ἱερὸν καθῆκον καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ εὔγλωττα ἐκεῖνα μνημεῖα, ἅτινα ἐξήγγελλον αὐταῖς τὸ Παρελθόν!

Ὅτε δ' ἐνεκαινιάσθη τὸ νῦν ἀνάκτορον, τῷ 1838, οὗτινος τὸν θεμέλιον λίθον ἐκ πέτρας τοῦ Παρθενῶνος ἐξ οὗ ἀποσπάσας εἶχε βάλει ἰδίαις χερσὶν ὁ φιλέλλην Λούδοβῖκος ὁ Α', τὴν 25ην Ἰανουαρίου 1836, ἐπέτειον τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ἡ Βασίλισσα δὲν ἀπέβλεψεν εἰς ἐπίπλωσιν αὐτοῦ πλουσίαν καὶ πολυτελῆ καὶ εἰς ρυθμοὺς ἐποχῶν, ἀλλ' εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀπέριττον, φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ σοβαροῦ καὶ φιλοκάλου, καὶ τὸ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν τότε περιστάσεων. Πᾶσαι αἱ αἴθουσαι, ἐκτὸς δύο, ἔφερον τὸν αὐτὸν τυπικὸν ρυθμόν: Δύο ἀνάκλιντρα ἑκατέρωθεν μετὰ καθισμάτων ἐξ ὁλοσηρικοῦ ὑφάσματος· ἐν τῷ διακένῳ τῶν θυρίδων ἡ τυπικωτάτη κονσόλα καὶ ἐπ' αὐτῆς ὡρολόγιον μετὰ

γλυφῶν· παραπετάσματα καὶ μεγαλοπρεπῆ κάτοπτρα κομψῶς ἀνηρτημένα. Μόνη προσθήκη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Βασιλίσσης ἦτο τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ βαρύτιμα καλλιτεχνικὰ ἀνθοφόρα δοχεῖα, δῶρα τοῦ Βασιλέως, εἰς ἃ καθ' ἑκάστην ἐτίθεντο τὰ ἐκλεκτότερα ἄνθη τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου. Ἤλλαζεν ὄψιν καὶ ρυθμὸν τὸ μικρὸν σπουδαστήριον αὐτῆς, διεσκευασμένον ἐπιχαρίτως καὶ φιλοκάλως, μὲ συλλογὴν ἀρχαίων ἀγγείων τῆς Κορίνθου καὶ ποικίλα κομψοτεχνήματα, ἐνθύμια προσφιλῶν συγγενῶν της. Ἐκ τῶν δύο αἰθουσῶν ἡ μία ἐμπεριεῖχε συλλογὴν εἰκόνων ἀρίστης τέχνης καὶ μεγάλης ἀξίας, ἔργα διασήμων ζωγράφων, ἃ ἠγόραζον οἱ Βασιλεῖς ἐν διαφόροις ἐκθέσεσιν εὐρωπαϊκαῖς καὶ ἰδίᾳ ἐν Μονάχῳ. Ἡ ἑτέρα, ἡ πλουσίως κεκαλλωπισμένη καὶ ἐπιτυχῶς ἐζωγραφισμένη, ἦτο ἡ αἴθουσα τοῦ χοροῦ ἔχουσα ρυθμὸν Πομπηιανόν.

Τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἔρωτα, ὃν ᾐσθάνετο παιδιόθεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία πρὸς τὰς φυσικὰς καλλονάς, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη, κατέδειξεν ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ καταρτίσασα μόνη ἐπέδωκε τῷ τότε Γάλλῳ ἀρχιτέκτονι πρὸς ἐκτέλεσιν· καὶ διὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτῆς μερίμνης καὶ δραστηριότητος τὸ χέρσον τοῦ κήπου ἔμβαδὸν εἰς εὐθαλὲς δάσος μετεβλήθη, εἰς τερπνὴν καὶ γοητευτικὴν κοιλάδα τοῦ Ἰλισσοῦ, ἐν ᾗ ἐμφωλεύουσιν αἱ ἡδύφθογγοι ἀηδόνες. Ἐν αὐτῷ συμπλέκουσι τοὺς κλῶνας τὰ παντοειδῆ φυτά, ἅτινα ἐφυτεύθησαν τῇ ἐκλογῇ τῆς Βασιλίσσης. Ἡ λε-

μονέα καὶ πάντα τὰ ἑσπεροειδῆ διασκορπίζουσι τὸ ἄρωμά των· ἡ μύρτις καὶ αἱ ροδοδάφναι προεκτείνονται ἐπὶ τῶν ὁδῶν· συστοιχίαι ροδωνεῶν θάλλουσι καὶ τὰ περιελισσόμενα φυτὰ πυκνὰς ἀποτελοῦσι σκιάδας· στίλβει τὸ φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων δένδρων, ἅτινα τοιχώματα ἀποτελοῦσι, καὶ ἡ σμαράγδινος πόα ἡ καλύπτουσα ὡς τάπης τὸ ἔδαφος. Ἔχουσι δὲ πάντα οὕτω ταξινομηθῇ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς προοπτικῆς, ὥστε διὰ τῶν φυλλωμάτων ὁ ἐπισκέπτης διορᾷ τὴν Ἀκρόπολιν, τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός, καὶ βυθίζει τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἀντίπεραν κυανοβαφῆ Φαληρικὴν θάλασσαν.

Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας οἱ ἐν τῷ Κήπῳ ἐργάται προσελαμβάνοντο ἐκ τῶν ὑποδούλων μερῶν: Ἠπειρῶται, Θεσσαλοί, Μακεδόνες καὶ ἐκ τῶν νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ μεγαλουργὸς αὐτῆς διάνοια εἶχεν ὡρισμένον ἐθνικὸν σκοπὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ διὰ τοῦ μέτρου τούτου. Τοὺς καλοὺς τούτους ἐργάτας μετεχειρίζετο ἱεραποστόλους καὶ κήρυκας διαπρυσίους τῆς ἐθνικῆς **Ἰδέας**. Βλέπουσα αὐτοὺς καθ' ἑκάστην ἐν τῷ Κήπῳ καὶ συνομιλοῦσα μετ' αὐτῶν ἀνερρίπιζε τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας, ἔδιδε χρυσᾶς ἐλπίδας περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν πατρίδων αὐτῶν μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἐνετέλλετο δὲ πάντοτε αὐτοῖς, ἵνα ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν γενέτειραν διερμηνεύωσι τοῖς συμπολίταις των τὴν ἀγάπην τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης, ἣν ἔτρεφον διὰ τοὺς ἔξω Ἕλληνας, καὶ τὸν πόθον, ὃν εἶχον νὰ ἴδωσιν αὐτοὺς ἀπελευθέρους.

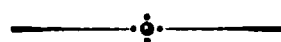
Πόσαι ὄντως ὑψηλαὶ σκέψεις καὶ γενναῖαι πράξεις τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας διαμένουσιν ἔτι ἄγνωστοι ἡμῖν! Διὸ ὀφείλομεν νὰ ἀναδιφήσωμεν τὸ παρελθόν, νὰ ἐκζητήσωμεν καὶ περισυλλέξωμεν πᾶσαν πληροφορίαν αὐθεντικήν, πᾶσαν ἱστορικὴν παράδοσιν ἐκ τῶν ἔτι ἐπιζώντων, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν σεβαστὴν πλειάδα τῶν φιλοπατρίδων καὶ ἀφωσιωμένων τῷ ἔθνει καὶ τῇ βασιλείᾳ, καὶ διαφωτισθῶσιν οὕτω πολλαὶ σκοτειναὶ σελίδες τῆς τριακονταετοῦς βασιλικῆς δράσεως.

III

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΙΣ ΕΝ ΤΗι ΑΥΛΗι

ραστικότης καὶ φιλεργία χαρακτηρίζουσι τὸν ἐν τῇ Αὐλῇ βίον τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Φύσις οὖσα ζωηρά, εὔθυμος, χαρίεσσα, ἐσκόρπιζε τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν περὶ αὐτήν· ἀλλὰ καὶ καθῆκον ἐνόμιζε νὰ εἶνε εὔθυμος καὶ φαιδρὰ τὴν ὄψιν, ἵνα διαλύῃ, ὡς ἔλεγε, τὰ νέφη τῆς σκυθρωπότητος καὶ τῶν μεριμνῶν, ἅτινα ἐρρυτίδουν τὸ περίφροντι μέτωπον τοῦ Βασιλέως, καὶ ἵνα καθίσταται εὔχαρις καὶ εὐτυχὴς ὁ οἶκος αὐτῶν. Εἰργάζετο πάντοτε μετ' ἐπιμελείας ἀόκνου περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων, μεριμνῶσα καὶ περὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν. Πάσας τὰς ὥρας εἶχε τακτικῶς καὶ μεθοδικῶς προγραμματισμένας· καὶ τὸν μὲν χει-

μῶνα ἠγείρετο πάντοτε τὴν 7ην τῆς πρωίας, τὸ δὲ θέρος τὴν 4ην, καὶ μετέβαινεν εἰς Παλαιὸν Φάληρον χάριν θαλασσίων λουτρῶν. Ἐπρογευμάτιζε τὴν 8ην διὰ γάλακτος, βουτύρου καὶ ὀπωρῶν τῆς ἐποχῆς. Εἶτα, φέρουσα ἐσθῆτα ἁπλῆν, κατήρχετο εἰς τὸν ἀνακτορικὸν κῆπον, ἐν ᾧ ἀπησχολεῖτο μέχρι τῆς 11ης μεριμνῶσα περὶ πάντων, διατρέχουσα αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐφ' ἁμάξης μικρᾶς, ἣν μόνη διηύθυνε, καὶ ὑπὸ τὸν καυστικώτατον ἥλιον τοῦ Ἰουλίου καὶ ὑπὸ τὸ δριμὺ ψῦχος τοῦ Δεκεμβρίου. Τὴν 12ην παρετίθετο τὸ ἄριστον, ἐν ᾧ παρεκάθηντο μετὰ τῶν Βασιλέων ὁ αὐλάρχης, αἱ Κυρίαι τῆς Αὐλῆς, οἱ ὑπασπισταὶ καὶ ὁ διαγγελεὺς τῆς ὑπηρεσίας. Ἀκολούθως οἱ βασιλεῖς ἀπεχώρουν εἰς τὰ δώματα αὐτῶν, ὅπου ἡ Βασίλισσα ἠσχολεῖτο ἀναγινώσκουσα τὰς ἐφημερίδας ἢ φιλοτεχνοῦσα ἐργόχειρόν τι. Τὴν 3ην ἐδέχετο ἐπισκέψεις κυριῶν, τὴν 4ην ἐξήρχετο ἔφιππος μετὰ τοῦ Βασιλέως, μιᾶς Κυρίας τῆς Αὐλῆς, δύο ὑπασπιστῶν καὶ ἑνὸς διαγγελέως, ἀκολουθούντων ἐν στολῇ τοῦ γερμανοῦ σταυλάρχου, δύο σταυλιτῶν καὶ τεσσάρων χωροφυλάκων. Ἔβριθον τότε κόσμου ἡ πλατεῖα τῶν ἀνακτόρων καὶ τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἀναμένοντος νὰ ἴδῃ διαβαίνοντας τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῷ βασιλεῖς, τὸν ὡραῖον καὶ ξανθὸν Ὄθωνα ἐν τῇ αἴγλῃ τῆς ἐθνικῆς στολῆς, καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ὡς ἀμαζόνα Ἀμαλίαν. Σπανίως γυνὴ ἵππευε μετὰ τόσης χάριτος καὶ εὐτολμίας. Καὶ ἐξεχύνετο τὸ πλῆθος εἰς ζητωκραυγὰς ἀκρατήτους καὶ ἐγκαρδίους, οἱ δὲ βασιλεῖς μειδιῶντες ἐκ χαρᾶς

καὶ εὐχαριστήσεως καὶ συναισθανόμενοι ὁποίαν ἀπελάμβανον δημοτικότητα, εὐτυχεῖς καὶ φαιδροὶ ἐπανέκαμπτον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Τὴν 6ην ἡ Βασίλισσα ἐδέχετο εἰς ἀκρόασιν κυρίους. Τὴν 7ην καὶ ἡμίσειαν παρετίθετο τὸ γεῦμα. Κατ' αὐτὸ ἐτηρεῖτο πᾶσα ἡ ἐθιμοτυπία καὶ ἄκρα φιλοκαλία καὶ κομψότης περὶ τὴν ἀμφίεσιν. Ὁ Βασιλεὺς ἐν ἐθνικῇ στολῇ. Ἡ Βασίλισσα ἔφερεν ἐσθῆτα πολυτελῆ ἔξωμον, περιδέραιον, ψέλια ἐκ πολυτίμων λίθων καὶ διάδημα ἐκ μαργαριτῶν· ἐπὶ τοῦ δακτύλου ὡς μόνον κόσμημα δακτυλιόλιθον μεγάλης τέχνης, εὑρεθέντα ἐν Πάρῳ καὶ οὗ ὅμοιος ὑπάρχει ἐν τῷ νομισματολογικῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου. Ἡ «Μεγάλη Κυρία» Πλουσκὼφ ἐνεδύετο βελούδινον ἔνδυμα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἄνθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Αἱ «Κυρίαι τῆς Αὐλῆς» ἔφερον πλουσίαν χρυσοποίκιλτον ἑλληνικὴν ἀμφίεσιν μετὰ κοσμημάτων. Ὁ αὐλάρχης, ὑπασπιστὴς καὶ ὁ διαγγελεὺς ἐν στολῇ. Ἐν τῷ ἑστιατορίῳ ἄνθη παντοῦ· ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραπέζης ἡ ἀπαραίτητος μεγάλη ἀνθοδέσμη ἐκ νωποτάτων ἀνθέων τῆς ἡμέρας. Τὸ δὲ ἄπλετον φῶς τῶν πολυελαίων ἀντηύγαζε τὸν πλοῦτον τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀδαμάντων τοὺς ποικίλους χρωματισμούς.

Διὰ τοὺς βασιλεῖς ἡ ὥρα τοῦ γεύματος ἦτο ἡ ἐπίσημος στιγμή, ἡ συνενοῦσα περὶ τὴν τράπεζαν τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς ἐκείνης οἰκογενείας. Στερούμενοι τέκνων οἱ νεαροὶ βασιλεῖς, εἶχον ἀνάγκην ἀγάπης καὶ πατρικῆς καὶ ἀδελφικῆς. Τοιαύτην εὕρισκον ἀληθῆ καὶ ἀμέριστον εἰς τοὺς περιστοιχίζον-

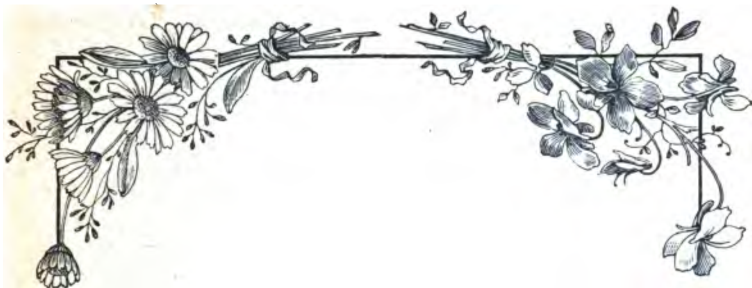
τας αὐτούς. Ἐπανεπαύοντο ἐν τῇ πατρικῇ φιλοστοργίᾳ τῶν γηραιῶν αὐτῶν ὑπασπιστῶν, ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἀφοσιώσει καὶ εὐγνωμοσύνῃ τῶν νέων διαγγελέων καὶ νεαρῶν δεσποινίδων τῆς Αὐλῆς. Ἡ Βασίλισσα ἠρέσκετο ἀστεϊζομένη μετὰ τῶν γηραιῶν ὑπασπιστῶν, τοῦ αὐλάρχου Νοταρᾶ, τοῦ Σαχίνη, χαίρουσα καὶ εἰς φαιδρότατον γέλωτα ἐκχυνομένη, ὅταν εὐφυῶς καὶ ἑτοιμολόγως ἀνταπέδιδον αὐτῇ τὰ ἴσα ἐν τῷ ὁρίῳ τοῦ πρέποντος καὶ τῆς ἐθιμοτυπίας. Ηὐχαριστεῖτο ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ: Σύ. «Ἀμὴ σύ, Μεγαλειοτάτη, ἔτσι τὸ λὲς καὶ τὸ θέλεις», ἔλεγε μὲ τὴν ἀλβανικὴν προφοράν του ὁ γηραιὸς ναύαρχος Σαχίνης.

Τὸ γεῦμα διεδέχετο ἡ ὥρα τῆς ἀνέσεως· διεσκέδαζον παίζοντες καὶ συζητοῦντες. Ὁ Βασιλεὺς ἔπαιζε σφαιριστήριον μετὰ τῶν αὐλικῶν καὶ μιᾶς ἐκ τῶν Κυριῶν τῆς Αὐλῆς, ἡ Βασίλισσα οὐίστ μετὰ τῆς Μεγάλης Κυρίας ἢ ἄλλης Κυρίας. Πᾶσα δὲ μέριμνα τῆς Βασιλίσσης ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ Βασιλέως. — «Ἀλλὰ τί κάμνετε αὐτοῦ, ἔλεγε συχνάκις πρὸς τὰς Κυρίας αἵτινες ἔπαιζον παιγνίδιον μετὰ τοῦ Βασιλέως, σεῖς δὲν παίζετε;» — «Ὁ βασιλεύς, Μεγαλειοτάτη, ἐφησυχάζει κοιμώμενος, καὶ ἡμεῖς ἐπωφελούμεναι τὸν χρόνον ἐργαζόμεθα». — «Ἀλλ' ὄχι, αὐτὸ δὲν γίνεται· ὁ βασιλεὺς ἔχει ἀνάγκην νὰ παίξῃ ὀλίγον οὐίστ, διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ γελάσῃ». Ὡραῖαι τόσον φράσεις καὶ χαριτολογίαι λεπταὶ ἐπλήρουν τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς οἰκιακῆς αὐτῆς ἑστίας·

ἡ δὲ φαιδρότης καὶ χαρὰ ἐπέστεψε τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας καὶ τὴν σύμπνοιαν τῆς Αὐλῆς.

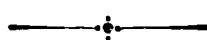
Ἡ Αὐλὴ ἐκείνη, δημιουργηθεῖσα ἐν τῷ ἐθνικῷ πνεύματι, ἐσχηματίσθη ἀπὸ ὅ,τι ἔξοχον ἐν φιλοπατρίᾳ εἶχε τότε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλλάς. Οἱ ἥρωες τοῦ Εἰκοσιένα, περιστοιχίσαντες τὸν νεαρὸν θρόνον, διεκρίθησαν διὰ τῆς εὐσταθείας τοῦ χαρακτῆρος, τῆς εἰλικρινείας καὶ τοῦ ζήλου αὐτῶν ἐν ταῖς λαμπραῖς ἡμέραις, αἵτινες περιέβαλλον τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ἀφοσιώσεως καὶ αὐταπαρνήσεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν, μὴ ἐγκαταλιπόντες τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν οὐδὲ κατὰ τὴν θλιβερὰν ἐξορίαν. Αὐλάρχαι καὶ ὑπασπισταί, οἷοι Σ. Σοῦτσος, Σαχίνης, Α. Κριεζῆς, Π. Νοταρᾶς, Βάσσος, Ι. Μαμούρης, Γρίβας Γαρδικιώτης, Γενναῖος Κολοκοτρώνης, Α. Μιαούλης, Α. Βαλτινός, Δ. Μπότσαρης, Χατζῆ-Χρῆστος, Χριστόδ. Χατζῆ-Πέτρος· καὶ ὡς «Ἐπίτιμοι» Ε. Πίσσας, Δ. Πλαπούτας, Δ. Τζάμης Καρατάσσος καὶ Ε. Χάν· διαγγελεῖς, οἷοι Ι. Δράκος, Πάλλης, Κ. Μουρούζης, Καῖσαρ Ῥώμας, Καρπούνης, Ν. Μιαούλης, Α. Νοταρᾶς καὶ Εὐθ. Χατζηπέτρος, κατέλαβον ἤδη χρυσῆν σελίδα ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

IV

ΚΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

ὰν ἡ Ἑλλὰς ἀνέδειξεν ἄνδρας ὑπερόχους κατὰ τὰ πρῶτα τῆς παλιγγενεσίας αὐτῆς ἔτη, σεμνύνεται οὐχ' ἧττον καὶ διὰ συγχρόνους Ἑλληνίδας. Εὐσεβεῖς καὶ φιλοπάτριδες θυγατέρες ἡρώων, σύζυγοι ἀγωνιστῶν ἐθυσίασαν καὶ τὰ τελευταῖα χρυσᾶ νομίσματα, ἐξ ὧν ἦσαν πλήρεις αἱ δεξαμεναὶ τῶν οἴκων αὐτῶν, καὶ τὸν τελευταῖον ἀδάμαντα καὶ μαργαρίτην, δι' ὧν ἐκόσμουν τὰ στήθη καὶ τὴν κόμην των, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῆς ἐποικοδομήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου.

Ἐκ τῶν προνομιούχων τούτων Ἑλληνίδων ἐκλήθησαν νὰ καθέξωσι θέσιν ἐν τῇ Αὐλῇ ὡς σύμβου-

λοι καὶ σύντροφοι τῆς νεαρωτάτης βασιλίσσης Ἀμαλίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπίτιμοι Κυρίαι» καὶ «Κυρίαι τῆς Τιμῆς».

Σεβομένη δὲ ἡ βασίλισσα Ἀμαλία τὰς παραδόσεις, ἀρχὰς καὶ ἰδέας, τὰς ἐπικρατούσας τότε περὶ τοῦ τοπικοῦ ἐνδύματος τῶν Ἑλληνίδων, εἶχε καθιερώσει ὅπως αἱ «Ἐπίτιμοι Κυρίαι», ἐκπροσωποῦσα ἑκάστη τὴν πόλιν ἢ νῆσον ἐξ ἧς κατήγετο, διατηρήσωσι καὶ ἐν τῇ Αὐλῇ τὴν πάτριον ἀμφίεσιν, αἱ δὲ «Κυρίαι τῆς Τιμῆς» φέρωσι τὸ ἑλληνικὸν λεγόμενον ἔνδυμα, ὃ καὶ αὕτη περιεβάλλετο κομψότατα ἐν ταῖς ἐθνικαῖς τελεταῖς. Οὕτω καὶ ἐν τῇ περιβολῇ ἐξεπροσωπεῖτο διὰ τῆς Αὐλῆς ὁ ἐθνικὸς βίος καὶ ἱκανοποιεῖτο ἡ φιλοτιμία καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Σκοπίμως δὲν ὥρισε τὴν γνησίαν ἀρχαίαν καὶ γραφικωτάτην ἀμφίεσιν τῶν Ἑλληνίδων ἀποφεύγουσα, ὡς ἔλεγε, νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην ἀναδρομικὴν καινοτομίαν. Τὰ πάντα τότε ἐνεψύχου καὶ ἐνέπνεεν ἡ ἱστορία τοῦ Εἰκοσιένα.

Λεπτότης, εὐγένεια, ἀβροφροσύνη, φιλοκαλία καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διακρίνῃ τὰ ἐξηυγενισμένα καὶ σοβαρὰ ἤθη ἐκαλλιεργεῖτο ἐν τῇ Αὐλῇ. Οὖσα ἡ βασίλισσα Ἀμαλία αὐστηρὰ καὶ ἀνένδοτος περὶ τοὺς τύπους τῆς ἐθιμοταξίας καὶ τὰς αὐλικὰς διατυπώσεις, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην συνεχώρει ἔλλειψιν. Πάντες συνῃσθάνοντο τὴν ἐπιβλητικότητα καὶ τὸ κράτος τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἰσχύος. Οὐχὶ δεσποτική, ἀλαζών, ἀλλὰ μεγαλόφρων, ὑπερήφανος, ἀπαξιοῦσα νὰ

συνθηκολογήση πρὸς μικροπρεπῆ αἰσθήματα, παρίσταται παρ' ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ ἀληθεῖ ἀφοσιώσει καὶ τῷ σεβασμῷ αὐτῶν πρὸς τὴν ἄνασσαν διέγνωσαν τὸ ὑψηλὸν πρόγραμμα τῆς δράσεως αὐτῆς.

Παρὰ τῶν Κυριῶν τῆς Αὐλῆς ἐπεζήτει ἰδίᾳ αὐστηρὰν τήρησιν τῆς σοβαρότητος, ἀξιοπρεπείας καὶ ἐθιμοτυπίας, ὅπως διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν παραδείγματος ἐπιβάλλωσι τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ γίνωνται εὐγενῆ ὑποδείγματα καὶ σέμνωμα τῆς νεοσχηματιζομένης ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τοῦ βασιλικοῦ αὐτῆς οἴκου.

Μεγαλοφρονοῦσα ἐφίστα πολλὴν τὴν προσοχὴν περί τε τὸν καταρτισμόν τῆς Αὐλῆς καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν «Κυριῶν τῆς Τιμῆς». Ἐξελέγοντο αὗται ἐκ τῶν ἱστορικῶν οἴκων τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Φαναριωτικῶν. Ἐπόθει δὲ νὰ ἔχῃ παρ' αὐτῇ νεάνιδας νοήμονας καὶ ἐμβριθεῖς εἰς τὰς σκέψεις, εἰλικρινεῖς ἐν τῷ χαρακτῆρι καὶ ἀφωσιωμένας, ἀλλὰ καὶ ὡ ρ α ί α ς μετὰ ἑλληνικῆς ἰδίᾳ κατατομῆς. «Ὡραίας, ἔλεγε πάντοτε, ὡραίας». Τοῦτο ἦτο ἡ ἀδυναμία αὐτῆς.

Ἐμερίμνα περὶ τῶν «Κυριῶν» μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης. Ἦτο εὐτυχὴς ὅτε ἠδύνατο ν' ἀναδεικνύῃ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, Ὡς μήτηρ καὶ ἀδελφὴ ἐνουθέτει αὐτὰς περί τε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν καθηκόντων καὶ περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν. Ἀπῄτει παρ' αὐτῶν νὰ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ τηρῶσι τὰς νηστείας καὶ νὰ μεταλαμβάνωσιν. Ἐδείκνυε πολὺν σεβασμὸν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον θρη-

σκείαν εὑρίσκουσα, ὡς ἔλεγεν, ὕψος καὶ ἰδεῶδες μέγα ἐν τῇ τελέσει τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ παρηκολούθει ἐν εὐλαβείᾳ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, ἐν ᾗ ἐμνημονεύοντο τὰ ὀνόματα τῶν Βασιλέων καὶ οἱ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πεσόντες.

Πολλάκις ἀνὰ τοὺς μεγάλους περιπάτους, οὓς ἔφιππος ἔκαμνε μετὰ τῶν «Κυριῶν» ἐν τῷ Ἐλαιῶνι, προσεκτικῶς παρετήρει ἐὰν ἔκαμνον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅτε διήρχοντο πρὸ ἐκκλησιδίου. Ἀκούσασα δέ ποτε ὅτι τὸ τοιοῦτον «ἦτο χρήσιμον τοῖς χριστιανοῖς ἐν ἡμέραις καταδιωγμῶν, ὡς σύνθημα συνεννοήσεως», πρὸς τὴν εἰποῦσαν ἀπεκρίνατο τὰ ἀξιομνημόνευτα ταῦτα: «Καὶ τώρα πρέπει νὰ γίνηται τοῦτο εἰς ἀνάμνησιν τῆς θλιβερᾶς ἐκείνης ἐποχῆς καὶ ὡς εὐχαριστία ἡμῶν τῶν Ἑλληνίδων πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα, ὅστις ηὐδόκησε νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλάς· καὶ ἡ γῆ δὲ αὕτη ἡ περὶ τὰ ἐκκλησίδια εἶναι γῆ ἱερά, ὡς ποτισμένη διὰ τοῦ αἵματος τῶν θυσιασθέντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος»!

Α'. ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΚΥΡΙΑΙ

Κυριακούλα Α. Κριεζῆ, Φωτεινὴ Γενναίου Κολοκοτρώνη, Μαρία Α. Μοναρχίδου καὶ Χρυσηὶς Α. Μαυρομιχάλη ἀπετέλεσαν τὸν κύκλον τῶν «Ἐπιτίμων Κυριῶν». Ἀνατραφεῖσαι ἐν τοῖς αὐστηροῖς ἤθεσι τῶν μεγάλων αὐτῶν οἴκων, συνήνουν τὴν εὐθυκρισίαν καὶ νοημοσύνην μετὰ τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ μετριοφροσύνης, καὶ κατέλαβον ἐν τῇ Αὐλῇ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐταῖς θέσιν, δικαιώσασαι πληρέστατα τὴν ἐκλογὴν καὶ κλεΐσασαι τὸ ὄνομα αὐτῶν.

ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΑ Α. ΚΡΙΕΖΗ

Θυγάτηρ τοῦ μεγάλου πατριώτου, τοῦ κλεινοῦ Διοικητοῦ (Μπέη) τῆς Ὕδρας Γεωργίου Βούλγαρη, καὶ σύζυγος τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου, πρωθυπουργοῦ καὶ αὐλάρχου Ἀντωνίου Κριεζῆ, ἦτο τύπος τελείας οἰκοδεσποίνης, συζύγου καὶ μητρός. Ἔχουσα ἔκτακτον ἀγχίνοιαν καὶ εὐγένειαν αἰσθημάτων, ἐφείλκυε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν συμπάθειαν διὰ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων, τὴν εὐπροσηγορίαν καὶ γλυκύτητα. Ἀπαύγασμα καὶ ἰδεώδης τύπος Ἑλληνίδος τῶν αὐστηρῶν πατριαρχικῶν ἀρχῶν, ἐν θαυμασίῳ συνδυασμῷ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐν ᾧ ἕδρα ὑψηλοῦ κύκλου, οὐδόλως με-

τέβαλε χαρακτῆρα καὶ ἦθος διὰ τὴν διακεκριμένην θέσιν, ἣν κατέλαβεν ἐν τῇ Αὐλῇ. Κατὰ τὴν ἀποδημίαν τῆς βαρωνίδος Πλουσκὼφ εἰς Γερμανίαν ἐκπληροῦσα καθήκοντα Μεγάλης Κυρίας, διέπρεπε διὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ λελογισμένης ἐκτελέσεως καὶ λεπτῆς συμπεριφορᾶς. Αἱ δι' ἑρμηνέως γινόμεναι πρὸς τοὺς πρέσβεις καὶ ὑψηλοὺς ξένους συνομιλίαι αὐτῆς ἦσαν τοσοῦτον εὔστοχοι καὶ ἐμβριθεῖς, ὥστε ἐπέσυρον τὸν ἔπαινον καὶ τὸν θαυμασμόν. Ἀδαμάντινος χαρακτὴρ ἠκτινοβόλησε τὸ φέγγος ἔν τε τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ Αὐλῇ, ἧς ἦτο τὸ σέμνωμα. Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἠγάπα καὶ ὑπερετίμα αὐτήν.

Εἶχε λεπτοφυές, ὡραῖον παράστημα, μορφὴν θελκτικήν, μελάγχρουν μετὰ σοβαρῶν χαρακτήρων. Ἔφερε κομψοπρεπῶς καὶ φιλοκάλως τὸ ὑδραϊκὸν ἔνδυμα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν χρυσοκέντητον μπόλια, ἧς αἱ δύο ἄκραι, διασταυρούμεναι ὑπὸ τὴν σιαγόνα, ἐπλαισίουν τὴν μακρὰν καὶ ἐβενώδη αὐτῆς κόμην.

Ὁ οἶκος τῆς Κυριακούλας Α. Κριεζῆ ἀνεδείχθη ἐκ τῶν διαπρεπῶν, ἐν ᾧ διεπαιδαγωγήθησαν οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτῆς υἱοί, ἀνελθόντες εἰς τὰ ὑψηλὰ τοῦ Κράτους ἀξιώματα καὶ διακρινόμενοι διὰ τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ ἀρίζηλον τοῦ χαρακτῆρος. Καὶ αἱ τέσσαρες αὐτῆς θυγατέρες, γαλουχηθεῖσαι μὲ τὰ νάματα τῆς εὐσεβείας καὶ φιλοστοργίας δι' ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς, ἀπαρεγκλίτως διατηροῦσι τὰς παραδόσεις, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν μεγάλων αὐτῶν ἱστορικῶν οἴκων.

Ἐὰν ἡ δάφνη τῶν νικῶν καὶ τὰ παράσημα τῆς τιμῆς περικοσμοῦσι τὴν μνήμην τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Ἀντωνίου Κριεζῆ, τοῦ Ἀχιλλέως τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ τοῦ Ἀγῶνος τήν τε μορφὴν καὶ τὴν ἀνδρίαν, ὁ στέφανος τῆς ἀρετῆς περιβάλλει τὴν ἀοίδιμον Κυριακοῦλαν Κριεζῆ.

Ἐγγονὴ τῆς Κυρίας Κυριακούλας Κριεζῆ εἶναι ἡ νῦν κληθεῖσα ἐν τῇ Αὐλῇ ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς τῆς σεπτῆς ἡμῶν ἀνάσσης Ὄλγας, ἡ δεσποινὶς Χριστίνη, θυγάτηρ τοῦ ἀλησμονήτου ἐπιφανοῦς Ἐπαμεινώνδα Κριεζῆ, χρηματίσαντος ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, βουλευτοῦ καὶ ὑπουργοῦ.

Ἐκλήθη δὲ ἡ δεσποινὶς Κριεζῆ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς Κυρίας τῆς Τιμῆς δεσποινίδος Χρυσούλας Χατζῆ Ἀναργύρου, τῆς ἐπιχαρίτου καὶ ὡραίας, ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ οἴκου τῶν Σπετσῶν, ἀνεψιᾶς τῆς ἡρωΐδος Μπουμπουλίνας, καὶ συζευχθείσης πρὸ ὀλίγου τὸν εὐπατρίδην ὁμογενῆ κύριον Χρῆστον Ζάππαν.

Ἐν τῷ προσώπῳ τῆς χαριτωμένης δεσποινίδος Χριστίνης Κριεζῆ μέλλει ἐπαξίως ν' ἀντιπροσωπευθῇ ὁ οἶκος τῶν Κριεζῆ. Αὕτη εἶναι τὸ πανομοιότυπον τῆς ἀοιδίμου αὐτῆς μάμμης. Ἦθος εὐγενὲς καὶ σοβαρόν, ἀντίληψις λεπτὴ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐλικῶν ἐθιμοτυπιῶν καὶ καθηκόντων διακρίνουσιν αὐτήν.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΓΕΝΝΑΙΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Ἐγγονὴ τῆς ἐνδόξου Σουλιώτιδος Μόσχως, θυγάτηρ τοῦ λεοντοκάρδου Φώτου, ἀδελφὴ τοῦ ἥρωος τῆς Κλείσοβας Κίτσου Τζαβέλλα, ἀνταξίως τῆς ἡρωικῆς αὐτῆς καταγωγῆς ἐγένετο ἡ νύμφη τοῦ δαφνοστεφοῦς ἥρωος, τοῦ Γέρου τοῦ Μωριᾶ, συζευχθεῖσα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὅστις εἰς τέσσαρας μάχας τὰς δάφνας τῆς νίκης δρέψας ἐπωνομάσθη Γενναῖος.

Τοὺς γάμους αὐτῆς ἐτέλει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθ' ἣν ἡμέραν οἱ κρότοι τῶν τηλεβόλων ἤγγελλον τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος. Εἶχεν ὡς γαμήλιον προπομπὴν τὰς σάλπιγγας, ἠχούσας τὸ ἐμβατήριον καὶ τοὺς θουρίους. Μόλις τελεσθέντος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου στρέφει ὑπερηφάνως καὶ λέγει τῷ συζύγῳ αὐτῆς: «Δὲν ἀκούεις; οἱ σάλπιγγες ἠχοῦν· ὁ πόλεμος ἤρχισε· πήγαινε»!

Παρακληθεὶς ὁ Γενναῖος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος νὰ ἐπιτρέψῃ τῇ συζύγῳ αὐτοῦ νὰ δεχθῇ θέσιν «Ἐπιτίμου Κυρίας» ἐν τῇ Αὐλῇ, σπεύδει εἰς τὸν οἶκόν του, κομίζων τὴν ὑψηλὴν ἐντολήν. Εὑρίσκει τὴν σύζυγόν του καθημένην ἀμερίμνως καὶ ἀξιοπρεπῶς καὶ θηλάζουσαν μετριοφρόνως τὸ τέκνον της· ἀναγγέλλει αὐτῇ τὴν ἐντολήν, ἣν εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Βασιλέως. — «Καλά, ἄνδρα μου, ἀπαντᾷ ἡ μεγαλόνους Ἑλληνίς, θὰ τὰ βγάλω πέρα καὶ μὲ τόσας ἄλλας φροντίδας τοῦ οἴκου μας;» Καὶ τὰ ἔβγαλε πέρα, ἐκπληρώσασα ἀξιοζήλως τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα συμβούλου τῆς νεαρᾶς Βασιλίσσης. Αἱ

ἐμβριθεῖς αὐτῆς γνῶμαι καὶ κρίσεις, ἡ παραδειγματικὴ εἰλικρίνεια, ἀφοσίωσις καὶ λεπτὴ νοημοσύνη ἐξετιμήθησαν μεγάλως παρὰ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἥτις καὶ ἐσέβετο καὶ ἠγάπα τὴν Κυρίαν Φωτεινήν.

Ἦτο λεπτοφυὴς Σουλιῶτις, ἔχουσα βλέμμα ἁγνόν, ἐμβριθές, σπινθηρίζον στοργὴν καὶ σθένος ψυχῆς, μορφὴν σοβαρὰν καὶ ὄψιν μελάγχρουν. Τὸ ἔνδυμα αὐτῆς ἦτο κρᾶμα σουλιωτικὸν καὶ μωραΐτικον, συνιστάμενον ἐκ τῆς χρυσοϋφάντου κοζόκας καὶ τοῦ φεσίου, περιεζωσμένου διὰ χρυσοποικίλτου μανδηλίου· ἔφερεν αὐτὸ καθ' ὃν τρόπον τὸ ἐφόρουν τότε οἱ ἀγωνισταί.

Ἡ ἡρωικὴ Σουλιῶτις τὸν μέγαν αὐτῆς οἶκον κατέστησε περιφανῆ. Τὰ τέκνα της ἀνέθρεψε διὰ παιδεύσεως σοβαρᾶς καὶ χριστιανικῆς. Αἱ τέσσαρες αὐτῆς θυγατέρες διακρίνονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ διὰ τὰ πολλὰ αὐτῶν προτερήματα, ἐξέχουσαι ἐπὶ ἀρετῇ, φιλοστοργίᾳ καὶ εὐγενείᾳ τρόπων καὶ συμπεριφορᾶς.

ΜΑΡΙΑ Α. ΜΟΝΑΡΧΙΔΟΥ

Ἡ Κυρία Μαρία Α. Μοναρχίδου, τοῦ γερουσιαστοῦ, πατρίδα εἶχε τὴν γῆν τὴν ποτισθεῖσαν διὰ τοῦ αἵματος τόσων ἡρώων καὶ ἡρωίδων, τὴν γῆν ἐκείνην, ἣν ἐξύμνησεν ἡ λύρα τῶν ποιητῶν, καὶ ἧς τὴν μνήμην ἀπηθανάτισεν ὁ Σολωμὸς ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ στροφῇ τῆς ᾠδῆς του. Νεαρωτάτη καὶ μό-

λις ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν ἔγγαμος ἀνεδείχθη ἡρωὶς κατὰ τὴν ἔνδοξον καταστροφὴν τῆς πατρίδος της.

Ὅτε οἱ ἐχθροὶ διὰ δόλου προσωρμίσθησαν εἰς μίαν ἄκραν τῶν Ψαρῶν, κατέλαβον αὐτὴν ἐξ ἐφόδου, καὶ εἰσελάσαντες εἰς τὴν πόλιν ἔσφαζον καὶ ἐλεηλάτουν. Ὁ θρῆνος καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν ἀφυπνισθέντων τέκνων καὶ γυναικῶν ἦσαν ἀπερίγραπτοι. Οἱ ἀνδρεῖοι Ψαριανοὶ ὁρμῶσι τότε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἁρπάσαντες εἰς χεῖρας τὸ προστυχόν, πελέκεις, μαχαίρας, καὶ προβαλόντες μαχόμενοι τὰ ἡρωικὰ αὐτῶν στήθη, ὡς τεῖχος καὶ προμαχῶνα, διηυκόλυναν τὴν φυγὴν τῶν γυναικοπαίδων, καταφευγόντων εἰς τὰ ὀλίγα ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ προσορμοῦντα ἐν τῷ λιμένι τῆς νήσου.

Ἡ Μαρία, εἰς τὰς φλέβας τῆς ὁποίας ἔσφυζε τὸ ἡρωικὸν αἷμα τῶν ναυμάχων Ἀποστόλη, τρέψασα εἰς φυγὴν δι' ὅπλου τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς εἰσελθόντα ἐχθρόν, ἁρπάζει ὑπὸ μάλης τὰ δύο της τέκνα, καὶ ὁρμᾷ σπεύδουσα πρὸς τὴν παραλίαν, ἵνα παραδώσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς, ἐπιστρέψῃ δὲ πάλιν καὶ ἀγωνισθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ παρὰ τῷ πλευρῷ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ἀλλ' ἰδοῦσα τὰ πλοῖα ἀπομακρυνόμενα τῆς παραλίας ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, παλαίει κολυμβῶσα πρὸς τὰ παφλάζοντα κύματα· οἱ ἔν τινι τῶν πλοίων ναῦται δίδουσιν αὐτῇ χεῖρα βοηθείας· ἀνασύρεται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀλλὰ φεῦ! μεθ' ἑνὸς μόνον τέκνου. Ἡ ἀτυχὴς μήτηρ ἠθέλησε νὰ ῥιφθῇ καὶ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα ζητήσῃ παρὰ

τῆς ἀπίστου τὸ τέκνον της, ἀλλ' ὁ πλοίαρχος ἀπῆρε φέρων τὰ πλήθη τῶν γυναικοπαίδων.

Συγκινητικὸν καὶ ἀφελὲς ἐπεισόδιον, ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τῆς ἀειμνήστου Φαννῆς Χίλλ, καταδεικνύει πόσον ἡ φήμη τῆς ἀνδρείας Μαρίας διέτρεξε τὰς ἑλληνικὰς ἐκτάσεις.

Ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τούτῳ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως διεσκέδαζον αἱ μαθήτριαι ᾄδουσαι διάφορα ἡρωικὰ ᾄσματα. Μία τούτων, νεωστὶ εἰσελθοῦσα ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἀκούσασα τὸ ὡραῖον τοῦ Σολωμοῦ ἑξάστιχον, ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ αὐτὸ ἀναβᾶσα ἐπί τινος θρανίου:

Σ' τῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ῥάχη
Περπατῶντας ἡ Δόξα μονάχη.....

«Ὄχι, καϋμένη καὶ σύ, δὲν ἦταν μονάχη· ἦταν καὶ ἡ Μοναρχίδου μαζὺ μὲ τὰ δύο της παιδιά», ἀπαντᾷ ἄλλη μαθήτρια, διακόπτουσα τὴν ἀπαγγέλλουσαν. Ὁποία ἀφελὴς ἑρμήνευσις τῆς ἀλληγορίας τοῦ στίχου! ἀλλά, καὶ ὁποία ἀλήθεια!

Ἡ Κυρία Μαρία Μοναρχίδου, πρῶτον τῆς Δόξης ἀκόλουθος καὶ σύντροφος ἐπὶ τῆς «ὁλόμαυρης ράχης τῶν Ψαρῶν» καὶ εἶτα «Ἐπίτιμος Κυρία» τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἐκλείσθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Ὡραία, μὲ παράστημα ὑψιτενές, περιεβάλλετο πλουσίως καὶ φιλοκάλως τὸ Ψαριανὸν ἔνδυμα. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ ἐρυθρὸν κρήδεμνον μετὰ λευκοῦ ἀραχνοειδοῦς πέπλου διὰ χρυσῶν παρυφῶν κεκοσμημένου. Τὸν πέπλον τοῦτον οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Νε-

φέλην, ὑφαινομένην ἐν τῇ νήσῳ Κέᾳ καὶ περιζήτητον ἐπὶ Περικλέους.

Προώρως ἀναρπαγεῖσα ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἐν ἔτει 1844, ἐθρηνήθη θερμῶς ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης καὶ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

ΧΡΥΣΗΙΣ Α. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ

Τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης Πετρόμπεη, τοῦ προσενεγκόντος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος, ἡ νύμφη Κυρία Χρυσηὶς Ἀναστασίου Μαυρομιχάλη ἦτο ἡ νεωτέρα Ἐπίτιμος Κυρία. Ἡ ὡραία Καλαματιανὴ ἔφερε τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα μετὰ πολλῆς χάριτος, δι' οὗ μεγαλοπρεπέστερον τὸ παράστημα αὐτῆς διεγράφετο. Εἶχεν ἀνθηρὰν μορφήν, ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας ζωὴν καὶ εὐφυΐαν· ἀληθὴς τύπος Σπαρτιάτιδος ἔν τε τῷ χαρακτῆρι καὶ τῷ ἤθει. Ἡ Βασίλισσα πολλάκις προεκάλει συζήτησιν μετ' αὐτῆς ἀρεσκομένη εἰς τὰς χαριτολόγους, ἀφελεῖς καὶ ἀνεπιτηδεύτους ἀπαντήσεις της.

Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων, ἰδιαζόντως ηὐνόησαν καὶ ἠγάπησαν τὸν μέγαν οἶκον τῶν Μαυρομιχαλαίων· ἡ εὔνοια αὐτῶν ἐπεξετείνετο καὶ μέχρι τῶν ἀπωτάτων μελῶν τοῦ οἴκου τούτου. Ἀλλ' ἡ ἀδυσώπητος πολιτική, ἡ διέπουσα, ὡς ἡ ἀγχίστροφος τύχη, τὸν βίον τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν, συχνάκις ἀποδιώκει τὴν χαρὰν ἐκ τῶν εὐτυχούντων, πλήττει θανασίμως εὐγενεῖς ὑπάρξεις καὶ θρόνους ἀνατρέπει.

Οἱ ἀντίπαλοι τῶν Μαυρομιχαλαίων εὗρον εὔθετον ἀφορμήν, τὸν φόνον τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ν. Κορφιωτάκη, ἵνα ἐξεγείρωσι τὴν κοινὴν γνώμην ἐναντίον αὐτῶν. Ὁ Βασιλεὺς λαβὼν γνῶσιν τούτων ἐν Μονάχῳ, ἔνθα εὑρίσκετο, ὅπως μὴ φανῇ μεροληπτῶν, ἐνετείλατο τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν ὑπασπιστὴν Δημήτριον Μαυρομιχάλην νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Ἀθήνας. Ἐπίσης ἡ Κυρία Χρυσηὶς καὶ ἡ ὡραία Φωτεινὴ ἀπεχώρησαν τῆς Αὐλῆς τῷ 1850.

Καὶ τότε ἔτι μᾶλλον τὸ εἰδεχθὲς φάσμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς συκοφαντίας ἀνεφάνη ἐκτοξεῦον κατὰ γενναιόφρονος Βασιλίσσης καὶ τῶν δύο ἐπιφανῶν Ἑλληνίδων παντοίου εἴδους μυθεύματα. Ἀλλὰ ταῦτα ἄρδην ἀνατρέπονται ἐκ τῆς ἀληθείας τῶν γεγονότων καὶ τῆς σχέσεως, ἣν ἐξεδήλωσεν ἡ Βασίλισσα ἀπέναντι τῆς ἀξιοπρεποῦς Φωτεινῆς, ἀποστείλασα αὐτῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τὴν Κυρίαν τῆς Τιμῆς καὶ πλούσια κατόπιν δῶρα ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει. Βραδύτερον δέ, ὅτε ἡ θύελλα τῆς πολιτικῆς ἐκόπασεν, αἱ Κυρίαι Μαυρομιχάλη προσεκλήθησαν εἰς τὸν ἀνακτορικὸν χορόν, καὶ οὕτως ἐμφανεστέραν κατέδειξεν ἡ Βασίλισσα τὴν πρὸς αὐτὰς ἐκτίμησίν της.

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Πετρόμπεη, ἡ Κυρία Παναγιωτίτσα Σαχίνη, ναυάρχου, θαυμαζομένη ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης διὰ τὴν καλλονήν της, ἐτιμᾶτο ἰδιαζόντως παρ' αὐτῆς. Εὐγενεστάτη καὶ διαπρεπὴς δέσποινα, ἀπολαμβάνει καὶ παρὰ τῆς ἀνάσσης Ὄλγας ἐνδείξεις αἰσθημάτων καὶ φίλτρου θυγατρός.

Β.´ ΓΕΡΜΑΝΙΔΕΣ ΚΥΡΙΑΙ

Ἡ Κυρία **Νόρδενφλιχτ** κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ τῆς Βασιλίσσης. Γυνὴ ἀνεπτυγμένη συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀγωγὴν τῆς Βασιλίσσης, κατέχουσα πρότερον παρ' αὐτῇ θέσιν παιδαγωγοῦ, Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις, τῷ 1843, ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ. Ἔγραψε περὶ τοῦ βίου τῶν Βασιλέων, καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐδημοσίευσεν ἐν Γερμανίᾳ.

Ἡ Κυρία **Βυζεντάου**, νέα χαριτόβρυτος, ξανθή, συμπαθής, εἵλκυσε τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Δημητρίου Μαυροκορδάτου, μεθ' οὗ ἐτέλεσε τοὺς ἀρραβῶνας αὐτῆς. Ἀλλὰ τούτου θανόντος, πρὶν ἢ καὶ τοὺς γάμους τελέσωσιν, ἐπανέκαμψε, τῷ 1845, εἰς Γερμανίαν.

Ἡ Κυρία **Ῥένεγκαφ**, λεπτοφυής, ξανθή, ὡραίου παραστήματος, κεκοσμημένη διὰ πολλῶν ἀρετῶν, ἐγένετο ἀγαπητὴ ἔν τε τῇ Αὐλῇ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Συνεζεύχθη τὸν κύριον Βάϊς, γραμματέα τῆς αὐστριακῆς πρεσβείας. Ἀγαπῶσα τὰς Ἀθήνας, πολλάκις ἐκ Γερμανίας ἐπεσκέψατο αὐτάς.

ΒΑΡΩΝΙΣ ΒΙΛΕΛΜΙΝΗ ΠΛΟΥΣΚΩΦ
(ΜΕΓΑΛΗ ΚΥΡΙΑ)

Ἐκ Μεκλεμβούργου καταγομένη ἐκέκτητο εὐρυτάτην παίδευσιν καὶ πολλὴν νοημοσύνην, δια-

πρέπουσα ἐν Γερμανίᾳ. Τοῦ βαρώνου Πλουσκὼφ πρωίμως ἀποθανόντος, ἀνέλαβεν ἡ ἰδία τὴν ἀνατροφὴν τῶν δύο αὐτῆς υἱῶν καὶ τῆς μιᾶς θυγατρός. Ὁ εἷς τῶν υἱῶν εἰς τὰ ἀνώτατα κατέστη ἀξιώματα, γενόμενος αὐλάρχης τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου, ὁ δ' ἕτερος ἀνώτατος δικαστής. Τὴν θυγατέρα της εἶχεν ὁδηγήσει μεθ' ἑαυτῆς, ὅτε κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα.

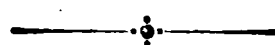
Ἦτο ἀξιοπρεπής, βαθύνους καὶ μεγάλη προσωπικότης. Ἡ Βασίλισσα τῇ ἐνεπιστεύθη τὴν διεύθυνσιν καὶ εὐθύνην τοῦ βασιλικοῦ αὐτῆς οἴκου. Παράδειγμα ἐθιμοτυπίας, φιλεργίας καὶ εὐσεβείας, εἶχε τὴν ἐνάρετον καὶ ἀφωσιωμένην καρδίαν Γερμανίδος. Ἐγνώριζε νὰ ὑπακούῃ μετὰ σεβασμοῦ, ἀλλ' εἶχε καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὸν τρόπον νὰ ὑποδεικνύῃ μετὰ γλυκύτητος τὸ πρακτέον καὶ τὸ καθῆκον. Ὄχι πειθήνιον ὄργανον τῆς Βασιλίσσης, ὄχι κηρίνη κούκλα, ὡς ὠνόμασεν αὐτὴν ἐστρεβλωμένη διάνοια Γάλλου τινὸς λιβελλογράφου, ἀλλὰ πιστὴ σύμβουλος καὶ εἰλικρινὴς φίλη ταῖς περὶ αὐτὴν Κυρίαις τῆς Αὐλῆς, δρῶσα ἐκ πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν.

Ἀντιληφθεῖσα τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων, ἐξετέλει ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὰ ἀνατεθειμένα αὐτῇ φιλανθρωπικὰ καθήκοντα μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ ἀγάπης. Ὑπῆρξεν ἡ κατ' ἐξοχὴν προστᾶτις διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν φαλαγγιτῶν καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οὐ μόνον τὸ γενναῖον

βαλάντιον τῆς Βασιλίσσης ἦτο ἀνοικτὸν ἀλλὰ καὶ τὸ ἑαυτῆς.

Αἱ ζήσασαι μετ' αὐτῆς Κυρίαι τῆς Τιμῆς ἀνομολογοῦσιν ὅτι πολλὰς ὀφείλουσι χάριτας τῇ βαρωνίδι Πλουσκώφ. Φίλαι οὖσαι τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἄκρας μετριοφροσύνης, καρδίαι εὐγνώμονες αἰσθάνονται ν' ἀποδώσωσι τὸν ἐπιβαλλόμενον δίκαιον φόρον τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τῆς ὑπερόχου Γερμανίδος. Ἠγάπα αὐτὰς μετὰ πολλῆς στοργῆς, καὶ πάντοτε καθωδήγει ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἔργων. Ἡ μικρὰ αὐτῆς αἴθουσα ἦτο τὸ ἐντευκτήριον, ἐν ᾧ αἱ εὐσεβέστεραι καὶ στοργικώτεραι ἀντηλλάσσοντο σκέψεις, ἐν ᾧ πολλὰ ἐθνικὰ καὶ κοινωφελῆ συνεζητήθησαν ζητήματα καὶ πολλαὶ ἐλπίδες καὶ ὄνειρα ὡραῖα ἀνεπτερώθησαν!

Κατὰ τὴν ἀπαισίαν ἡμέραν τῆς 10ης Ὀκτωβρίου ἡ βαρωνὶς Πλουσκὼφ εὑρεθεῖσα ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἅπασαν τὴν ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ὑπεροχὴν ὅτε, παραλαβοῦσα τὰ κειμήλια μετὰ τῆς συγγενικῆς ἀλληλογραφίας τῆς Βασιλίσσης, κατέφυγεν ἐν τῇ γαλλικῇ πρεσβείᾳ. Ἠκολούθησε τὴν φιλτάτην αὐτῆς εἰς Βαμβέργην. Μητρικὴ φίλη τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ἠγάπησεν αὐτὴν ὡς ἀληθὴς καὶ φιλόστοργος μήτηρ καὶ τὴν ἐλάτρευσε μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς της.

Γ΄. ΚΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ

ΡΟΖΑ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

(ΚΥΡΙΑ Γ. ΚΑΡΑΤΖΑ)

Τὸ ἀκτινωτὸν τῆς πατρικῆς δόξης καὶ ἡ αἴγλη τῆς καλλονῆς περιβάλλουσι τὴν πρώτην Κυρίαν τῆς Τιμῆς τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας.

Ἡ νεωτάτη τῶν θυγατέρων τοῦ ἥρωος τῆς Καλλιδρόμης Αἰκατερίνη ἐγεννήθη τῷ 1818 ἐν Ἠπείρῳ, ὅτε ἐσείοντο ἔτι οἱ βράχοι τῆς πατρίδος της ἐκ τῶν τροπαίων τοῦ Κιάφα, Κιοῦγγι καὶ Ζαλάγγου, ὅτε ἡ νέα λάμψις τῆς κλαγγῆς τῶν Σουλιωτικῶν ὅπλων ἐξήστραπτεν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς χαράδρας τοῦ Πίνδου καὶ ἡ νίκη ἐστεφάνονε τὰ ἅρματα τῶν Μποτσαραίων.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ὁ ἀετὸς τοῦ Σουλίου, πατὴρ τῆς Αἰκατερίνης, ἦτο, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Κ. Παπαρρηγόπουλος «ὁ ἡρωικώτατος καὶ εὐγενέστατος τύπος τοῦ Ἕλληνος μαχητοῦ, ᾧ, λόγῳ ἀφοσιώσεως καὶ προσωπικῆς ἀνδρίας, οὐδεὶς ἦτο ἐνάμιλλος. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἡ χρηστότης ἦτο ἐζωγραφημένη, καὶ ἡ καλοκἀγαθία ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν τρόπων καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ.»

Δαφνοστεφὴς ἐκ τῶν μαχῶν ἐπιστρέφων ὁ ἥρως ἐθώπευεν εἰς τὰς φιλοστόργους ἀγκάλας του νήπιον τὴν θυγατέρα του, καὶ ἐνεφύσα διὰ τῆς πνοῆς του

εἰς τὴν ψυχήν της τὰς ἀρετὰς καὶ τὸ σθένος τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς. Ταῦτα ἐκάλλυναν τὸν βίον τῆς Αἰκατερίνης ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς της ἡλικίας,ἥτις διῆλθεν ὑπὸ τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους καὶ ἐκπληκτικὰς περιστάσεις. Αἰχμαλωτισθεῖσα μετ' ἄλλων Ἠπειρωτίδων ὑπὸ τοῦ Χουρσὶτ Πασσᾶ καὶ ἀποσπασθεῖσα τῆς οἰκογενείας της, ἤχθη ἀπὸ τῆς πατρίδος της εἰς Δράμαν τῆς Μακεδονίας καὶ προσεφέρθη ὡς δῶρον εἰς ὡραίαν Χανούμ. Τὸ ἔκπαγλον κάλλος τῆς κορασίδος, ἡ ζωηρότης τοῦ πνεύματος ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ἀπεσπάσαντο· καὶ τοσοῦτον ἠγάπησεν αὐτὴν ἡ ἀγαθὴ ὀθωμανίς, ὥστε ἐσκέφθη νὰ τὴν προετοιμάσῃ μέλλουσαν σύζυγον τοῦ υἱοῦ της. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἀγάπη, οὔτε αἱ τόσαι στοργικαὶ περιποιήσεις, οὔτε αἱ γοητευτικαὶ φράσεις τῆς Χανούμ, οὔτε ὁ μυθώδης πλοῦτος, ὃν ἐσκόρπιζε πρὸ αὐτῆς, καὶ ἡ ἀσιατικὴ χλιδή, ἐν ᾗ διῃτᾶτο, ἐπέδρασαν εἰς τὴν κόρην τοῦ Μπότσαρη, ἵνα λησμονήσῃ ὁποῖον ἔρρεεν αἷμα εἰς τὰς φλέβας αὐτῆς. Πρὸς πάντα ἠδιαφόρει. Ἀμετάβλητος, ἀκράδαντος τὴν ψυχὴν ἡ ἡρωικὴ παιδίσκη, διήρχετο τὰς ἡμέρας ἱκετεύουσα μετὰ δακρύων καὶ ἐμμένουσα ἐν τῇ ἰδέᾳ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας της. Ἀπελπισθεῖσα ἡ Χανοὺμ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου αὐτῆς καὶ καμφθεῖσα ἐκ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῶν δακρύων τῆς ὡραίας κόρης ἐξαπέστειλεν αὐτὴν εἰς τὴν πατρίδα της.

Τίς ἠδύνατο νὰ προμαντεύσῃ ὅτι ἡ παλίνστροφος τύχη ἦτο εὔνους τῇ εὐγενεῖ Σουλιώτιδι καὶ ὅτι

ἐπεφύλασσεν αὐτῇ τὴν δόξαν ἀντὶ τῆς αἰχμαλωσίας! Ἀποδοθεῖσα ἡ νεαρὰ Μπότσαρη τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι ἐκλήθη εἰς ἐπίζηλον περιωπήν, ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, παρὰ τὸν θρόνον τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, τὸν θρόνον ἐκεῖνον, ὃν ὁ πατήρ της μετὰ τῶν ἄλλων ἡρώων διὰ τοῦ αἵματός των ἤγειραν.

Ἔχουσα χαρακτῆρα γενναῖον καὶ ὑπερήφανον, λεπτότητα πνεύματος, κάλλος ψυχῆς καὶ μορφῆς ἠγαπήθη ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης καὶ ἐγένετο μᾶλλον φίλη καὶ σύντροφος τοῦ νεαρωτάτου καὶ εὐτυχοῦς τότε ἐκείνης βίου. Συνοδεύσασα αὐτήν, ἐν ἔτει 1844, εἰς Βαυαρίαν ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον θαυμασμοῦ καὶ λατρείας διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἥρωος πατρός της. Τὸ ὄνομά της κατέστη περιλάλητον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς εἰς τὰς διαφόρους Αὐλὰς τῆς Γερμανίας ὑπῆρξεν ἀληθὴς θρίαμβος. Πρίγκιπες καὶ μεγιστᾶνες ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ γνωρίσωσι καὶ χαιρετίσωσι τὴν θυγατέρα τοῦ Μπότσαρη, τὴν γλαυκώπιδα καὶ ὡραίαν Ἑλληνίδα, ἥτις ἔθαλλεν ὡς ῥόδον (rose) δι' ὃ καὶ Ῥόζα μετωνομάσθη· καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἔκτοτε γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἐν Μονάχῳ ἔδρεψε δάφνας. Εἶναι ἡ κόρη τοῦ Μπότσαρη, ἔλεγεν ὁ εἷς, εἶναι ἡ ὡραία Ἑλληνίς, ἔλεγεν ὁ ἕτερος, καὶ συνωθοῦντο, ἵνα ἴδωσιν αὐτὴν διαβαίνουσαν. Ὁ λαὸς τοῦ Μονάχου κυριολεκτικῶς ἐπολιόρκει τὰ ἀνάκτορα, διὰ νὰ βλέπῃ τὴν Ῥόζαν. Ὁ δὲ φιλελληνικώτατος βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λου-

δοβῖκος ὁ Α', πατὴρ τοῦ Ὄθωνος, παρὰ πᾶσαν αὐστηρὰν ἐθιμοτυπίαν τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς, προςέφερε τὸν βραχίονα εἰς τὴν Ῥόζαν Μπότσαρη, ἀφίνων τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πρίγκιπα Μαξιμιλιανόν, νὰ ὁδηγῇ τὴν νεαρὰν αὐτῶν νύμφην Ἀμαλίαν, τὴν βασίλισσαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ σοβαρὰ μήτηρ τοῦ Ὄθωνος βασίλισσα Θηρεσία, ἡ ἁ γ ί α, ὡς ἀπεκάλει αὐτὴν ὁ λαὸς τῆς Βαυαρίας, προσεκάλει τὴν Ῥόζαν παρ' ἑαυτῇ, ἵνα ὁμιλῇ μετ' αὐτῆς καὶ τὴν θαυμάζῃ. Καὶ ἔτι πλέον, ὁ φιλότεχνος καὶ λάτρης τοῦ καλοῦ βασιλεὺς Λουδοβῖκος διέταξε τὸν ἄριστον ἐκ τῶν ζωγράφων τοῦ Μονάχου νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα της, ἣν ἀνήρτησεν ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν ἀνακτόρων, ἐν ᾗ ἀνέκειντο αἱ εἰκόνες τῶν συγχρόνων τῇ Ῥόζᾳ ὡραίων γυναικῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ οὕτω διετρανώθη ἅπαξ ἔτι ἡ ἰδέα ὅτι ἡ Ἑλλάς, μήτηρ τοῦ κάλλους, δὲν ἐξέθρεψε μόνον ἐν τῇ ἀρχαιότητι Ἀφροδίτας, Ἑλένας καὶ Ἀσπασίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ περιόδους ἀνέδειξεν ὡραίας γυναῖκας, γνήσια ἀντίτυπα ἐκείνων, φημισθείσας ἀνὰ τὴν ὑφήλιον.

Τοῦ κάλλους ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ συλλάβῃ τὴν δραπέτιδα στιγμήν, καὶ διὰ τῆς σμίλης ἢ τοῦ χρωστῆρος ν' ἀποτυπώσῃ τοῦτο, πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ χρόνου. Καὶ τῆς Ῥόζας τὴν ἀκτινοβόλον χάριν, τὴν ἀνθηρὰν τῆς νεότητος καλλονήν, τὴν τοσοῦτον ἐν Μακεδονίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ἑσπερίᾳ θαυμασθεῖσαν, ἀπετύπωσε ζωηρῶς ἐπὶ τῆς ὀθόνης ὁ καλλιτέχνης τοῦ Μονάχου, καὶ διαμένει αὕτη ὡς ἀνάμνησις κάλλους ἰδανικοῦ.

Ἡ εἰκὼν τῆς Ῥόζας καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς Συλλογῆς τῶν καλλονῶν ἐν Μονάχῳ εὑρισκομένη, παρουσιάζει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα τοῦ ἥρωος πατρός της. Ἡ μακρὰ ἐβενώδης κόμη, ὁ κύκνειος λαιμός, τὸ εὐρὺ μέτωπον — ἕδρα νοημοσύνης — ἡ εὐγένεια τῆς μορφῆς καὶ τὸ ὑψιτενὲς παράστημα μεγαλογραφοῦνται οἱονεὶ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα.

Ὅτε, ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, οἱ ἀπεσταλμένοι ἐκ Βαυαρίας ἵνα συγχαρῶσιν αὐτῷ, παρευρεθέντες ἐν τῷ μεγάλῳ ἀνακτορικῷ χορῷ ἐπόθουν νὰ ἴδωσι καὶ τὴν ὡραίαν Ῥόζαν, ἠρώτησαν Κυρίαν τῆς Αὐλῆς, ἐὰν παρευρίσκετο ἐκεῖ. — « Ἡ παρὰ τὴν στήλην ἐκείνην ἱσταμένη Κυρία», ἀπήντησεν ἡ ἐρωτηθεῖσα. — « Ἀδύνατον, ἀδύνατον, ἀνεφώνησαν οἱ ὑψηλοὶ ξένοι· οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὴν εἰκόνα, ἣν ἔχομεν ἀποθαυμάσει ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου»! Ἀλλ' ἐλησμόνουν βεβαίως οὗτοι, ὅτι πολλὰ παρῆλθον ἔτη ἐξ οὗ, ἀνθηρὰ νεᾶνις, πλήρης σφρίγους καὶ κάλλους, ἡ Ῥόζα μετέβη εἰς Γερμανίαν.

Θυγάτηρ ἥρωος ἐγένετο καὶ σύζυγος ἥρωος, συζευχθεῖσα τὸν ἐξ ἡγεμόνων ἕλκοντα τὴν καταγωγὴν Γεώργιον Καρατζᾶν, σπουδαίως δράσαντα ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγῶνι. Διέπρεψεν οὗτος ὑπὸ τὸν Φαβιέρον ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Καρύστου, λαβὼν πληγὴν κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα· μετέσχε καὶ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, πληγωθεὶς πάλιν ἐν τῇ ἀρι-

στερᾷ. Μετὰ δὲ τὴν σύστασιν τοῦ Βασιλείου ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιστρατήγου.

Ἡ ὡραία Ῥόζα, διαπρέψασα ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς διὰ τὰς πολλὰς ἀρετὰς καὶ τὸ κάλλος, καὶ ὡς δέσποινα Καρατζᾶ ἐπεσπάσατο τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, γενομένη τὸ πρότυπον συζύγου καὶ μητρικῆς φιλοστοργίας. Ὁ βίος αὐτῆς ἦτο διηνεκὴς στοργὴ καὶ λατρεία ὑπὲρ τῶν δύο υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων της, καὶ τὸ κάλλος τὸ ἀμείωτον τῆς ψυχῆς διηύγαζε τὴν συμπαθῆ μορφήν της. Ἀλλ' ὅτε ἐκ τῶν θερμῶν αὐτῆς ἀγκαλῶν ἀνηρπάγη λατρευτὴ θυγάτηρ, δεκαπενταέτις μόλις οὖσα, ἡ ὀδύνη καὶ τὸ ἄλγος κατεσπάραξαν τὴν εὐαίσθητον αὐτῆς καρδίαν, καὶ ἐπήνεγκαν τὸν πρόωρον θάνατον ἐννέα μῆνας ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐκείνης, ἣν μετέβαινεν ἐν τῇ ἀθανασίᾳ νὰ συναντήσῃ, ἐν ἔτει 1875.

Ὡς οἱ αὐτόφωτοι ἀστέρες δὲν ἐπισκιάζουσι τὸ φῶς τῶν παρ' αὐτοῖς ἄλλων ὁμοίων, οὔτε σκιάζονται ὑπὸ τῆς λάμψεως ἐκείνων, οὕτω καὶ ἐν τῇ φεγγοβόλῳ πλειάδι τῶν Κυριῶν τῆς Τιμῆς τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ἡ εἰκὼν τῆς Ῥόζας Γ. Καρατζᾶ, τῆς θυγατρὸς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, διαλάμπει πάντοτε ὡραία καὶ ἀκτινοβόλος.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ

Ὡραίαν ἐαρινὴν ἡμέραν διαδέχεται ὁμοία εὐδία, καὶ παρὰ κάλυκα ῥόδου φύεται ἕτερος, καὶ κάλλος εἰκόνος Ῥαφαηλείου παρατίθεται πρὸς κάλλος πλαστικὸν Φειδίου. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ἡ μία καλλονὴ διεδέξατο τὴν ἄλλην: τὴν περικαλλῆ Ῥόζαν Μπότσαρη ἡ θελκτηρία Φωτεινὴ Μαυρομιχάλη.

«Ἡ μοῖρα θελήσασα, λέγει φίλη τῆς ὡραίας Φωτεινῆς, νὰ φαιδρύνῃ τὸν σκυθρωπὸν οἶκον τῶν Μαυρομιχαλαίων, τὸν πενθοῦντα τόσα θύματα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος, ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ἓν ἄνθος ἐκ τῶν σπανιωτάτων: τὴν Φωτεινήν».

«Ποία ὡραία μορφή, ποία χρυσίζουσα κόμη, ποῖοι βαθυκύανοι, ἤρεμοι καὶ πλουμιστοὶ ὀφθαλμοί, ποία χάρις καὶ μεγαλοπρεπὴς στάσις! Ὁποῖον ἀγγελικὸν μειδίαμα, εὐγένεια ἤθους, ἀγχίνοια καὶ πνεῦμα ἀκτινοβόλον!»

Ἡ Κυρία Φωτεινὴ Μαυρομιχάλη, ἐκπαιδευθεῖσα ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ Χίλλ, προώρως ἀνέπτυξεν ἁπάσας τὰς χάριτας τοῦ πνεύματος καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας αὐτῆς. Νεωτάτη προσείλκυσε τὴν στοργὴν καὶ ἀγάπην τῆς δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, ἐγκαταστάσης τότε ἐν Ἀθήναις, ἥτις παρεκάλεσε τοὺς γονεῖς της νὰ ἐπιτρέψωσιν ὅπως ἔχῃ αὐτὴν πλησίον της ὡς σύντροφον, ὡς εἶχε προςλάβει καὶ τὴν δεσποινίδα Ἑλένην Καψάλη, εἶτα

δέσποιναν Σκουζέ. Ἡ δούκισσα ἦτο γυνὴ ἐξόχου παιδεύσεως καὶ μαθήσεως καὶ κατεῖχε τὰς λεπτότητας ἐκείνας τῶν γυναικῶν τῆς Γαλλίας τοῦ 18ου αἰῶνος, τῶν διαπρεψασῶν διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ αἰθουσῶν αὐτῶν. Παρ' αὐτῇ ἡ Φωτεινὴ ἐξέμαθε τὴν γαλλικήν, ἣν ὡμίλει ὡς ἀληθὴς παρισινή, ὡς καὶ πάσας τὰς ἐθιμοτυπίας τοῦ μεγάλου κόσμου. Ἀλλ' ἡ δούκισσα ἕνεκα πολλῶν καὶ μεγάλων δοκιμασιῶν, ἃς ὑπέστη ἐν τῷ οἰκογενειακῷ αὐτῆς βίῳ, ἐγένετο ἰδιότροπος, καὶ ἡ Κυρία Φωτεινὴ ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ.

Δεκαοκταέτις μόλις, εὐφάντασστος, ἡγεμονικωτάτη τοὺς τρόπους εἰσήρχετο ἐν τῇ Αὐλῇ, κληθεῖσα τῷ 1844. Ταχέως συνήρπασε τὸν θαυμασμὸν ἡμετέρων καὶ ξένων, οἵτινες καταπεπληγμένοι ὡμολόγουν ὅτι τοιοῦτον ἰδανικὸν κάλλος, τοιαύτη τελειότης ὑπῆρχεν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ νεοσυστάτου Βασιλείου, καὶ ὅτι σπανίως ἐν τοῖς ἱστορικοῖς τῆς παρ' αὐτοῖς ἀριστοκρατίας οἴκοις ἐχαρίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως τοιοῦτον πλάσμα. Κατὰ τὴν ἑπταετῆ αὐτῆς διαμονὴν ἐν τῇ Αὐλῇ ἡ φήμη τοῦ κάλλους της διέτρεξε τὰς ἐκτάσεις. Ἡ εὐβόστρυχος Ἄρτεμις, ἡ Νηρηὶς τοῦ Εὐρώτα, ἡ ἔγγονος τοῦ Πετρόμπεη, ἡ ὡραία Φωτεινὴ περίδοξος καὶ ὀνομαστὴ ἐγένετο.

Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἠγάπησε θερμῶς τὴν Φωτεινήν, τὴν δὲ πρὸς αὐτὴν προτίμησιν καὶ εὔνοιαν κατεδείκνυε καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις.

Πρὸς τὰς ἄλλας νεωτέρας Κυρίας πάντοτε ἔλεγεν: «Ἀκολουθεῖτε καθ' ὅλα τὴν Φωτεινήν». Ἐνῷ

διὰ πᾶσαν ἄλλην Κυρίαν τῆς Τιμῆς ἐτήρει τὴν ἐθιμοτυπίαν ἐν τῇ προσωνυμίᾳ, μόνον τὴν δεσποινίδα Μαυρομιχάλη ἀπεκάλει οἰκείως Φωτεινήν. Πολλάκις δὲ καὶ πολὺ ὕστερον μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Κυρίας Φωτεινῆς ἐκ τῆς Αὐλῆς ἡ Βασίλισσα ἐν τῇ ρύμῃ τῆς ὁμιλίας της πρὸς τὰς ἄλλας Κυρίας τὰς ὠνόμαζε : Φωτεινήν· ἅμα δὲ ἐννοοῦσα τὸ λάθος τοῦτο ἐζήτει παρ' αὐτῶν συγγνώμην, λεπτὸν νέφος λύπης διήρχετο πρὸ τοῦ γενναιόφρονος αὐτῆς μετώπου. Καὶ ὅτε, μετὰ παρέλευσιν χρόνου, τὰ ἄγρια κύματα τῆς πολιτικῆς ἐκόπασαν, ἡ Βασίλισσα προσεκάλεσε τὴν ὡραίαν Φωτεινὴν νὰ παραστῇ ἐν τῷ ἀνακτορικῷ χορῷ, ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀληθὴς θρίαμβος. Τὸ παράστημά της νέον ἐνέφαινε μεγαλεῖον· ἡ μορφή της νέαν ἔκφρασιν θελκτικωτάτην ὑπὸ τὴν πλουσίαν ἀμφίεσιν Ἰωνίδος, ὑπὸ τὴν χαρίεσσαν κόμμωσιν τοῦ Σμυρναϊκοῦ, ὅπερ πάντοτε ἔφερε καὶ πρὶν ἐν τῇ Αὐλῇ. Δι' αὐτὴν ἦσαν ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ ἀνακτορικῷ χορῷ ὁ θαυμασμὸς τῶν προσκεκλημένων καὶ αἱ ἐνδείξεις τῶν τιμῶν καὶ τῆς χαρᾶς. Ἔκτοτε ἀνελλιπῶς ἐφοίτα ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας.

Ἡ ὡραία Φωτεινὴ ἐκλεΐσθη καὶ ἐν ταῖς Αὐλαῖς τῆς Γερμανίας ὅτε συνώδευσε τὴν Βασίλισσαν ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, ἐν ἔτει **1849**. Πρίγκιπες καὶ ἡγεμόνες κατέθετον πρὸ αὐτῆς καρδίαν καὶ διάδημα. Ἡ περίνους Ἑλληνὶς ἀριζήλως ἐξεπροσώπει τὸν τέλειον τύπον τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐγενείας.

Ἡ καλλονὴ αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν πάροδον τῆς

νεαρᾶς ἡλικίας διετηρήθη ἀμείωτος, μὴ ὑποκύψασα εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐτῶν, ὡς τῶν ὡραίων ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων διασώζεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἄθικτον τὸ κάλλος αὐτῶν.

Μέχρι τῆς ὑστάτης αὐτῆς πνοῆς διετήρησε τὴν ἀξίαν ὄντως θαυμασμοῦ γαλήνην καὶ ἠρεμίαν τῆς εὐγενοῦς αὐτῆς ψυχῆς, τὴν ἀξιοπρέπειαν, ἣν ἔθετεν ἀνωτέραν παντὸς λόγου πολιτικοῦ, πάσης κλίσεως καὶ συμπαθείας τῆς καρδίας αὐτῆς, τὴν μεγαλοφροσύνην, ἥτις καθίστα αὐτὴν ἀνωτέραν μικρολόγων ἰδεῶν καὶ φιλοδοξιῶν. Ἀγάπη ἀληθὴς ἦτο τὸ σύμβολον τῆς ψυχῆς της. Αὕτη ἐξέπεμπεν ἀείποτε τὴν ἀκτινοβολίαν της, καὶ διεσκέδαζε τὰ νέφη πάσης ψυχρότητος ἢ ἀντικειμενικοῦ ἐγωισμοῦ.

Οὐδεὶς ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ ὅστις δὲν ἐθαύμασε καὶ ἐξετίμησε τὴν εὐγενῆ Φωτεινήν. Ἦτο ὁ μαργαρίτης τῆς ἐποχῆς της, μία ἀληθῶς ἐξέχουσα προσωπικότης.

Αἱ ἐνδείξεις τῆς στοργῆς, ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως ἐξεδηλώθησαν ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τὸν θάνατόν της, ἐπισυμβάντα τῇ 21 Δεκεμβρίου 1872. Σπανίως ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις ἐξεδηλώθη τοιοῦτον πένθος οἷον ἐν τῇ κηδείᾳ της, ἥτις ἐγένετο μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα ὡς ὑπῆρξε καὶ ὁ βίος τῆς Φωτεινῆς.

ΕΛΕΝΗ ΜΠΟΤΑΣΗ

(ΚΥΡΙΑ ΘΕΟΧΑΡΗ)

Γόνος τοῦ μεγάλου Σπετσιωτικοῦ οἴκου τῶν Μποτασαίων, οἵτινες τοσαύτας ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος καὶ τῆς Πατρίδος προσήνεγκον ἐκδουλεύσεις, ἡ δεσποινὶς Ἑλένη Μπόταση ἦτο ἐκ τῶν σπανίων καλλονῶν τῆς ἐποχῆς της. Λεπτοφυής, μὲ ἑλληνικὴν κατατομήν, ἔχουσα ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ἀμυγδαλωτούς, στεφανουμένους ὑπὸ κροσσοῦ μελανῶν βλεφαρίδων, ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Σπετσιωτικὸν κρήδεμνον.

Κληθεῖσα νεαρωτάτη ἐν τῇ Αὐλῇ διέμεινε μικρὸν χρόνον μέχρι τοῦ γάμου της συζευχθεῖσα τὸν κύριον Θεοχάρην ἐκ Σπετσῶν, διατελέσαντα Νομάρχην. Μήτηρ φιλόστοργος, ἀνέθρεψε τέκνα τιμῶντα τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν οἷς διατελοῦσιν ὑψηλοῖς κύκλοις καὶ ἀξιώμασι.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΑΣΚΛΑΒΑΝΗ

(ΚΥΡΙΑ ΧΑΤΖΙΣΚΟΥ)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περινουστάτου καὶ μεγάλου πατριώτου Ἰωάννου Κωλέττου, οὗτινος τὴν πρόωρον στέρησιν ἐθρήνησεν οὐ μόνον σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς ἀλλὰ καὶ ἡ φιλέλλην Γαλλία, οἱ Βα-

σιλεῖς, εἰς ἔνδειξιν φιλίας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἀΐδιον αὐτοῦ μνήμην, ἐκάλεσαν ἐν τῇ Αὐλῇ τὴν ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιὰν αὐτοῦ δεσποινίδα Βασιλικὴν Μπασκλαβάνη πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς Κυρίας Ἑλένης Θεοχάρη.

Ἐπιβάλλουσα τὴν μορφήν, μὲ χαρακτῆρας ζωηρούς, παράστημα ὑψηλόν, μεγαλοπρεπές, ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Ἰωαννιτικὸν κάλυμμα. Οὖσα ἀγαθή, μετριόφρων, εἰλικρινὴς καὶ πλήρης ἀφοσιώσεως ἀφήρπασε τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ. Ἐχρημάτισεν ὀλίγον μόνον χρόνον ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, συζευχθεῖσα, τῷ 1849, τὸν Κύριον Δημήτριον Χατζῖσκον, διατελέσαντα βουλευτήν, γερουσιαστὴν καὶ ὑπουργὸν τῆς παιδείας ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὑπουργείου τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος. Πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος ὁ κύριος Χατζῖσκος ἠκολούθησε μετὰ τῶν ἄλλων αὐλικῶν τοὺς ἀγαπητοὺς Βασιλεῖς εἰς τὴν ἐξορίαν.

Ἡ Κυρία Βασιλικὴ Χατζίσκου ὡς σύζυγος καὶ μήτηρ διακρίνεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ διὰ τὰ φιλόστοργα αὐτῆς αἰσθήματα, δι' ὧν ἀνέθρεψεν οὐ μόνον τὰ ἑαυτῆς τέκνα ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τοῦ συζύγου της, ἀναδειχθέντα ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΛΙΔΩΡΙΚΗ

(ΚΥΡΙΑ ΠΑΠΠΑΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ)

Ἀπαύγασμα εὐγενείας καὶ ἀφοσιώσεως, νοημοσύνης καὶ ἀγαθότητος ὑπῆρξεν ἀναμφιλέκτως ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας ἡ δεσποινὶς Πηνελόπη Λιδωρίκη.

Νανουρισθεῖσα κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν διὰ τῶν ᾀσμάτων τοῦ Ῥήγα καὶ Σολωμοῦ ἐνεπνεύσθη ἐν τῷ ἀρχαϊκῷ οἴκῳ τοῦ πατρός της τὰς ὑψηλὰς ἀρετὰς τῆς φιλοπατρίας, χρηστότητος καὶ αὐταπαρνησίας. Ἀλλ' οἵας μητρὸς ἀ ν δ ρ ε ί α ς, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, ἐθήλασε τὸ γάλα!

Ἡ μήτηρ αὐτῆς, ὡραία καὶ νοήμων, γόνος πλουσιωτάτης ἠπειρωτικῆς οἰκογενείας, διεσώθη κατά τινα τρομερὰν σφαγὴν τῶν χριστιανῶν τῶν Ἰωαννίνων ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ μέσου τῶν πιπτόντων, ὡς χάλαζα πυκνή, ἐχθρικῶν σφαιρῶν, καταφυγοῦσα μετὰ τῆς οἰκογενείας της εἰς τὰ πλησίον ὄρη καὶ πλανωμένη ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον. Αὐτὴ ἥτις, πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν βαρυτίμους φέρουσα ἀδάμαντας καὶ χρυσοποικίλτους ἐσθῆτας, ἐσκόρπιζε διὰ τῆς ἁβρᾶς χειρός της τἀγαθὰ τοῦ πατρικοῦ οἴκου της εἰς τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος μαχομένους.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς Ἀθανάσιος Λιδωρίκης εἶχε συλληφθῇ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὡς ἐνεργὸν μέλος τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρίας», καὶ ἀπεστέλλετο νὰ καρατομηθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε

καθ' ὁδὸν μόλις διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος. Μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους εἰς ἐλεύθερον Κράτος ἀνῆλθεν οὗτος εἰς τὰ ἀνώτερα τῆς πολιτείας ἀξιώματα, διακριθεὶς ὡς Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας καὶ Γερουσιαστής.

Ἡ δεσποινὶς Πηνελόπη Λιδωρίκη ἐξεπαιδεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ Χὶλλ καὶ μετέπειτα ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, διακριθεῖσα ὡς ἡ ἀρίστη μαθήτρια. Εἰς τὸν τίτλον τοῦτον ὀφείλει τὴν ἐν τῇ Αὐλῇ ὑψηλὴν αὐτῆς θέσιν. Ὁσάκις ἡ ἀείμνηστος διευθύντρια Κυρία Σεβαστὴ Μάνου ἠρωτήθη παρὰ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας: «Τίς ἡ ἀρίστη τῶν μαθητριῶν»; τὴν αὐτὴν πάντοτε ἔδωκεν ἀπάντησιν: «Ἡ κόρη Λιδωρίκη καθ' ὅλα ἀρίστη».

Ὅτε δὲ ἡ Βασίλισσα ἐπανέκαμψεν ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Γερμανίαν ταξειδίου της, τῷ 1849, μὴ ἔχουσα δευτέραν Κυρίαν τῆς Τιμῆς ἢ μόνον τὴν Φωτεινὴν Μαυρομιχάλη, ἀπέστειλε τὴν βαρωνίδα Πλουσκώφ, ὅπως ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς γονεῖς τῆς δεσποινίδός Πηνελόπης Λιδωρίκη τὴν τιμήν, μεθ' ἧς διέκρινε τὴν θυγατέρα αὐτῶν. Καὶ ἐν τῇ προτιμήσει της ταύτῃ ἡ Βασίλισσα δὲν ἠπατήθη. Ἡ Κυρία Πηνελόπη Λιδωρίκη ἀπεδείχθη ἐπαξία τῆς ἐκτιμήσεως, τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀγάπης τῆς Βασιλίσσης, διαπρέψασα ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ἐν τῇ Αὐλῇ, ἧς σέμνωμα καὶ ἐγκαλλώπισμα ὑπῆρξε.

Γνησία Δωρίς, ἔχουσα χάριεν τὸ παράστημα, τὴν ἀνθηρότητα τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας, καὶ φέρουσα μετὰ πολλῆς καλαισθησίας τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα,

ἤρεσκε λίαν ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς χοροῖς. Δὶς δὲ συνοδεύσασα τὴν Βασίλισσαν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, τῷ 1851 καὶ 1857, προσείλκυσε τὴν εὔνοιαν καὶ ἐπεσπάσατο τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἐστεμμένων κεφαλῶν, ὡς καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'.

Ἀλλ' ἡ τόσον εὐγενὴς καὶ νοήμων Ἑλληνὶς ἐδέχετο τὰς ἐνδείξεις ταύτας μετ' ἴσης μετριοφροσύνης ὡς ἀπελάμβανε καὶ τὴν θερμὴν ἀγάπην τῆς Βασιλίσσης καὶ τὴν φιλίαν τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ, καὶ ἓν ἀείποτε εἶχε μέλημα: τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων. Ἡ ἀγαθὴ καὶ εἰλικρινὴς αὐτῆς ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Βασίλισσαν ἐπέφερε κατὰ καλὴν συγκυρίαν τὴν εὐτυχίαν ἐν παντὶ ζητήματι, ὅπερ δι' αὐτῆς ἐξετελεῖτο, ὥστε ἐσχηματίσθη ἡ πεποίθησις ὅτι ἦτο τῆς Βασιλίσσης son porte bonheur.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς ἐκ τῆς Αὐλῆς οἱ ὑπασπισταὶ καὶ αἱ Κυρίαι βλέπουσαι τὴν Βασίλισσαν λυπουμένην, ἔλεγον αὐτῇ: «Μὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς καλοί, Μεγαλειοτάτη». Ἀλλ' ὁ Μουρούζης, ἐν τῇ χαρακτηριζούσῃ αὐτὸν εἰλικρινείᾳ, προσέθετε: «Μὴ τοὺς πιστεύετε, Μεγαλειοτάτη· ὅλοι ἡμεῖς κἄτι εἴπομεν ἐναντίον σας καὶ ἐγκρινιάσαμεν, ἀλλ' ἡ Κυρία Λιδωρίκη ποτέ, ποτέ»!

Ἡ Βασίλισσα τότε εἰς φαιδρὸν μετέπιπτε γέλωτα καὶ ἀπῄτει, μετὰ παιδικῆς ἀφελείας, νὰ μάθῃ ὅ,τι ἕκαστος αὐτῶν εἶχεν εἰπεῖ ἐναντίον αὐτῆς!

Ἡ δεσποινὶς Πηνελόπη Λιδωρίκη ἀπεχώρησε τῆς Αὐλῆς τῷ 1858, γενομένη σύζυγος τοῦ ἐντιμο-

τάτου κυρίου Ἠλία Παππαηλιοπούλου, νομάρχου, τετιμημένου καὶ μὲ ἐμβλήματα πατρικῆς δόξης. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, προὔχων Παρνασσίδος, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν, δι' ὃ καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Καποδιστρίου, καὶ ἐπὶ Ὄθωνος διετέλεσε Γερουσιαστής. Εὗρε δὲ ἐν τῷ συζύγῳ αὐτῆς ἡ Κυρία Παππαηλιοπούλου τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ὧν καὶ αὕτη ἐνεφορεῖτο. Τῶν εὐγενῶν συζύγων σκοπὸς καὶ ἰδεῶδες τοῦ εὐσεβοῦς αὐτῶν βίου ὑπῆρξε Πατρὶς καὶ Βασιλεία, καὶ ἐν αὐτῷ ἀφωσιώθησαν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἔδρασαν ὁλοψύχως.

Μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν οἱ εὐγενεῖς σύζυγοι μετέβησαν εἰς Βαμβέργην, ἵνα ἐκδηλώσωσι καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τοὺς ὑψηλοὺς ἐξορίστους. Ἀπὸ ὑψηλοτέρου καὶ ἱερωτέρου αἰσθήματος ὁρμώμενοι ἐστήριξαν ἐκθύμως τὴν πρώτην Βασιλείαν· καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐγένοντο οἱ ἔνθερμοι θιασῶται τῆς νέας Βασιλείας, φρονοῦντες ὅτι ἄγκυρα σωτηρίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἶναι ἡ εἰλικρινὴς καὶ γενναία ἀφοσίωσις καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν Ἀνώτατον ἄρχοντα.

Ἡ Κυρία Πηνελόπη Παππαηλιοπούλου πλειότερον πάσης ἄλλης ἐπιζώσης ἐκ τῶν Κυριῶν τῆς Τιμῆς διατηρεῖ τὸν τύπον, τὰς ἀρχάς, πεποιθήσεις καὶ τὸ πνεῦμα, ἅπερ διέπνεον τὴν Αὐλὴν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκπροσωπεῖ αὕτη ὁλόκληρον τὸ Παρελθὸν ἐκεῖνο.

Εἰς μελέτας ἐπασχολουμένη εἶναι καλλιτέχνις

τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος. Αἱ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ τὰς φίλας ἐπιστολαὶ αὐτῆς διακρίνονται διὰ τὴν γλαφυρίαν καὶ τὴν ἔντεχνον τοῦ λόγου παράστασιν. Τὰς γραμμάς των διαπνέει Σεβίνειον ὕφος.

ΒΙΛΕΛΜΙΝΗ ΡΑΙΝΕΚ

(ΚΥΡΙΑ ΒΑΛΤΑΤΖΗ)

Θυγάτηρ τοῦ βαρώνου καὶ συνταγματάρχου Ἐδουάρδου Ῥάϊνεκ καὶ τῆς κυρίας Εὐφροσύνης, τὸ γένος Ν. Μαυροκορδάτου, ἡ δεσποινὶς Βιλελμίνη Ῥάϊνεκ διεκρίθη ἐπὶ τριετίαν ἐν τῇ Αὐλῇ ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς. Εἶχε τὰς ἀρετὰς εὐγενοῦς Γερμανίδος καὶ τὴν χάριν τῆς λεπτῆς συμπεριφορᾶς, ἥτις διέκρινε τὰς Φαναριώτιδας. Ζήσασα ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ ἐγίνωσκε τὰς ἐθιμοτυπίας τῶν συναναστροφῶν. Εἶχε παίδευσιν εὐρεῖαν καὶ γλωσσομάθειαν. Λεπτή, ζωηρά, ὑπερηφάνου χαρακτῆρος ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης καὶ τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ.

Συζευχθεῖσα τὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τραπεζίτην κύριον Ἀριστείδην Βαλτατζῆ ἔδρασε σπουδαίως ἐν τῇ ἐκεῖ κοινωνίᾳ. Ὁ ἀριστοκρατικὸς αὐτῆς οἶκος ἦτο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ κέντρον ἐκλεκτοῦ κόσμου.

Ἡ φιλόστοργος μέριμνα ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν δώδεκα αὐτῆς τέκνων ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος. Καὶ ἀπολαμβάνει σήμερον ἡ εὐδαίμων μήτηρ πλήρη τὴν ἠθικὴν ἱκανοποίησιν βλέπουσα τὰ τέκνα αὐτῆς ἐν τῷ συνδέσμῳ τῶν

γάμων εὐτυχῆ καὶ διαπρέποντα. Ἡ πρωτότοκος αὐτῆς θυγάτηρ, σύζυγος τοῦ κυρίου Ν. Δηλιγιάννη, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Γαλλίᾳ, ἁμιλλᾶται διὰ τῶν σπανίων αὐτῆς ἀρετῶν καὶ χαρίτων πρὸς τὰς εὐγενεῖς τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ Γαλλίδας.

Ἄλλη αὐτῆς θυγάτηρ, ἡ σύζυγος τοῦ κυρίου Α. Τομπάζη, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Πετρουπόλει, θελκτική, νοήμων καὶ συμπαθής, προσελκύει τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐν ᾗ ζῇ ὑψηλῆς κοινωνίας.

Ἤδη πρεσβῦτις ἡ κυρία Βιλελμίνη (Μίνα) Βαλτατζῆ δὲν παύεται δρῶσα. Κατέχει ἀπὸ ἐτῶν τὴν προεδρείαν τῶν Κοσμητριῶν τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου, διαδεχθεῖσα τὴν περινουστάτην ἀείμνηστον Λουκίαν Στεφάνου Καραθεοδωρῆ. Ἀλλὰ καὶ ἡ φιλομάθεια καὶ φιλοπονία αὐτῆς διατηρεῖται ἀκμαία. Ἐντρυφᾷ καὶ νῦν ἔτι εἰς τὸν κόσμον τῶν ὑψηλῶν ἐπιστημῶν. Ἡ Ἀστρονομία εἶναι τὸ ἀληθὲς ἐντρύφημα τῶν μελετῶν τῆς σπουδαίας ταύτης καὶ λογίας Ἑλληνίδος.

Εὐγνώμων καὶ ἀφωσιωμένη καρδία πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν δὲν ἀπέλιπε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένην ἔνδειξιν ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἔσπευσεν ἐκ Παρισίων νὰ μεταβῇ εἰς Βαμβέργην, ὅπως ἐπισκεφθῇ τοὺς ἐξορίστους Βασιλεῖς, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ σύζυγος αὐτῆς διέμενεν ἐν Παρισίοις νοσηλευόμενος. Καὶ ἦτο τοῦτο ὁ τελευταῖος ἀποχαιρετισμός, ὃν ἔδιδε πρὸς τοὺς ἀγαπήσαντας αὐτήν.

ΕΛΕΝΗ ΤΖΑΜΑΔΟΥ

(ΚΥΡΙΑ ΠΛΑΠΟΥΤΑ)

Ἐν τῇ ἡρωοτόκῳ Ὕδρᾳ γεννηθεῖσα, ἔνθα διῆλθε τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας της ἔτη, ἐκλήθη ἐν τῇ Αὐλῇ ἡ δεσποινὶς Ἑλένη Τζαμαδοῦ ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, ἐν ᾗ ἀνεδείχθη ἐντελῶς ἀξία τῆς ὑψηλῆς θέσεως. Δι' αὐτῆς ἐξεπροσωπεῖτο ἀριζήλως ὁ ἱστορικὸς οἶκος τῶν Τζαμαδῶν καὶ τοῦ ναυάρχου Σαχίνη, θείου αὐτῆς ἐκ μητρός. Τυχοῦσα σοβαρᾶς οἰκιακῆς ἀγωγῆς καὶ ἔχουσα ἔμφυτον τὴν εὐγένειαν, εὐηρέστει διὰ τοῦ ἀπαραμίλλου αὐτῆς χαρακτῆρος.

Τὸ ὑψιτενὲς αὐτῆς παράστημα ἀνεδεικνύετο ὑπὸ τὸ ὑδραϊκὸν ἔνδυμα· ἡ ἀγαλματώδης αὐτῆς κεφαλὴ ἐπλαισιοῦτο θαυμασίως ἐν τῇ χρυσοϋφάντῳ μπόλιᾳ καὶ ἡ μελάγχρους μορφή της ἐνέπνεε συμπάθειαν. Ἀείποτε μετριόφρων, σοβαρὰ καὶ ἀγαθὴ εἶχε κατακτήσει τὰς καρδίας τῶν περὶ αὐτήν.

Ἔλαβε σύζυγον τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Δ. Πλαπούτα ὅστις μετὰ τοῦ Μπότσαρη καὶ Μιαούλη ἀπετέλει τὴν Ἐπιτροπείαν, τὴν μεταβᾶσαν εἰς Μόναχον ἵνα προσφέρῃ εἰς τὸν βασιλέα Ὄθωνα τὸ ἑλληνικὸν στέμμα. Ἡ τοῦ ἥρωος νύμφη κυρία Ἑλένη Πλαπούτα διὰ τῆς χρηστότητος καὶ εὐγενείας της ἐγένετο σύζυγος καὶ μήτηρ εὐσεβὴς καὶ ὑπόδειγμα οἰκοδεσποίνης ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ τόσον ἦτο ἀγαπητή· πλὴν πολλὰς ὑπο-

στᾶσα ἠθικὰς δοκιμασίας ὑπέκυψε προώρως εἰς τῆς λύπης τὸν μαρασμόν, θρηνηθεῖσα ὑπὸ πάντων.

ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΡΠΟΥΝΗ

(ΒΑΡΩΝΙΣ ΣΟΤΕΜΒΕΡΓ)

Εὐστροφία καὶ χάρις πνεύματος, εὐγένεια καρδίας, ἁβρότης συμπεριφορᾶς, γλωσσομάθεια καὶ ἐπιμεμελημένη ἀγωγὴ χαρακτηρίζουσι τὴν τριτότοκον θυγατέρα τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Καρπούνη, χρηματίσαντος διαγγελέως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Ἐκ Μεσολογγίου καταγόμενος εἶχεν ἐκπαιδευθῇ ἐν Μονάχῳ, ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν ὡραίαν βαρωνίδα Στρούντζ. Ἐκ τοῦ εὐτυχοῦς γάμου του ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα, διαπρέποντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Προσκληθεῖσα ἡ δεσποινὶς Καρπούνη ἐν τῇ Αὐλῇ ταὐτοχρόνως μετὰ τῆς δεσποινίδος Ἑλένης Τζαμαδοῦ προσείλκυσε, διὰ τοῦ ἀφελοῦς καὶ εἰλικρινοῦς χαρακτῆρος, τὴν μητρικὴν στοργὴν τῆς Βασιλίσσης καὶ τὴν ἀγάπην τῶν Κυριῶν. Ἐγένετο ἡ χαϊδεμένη κόρη τῆς Αὐλῆς.

Κατατομὴ ἐντελῶς ἑλληνική, ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ μέλανες, ρὶς εὐθεῖα, χείλη μειδιῶντα χαρωπῶς, κόμη ἐβενώδης, ἀνάστημα μέτριον, εὐλύγιστον. Φιλόκαλος, ἔφερε μετὰ πολλῆς χάριτος τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα. Ἤρεσκεν ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς χοροῖς ἢ ὅτε ἔφιππος ἐξήρχετο μετὰ τῆς Βασιλίσσης. Ἦτο ἓν εὐθαλὲς ἄνθος ἐν ταῖς συναναστροφαῖς.

Κατὰ τὸ ὕστατον τῆς 1ης Ὀκτωβρίου ταξείδιον τῶν Βασιλέων ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον συνοδεύουσα τὴν Βασίλισσαν παρέστη αὐτόπτις τοῦ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ, μεθ' οὗ ὁ Λαὸς ὑπεδέχετο τοὺς Βασιλεῖς. Ἀλλὰ ποῖον σπαραγμὸν ὀδύνης καὶ κατάπληξιν ᾐσθάνθη ἐν τῇ ἐπιστροφῇ εἰς Πειραιᾶ, ὅτε εἶχεν ἐκραγῇ ἡ ἐπανάστασις τῆς 10ης Ὀκτωβρίου! Ἐπίστευσε, λέγει, ὅτι οὐδέποτε πλέον ἠδύνατο τὸ μειδίαμα νὰ ἐπανθίσῃ ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς. Ἀπέδειξε γενναῖον χαρακτῆρα ἐν μέσῳ τῆς κρισίμου καὶ φοβερᾶς στιγμῆς, καθ ἣν ἀγάπης καὶ ἐνδείξεως εὐγνωμοσύνης ἀνάγκην εἶχον οἱ ἀτυχεῖς Βασιλεῖς. Μὴ θελήσασα ν' ἀποχωρισθῇ τῆς Βασιλίσσης, ἥτις διὰ μητρικοῦ φίλτρου περιέβαλεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας της, δεκαεπταετοῦς μόλις, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αὐλήν, καὶ ἣν ἀπείρως ἠγάπα καὶ ἐσέβετο, ἠκολούθησεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐξορίαν.

Οἱ συγγενεῖς τῆς δεσποινίδος Καρπούνη, κατελθόντες ἐξ Ἀθηνῶν ἵν' ἀποχαιρετήσωσι τοὺς Βασιλεῖς καὶ αὐτὴν ἐν τῷ Ἀτμοδρόμωνι, εὑρέθησαν ἐν προφανεῖ κινδύνῳ ἕνεκα τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς. Ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν ἐπὶ τῆς ἐν Πειραιεῖ ὁρμούσης γαλλικῆς φρεγάτας «Ζηνοβίας», ἐν ᾗ ἐφιλοξενοῦντο ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Τουσὰρ ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας. Καὶ τότε ἡ μήτηρ μόνον, αἱ ἀδελφαὶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἀνῆλθον εἰς Ἀθήνας· ὁ δὲ πατὴρ μετέβη εἰς Κέρκυραν. ὁπόθεν ἐπανέκαμψε μετὰ παρέλευσιν ἔτους.

Κατὰ τὴν διαμονὴν αὐτῆς ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Βαμ-

βέργης ἐγένετο ἡ γλυκεῖα σύντροφος καὶ παρήγορος τῆς Βασιλίσσης διὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ μειλιχίου αὐτῆς χαρακτῆρος.Εἶχε τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, δι' ἧς ἐδόνει τὰς λεπτοτάτας χορδὰς τῆς ἀλγούσης καρδίας τῆς ἐξορίστου, καὶ ἐγνώριζε νὰ στρέφῃ δεξιῶς τὴν διάνοιαν αὐτῆς πρὸς τὴν φωτεινὴν ἑστίαν τῆς χαρᾶς, πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ μαραμμένα χείλη, τὴν ζωὴν εἰς τὰς ὠχρὰς παρειὰς τῆς Βασιλίσσης, ἥτις ἐπόθει νὰ ζῇ διὰ τοῦ πνεύματος εἰς τὸ Παρελθόν.

Ἔφερε καὶ ἐν Βαμβέργῃ, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Βασιλίσσης, τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα, ὅπερ θελκτικωτέραν ἀνεδείκνυε τὴν σιτόχρουν μορφήν της. Διέμεινε παρὰ τῇ Βασιλίσσῃ, μέχρις οὗ συνέδεσε τὸν βίον αὐτῆς μετὰ τοῦ βαρώνου Σρόττεμβεργ, ὅστις ἐκτιμήσας τὰς πολλὰς ἀρετάς της ὤρεξεν αὐτῇ τὴν χεῖρα. Μετὰ τοὺς εὐτυχεῖς γάμους της ᾐσθάνετο τὴν χαρὰν νὰ βλέπῃ συχνότατα τὴν Βασίλισσαν, ὡς διαμένουσα ἐν τῇ πλησίον τῆς Βαμβέργης πλουσίᾳ τοῦ συζύγου της ἐπαύλει. Ἐν αὐτῇ ἐφιλοξένησε πολλάκις τὴν Βασίλισσαν.

Παροῦσα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας καὶ κατὰ τὸν θάνατον τῆς Βασιλίσσης, ἐθρήνησε πικρῶς ὡς εὐγνώμων καὶ φιλόστοργος θυγάτηρ. Τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐπλήρου ἡ ἀγάπη καὶ λατρεία εὐγενοῦς συζύγου, ἀλλ' ἔσχε τὴν ἀτυχίαν νὰ στερηθῇ καὶ τοῦτον. Μὴ ἔχουσα τέκνα, παρ' ὧν νὰ ἀντλῇ τὴν χαράν, τὴν φαιδρότητα καὶ εὐτυχίαν τῆς

μητρότητος, εὑρίσκει ἀνακούφισιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν προσφιλῶν αὐτῆς ἀδελφῶν, ζῶσα ὅλως ἐν τῷ Παρελθόντι καὶ φέρουσα τὸ πένθος μετὰ γαλήνης καὶ καρτερίας χριστιανικῆς, ἐπισπῶσα τὸ σέβας, τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν περὶ αὐτήν.

ΜΑΡΙΑ ΓΡΙΒΑ ΓΑΡΔΙΚΙΩΤΟΥ

(ΚΥΡΙΑ Δ. ΚΡΙΕΖΗ)

Ἑλληνικὴ καλλονή, ἑλληνικὴ χάρις, ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἠρτυμένον δι' ἀττικοῦ ἅλατος. Ὡραία μελάγχρους, ζωηρά, ἀφελὴς διεσκόρπιζεν ἀκτῖνας εὐφυΐας καὶ εὐθυμίας ἐκ τῶν παμμελαίνων καὶ ἀκτινοβολούντων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, ἐκ τῶν ῥοδοχρόων χειλέων της. Εἰσελθοῦσα τῷ 1858 ἐν τῇ Αὐλῇ ἡ χαριτολόγος δεσποινὶς Γρίβα, διέχεε παντοῦ τὴν φαιδρότητα καὶ τὸν ἁγνὸν γέλωτα. Λησμονοῦσα τὰς πολλὰς ἐθιμοτυπίας κατέρριπτε, διὰ τῶν βελῶν τῶν ἀστεϊσμῶν καὶ τοῦ λεπτοῦ σκώμματος, τὴν σοβαρότητα τῶν γηραιῶν ὑπασπιστῶν καὶ τὸ αὐστηρὸν ὕφος τῆς Μεγάλης Κυρίας. Οἱ γέλωτες πάντων, ὡς καὶ τῶν Βασιλέων, ἀντήχουν τότε ἀνὰ τὰς αἰθούσας καὶ τοὺς διαδρόμους τῶν ἀνακτόρων.

Ἀλλὰ φεῦ! ἡ εὐτυχία καὶ χαρὰ ἐξηφανίσθησαν, ὅτε τὰ ζοφερὰ νέφη τῆς ἐπαναστατικῆς θυέλλης ἐκύκλωσαν τὸν Θρόνον καὶ τὴν Αὐλήν. Ἡ εὔλαλος ἀηδὼν τῶν ἀνακτόρων ἐσίγησεν· ἡ κρυσταλλώδης

φωνὴ τῆς Μαρίας δὲν διηρμήνευε πλέον τὴν φαιδρότητα! Ἡ πρώην χαριτολόγος καὶ ἀφελὴς Μαρία ἀνεδείχθη κατὰ τὴν σοβαρὰν στιγμὴν τοῦ ἐπελθόντος σάλου ἄξιον τέκνον πατρὸς ἀγερώχου, μεγαλοψύχου καὶ ἀφωσιωμένου τῷ Ἔθνει καὶ τῇ Βασιλείᾳ.

Τὸ σθένος τῆς ἡρωϊκῆς αὐτῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ φρονήματος διέλαμψαν, ὡς αἱ κεραυνοβόλοι ἀκτῖνες τῆς ἀστραπῆς, ἐν τῷ Ἀτμοδρόμωνι ὅτε, ἐλέγχουσα τοὺς ἐπιορκήσαντας ναυτικοὺς τοῦ πληρώματος, ἠκούσθη λέγουσα πρὸς αὐτοὺς μετὰ φωνῆς διατόρου: «Εἶσθε ἀνάξιοι νὰ ὀνομάζησθε Ἕλληνες»! Καὶ πλήρης ὑπερηφανίας, ἀψηφοῦσα τὴν μῆνιν τῶν ἐξοργισθέντων, κατῆλθεν ἡ γενναία καὶ εἰλικρινὴς κόρη τὴν κλίμακα τοῦ Ἀτμοδρόμωνος ἐπιβιβασθεῖσα τῆς βασιλικῆς λέμβου, ἵνα ἀκολουθήσῃ τὴν Βασίλισσαν εἰς τὴν ἐξορίαν, μακρὰν τῶν οἰκείων, τῆς γηραιᾶς μητρὸς καὶ τοῦ προσφιλοῦς μνηστῆρος. Εἰς τοὺς ἱκετεύοντας αὐτὴν ἵνα λυπηθῇ τὴν μητέρα της καὶ θελήσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας, ἀπεκρίνατο: «Ἡ μήτηρ μου ἔχει καὶ ἄλλα τέκνα καὶ ἐγὼ δευτέραν μητέρα, τὴν ἤδη δυστυχῆ, ἣν δι' οὐδένα λόγον ἐννοῶ ν' ἀποχωρισθῶ»! Καὶ συναπῆλθε μετὰ τῆς λοιπῆς πιστῆς συνοδίας τῶν Βασιλέων εἰς Γερμανίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Βασίλισσα, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, ἀνταπέδωκεν αὐτῇ τὰ ἴσα. Περιέβαλε τὴν νεαρὰν Μαρίαν διὰ θερμῆς ἀγάπης, ἔχουσα αὐτὴν γλυκεῖαν σύντροφόν της. Καὶ δὲν ἤθελεν ἀποχωρισθῇ τῆς Βασιλίσσης ταχέως, ἐὰν καθήκοντα ἱερὰ δὲν ἐκάλουν

αὐτὴν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων της. Ὑπεβλήθη ἡ βασίλισσα Ἀμαλία εἰς τὴν θυσίαν νὰ στερηθῇ τῆς ἀγαπητῆς της Μαρίας χάριν τοῦ ἀναμένοντος αὐτὴν μνηστῆρος, καὶ προέπεμψεν αὐτὴν διὰ τῶν θερμοτέρων εὐχῶν.

Φαιδροὶ καὶ εὐτυχεῖς οἱ γάμοι τῆς δεσποινίδος Μαρίας Γαρδικιώτου μετὰ τοῦ νεαροῦ της μνηστῆρος τελεσθέντες ἠκτινοβόλησαν ἀνὰ τοὺς δύο μεγάλους καὶ ἐνδόξους οἴκους τῶν Κριεζῆ καὶ Γρίβα. Ἀλλ' ἡ βάσκανος μοῖρα, φθονήσασα τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν συζυγικὴν εὐδαιμονίαν ἐκλεκτοῦ ζεύγους, ἀπέκοψε μετ' οὐ πολὺ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τῆς θελκτικῆς καὶ ἀλησμονήτου κυρίας Μαρίας Δ. Κριεζῆ.

ΡΗΓΓΙΝΑ ΦΙΛΩΝΟΣ

(ΒΑΡΩΝΙΣ ΒΥΡΤΖΒΟΥΡΓ)

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς δεσποινίδος Μαρίας Γαρδικιώτου ἐκ τῆς Αὐλῆς τῆς Βαμβέργης ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἥτις ἠννόει τὴν Αὐλὴν αὐτῆς νὰ διατηρήσῃ ἑλληνικωτάτην, προσεκάλεσεν ἐξ Ἑλλάδος τὴν νεαρὰν δεσποινίδα Ῥηγγίναν Φίλωνος.

Ὁ ἐκ πατρὸς πάππος αὐτῆς οὐ μόνον ἠγωνίσατο ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ προσήνεγκεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ πατὴρ αὐτῆς ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος· ζῶσα χρηστότης, φιλοπατρία καὶ γενναιο-

φροσύνη. Ἀφωσιωμένος τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, οὐδόλως ἐπτοήθη κατὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν ὥστε νὰ ἀποκρύπτῃ τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ φρονήματα, ὡς ἔπραξαν πολλοὶ ἄλλοι τῶν εὐνοηθέντων καὶ εὐεργετηθέντων ὑπὸ τῶν γενναίων Βασιλέων. Ὢν δὲ ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν βιαίων καὶ παρακαίρων πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων, ἐπρέσβευεν ὅτι οἱ ἀγαθοὶ βασιλεῖς εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς Προνοίας ἀντιπρόσωποι, ὁρισθέντες ὑπ' αὐτῆς νὰ κυβερνῶσι καὶ καθοδηγῶσι τοὺς λαούς· ὅθεν ὁλοψύχως ἀφωσιώθη καὶ τῇ νέᾳ Βασιλείᾳ. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε Ἀκαδημίᾳ τῆς Κερκύρας ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον Γκυΐλφορδ. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν διεκρίθη διὰ τὴν νομιμοφροσύνην καὶ ἀκεραιότητα τῶν ἀρχῶν του. Ἐξελέγετο πάντοτε βουλευτὴς Λεβαδείας. Οἱ συμπολῖταί του ἐλάτρευον αὐτόν. Ἐχρημάτισε Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἐν ἔτει 1861, καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τῷ 1869. Ἐμόρφωσε μετὰ τῆς ἐναρετωτάτης αὐτοῦ συζύγου υἱοὺς ἐν χριστιανικῇ εὐσεβείᾳ καὶ φιλοπατρίᾳ, οἵτινες ἐξέχουσιν ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ, καὶ θυγατέρας διαπρεπούσας ἐπὶ ὑπερόχοις ἀρεταῖς.

Ξανθή, θελκτική, χαριτωμένη, σεμνὴ ἡ δεσποινὶς Ῥηγγίνα Φίλωνος, ἔχουσα λεπτὴν νοημοσύνην, ἀντελήφθη ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐκλήθη νὰ παρίσταται παρὰ τῇ Βασιλίσσῃ, καὶ ἐγένετο, διὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς ἀρετῶν καὶ χαρίτων, ἄγγελος παραμυθίας, ἀπομάσσουσα, διὰ τῆς αὐταπαρνησίας καὶ λατρείας της, τὰ ῥέοντα δάκρυα τῆς ἐξορίστου. Νεω-

τάτη εἶχεν ἐμβρίθειαν καὶ σοβαρότητα χαρακτῆρος, καὶ αἱ εὔστοχοι αὐτῆς ὁμιλίαι ἐγοήτευον τὴν Βασίλισσαν, ἥτις ὡς ἰδίαν θυγατέρα ἠγάπησεν αὐτήν.

Παρὰ τῇ Βασιλίσσῃ διαμένουσα ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς συνεπλήρωσε τὴν ἐκπαίδευσίν της, ἐξέμαθε ξένας γλώσσας καὶ ἐμορφώθη καθ' ὅλους τοὺς τρόπους ἡγεμονικῆς ἀγωγῆς. Τὰ σπάνια αὐτῆς προτερήματα εἵλκυσαν τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ βαρώνου Βύρτζβουργ, οὗ ἐγένετο σύζυγος.

Ὁ πατὴρ τούτου, τέλειος τύπος εὐγενείας καὶ ἀριστοκρατίας, εἶχε χρηματίσει ἐν Ἀθήναις ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ εἶτα Αὐλάρχης ἐν Βαμβέργῃ, διαδεχθεὶς τὸν Π. Νοταρᾶν.

Ἡ μήτηρ του ἐγένετο ἐπίσης Μεγάλη Κυρία ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Βαμβέργης, διαδεχθεῖσα τὴν βαρωνίδα Πλουσκὼφ ἥτις ἀπεχώρησεν ἕνεκα ἀσθενείας, ἣν ἐπέφερεν αὐτῇ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος.

Ἡ βαρωνὶς Βύρτζβουργ ἦτο ἀδελφὴ τοῦ λόρδου Λάϊονς καὶ τῆς κομήσσης τοῦ Νόρφολκ. Ὡς ἐκ τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀρετῶν ἐλογίζετο ἐξέχουσα προσωπικότης τῆς Βαυαρικῆς ἀριστοκρατίας. Ἀπέθανε τῷ 1894 ἐν Βερολίνῳ.

Ἐν τοιούτῳ οἴκῳ ἀρχαίας καὶ εὐγενοῦς ἀριστοκρατίας ὡς νύμφη εἰσελθοῦσα ἡ Ἑλληνὶς Ῥηγγίνα Φίλωνος ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς χαρίτων. Εἰς τὰ σήματα τῆς εὐγενείας τῶν Βύρτζβουργ προσέθηκε τὰ ἐμβλήματα τῶν πατρικῶν τοῦ οἴκου της ἀρετῶν καὶ τὴν αἴγλην τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς ἠθικοῦ κάλλους, καὶ εἰς τὸν μέγαν πλοῦτον τὴν

εὐποιίαν, ἣν ἐπιδαψιλεύει εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐργάτας τῶν ἐκτεταμένων γαιῶν τῆς ϐαρωνίας τοῦ Βύρτζϐουργ. Ἐφάμιλλος τῶν εὐγενῶν Γερμανίδων, διαπρέπει ἐν τῇ ἀνωτάτῃ κοινωνίᾳ τιμῶσα τὸν οἶκον τοῦ συζύγου, τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα αὐτῆς.

ΞΑΝΘΗ Δ. ΧΑΤΖΙΣΚΟΥ

(ΚΥΡΙΑ Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ)

Τελευταία Κυρία τῆς Τιμῆς παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Ἀμαλίᾳ ἐν Βαμϐέργῃ ἐγένετο ἡ θυγάτηρ τῆς πρώην τοιαύτης ἐν Ἀθήναις Βασιλικῆς Μπασκλαϐάνη.

Στιγμὴ συγκινητικὴ καὶ ἀπερίγραπτος ὑπῆρξε διὰ τὴν χήραν Βασίλισσαν ἡ ἐμφάνισις τῆς δεσποινίδος Ξάνθης ἐν πενθίμῳ περιϐολῇ, ὁδηγουμένης ὑπὸ τοῦ πατρός της. — «Χατζῖσκε» ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ἡ τεθλιμμένη Ἀμαλία, καὶ οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα ἀπέκοψαν αὐτῆς τὴν φωνήν. Καὶ ἔκλαιε, καὶ κρουνοὶ δακρύων ἔρρεον ἐκ τῶν γλαυκῶν της ὀφθαλμῶν, λαμϐάνουσα ἐκ τῶν χειρῶν τῆς δεσποινίδος Ξάνθης τὸν στέφανον, ὃν ἐκόμιζεν αὐτῇ. Τοῦτον εἶχε πλέξει ἐκ τῶν ἀνθέων τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀνακτορικοῦ κήπου, ἵνα καταθέσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Ὄθωνος. Ἦσαν τὰ ἄνθη ἐκ τῶν φυτῶν ἐκείνων, ἅτινα ἐφυτεύθησαν καὶ ἐκαλλιεργήθησαν τῇ μερίμνῃ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἐθωπεύθησαν ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Ὄθωνος, καὶ ἡ φυλλώδης αὐτῶν

σκιὰ πολλάκις τοὺς ἐσκίασε κηθημένους ὑπ' αὐτὰ καὶ μελετῶντας τὰ μεγάλα σχέδια ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος!

Ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου ἦτο εἷς διάττων ἀστὴρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ τελευταία παρηγορία, ἣν ἔπεμπεν ἡ Ἑλλὰς τῇ πρώτῃ αὐτῆς Βασιλίσσῃ. Ἐν τῇ μετ' αὐτῆς συνομιλίᾳ, ἥτις ἐγίνετο ἑλληνιστὶ καὶ περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων, αἱ ὧραι τῆς μελαγχολίας ἐπέτων γοργά, αἱ τελευταῖαι τοῦ βίου τῆς Βασιλίσσης στιγμαὶ καθηδύνοντο.

Θελκτική, μελάγχρους ἡ δεσποινὶς Ξάνθη, ἔχουσα χαράκτῆρας μορφῆς ζωηρούς, κεφαλὴν ἀγαλματώδη, παράστημα μεγαλοπρεπές, κατεγοήτευε τὴν Βασίλισσαν, ὅτε κατ' ἐντολήν της περιεβάλλετο τὸ ἀλβανικὸν ἔνδυμα. Ἔβλεπεν ἐν αὐτῇ ἡ Βασίλισσα μίαν Δήμητραν, μίαν ὡραίαν Μεγαρίτισσαν.

Τῇ δεσποινίδι Ξάνθῃ Χατζίσκου διπλοῦν ὑπὸ τῆς Προνοίας ὡρίσθη νὰ ἐκπληρώσῃ καθῆκον παρὰ τῇ Βασιλίσσῃ: νὰ παραμυθήσῃ αὐτὴν κατὰ τὰς πενθίμους τῆς χηρείας ἡμέρας, καὶ νὰ παραστῇ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου αὐτῆς. Ἦτο ἡ μόνη Ἑλληνὶς τότε πλησίον τῆς Βασιλίσσης, ἡ ἀγαπητὴ αὐτῆς ἔγγονος, ὡς ὠνόμαζεν αὐτήν: «ma petite fille». Ἐπ' αὐτῆς ἐπανεπαύθη τὸ τελευταῖον βλέμμα τῆς πολυκλαύστου βασιλίσσης Ἀμαλίας, καὶ δι' αὐτῆς ἔπεμψε καὶ τὸ ὕστατον χαῖρε εἰς τὴν προσφιλῆ της Ἑλλάδα.

Ἐπανακάμψασα ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου εἰς Ἀθήνας συνεζεύχθη τὸν ἐκ Θηβῶν βουλευτὴν κύριον Δ. Διαμάντην· πλὴν εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ θρηνήσῃ καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς τὸν πρόωρον θάνατον. Νῦν

νέα ἔτι καὶ ὡραία, ζῇ ὑπὲρ τῶν τέκνων της καὶ διὰ τῶν ἀναμνήσεων ἐν μέσῳ τόσων τιμαλφῶν κειμηλίων καὶ εἰκόνων.

Στέψωμεν δι' ἀμαράντων ἀνθέων τὰς Εἰκόνας καὶ τοὺς Χαρακτῆρας τῶν καλῶν Ἑλληνίδων, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ μέγα καὶ καλλιτεχνικὸν Σύμπλεγμα τῆς Αὐλῆς τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Αὗται ἐκλέϊσαν δι' εὐγενοῦς δράσεως ἐν ἡμέραις εὐτυχίας καὶ δόξης τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Πατρίδα, καὶ ἐν καιροῖς χαλεποῖς διαμείνασαι πισταὶ καὶ ἀφωσιωμέναι τῇ Βασιλείᾳ ἐπέσπασαν τοῦ Ἔθνους τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸ σέβας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὑπὲρ τῆς Ἑλληνίδος.

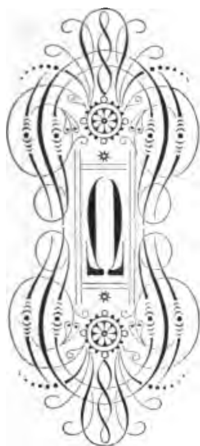

V

ΣΧΕΣΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΙΣ ΑΥΛΗΣ ΕΝ ΤΗι ΚΟΙΝΩΝΙΑι

ΧΟΡΟΙ

ς ἐν τῇ Αὐλῇ διεκρίθησαν ἐπιφανεῖς Ἑλληνίδες, οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ διέπρεψαν εὐγενεῖς καὶ προνομιοῦχοι ὑπάρξεις, μεγάλαι γυναικεῖαι προσωπικότητες, ἰσχυροὶ ἠθικοὶ χαρακτῆρες. Ἡ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ διὰ τοῦ οἴκου δρᾶσις αὐτῶν ἐδημιούργησε τὸν αὐστηρὸν οἰκογενειακὸν βίον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως, καθ' ἣν τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἐζυμοῦντο καὶ ἀνεπλάττοντο.

Τοιαύτας Ἑλληνίδας, τοιούτους ἠθικοὺς χαρακτῆρας ἡ βασίλισσα Ἀμαλία διέκρινε διὰ τῆς λεπτῆς αὐτῆς ὀξυνοίας καὶ ἐτίμα διὰ τῆς εὐνοίας της. Αὗται δὲ ἠγλάϊζον τὰς αἰθούσας αὐτῆς καὶ τοὺς ἀνακτορικοὺς χορούς.

Ὅπως δὲ ἡ ἐπικοινωνία αὐτῶν μετὰ τῆς Αὐλῆς καταστῇ ἐγγυτέρα εἶχον ὁρισθῇ ὀκτὼ ἐνιαύσιοι χοροί, τέσσαρες μεγάλοι καὶ οἱ λεγόμενοι μικροί.

Πόθον δὲ διακαῆ εἶχεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία νὰ ἐκπροσωπῶνται οἱ ἀνακτορικοὶ χοροὶ ἀπὸ πᾶν ὅ,τι ἔξοχον εἰς γένος, ἡρωισμόν, ἐπισημότητα, πλοῦτον καὶ κάλλος ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἔθνει. Φοβουμένη ὅμως μὴ ἡ ἐγχώριος ἀριστοκρατία, ἥτις τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον εἶχε θυσιάσει ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος, διστάσῃ, ἐλλείψει ἐπαρκῶν μέσων, ν' ἀποδεχθῇ τὰς προσκλήσεις, ἐνετείλατο ταῖς Κυρίαις τῆς Αὐλῆς, ἵνα συνιστῶσι θερμῶς κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτῶν, ὅτι ἡ μεγάλη ἐπιθυμία τῆς Βασιλίσσης ἦτο νὰ προσέρχωνται ἐν λευκῇ ἀμφιέσει, φέρουσαι ἀντὶ κοσμημάτων ἄνθη, ἔστω καὶ φυσικά. Οὐχ ἧττον δὲν ἀπηξίου τὴν πολυτελῆ περιβολὴν εἰς τὰς πλουσίας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ Ἑλληνίδας· ἐπόθει μάλιστα νὰ βλέπῃ αὐτὰς προσερχομένας εἰς τοὺς ἀνακτορικοὺς χοροὺς ἐν βαρυτίμῳ καλλωπισμῷ. Ἐν τῷ συνδυασμῷ τούτῳ, ὡς ἔλεγεν, ἐνεδεικνύετο εἰς τοὺς παρόντας ὑψηλοὺς ξένους καὶ διπλωμάτας τὸ ἱστορικὸν μεγαλεῖον, ἡ εὐγένεια καὶ ὁ πλοῦτος τῶν εὐπατριδῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τοῖς μικροῖς λεγομένοις χοροῖς αἱ προσκλήσεις ἐγένοντο μεταξὺ στενοῦ κύκλου, ἀπὸ ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατοῦ, ὑπουργούς, ἐξέχοντας πολιτευομένους καὶ τοὺς ξένους διπλωμάτας. Κατ' αὐτοὺς ἐδίδοντο καὶ παραστάσεις, tableaux vivants, καθ' ἃς δεσποινίδες ὑπεδύοντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πρόσωπα ἡρωίδων

τοῦ Ἀγῶνος. Διασώζεται τῶν παραστάσεων ἐκείνων εἰκὼν τῆς δεσποινίδος Ἀγγελικῆς Α. Κριεζῆ, νῦν σεβαστῆς δεσποίνης Ὀρλώφ, ἥτις εἶχεν ὑποδυθῇ τὴν Μπουμπουλίναν, ἐντὸς λέμβου κρατοῦσαν τηλεσκόπιον καὶ κατασκοπεύουσαν τὸ κατεχόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν Παλαμήδιον. Ἄλλη τις εἰκὼν τῆς δεσποινίδος Γρίβα παριστᾷ γυναῖκα Κυμαίαν κρατοῦσαν ὑδροχόην.

Ἐτέρπετο δὲ ἡ Βασίλισσα εἰς τοιαῦτα θεάματα καὶ ἐξεδήλου τὴν χαρὰν αὐτῆς λέγουσα: «Εἶδες, εἶδες, πόσον ὡραῖαι ἦσαν αἱ ἑλληνοπούλαις μας εἰς τὴν σκηνὴν μὲ τὰς ὡραίας ἑλληνικὰς ἐνδυμασίας! Ἐπὶ πολὺ ἐσκεπτόμην αὐτὰς τὴν νύκτα μὲ τοὺς ζωηροὺς καὶ ὡραίους χαρακτῆρας τῆς μορφῆς των».

Πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα παρίστων ἐπίσης οἱ μεγάλοι ἀνακτορικοὶ χοροί, διεξαγόμενοι ἐν πάσῃ αὐστηρότητι καὶ ἐθιμοτυπίᾳ, κεκανονισμένων ὄντων τῶν ὁρίων τῶν προσκλήσεων. Κατὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν σύστημα, αἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν Ἀθήναις παρεπίδημοι Ἑλληνίδες ἠδύναντο νὰ λάβωσι πρόσκλησιν χοροῦ τῇ συστάσει τῆς Πρεσβείας, ἥτις ἀντεπροσώπευε τὴν χώραν, ἐν ᾗ αὗται ἦσαν ἐγκατεστημέναι.

Οἱ κεκλημένοι προσήρχοντο ἓν τέταρτον πρὸ τῶν ἐνέα. Τὴν 9ην ὥραν ἀκριβῶς εἰσήρχοντο ὁ Αὐλάρχης, ἡ Μεγάλη Κυρία, οἱ Ὑπασπισταί, αἱ Ἐπίτιμοι Κυρίαι, αἱ ἐπὶ τῶν Τιμῶν, οἱ Διαγγελεῖς, καὶ ἀνηγγέλλετο ἡ ἔλευσις τῶν Βασιλέων.

Ἦτο ὡραῖον καὶ γραφικώτατον τὸ θέαμα τῆς πα-

ρελάσεως. Οἱ Βασιλεῖς καταλαβόντες τοὺς θρόνους, περιεστοιχίζοντο ὑπὸ τῶν διπλωματῶν καὶ τῶν ἐπισημοτήτων. Πρῶτος ὁ Βασιλεὺς ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τοὺς πρέσβεις, ἡ Βασίλισσα πρὸς τὰς Κυρίας τῶν πρέσβεων καὶ τἀνάπαλιν. Εἶτα ἡ ὁμιλία ἐγενικεύετο, μεθ' ὃ ἐδίδετο τὸ σύνθημα τοῦ χοροῦ, ὃν ἤνοιγεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τῆς πολονέζας.

Ἡ Βασίλισσα ὡς ἠγάπα τὸ θέατρον καὶ τὴν ἱππασίαν οὕτω καὶ τὸν χορόν· ἐχόρευε δὲ θαυμασίως κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, ὅτε ἦτο λεπτοφυὴς καὶ εὐλύγιστος.

Καίτοι αὐστηρὰ περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν ἐθεάθη πολλάκις νὰ διασχίζῃ τὰ ζεύγη τῶν χορευτῶν, νὰ παραμερίζῃ μόνη τὰ καθίσματα. Ἐβάδιζε πρὸς σύζυγον στρατηγοῦ ἢ ἀγωνιστοῦ, ἣν τὸ ἐταστικὸν βλέμμα της εἶχε διακρίνει καθημένην μετριοφρόνως. Τὸ αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὁ Βασιλεὺς συχνάκις. Αἱ δὲ νεαραὶ δεσποινίδες καὶ θυγατέρες αὐτῶν τῶν ἀγωνιστῶν ὑπερηφανευόμεναι, ἔλεγον ἐν τῷ κύκλῳ αὐτῶν: «Κἄποιο πάλι φακιόλι ἀνεκάλυψαν οἱ Βασιλεῖς καὶ πηγαίνουν νὰ χαιρετίσουν». Ναί! οἱ Βασιλεῖς διὰ τῆς ἐγκαρδιωτάτης εὐνοίας περιέβαλλον τὰς ἀρχαϊκὰς ὅσον καὶ συνετὰς ἐκείνας Ἑλληνίδας, εὑρίσκοντες λόγους εὐπροσηγόρους ν' ἀποτείνωσι πρὸς αὐτάς. Ἡ φωνὴ αὐτῶν ἐνεῖχε τὴν ἀληθῆ συμπάθειαν καὶ στοργήν. Ἐγνώριζον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς ἥρωας πατέρας καὶ συζύγους των ὤφειλε τὴν διὰ τῶν ὅπλων καὶ τοῦ αἵματός των κτηθεῖσαν ἐλευθερίαν καὶ τὸν θρόνον αὐτῶν.

Πολλὴν δ' ἐκτίμησιν ἀπέδιδε πρὸς τὰς Φαναριώτιδας, τὰς εὐγλώττους ἐκείνας διερμηνεῖς τοῦ λεπτοῦ πνεύματος, τῆς ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς καὶ τῆς βαθείας ἑλληνομαθείας καὶ γλωσσομαθείας, τὰς διαπρεψάσας προσωπικότητας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, τῷ Βυζαντίῳ καὶ ταῖς Παριστρίοις χώραις, ἐξ ὧν πολλαὶ ἦσαν μητέρες καὶ θυγατέρες τῶν προμάχων καὶ ἐθνομαρτύρων, οἵτινες ὑπέστησαν τὴν ἐξορίαν, τὴν ἀγχόνην καὶ τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τῶν πατρίων, Ἑλληνισμοῦ καὶ Ὀρθοδοξίας. Ἔχουσιν οὗτοι ἀπαράγραπτα δικαιώματα εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τοῦ Ἔθνους. Τὴν σύζυγον τοῦ ἐθνομάρτυρος Κωνσταντίνου Μουρούζη πριγκίπισσαν Ῥαλλοῦ, καὶ τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν θυγατέρας Μαρίαν Ὑψηλάντου, Ζωὴν Σούτσου καὶ Εὐφροσύνην Τυπάλδου καὶ τὴν κυρίαν Σκαρλάτου Σούτσου ἡ Βασίλισσα διὰ πολλῆς περιέβαλλε φιλίας καὶ ἐκτιμήσεως. Ἐπίσης τὰς κυρίας Ἑλένην Ἰωάννου Σούτσου καὶ Κωνσταντίνου Ζωγράφου, θυγατέρας τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας Μιχαὴλ Σούτσου, καὶ τὴν ἡγεμονικὴν νύμφην αὐτοῦ Ῥωσσίδα, τὸ γένος Ὀβρέβσκη, μητέρα τῆς εὐγενεστάτης καὶ φιλανθρώπου κυρίας Ναταλίας Σούτσου. Περιεῖπε τὴν εὐγένειαν τῶν τρόπων τῆς κυρίας Περικλέους Ἀργυροπούλου, τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεων καὶ βαθύνοιαν καὶ μεγαλοφροσύνην τῆς κυρίας Σπυρίδωνος Τρικούπη. Ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὰς κυρίας Ἀνδρομάχην Μάρκου Ῥενιέρη, Λουκίαν Ῥίζου, μεθ' ὧν συνειργάσθη διὰ τὴν σύστασιν τῆς «Φιλανθρωπικῆς Κυριῶν Ἑταιρίας», καὶ τὴν ἵδρυσιν τοῦ «Ἀμαλιείου

Ὀρφανοτροφείου». Ἤθελεν ἀποβῇ μακρὰ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ὀνομάτων τόσων περιφανῶν Ἑλληνίδων, αἵτινες οὐ μόνον παρίσταντο κατὰ τοὺς ἀνακτορικοὺς χορούς, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἐγίνοντο δεκταὶ παρὰ τῇ Βασιλίσσῃ εἰς ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν. Αὗται ἐσχημάτισαν καὶ τὰς πρώτας αἰθούσας, ἐν αἷς ἐπέπνεε τὸ λεπτὸν τοῦ ἐπαγωγοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐξιδιασμένης χάριτος τῶν συναναστροφῶν καὶ ἐθιμοτυπιῶν τοῦ μεγάλου κόσμου.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ἡ Ἑλλὰς ἀνακύψασα ἐκ τοῦ ληθάργου, εἰς ὃν εἶχε ρίψει αὐτὴν τεσσάρων αἰώνων σκληρὰ δουλεία, παρέστησε τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ φαινόμενον θαυμάσιον καὶ μοναδικὸν μεγάλης συγκεντρωτικῆς δυνάμεως, πολεμικῆς, ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς.

Ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἔτι θορύβου τῶν αἱματηρῶν αὐτῆς ἀγώνων, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῶν πόλεών της διέλαμψεν ἡ πνευματικὴ ἐκείνη λάμψις, ἣν ἤναψεν ἡ πνοὴ τῆς Ἐλευθερίας, καταυγάσασα ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος. Καὶ οἱ ἱεροφάνται τοῦ πνευματικοῦ πυρός, κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας τὸν ἀνημμένον πυρσόν, συρρέουσιν ἐκ τῶν ἀπωτάτων κέντρων ἐπὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους, ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἵνα μεταλαμπαδεύσωσι τὸ φῶς τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Εἶναι οὗτοι οἱ διάδοχοι καὶ ἀπόστολοι τῶν μεγάλων ἐκείνων προμάχων καὶ σκαπανέων

τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, οἵτινες, διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος, παρεσκεύασαν τὸ μέγα ἔργον τῆς Ἀναγεννήσεως. Καὶ παρὰ τοῖς δαφνοστεφέσιν ἀγωνισταῖς, παρὰ τοῖς ἐνδόξοις ναυμάχοις καὶ πυρπολνταῖς, παρὰ τοῖς ἐξόχοις πολιτικοῖς, διακρίνονται οἱ πρυτάνεις τοῦ ἄμβωνος καὶ τῶν γραμμάτων, οἱ Μισαὴλ Ἀποστολίδης καὶ Θεόκλητος Φαρμακίδης, Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων καὶ Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, Φίλιππος Ἰωάννου καὶ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, Γεώργιος Ῥάλλης καὶ Ἰωάννης Σοῦτσος, Περικλῆς Ἀργυρόπουλος καὶ Σπυρίδων Πήλικας, Κωνσταντῖνος Σχινᾶς καὶ Νεόφυτος Βάμβας, Γεώργιος Γεννάδιος καὶ Ἰωάννης Κοκκώνης, Σπυρίδων Τρικούπης καὶ Ἰωάννης Φιλήμων, Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς καὶ Σκαρλάτος Βυζάντιος, Νικόλαος Δραγούμης καὶ Λέων Μελᾶς, καὶ ἅπασα ἡ ἐπιφανὴς χορεία τῶν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων, ποιητῶν καὶ ῥητόρων. Οἵα ὄντως θαυμασία συγκέντρωσις τροπαίων καὶ ἄθλων! Οἵα ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ Ἑλλάδι! Καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκπροσωπεῖ αὕτη ἐν σμικρῷ τὴν ἰδέαν τῆς ἠθικῆς ἐκείνης ἀτμοσφαίρας, περὶ ἧς λέγει ὁ Taine ὅτι ἀπαντᾷ κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ὀνομαστὰς ἐποχὰς τοῦ Περικλέους, τοῦ Αὐγούστου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ′ καὶ τῶν Μεδίκων ;

Τεμένη Μουσῶν, Πανεπιστήμιον, Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία, Πολυτεχνικὸν σχολεῖον, Γυμνάσια, Σχολεῖα, Βιβλιοθῆκαι καὶ Ἀστεροσκοπεῖον ἱδρύονται ἐν Ἀθήναις. Ἑταιρίαι Ἐπιστημονικαί, Ἀρχαιο-

λογική, Φυσιογραφικὴ καὶ Ἰατρική, Σύλλογοι καὶ ἀθλοθεσίαι συνιστῶνται. Μέγαρα φιλανθρωπίας καὶ Νοσοκομεῖα ἐγείρονται, πάντα τῇ γενναίᾳ χορηγίᾳ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους, τῶν ἴσης ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀξίων καὶ ἐναμίλλων τοῖς ἀγωνισταῖς καὶ ναυμάχοις τοῦ Εἰκοσιένα, τοῖς διδασκάλοις καὶ ἐπιστήμοσι τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἐπιπνέει παντοχόθεν ἡ πνευματικὴ πνοή, ἀναθάλλει ὁ νέος βίος, ἐξεγείρεται ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία, ἐνθουσιᾷ ἡ ὀργῶσα πρὸς μάθησιν νεολαία ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν καὶ φιλόμουσον Βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας.

Πρῶτος ἱδρυτὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὁ Βασιλεύς. Προστάτης τοῦ ἐν ἔτει 1837 ἱδρυθέντος Πολυτεχνικοῦ σχολείου ὁ Βασιλεύς· ἱδρυτὴς δὲ τούτου καὶ πρῶτος διευθυντὴς ὁ Βαυαρὸς Ζέτνερος. Προστάτης τῆς Φυσιογραφικῆς καὶ τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίας ὁ Ὄθων, καὶ πρόεδροι οἱ δύο ἀρχίατροι αὐτοῦ Κάρολος Βίπμερ καὶ Βερνάνδρος Ῥέζερ. Χορηγὸς δὲ τοῦ ἐν ἔτει 1836 ἱδρυθέντος Πολιτικοῦ Νοσοκομείου « Ἐλπίς » ὁ γενναῖος αὐτοῦ φιλέλλην πατὴρ Λουδοβῖκος προσενεγκὼν 65000 φοίνικας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὄθων ὑπὲρ τοῦ ἱδρύματος ἐχορήγησε χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ταμείου.

Ζηλώτρια καὶ προστάτις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἀνεδείχθη πάντοτε. Ἔτεινε χεῖρα ἀρωγόν, ἐνθαρρύνουσα διὰ τῆς προστασίας αὐτῆς πᾶν ἐθνικὸν καὶ

κοινωφελές. Τρανότατα δείγματα εὐνοίας καὶ ἐκτιμήσεως ἐπεδαψίλευσε πρὸς τὰς πρώτας τότε καὶ ὑπερεχούσας διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς. Τῇ ἀειμνήστῳ Ἑλένῃ Πιτταδάκη, πρώτῃ ἑλληνίδι διοργανωτρίᾳ σχολείων τοῦ θήλεος φύλου ἐν Ἑλλάδι, εἶχεν ἐμπιστευθῇ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ αὐτῆς Παρθεναγωγείῳ ἐσωτερικὰς μαθητρίας ὑποτρόφους της, καὶ δι' ἐπιστολῆς φιλόφρονος καὶ δακτυλίου ἀξίας ἐξεδήλωσε τὴν πρὸς αὐτὴν βασιλικὴν εὔνοιαν. Τὴν διδάσκαλον καὶ συγγραφέα παιδαγωγικῶν ἔργων Πολυτίμην Κουσκούρη, ἥτις καὶ τὸ πόνημα αὐτῆς «Γεωγραφίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος» ἀφιέρωσε τῇ βασιλίσσῃ Ἀμαλίᾳ, εὐνοήσασα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πέμψῃ εἰς Γερμανίαν τῇ χορηγίᾳ αὐτῆς, ἵνα σπουδάσῃ τὰ ἐκεῖ παιδαγωγικὰ συστήματα· πλὴν ἡ βροτολοιγὸς χολέρα ἀφήρπασεν αὐτὴν στερήσασα τὸν κύκλον τῶν λογίων Ἑλληνίδων σπουδαίου μέλους. Τὴν παρ' ἡμῖν σεβαστὴν κυρίαν Αἰκατερίνην Ἀβραμιώτη ἐκτιμήσασα διὰ τὸ ἰδιοφυὲς αὐτῆς καλλιτεχνικὸν αἴσθημα καὶ τὴν εἰς τὰ γράμματα ἐπίδοσιν, ἀπέστειλε δι' ἰδίων ἐξόδων, ἐν ἔτει 1851, εἰς Ἑλβετίαν ἵνα ἴδῃ καὶ μελετήσῃ τὸν διοργανισμὸν τῶν ἐκεῖ Παρθεναγωγείων. Καὶ τὴν φιλέλληνα Φανὴν Χὶλλ μεγάλως ἐτίμα, ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τῆς ὁποίας ἐξεπαιδεύοντο αἱ θυγατέρες τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας.

Τὸ δὲ Ἀρσάκειον ἐθεώρει τὸ ἀνώτατον ἐκπολιτιστικὸν καὶ μορφωτικὸν κέντρον τῶν θυγατέρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πανεπιστήμιον καὶ Ἀρσάκειον ἦσαν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς οἱ δύο φωτεινοὶ φάροι, ἐξ ὧν

ἔμελλε νὰ φωτισθῇ ἡ μέλλουσα γενεά. Ἀξιοῦσα τὸ Ἀρσάκειον τῆς μεγάλης αὐτῆς μερίμνης ἐπεσκέπτετο αὐτὸ καὶ παρευρίσκετο τακτικῶς κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις. Αἱ Διευθύντριαι αὐτοῦ ἀπέλαυον τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας της. Ἡ γνώμη τῆς ἀειμνήστου Σεβαστῆς Μάνου, τῆς μεγάλης ταύτης ἀριστοκράτιδος τοῦ γένους, τοῦ φρονήματος καὶ τῆς καρδίας, ἦτο ἀσπαστή. Ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν καὶ ἔμφρονα αὐτῆς διεύθυνσιν ὡς καὶ ὑπὸ τὴν τῆς δυάδος, τῶν ἀειμνήστων Ἀμεναΐδος Καβανιάρη καὶ Καλλιόπης Πετροκοκίνου, εἶτα σεβαστῆς δεσποίνης Μεσηνέζη, τὸ Ἀρσάκειον ἀνεδείχθη ἐν ἁπάσῃ τῇ αἴγλῃ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Τὸ «Ὀφθαλμιατρεῖον», ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν εἰσήγησιν τοῦ ἀειμνήστου καὶ φιλανθρωποτάτου αὐλικοῦ ἰατροῦ Βερνάρδου Ῥέζερ, διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, «τῆς εἰς πᾶν ἀγαθὸν καὶ κοινωφελὲς προθύμως παρεχούσης τὴν ἀρωγήν της», ὡς λέγει ὁ ἀοίδιμος Φίλιππος Ἰωάννου.

Τὸ φερώνυμον φιλανθρωπικὸν ἵδρυμα «Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον», ἱδρυθὲν τῷ 1855 μετὰ τὴν βροτολοιγὸν χολέραν, ὅτε τόσαι εἶχον ἀπορφανισθῇ, εὗρεν ἐν τῇ Βασιλίσσῃ μεγάλην ἀντιλήπτορα καὶ προστάτιδα. Εἰργάσθη οὐ μόνον κατὰ τὴν σύνταξιν κανονισμοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν πόρων, προσθέσασα εἰς τὴν ἐξ 60 χιλιάδων δραχμῶν συνεισφορὰν τῆς ἀοιδίμου Μαρίας Ὑψηλάντου, εἰς ἣν ὀφείλεται καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἔργου, γενναῖον ποσόν· ἐπίσης καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐκ τοῦ χρηματικοῦ ἐράνου τοῦ

ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1854, ἅτινα προσέφεραν εἰς αὐτὸ τῇ ὑψηλῇ ἐνεργείᾳ της.

Συνεστήθη δὲ «Φιλανθρωπικὴ Κυριῶν Ἑταιρία», ἡ πρώτη ἐν Ἑλλάδι συστηματοποιηθεῖσα γυναικεία φιλανθρωπικὴ δρᾶσις, ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Ἐξελέγη πενταμελὴς Ἐπιτροπεία, τεσσάρων Κυριῶν καὶ ἑνὸς Ἐφόρου, ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν, τῇ ἐγκρίσει τῆς Ὑψηλῆς Προστάτιδος, ὀνομασθεῖσα: «Ἐπιτροπὴ διοικοῦσα τὰ τῆς Φιλανθρωπικῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρίας καὶ τὰ τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου». Αἱ πρῶται ἀπαρτίσασαι τὴν Ἐπιτροπείαν ἦσαν αἱ Κυρίαι Μαρία Ὑψηλάντου, Κυριακούλα Κριεζῆ, Ἀνδρομάχη Μ. Ῥενιέρη, Λουκία Ῥίζου καὶ Ζωὴ Σούτσου.

Τὰς γραμμὰς τοῦ διπλώματος διαπνέει εὐσέβεια καὶ ἀγαθοεργία, ἔχοντος οὕτω:

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΥΛΑΡΧΕΙΟΝ

«Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα, κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ Διοργανισμοῦ τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρίας καὶ τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου,ηὐδόκησεν ἵνα Σᾶς διορίσῃ ἐπὶ τριετίαν Μέλος τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς, σκοπὸν ἐχούσης τὴν διευθέτησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις συσταθέντος Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου».

«Ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης», γνωρίζουσα τὰ φιλάνθρωπα Ὑμῶν αἰσθήματα, ἔχει πλήρη τὴν πεποί-

θησιν ὅτι θέλετε δείξει πάντα ζῆλον καὶ δικαιώσει οὕτω κατὰ πάντα τὴν εὐμένειαν τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ὀρφανῶν καὶ τοῦ κοινοῦ».

Ἐκ τῶν Ἀνακτόρων, τῇ 20ῃ Ἰουνίου 1855.

Καθ' ὑψηλὴν διαταγὴν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης.

Ὁ αὐλάρχης

Π. ΝΟΤΑΡΑΣ

Ὡς πρῶτον δὲ οἴκημα, ἐν ᾧ ἐστεγάσθη τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον, ἐχρησίμευσεν ἡ οἰκία τοῦ Καρατζᾶ, νῦν Κουμουνδούρου, ἡ παρὰ τὴν «Πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας». Τὸ δὲ φερώνυμον Μέγαρον ἵδρυσεν ἡ γενναιοδωρία καὶ φιλοπατρία τῶν εὐγενῶν τέκνων της Ἑλλάδος. Ἠξιώθη τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῶν θηλέων τῆς ὑψηλῆς προστασίας τῶν Βασιλισσῶν καὶ τῆς Ἐπιτροπείας τῶν μάλα διαπρεπῶν Κυριῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν μεγάλων εὐεργετίδων, ὡς τῆς ἀειμνήστου Μαρίας Ὑψηλάντου, Ζωῆς Σούτσου, Σουλτάνας Κωστῆ καὶ τῆς νῦν εὐγενοῦς Κυρίας Ἰφιγενείας Συγγροῦ, τῆς ἐν παντὶ φιλανθρωπικῷ ἔργῳ πρωτοστατούσης.

Ἦτο ἀνεξάντλητος είς ἐπιχορηγήσεις πρὸς ἔργα φιλανθρωπίας ὡς καὶ εὐποιίας πρὸς ἄτομα. Ἐκτὸς τῶν 100 χιλ. δραχμῶν, ἃς ἐνιαυσίως διένεμον οἱ Βασιλεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ταμείου, ἡ Βασίλισσα κατὰ τρόπον χριστιανικώτατον ἐξετέλει τὴν εὐποιίαν διὰ τῶν Κυριῶν τῆς Αὐλῆς, καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς Με-

γάλης Κυρίας, καὶ πολλὰ ἀνέκδοτα ἀναγραφῆς ἄξια φέρονται ἀνὰ τοὺς κύκλους τῶν εἰδότων.

ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΜΕΡΙΜΝΑ

Τὸ αἴσθημα τῆς φιλοκαλίας καὶ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας δὲν ἦτο ὑποδεέστερον τῶν ἄλλων βασιλικῶν αὐτῆς ἀρετῶν. Πλὴν τοῦ Οἴκου αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου ἐπεξέτεινε τὴν ὑψηλὴν μέριμναν καὶ ἐν τῇ τότε ἀνοικοδομουμένῃ Πρωτευούσῃ, ἐν τοῖς πέριξ τῶν Ἀθηνῶν χωρίοις καὶ ἐν διαφόροις πόλεσι τοῦ Κράτους, ἃς ἐπεσκέπτετο, παροτρύνουσα καὶ καθοδηγοῦσα ἄρχοντας καὶ προκρίτους. Πᾶσαν προσπάθειαν κατέβαλλεν, ὅπως ἐξεγείρῃ εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα, πρὸς τὴν καλλιέργειαν καὶ κτηνοτροφίαν, δι' ὧν προάγονται καὶ εὐδαιμονοῦσιν οἱ λαοὶ καὶ αἱ κοινωνίαι.

Ὡς κυρία ἑστία τοῦ Κράτους αἱ Ἀθῆναι ἐξωραΐσθησαν πρῶται διὰ τῆς συντόνου μερίμνης καὶ περινοίας τῆς Βασιλίσσης. Ἐπὶ τοῦ πρώην ἀνωμάλου καὶ χέρσου ἐδάφους ἐφυτεύθησαν παντοειδῆ δένδρα καὶ θαμνώδη φυτά. Τερπνοὶ κῆποι ἐσχηματίσθησαν καὶ ἀνέθαλον. Ὁ τῶν «Μουσῶν» χαριέστατος κῆπος μὲ τὸν εὐώδη πορτοκαλεῶνα αὐτοῦ, ὁ δίδων τὴν καλλωπιστικὴν ὄψιν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἀντικρὺ τοῦ

ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν μικρὸν ἄλσος, «Κῆπος τοῦ Κλαυθμῶνος» ἢ «τῶν Δακρύων» κληθεὶς βραδύτερον. Ἐφυτεύθη τὸ μικρὸν τοῦτο κοῖλον ἐμβαδὸν χάριν τῆς γειτνιάσεώς του πρὸς τὸ πρῶτον Ἀνάκτορον. Ἐν αὐτῷ πτελέαι καὶ πεῦκαι, πλάτανοι καὶ κυπάρισσοι διασταυροῦσι τὸ φύλλωμά των. Ἕτερος ὁ παρὰ τὸ Κεραμεικόν, «Κῆπος τοῦ λαοῦ» κληθείς, μὲ ἰδιόρρυθμον σχέδιον ἐχαράχθη. Δενδροστοιχία πυκνὴ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀναλώμασι τῆς Ἀμαλίας ἐγένετο. Διπλῆ δενδροστοιχία ἐν τῇ φερωνύμῳ «Λεωφόρῳ Ἀμαλίας» φυτευθεῖσα παρέχει νῦν τὴν εὐεργετικὴν καὶ ἀναψυκτικὴν σκιάν της καὶ ἄσυλον εἰς τὰς ἡδυλάλους ἀηδόνας, ὧν τὸ ᾆσμα διαχυνόμενον πληροῖ μελῳδίας τὸν αἰθέρα. Οἱ ἄνυδροι καὶ ξηροὶ λόφοι τῆς Πνυκὸς οἱ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, τοῦ Ἄντρου τῶν Νυμφῶν, τοῦ Λυκαβηττοῦ ἐκ δενδρυλλίων ἀνεδασοῦντο, στεφανοῦντες τὴν ἐκ τῆς βάσεως αὐτῶν ἀναδυομένην πόλιν, ρυμοτομουμένην καὶ ἐξωραϊζομένην διὰ πολλῶν ὡραίων καὶ κομψῶν οἰκοδομῶν.

Οἱ δ' ἐν τῇ πόλει συχνοὶ αὐτῆς ἔφιπποι περίπατοι σκοπὸν εἶχον τὸ ὠφέλιμον καὶ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν πάσης ἐνεργείας. Μετὰ συγκινήσεως ἀναμιμνήσκονται οἱ ἐπιζῶντες ἔτι σύγχρονοι τῆς τότε ἐποχῆς ὁπόσον ἐνεργὸν μέρος ἐλάμβανε διὰ τὰ ἐκτελούμενα ἔργα τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως. Συχνάκις ἔλεγε πρὸς τὸν ἀοίδιμον Γεώργιον Σκοῦφον, Δήμαρχον ὄντα: «Κύριε Δήμαρχε, δὲν ἐποτίσθησαν τὰ δένδρα· δὲν ἐφυτεύθησαν τὰ μέρη

ἐκεῖνα»· ἢ: «Διατὶ ἐπιτρέπετε ἐν τῇ ὁδῷ Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου νὰ παραμένωσιν ἅμαξαι καὶ κάρρα ἀπεζευγμένα καὶ βαρέλια καὶ τόσα ἄλλα, ἀσχημίζοντα τὴν πόλιν μας;» Καὶ οἱ ρέκται καὶ φιλοπόλιδες Δήμαρχοι πόσα δὲν ἔπραττον ἔργα προθυμοποιούμενοι, διὰ τῆς ἄκρας αὐτῶν δραστικότητος, ν' ἀναδείξωσι τὰς Ἀθήνας πόλιν εὐρωπαϊκήν!

Ἄλλοτε πάλιν πρὸς τὸν τότε Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου γεραρὸν Κ. Ἀσώπιον ἔλεγε: «Κύριε Πρύτανι, ἕως πότε θὰ ὑποφέρῃ ἡ Σύγκλητος αὐτὰ τὰ ἀπέναντι τοῦ Πανεπιστημίου σπιτάκια; ἀγοράσατέ τα, ρίψατε αὐτὰ καὶ φυτεύσατε κῆπον, διὰ νὰ γείνῃ εὔμορφον αὐτὸ τὸ Παλάτι τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, ἥτις πρέπει νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν φιλοκαλίαν».

ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Ἡ ἐξοχικὴ αὐτῆς ἔπαυλις «Πύργος τῆς Βασιλίσσης», ἣν ὠνόμαζεν «Ἑπτάλοφον», ᾠκοδομήθη, τῷ 1854, κατὰ ρυθμὸν γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, συνισταμένη ἐκ μιᾶς αἰθούσης καὶ ἑνὸς ὑπνοδωματίου· διεκόσμησε δὲ αὐτὴν ἐσωτερικῶς ὁ ἀρχιτέκτων Βουλανζέ. Τὴν ἔπαυλιν ταύτην κατέστησε κέντρον τῶν κοινωφελῶν αὐτῆς ἔργων ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας. Μετεφυτεύθησαν, καθ' ὑψηλὴν αὐτῆς ἐντολήν, ἐν τοῖς πέριξ μωρέαι καὶ ἄμπελοι

καὶ ποικίλα ἀγροστοειδῆ φυτά, ἅτινα ἐπὶ τούτῳ ἐκομίσθησαν ἐκ τῆς Ἰταλίας· ἀγελάδες δέ, φημιζόμεναι διὰ τὴν ὡραιότητα καὶ εὐσαρκίαν των, ἠγοράσθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ, Ἐλβετίᾳ καὶ Ὀλδεμβούργῳ καὶ μετεφέρθησαν δι' ἁδρᾶς δαπάνης· ἔτι δὲ διάφοροι ὄρνιθες καὶ πτηνὰ ἐξ Ἰνδιῶν καὶ Ἀφρικῆς· καὶ διὰ ταῦτα ἐδαπάνα ἀφειδῶς, ἵνα ἐξαναγκάσῃ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων τῆς ἐπαύλεως νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν, σηροτροφίαν, ἀμπελουργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, καταστήσασα τὸν Πύργον αὐτῆς σταθμὸν γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφίας.

Γνωρίζουσα ὅτι οἱ Μεγαρεῖς εἶχον εἰδικότητα περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου μετεκαλέσατο ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἐργάτας, ἵνα διδάσκωσιν εἰς τοὺς ἀλβανοφώνους χωρικοὺς τὸν τρόπον τῆς καλλιεργίας καὶ ταὐτοχρόνως, διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ, μεταδίδωσιν αὐτοῖς καὶ τὴν ἑλληνικὴν φωνήν. Συνέστησε πλησίον τοῦ κτήματος χωρίον ὀνομάσασα αὐτὸ «Νέα Λιόσια», ἵδρυσεν ἐν αὐτῷ σχολεῖον καὶ ἔκτισεν Ἐκκλησίαν. Μεγίστην δ' ᾐσθάνθη χαρὰν ὅτε, τὴν ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων, αἱ Κυρίαι τῆς Αὐλῆς προσέφερον τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ τὰ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἐπικαλύμματα, ὑπ' αὐτῶν ἐξειργασμένα φιλοκάλως, ἐξ ὑφάσματος κυανοῦ, κεντημένου τοῦ σταυροῦ δι' ἀργυρᾶς κλωστῆς καὶ μαργαριτῶν. Δὲν παρέλιπε δὲ νὰ κάμῃ μνείαν τῆς προσφορᾶς ταύτης ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἃς ἔγραψε πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς. Εἶχε τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ θέλῃ, ὅπως ἐπαι-

νῶνται καὶ φημίζωνται αἱ Ἑλληνίδες ἐπὶ καλαισθησίᾳ καὶ εὐγενείᾳ.

Ὁ «Πύργος» καὶ τὰ «Νέα Λιόσια» ἐγένοντο ἔκτοτε τὸ τέρμα τῶν ἐφίππων αὐτῆς περιπάτων. Ἠδύνατο, ἔλεγε, νὰ χρησιμοποιῇ τὰς ὥρας τοῦ περιπάτου της ἐπιβλέπουσα καὶ εὐεργετοῦσα.

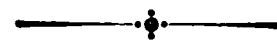
Ὁπόσαι βαθεῖαι σκέψεις καὶ τρυφερότης αἰσθημάτων δὲν ἐπλημμύρησαν τὴν καρδίαν τῆς Βασιλίσσης ἐπὶ τῇ ἐπιτελέσει τοιούτων φιλανθρωπικῶν ἔργων! Πόσους ἠθικοὺς πόνους, πόσας θλίψεις δὲν καθήδυνε διὰ τῆς παροχῆς ἐργασίας! Πόσας δὲν ἀνεκούφισε κοπώσεις, καὶ τὴν ἐλπίδα ἀντὶ τῆς ἀπελπισίας καὶ τὴν χαρὰν ἀντὶ τῶν δακρύων δὲν διεσκόρπισεν!

VI

ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΕΝ ΤΩι ΚΡΑΤΕΙ ΚΑΙ ΤΗι ΑΛΛΟΔΑΠΗι

να γνωρίσῃ τὰς διαφόρους πόλεις καὶ νήσους τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς τόσας αὐτῆς φυσικὰς καλλονάς· ἵνα γνωρίσῃ τοὺς κατοίκους καὶ σπουδάσῃ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὸν βίον καὶ τὴν δίαιταν τοῦ λαοῦ της, ἐπεχείρησεν ἅμα κατελθοῦσα εἰς Ἑλλάδα πολλὰ ταξείδια ἐν τῷ Κράτει.

Κινεῖ δὲ τὸν θαυμασμὸν πῶς ἡ νεαρωτάτη καὶ ἁβροδίαιτος ἐκείνη Ἡγεμόνόπαις κατώρθωσε τόσα νὰ ὑπερβῇ δυσυπέρβλητα προσκόμματα, εἰς τόσας νὰ ὑποβληθῇ κακουχίας καὶ στερήσεις, τόσους νὰ διατρέξῃ κινδύνους ὑγείας καὶ ζωῆς, ἐπισκεπτομένη μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τὰ ἀπροσιτότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ὄντως εἰς ἀγρίαν ὄψιν εὑρίσκετο μετὰ τὴν Ἀνε-

ξαρτησίαν. Οὐχὶ μόνον τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἔλειπον, ἀλλὰ καὶ βραχύτατοι ἁμαξιταὶ ὁδοί, ἅμαξαι, πανδοχεῖα, σταθμοί· σύναμα δὲ ἐλυμαίνοντο ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ἀνταρτικὰ στίφη! Ὅθεν δικαίως πολλοί, διὰ τῆς ποιητικῆς αὐτῶν φαντασίας, προσωμοίασαν τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν διὰ τὴν εὐειδῆ μορφήν, τὸ νεαρὸν κάλλος, τὴν εὐκαμψίαν τοῦ σώματος, τὴν δεινότητα περὶ τὸ ἱππεύειν καὶ τὴν εὐτολμίαν αὐτῆς, ἀδελφὴν τοῦ θείου Ἀπόλλωνος, διατρέχουσαν, ὡς ἡ Ἄρτεμις διὰ τῆς ἱερᾶς ἐλάφου της, τὰ ὄρη, τὰς κοιλάδας καὶ τὰ δάση, καὶ φωτίζουσαν διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ Διαδήματός της τὰς πόλεις καὶ νήσους, ἐξ ὧν διέβαινε.

Τὰς πλείστας πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία καὶ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος ἐπεσκέφθη, τὰ πάντα βλέπουσα, διαπυνθανομένη, καὶ δῶρα καὶ χρηματικὰς βοηθείας διανέμουσα. Ἔφιππος ἀνῆλθε τὰς ὑψηλὰς καὶ χιονεσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ χιονοβλήτου Παρνασσοῦ, κατοικίαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν θείων αὐτοῦ ἀδελφῶν· ἐπεσκέφθη τὴν Κασταλίαν Πηγήν, τὸ Κωρύκειον Ἄντρον, τοὺς Δελφοὺς καὶ τόσα ἄλλα μέρη ἱστορικὰ καὶ ἔνδοξα· διῆλθε τὰ ὑψηλὰ καὶ τραχέα ὄρη τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Κόρακος· εἶδε τὴν ὀρεινὴν Δωρίδα. Ἔν τινι κωμοπόλει αὐτῆς, τῇ Ἀρτοτίνῃ, πατρίδι τοῦ ἥρωος Διάκου, αἱ γυναῖκες ἔκθαμβοι ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει της δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς διαφόρους ἐρωτήσεις, ἃς ἀπέτεινεν αὐταῖς, καὶ μόνον ἡ γενναία Γιαβρούτενα

δράξασα κλῶνας βασιλικοῦ προσέφερε τὸ ὁμώνυμον φυτὸν τῇ Βασιλίσσῃ προσαγορεύσασα δι' εὐχῶν ἁπλοϊκῶν ἀλλ' ἐγκαρδίων. Καὶ τοῦ Βάλτου τὸ Μακρυκάμπι καὶ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐπεσκέφθη τὰ γραφικὰ τοπία.

Τὴν Πελοπόννησον διῆλθεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἀφίκετο εἰς Κόρινθον, ἐκεῖθεν εἰς τὰ Ἀρκαδικὰ ὄρη, τὴν Κυλήνην, τὸ Παρθένιον, εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Στενυκλάρου καὶ Σικυῶνος· ἐπεσκέφθη τὴν πηγὴν τῆς Στυγός, νῦν Μέγα Σπήλαιον. Ἀλλὰ καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Ἀχαΐας, Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ἐγνώρισε. Τοῦ Ταϋγέτου ἐθαύμασε τὰ ὑψικόρυφα ὄρη, τοῦ ἱστορικοῦ Εὐρώτα τὰς πρασίνους πεδιάδας. Διέβη τὸ Γύθειον, Μαραθωνῆσι, τὸν Μιστρᾶν καὶ τόσα ἄλλα ὀνομαστὰ ἐν τῇ παναρχαίᾳ καὶ νέᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς διέπλεε τὴν γλαυκὴν τοῦ Αἰγαίου θάλασσαν ἐπισκεπτομένη τὰς κυματοπλήκτους νήσους τῶν Κυκλάδων.

Πολλὰ δὲ τῶν μερῶν τούτων ἐγνώρισαν καὶ οἱ ὑψηλοὶ συγγενεῖς τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, ὡς ὁ Μαξιμιλιανός, ἀδελφὸς τοῦ Ὄθωνος, ἐπισκεφθεὶς ἐκτὸς ἄλλων τὴν Ἀργολίδα καὶ Λακωνίαν, τὴν Ὕδραν καὶ Σπέτσας. Ἐπίσης ἡ πριγκίπισσα Φρειδερίκη Ὀλσταϊν, ἀδελφὴ τῆς Βασιλίσσης, ἐξέδραμεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς.

Καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῶν ταξειδίων τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας· οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν, ἐξ ὧν διέβαινον, προσεδέχοντο Αὐτοὺς ἔξαλλοι ἐκ χαρᾶς,

φρενητιωδῶς ζητωκραυγοῦντες καὶ ἀτενίζοντες εἰς αὐτοὺς ὡς Σωτῆρας.

Μήπως καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὕστατον καὶ μοιραῖον αὐτῶν ταξείδιον ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνθουσιωδῶς δὲν ὑπεδέχετο αὐτοὺς πανταχοῦ ὁπόθεν διῆλθον, ἐκ τοῦ Γυθείου, Σπάρτης, Καλαμῶν καὶ τοῦ Λιμενίου τῆς Δυτικῆς Μάνης; Ἤρκει ἡ παρουσία αὐτῶν, ἵνα διαλύῃ τὰ τεκταινόμενα ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀνατρεπτικὰ τοῦ καθεστῶτος ὑποκινήματα, καὶ αἱ ἐπευφημίαι καὶ ἡ ἔνθερμος ὑποδεξίωσις τοῦ λαοῦ νὰ περιβάλλωσι καὶ περιφρουρῶσιν αὐτούς. Πλὴν φεῦ! ἐπὶ τῆς ἡρωικῆς Μάνης ἔμειναν ἀποτετυπωμένα καὶ τὰ τελευταῖα ἐπὶ ἑλληνικῆς γῆς ἴχνη τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας.

Ἡ δημώδης αὐτοσχέδιος ποίησις τοῦ λαοῦ, καὶ ἰδίᾳ τῶν γυναικῶν, τοὺς παρηκολούθει εὐφάνταστα καὶ μεστὰ ἀλληγορίας παραγαγοῦσα ᾄσματα. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὑπάρχει πρὸς τὴν Βασίλισσαν τὸ ὑπὸ τῶν ὡραίων νεανίδων τῆς Ἀραχώβας ποιηθέν.

Βασίλισσα 'σαι 'μάτιά μου, βαστᾷς καὶ τὴν κορώνα,
Ἔχεις καὶ τὸν αὐγερινὸν 'ς τὰ χείλη καὶ 'ς τὸ στόμα.
Ὅταν θ' ἀναίβῃς 'ς ἄλογον, ὅλος ὁ κόσμος τρέχει
Ποιὸς πρῶτος νὰ σὲ πρωτοειδῇ ποιὸς νὰ σὲ πρωτοβλέπῃ.
Ἡ μέση σου εὐλύγιστος, τἀγγελικόν σου σῶμα
Φαίνεται 'πάνω 'ς τ'ἄλογο 'σὰν ἄγγελος 'ς τὸ δῶμα.
Ὅταν σὲ πρωτοΐδαμε 'ς τὸ κάστρον νἀναβαίνῃς,
Ὁ ἥλιος ἐσκοτίνιασε καὶ σὺ ἄρχισες νὰ φέγγῃς.

Ὅτε ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐταξείδευεν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐπεσκέπτετο τὰς διαφόρους γερμα-

νικὰς Αὐλὰς ἐπωφελεῖτο πᾶσαν διδομένην περίστασιν ἵνα λέγῃ περὶ Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν, περὶ Ἑλλάδος καὶ τῶν θαυμασίων αὐτῆς καλλονῶν.

Μεταβαίνουσα εἰς Βαυαρίαν καὶ Ὀλδεμβοῦργον, τῷ 1857, διέβη ἐκ Βιέννης, ἔνθα ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρίας. Κατὰ τὸ γεῦμα ἡ συνοδεύουσα αὐτὴν Κυρία τῆς Τιμῆς, ἥτις πρώτην τότε φορὰν ἐταξείδευεν εἰς Γερμανίαν, ἐνθουσιασμένη ἐκ τῶν γραφικωτάτων μερῶν ἐξ ὧν διῆλθον ἀπὸ Τεργέστης μέχρι Βιέννης, ἤρχισε νὰ διηγῆται τὰς ζωηρὰς ἐντυπώσεις της πρὸς τὸν παρ' αὐτῇ πρίγκιπα, ἐξαίρουσα τὰ γραφικώτατα μέρη. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὴν περιγραφήν της. Ἡ Βασίλισσα, μὲ τὸν μέγαν αὐτῆς ἔρωτα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, στρέφει ἀμέσως καὶ ἀποτεινομένη αὐτῇ λέγει γαλλιστί· «Mais, ma chère enfant, vous ne connaissez pas votre pays» καὶ ἐξηκολούθησε, μετ' εὐστροφίας καλλιτεχνικοῦ πνεύματος καὶ λογου, νὰ εἰκονίζῃ τὰς θαυμασίας εἰκόνας τοῦ γλαυκοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὰ μοναδικὰ φωτοπαίγνια τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τοὺς ποικίλους ἀντικατοπτρισμοὺς τῆς κυανῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης, τοὺς καμπυλωτοὺς λόφους, τὰ γραφικὰ τοπία, τὸ κλίμα καὶ τὴν διαφανεστάτην ἀτμόσφαιραν, ἥτις περιβάλλει τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα. «Χείμαρρον ῥητορικῆς καὶ μελιρρύτου εὐγλωττίας ἐξετύλισσε, λέγει ἡ συνοδεύουσα Κυρία τῆς Τιμῆς, καὶ Μοῦσαν ἐμπνευσμένην παρίστα κατὰ τὴν στιγ-

μὴν ἐκείνην ἡ ὡραία καὶ ἀκτινοβόλος αὐτῆς μορφή». Οἱ πάντες ἠκροῶντο ἐν σιγῇ ἀποθαυμάζοντες· καὶ ὅτε ἐπαύσατο λέγουσα, ὁ πρίγκιψ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Κυρίαν ἀναφωνεῖ: «Mais votre reine est gresque jusque au coeur»!

Θαυμαστόν τι αἴσθημα εὐγενοῦς φιλοδοξίας κατεῖχεν αὐτήν, ὅτε εὑρίσκετο ἐν τῇ ξένῃ. Ἤθελεν οὐ μόνον νὰ ὀνομάζηται Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδεικνύηται, οὕτως εἰπεῖν. Ἦτο τοῦτο τὸ ἰδανικὸν τοῦ βίου της. Ὅθεν δυσκόλως ἀπεξεδύετο τὸν ὑψηλὸν τίτλον, ἵνα ταξειδεύῃ ὑπὸ τὸ incognito. Νόστιμον ἐπεισόδιον συνέβη αὐτῇ καθ' ὃν χρόνον διέμενε παρὰ τῷ προσφιλεῖ αὐτῆς ἀδελφῷ, τῷ Μεγάλῳ Δουκὶ Πέτρῳ ἐν Ὀλδεμβούργῳ.

Εἶχε διοργανώσει ὁ Μέγας Δοὺξ μετὰ τοῦ τότε Βασιλέως τῆς Πρωσσίας καὶ ἄλλων ἡγεμόνων Γερμανῶν οἰκογενειακὴν ἐκδρομὴν μέχρι τοῦ Ἀμβούργου. Εἰς ταύτην προσεκλήθη νὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ βασίλισσα Ἀμαλία· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐπείσθη νὰ φέρῃ τὸν τίτλον κομήσσης καὶ νὰ μὴ συνοδεύηται ὑπὸ τῶν Κυριῶν αὐτῆς.

Ἐκδραμοῦσαι καὶ αὗται μετὰ τῶν ἄλλων Ἐπιτίμων Κυριῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὸν κύκλον τῶν ὑψηλῶν ξένων, ἀφίκοντο ἐνωρίτερον εἰς Ἀμβοῦργον καὶ παρέμειναν εἰς σκιῶδες μέρος παρὰ τῇ ἀκτῇ, θεώμεναι τὴν θάλασσαν. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει καὶ ἡ ὑπὸ incognito συνοδία τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν, καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς σκιάδος. Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία καταμαγευμένη ἐκ τῆς θέας

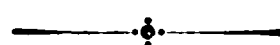
τῆς θαλάσσης σπεύδει νὰ καταλάβῃ θρανίον, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο Ἀμβουργιανοί, καπνίζοντες ἡσύχως τὰς πίπας των καὶ οὐδαμῶς προσηκωθέντες. Ἡ Βασίλισσα στρέφει τότε μετὰ θυμοῦ, ἵνα εἴπῃ τι τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς, διακρίνει διὰ τοῦ βλέμματός της τὰς ἀπέναντι καθημένας Κυρίας καὶ προσποιουμένας ἄγνοιαν τῶν προσελθόντων προσώπων, καὶ πλησιάζει αὐταῖς μεγαλοφωνοῦσα: «Εἴδατε! εἴδατε! ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε ποτὲ ἕνας Ἕλλην· νὰ μὴ σηκωθῇ»! Ἐλησμόνησε καὶ incognito καὶ συνοδίαν καὶ πάντα! Αἱ ὑποκλίσεις καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ σεβασμοῦ, δι' ὧν ἠναγκάσθησαν ἀπαντῶσαι νὰ ὁμιλήσωσι πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ἐπήνεγκαν τὸ ἀποτέλεσμα ὥστε ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ὑπὸ τὸ ἀνεπίσημον κρυπτομένη ὑψηλὴ συνοδία· στιγμηδὸν δὲ τὸ παρὰ τὴν παραλίαν εὑρισκόμενον πλῆθος συνέρρευσεν ἀσκεπὲς καὶ κεχηνός. Ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος ἠναγκάσθη τότε νὰ διατάξῃ, ἵνα φέρωσιν ἀγοραίας ἁμάξας, ἐφ' ὧν ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν. Καὶ μεμψιμοιρῶν ἀκολούθως ἔλεγε πρὸς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα, τὴν ἀδελφήν: «Ἀλλὰ σεῖς μὲ τὸν χαρακτῆρά σας, τὸν ἀπροσποίητον καὶ ζωηρόν, μὲ τὴν Ἑλλάδα σας, μᾶς ἐχαλάσατε τὴν διασκέδασιν».

VII

Η ΕΝ ΤΗι ΠΟΛΙΤΕΙΑι ΔΡΑΣΙΣ

1843

Ενῷ ἔτι εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀνθηροτάτῃ τοῦ βίου της ἐποχῇ ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, καὶ μόλις πρὸ ἑξαετίας κατελθοῦσα εἰς Ἑλλάδα προέβαινεν εἰς συντέλεσιν τῶν μεγάλων ἔργων, πρὸς ἃ ἐστρέφετο ἡ διάνοια αὐτῆς, ᾐσθάνθη τὸν ἐπαναστατικὸν σάλον κλονίζοντα βιαίως τὸν Θρόνον.

Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἤ, κυρίως εἰπεῖν, ἄνδρες πολιτευόμενοι καὶ τοῦ στρατοῦ κατεχόμενοι ὑπὸ ἰδεῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων, ἕτεροι ἐξ ἀτομικῶν μᾶλλον λόγων καὶ ἄλλοι ὑπὸ ξενικῆς χειρὸς παρωθούμενοι, ἐπεζήτησαν τὴν μεταβολὴν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος.

Μάτην ὁ προβλεπτικὸς καὶ δίκαιος βασιλεὺς Ὄθων ἀνθίστατο, ἀποδοκιμάζων τὸ παράκαιρον καὶ τολμηρόν. Ἐξελήφθη ὡς ἰδιοτελὴς καὶ τυραννικός, ἐμφορούμενος δῆθεν δεσποτικοῦ πνεύματος καὶ ἄστοργος ὢν πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος!

Καὶ ὁ σάλος, ὑπὸ τῆς μυκωμένης θυέλλης ὁσημέραι ἐξογκούμενος, ἐξέσπασε τέλος τὰ παφλάζοντα κύματά του πρὸ αὐτῶν τῶν ἀνακτόρων, ἐπαπειλῶν ῥιζικὴν ἀνατροπήν.

Τὴν νύκτα τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1843, ἐνῷ ἡ μὲν πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐφαίνετο καθεύδουσα, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἠγρύπνει ἐργαζόμενος ἐν τῷ γραφείῳ αὐτοῦ καὶ ἡ Βασίλισσα εἶχε κατακλιθῇ, αἴφνης ἦχοι σαλπίγγων καὶ βοὴ κυματιζομένου πλήθους πρὸ τῶν ἀνακτόρων ἀντήχησεν. Ἔντρομος ἡ Βασίλισσα ἀφυπνισθεῖσα ἐξηγέρθη καὶ σπεύδει πρὸς τὸν Βασιλέα, ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς συρροῆς καὶ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τοῦ πλήθους. Προβάλλει τὸ γενναῖον αὐτῆς στῆθος πρὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Λαοῦ, δακρυβρέκτους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἱκετεύει τὸν σύνοφρυν ἱστάμενον Βασιλέα νὰ εἰςακούσῃ τῆς αἰτήσεως τοῦ Λαοῦ των.

Καὶ ἐπεσφραγίσθη ἡ πρώτη Βασιλικὴ δεκαετηρίς, ἐν ἔτει 1843, διὰ Συνταγματικοῦ Χάρτου.

Ἐὰν ὀρθῶς καὶ συνετῶς ὁ Βασιλεὺς ἀνθίστατο εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, ἀρκούντως ἐξηγοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ τότε ἐν Ἀθήναις Γάλλου πρεσβευτοῦ Πισκατόρη:

«Θέλετε νὰ προσαρμόσητε μικρῷ ἀτμοπλοίῳ μηχανὴν μεγάλου ἀτμοπλοίου· ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖτε, ὦ Ἕλληνες, ὅτι ἅμα αὕτη κινηθεῖσα θὰ κατασυντρίψῃ τὸ μικρὸν σκάφος, ἅτε δυσανάλογος οὖσα. Τὸ αὐτὸ θὰ συμβῇ καὶ ἐν τῷ σκάφει τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας. Ζητεῖτε τὴν συνταγματικὴν μηχανὴν τῆς μεγάλης Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας διὰ τὸ μικρὸν ὑμῶν κράτος, ἀγνοοῦντες ὅτι θεμέλιον τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν τριῶν μερῶν, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ μηχανὴ αὕτη, αἰωνία πάλη. Τῇ πάλῃ ταύτῃ δύναται ν' ἀντιστῇ τὸ κοῦφον ἐφόλκιον τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος; Ὁ ἄνεμος θὰ μαίνηται ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ πάντοτε τὴν διαφθοράν, ἥτις πολὺ ἢ ὀλίγον ἀείποτε συμπαρομαρτεῖ τοῖς ἐλευθέροις πολιτεύμασιν».

Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ὑπογράψας τὸ Σύνταγμα ἐπεζήτησε διὰ παντοίων μέσων καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν φιλοπάτριδα πολιτικήν, ἣν ὤφειλον νὰ ἀκολουθήσωσιν οἱ μέλλοντες ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους.

Εἶναι ὑψίστης σημασίας οἱ λόγοι, οὓς ἀπέτεινεν ἐν τῇ Βουλῇ πρὸς τοὺς πρώτους πληρεξουσίους τοῦ ἔθνους κηρύττων τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σώματος:

«Κύριοι πληρεξούσιοι τοῦ ἔθνους! Ἐμφανίζομαι ἐν τῷ μέσῳ Ὑμῶν μὲ τὴν εὔφρόσυνον πεποίθησιν, ὅτι ἡ Συνέλευσις αὕτη θέλει εἶσθαι ἀγαθοῦ πρόξενος εἰς τὴν φιλτάτην ἡμῶν Ἑλλάδα». . . .

«Ναί, ἂς βασιλεύῃ ἐν ἰσχύϊ ἡ σοφία καὶ ἡ δικαιοσύνη· ἂς περιζώσῃ ὅλους ἡμᾶς ὁ κοινὸς δεσμὸς τῆς ἀγάπης». . . .

«Πεποιθὼς εἰς τὸν ἔμφρονα πατριωτισμόν σας ἀνοίγω τὴν παροῦσαν Συνέλευσιν. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἴθε ν' ἀναδείξῃ αὐτὴν σωτήριον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τῆς Ἑλλάδος ἡ εὐημερία εἶναι ἡ εὐχή μου, εἶναι ἡ δόξα μου»!

1850

Ἀλλὰ μετὰ τὸ Σύνταγμα αἱ κομματικαὶ ἔριδες, ἡ φιλαρχία, αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις, συνήθη ἄλλως εἰς νεόπλαστα κράτη, ἐλυμαίνοντο ὡς καὶ πρότερον τὴν Ἑλλάδα. Ἡ δ' ἐξωτερικὴ ἐπίδρασις τοὺς ἰσχυροὺς αὐτῆς πλοκάμους τῆς πολιτικῆς ἁπλώσασα ἐπὶ τοῦ πολιτειακοῦ καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κοινωνικοῦ βίου εἶχε καταστήσει τὴν Ἑλλάδα στάδιον διαπάλης καὶ ἀγώνων. Καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς ἐν τῷ μεγίστῳ αὐτῶν ζήλῳ ὑπερηκόντιζον συχνάκις τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν. Εἰκόνα σαφῆ τῆς ἐνεργείας τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων ἐμφαίνει ἡ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον: «La Grèce du Roi Othon», ἀλληλογραφία τοῦ Ἐδουάρδου Θουβενέλ, γραμματέως καὶ εἶτα πρέσβεως ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τοῦ 1845-1851, εἰς οὗ ὁμολογουμένως τὴν διπλωματικὴν ἱκανότητα ὀφείλεται ἡ εὐμενὴς στάσις τῆς φιλέλληνος Γαλλίας κατὰ τὰ Παρκερικά.

Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς συνεκράτει ὁτὲ μὲν αὐστηρῶς ὁτὲ δὲ ἐπιεικῶς τὴν ἑνότητα τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσεως, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἠκολούθει τὸ πρόγραμμα

τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς, ἐμμένων νὰ διατηρῆται ἄθικτον τὸ γόητρον τοῦ ἔθνους του. Ὁ δὲ λαὸς διαβλέπων τὰ ἀληθῆ φρονήματα τῶν Βασιλέων του, περιέβαλλεν αὐτοὺς διὰ τῆς θερμῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης του, ἃς ἐξεδήλωσε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀδίκου ἀποκλεισμοῦ, ἐν ἔτει **1850**, ὅτε ὁ ὑπὸ τὸν Πάρκερ ἐκ δέκα καὶ τεσσάρων πολεμικῶν πλοίων ἀγγλικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία σύσσωμος ἐξηγέρθη τότε, καὶ ἐνθουσιωδῶς περιέβαλε διὰ τῆς αἴγλης τῆς πατριωτικῆς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θρόνου. Ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐθνικῶν στιγμῶν, ἐν αἷς τὸ γόητρον τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Βασιλείας τίθεται ὑπεράνω τῆς κομματικῆς διαπάλης καὶ τῶν ἰδιοτελῶν λόγων.

Διαδηλοῖ δὲ τοῦτο τὸ ἑξῆς γεγονός:

Τὴν ἑσπέραν τῆς 15ης Ἰανουαρίου, ὅτε οἱ Βασιλεῖς ἐπέστρεφον ἔφιπποι ἐκ τοῦ συνήθους περιπάτου, κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Αἰόλου καὶ τῆς νῦν Σταδίου, εἷς ἐκ τῶν σταυλιτῶν σπεύσας εἰδοποιεῖ τὸν Γερμανὸν σταυλάρχην, ὅτι διακρίνει μακρόθεν συρροὴν πλήθους παρὰ τὴν «Ὡραίαν Ἑλλάδα». Ὁ σταυλάρχης ἀναφέρει τὸ πρᾶγμα τοῖς ὑπασπισταῖς καὶ οὗτοι εἰς τοὺς Βασιλεῖς.

Οἱ περὶ τὸν Βασιλέα ἐκλαβόντες τὴν συνάθροισιν ὡς ἀντιβασιλικήν, ἕνεκα τῶν ταραχῶν, ἃς ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ διηνήργει, ἐξέφρασαν γνώμην νὰ παρακάμψωσι τὴν ὁδὸν Αἰόλου καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα,

προαποστείλωσι δὲ χωροφύλακας, ὅπως εἰδοποιηθῇ ἡ φρουρὰ τῶν ἀνακτόρων. Ἡ Βασίλισσα γενναία δι' ἑαυτὴν ἀλλὰ δειλή, ὅτε κίνδυνος ἐφαίνετο ἐπαπειλῶν τὸν Βασιλέα, συνεμερίσθη τὴν ἐκφρασθεῖσαν γνώμην τῶν ὑπασπιστῶν Βαλτινοῦ, Καρατάσσου, Πάλλη καὶ Δράκου. Ἀλλ' ὁ Βασιλεύς, ὁ πάντοτε ἀπτόητος πρὸ τοῦ κινδύνου καὶ πρόθυμος διὰ πᾶσαν θυσίαν, ἀπεκρίνατο: «Χαίρω διότι παρίσταται κατάλληλος στιγμή, ἵνα μάθω αὐτοπροσώπως ὅ,τι ζητεῖ ὁ λαός μου», διατάξας τοὺς ὑπασπιστάς, οἵτινες ἀνασπάσαντες τὰ ξίφη εἶχον κυκλώσει τοὺς Βασιλεῖς, νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ μέρος τῆς συναθροίσεως. Ἡ Βασίλισσα καὶ πάλιν διστάζουσα προσεπάθει ν' ἀποτρέψῃ τὸν Βασιλέα· ἡ δὲ νεαρὰ Κυρία τῆς Τιμῆς δεσποινὶς Λιδωρίκη, παρὰ τὴν ἐθιμοτυπίαν, λέγει σιγαλῇ τῇ φωνῇ: «Ἔχει δίκαιον ὁ Βασιλεύς· δὲν πρέπει νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν.» Ἡ Βασίλισσα ἀκούσασα ταῦτα ἐφάνη μειδιῶσα, καὶ εἶπεν: «Ἂς ἀκούσωμεν καὶ τὸ παιδί· ὁ Θεὸς εἶναι μὲ τὰ παιδιά!» Καὶ ἐνδίδουσα εἰς τοῦ Βασιλέως τὴν θέλησιν ἐκέντησε τὸν ἵππον της καὶ ἐτέθη παρὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ Βασιλέως. Καὶ ὁ μὲν Δράκος ἔλαβεν ἐντολὴν ἵνα προπορεύηται, οἱ δὲ λοιποὶ ἔχοντες ἐν μέσῳ τὴν Κυρίαν τῆς Τιμῆς εἵποντο. Τούτοις παρηκολούθουν οἱ σταυλῖται καὶ οἱ τέσσαρες χωροφύλακες. Ἐπροχώρουν ἠρέμα καὶ ἀθορύβως, μόλις ἀκουομένου τοῦ ποδηλατισμοῦ. Ὁ Δράκος προπορευθεὶς καὶ θέλων νὰ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν τῆς συρροῆς, ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τὸν πρῶτον παρατυ-

χόντα διαβάτην. Οὗτος, ἐκλαβὼν αὐτὸν ὥς τινα τῆς φρουρᾶς τοῦ ἱππικοῦ, ἀπαντᾷ: «Γιὰ τὸν Ὄθωνα, βρέ, νὰ τοῦ φωνάξουμε ζήτω, ποῦ μᾶς τὸν φάγανε οἱ.... Ἐγγλέζοι»! Μόλις ἐτελείωνε τὴν φράσιν, ἐπλησίαζον οἱ Βασιλεῖς μετὰ τῆς συνοδίας. Ὁ εἰπών, ἀντιληφθεὶς τὴν προσέλευσιν αὐτῶν καὶ πρὶν ἢ ὁ Δράκος προφθάσῃ νὰ μεταδώσῃ αὐτοῖς τὰ λεχθέντα, ὑψώνει στεντορείαν φωνήν: «Ὁ Ὄθωνας». . . .

Τὸ ὄνομα μόνον ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ διέδραμε τὸ πλῆθος. Αὐθωρεὶ ἡ πυκνὴ ἐκείνη μάζα τῶν ἀνθρώπων ἐκινήθη· ὥρμησαν φρενητιωδῶς πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἥρπασαν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὰ ἡνία, ἐσταμάτησαν τοὺς ἵππους ζητωκραυγοῦντες, ἐπευφημοῦντες καὶ ἀλαλάζοντες. Κατησπάζοντο τὰς χεῖρας καὶ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων των, καὶ διὰ δακρύων ἐξέφραζον πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀγάπην των, τὴν εὐγνωμοσύνην των «γιὰ τὴν περηφάνεια ποῦ ἐκράτησαν ἀπέναντι τῆς ἀδίκου Ἀγγλίας, ἥτις γιὰ ἕνα Ἑβραῖον Πατσίφικον ἀπέκλεισε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ πλοῖά της μέσα στὸ φοβερὸ χειμῶνα»!

Αἱ ζητωκραυγαὶ καὶ ἡ βοὴ τοῦ πλήθους ἐκορυφοῦντο· οἱ Βασιλεῖς συγκεκινημένοι, δακρύοντες, μόλις ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσιν· ὁ λαὸς ἐν φοβερῷ συνωστισμῷ εἶχε περιστοιχήσει αὐτοὺς καὶ ἠκολούθει κατὰ βῆμα εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἕνεκα τῆς συνωθήσεως ἡ Βασιλικὴ συνοδία εἶχε διασπασθῇ βιαίως, καὶ σπεύσασα διὰ τῶν στενωπῶν κατέφθασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀλλ' ἦτο καιρός, διότι ὁ αὐλάρχης ἀκούσας τὴν βοὴν καὶ τὸν

ἀλαλαγμὸν καὶ νομίσας ὅτι ἐγένετο στάσις, εἶχε διατάξει νὰ κλεισθῶσιν αἱ ἀνακτορικαὶ πύλαι καὶ παρατάξει τὴν φρουράν· ἐξαπέστειλε δ' ἐφίππους ὑπηρέτας νὰ προκαταλάβωσι τὰ μέρη, δι' ὧν ἐγνώριζον ὅτι οἱ Βασιλεῖς ἔμελλον νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἵνα εἰδοποιήσωσιν αὐτοὺς περὶ τῶν συμβαινόντων. 'Αλλ' ἅμα μαθὼν παρὰ τῶν ὑπασπιστῶν τὰ εὐχάριστα διέταξε νὰ διανοιγῶσιν αἱ πύλαι, καὶ αὐτὸς κατελθὼν μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν ἀνέμενεν ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς προπυλαίοις τοὺς Βασιλεῖς, οἵτινες ἕνεκα τοῦ συνωστισμοῦ βραδέως ἀφίκοντο, καὶ ἀφιππεύσαντες ἐχαιρέτισαν τὸ πλῆθος, ὅπως εἰσέλθωσι μόνοι. 'Αλλ' ὁ λαὸς ἀκράτητος πλέον ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰςώρμησε μετ' αὐτῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ διεχύθη ἐν τοῖς διαδρόμοις. Ὁ Βασιλεὺς καὶ πάλιν χαιρετίζει· ἡ Βασίλισσα ἀπηυδηκυῖα καὶ συγκεκινημένη μόλις δύναται νὰ ἵσταται ἐπὶ ποδός, καὶ εἰς νεῦμά της δηλωτικὸν πρὸς τὴν δεσποινίδα Λιδωρίκη καθοδηγεῖται ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἰσογείου, καὶ ἐκεῖ μείνασα ἐλευθέρα ἀνελύθη εἰς δάκρυα, ἅτινα προεκάλεσαν αἱ πολλαὶ τῆς ἡμέρας συγκινήσεις καὶ ὁ κάματος, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρίστησις ἐκ τῆς τόσον θερμῶς ἐκδηλωθείσης ἀγάπης τοῦ λαοῦ των.

1854

'Ολίγα μετὰ ταῦτα ἔτη ἀνέτειλεν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στερεώματος, ὡς σελαγίζων ἀστήρ, ἐποχὴ νέας

δράσεως ἐθνικῆς, προωρισμένη ἵνα ἔτι μᾶλλον ἐπιρρώσῃ τὸ γόητρον τοῦ Στέμματος. Ἦτον ἡ ἐποχὴ τοῦ 1854, καθ' ἣν ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία ἐκθύμως συνηγόρουν καὶ εἰργάζοντο ὑπὲρ τῶν δικαίων ἀπαιτήσεων τῶν γενναίων Ἠπειρωτῶν, Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων.

Ἀλλὰ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ταῦτα μετὰ εὐμενοῦς βλέμματος, διότι ἀντέκειντο πρὸς τοὺς ἰδιοτελεῖς αὐτῆς σκοπούς, καὶ εἰργάσατο διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀντιπροσώπων ἵνα ἀποτρέψωσι τὸν Βασιλέα νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐπαναστάντας. Ἀποτυχόντες οὗτοι παρὰ τῷ Ὄθωνι ἐστράφησαν πρὸς τὴν Βασίλισσαν, πεποιθότες ὅτι ἠδύνατο αὕτη νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως.

Ἀλλ' ὡς νὰ ἐζήτουν παρ' αὐτῆς ἵνα παύσῃ ν' ἀγαπᾷ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἵνα παύσῃ ὁμοφρονοῦσα τῷ προσφιλεῖ αὐτῆς συζύγῳ!

Ὅτε δὲ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς κ. Ρουὰν εἶπε πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦτο ἐθνικὴ ἀλλ' ἀποτέλεσμα ἐνεργείας τῆς Αὐλῆς, ὁ μὲν Βασιλεὺς ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς: «Πῶς δὲν εἶναι ἐθνικὸν τὸ κίνημα; Τὸ ἔθνος ταύτην τὴν στιγμὴν αἰσθάνεται ὡς εἷς ἄνθρωπος. Τὰ λεχθέντα δὲ ὑφ' ὑμῶν μαρτυροῦσιν, ὅτι οὔτε ἡμᾶς οὔτε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγνωρίσατε». Ἡ δὲ Βασίλισσα ἔλεγε πρὸς τοὺς Ὑπουργούς: «Ὁ κύριος Ρουὰν εἶχε τὴν τόλμην νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔχων ἄλλην θρησκείαν ἢ τοῦ λαοῦ του δὲν ὤφειλε ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὸν ἀγῶνα· καί, ἐὰν πράττῃ τοῦτο

φοβούμενος τὴν ἐθνικὴν γνώμην, ἡ κυβέρνησις τοῦ Ναπολέοντος εἶναι πρόθυμος νὰ τὸν βοηθήσῃ ἐξαποστέλλουσα στόλον»! . . .

Εἶναι ἐπίσης ἀξιομνημόνευτοι οἱ ἑξῆς λόγοι τῆς Βασιλίσσης πρὸς τοὺς Ὑπουργούς:

« Ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἔδωκεν εἰς τὸν Ὄθωνα τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τὸν ἔχῃ ἁπλοῦν ὄργανον τῶν ἰδίων αὐτῆς συμφερόντων, ἀπατᾶται! Ὁ Ὄθων συνεταύτισε τὴν τύχην του μὲ τὴν τύχην τοῦ ἔθνους. Τὸ δὲ ἔθνος ἔχει μεγάλην ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ταύτην ἀνεδέχθη ὁλόκληρον ὁ Ὄθων ἔστω καὶ μὲ κίνδυνόν του».

Μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἔλεγε πρὸς αὐτούς: «Θὰ δώσητε λόγον εἰς τὸν Θεόν, διότι μὲ τὰ μισὰ μέτρα σας κατεστρέψατε τὸ κίνημα ἐμποδίσαντες τὸν Βασιλέα νὰ ἐξέλθῃ»!

Ἀλλ' ἔσβεσαν τόσοι πόθοι ἐθνικοί, τόσαι χρησταὶ ἐλπίδες ὑπὸ τῆς παγερᾶς πνοῆς βασκάνου δαίμονος! Διελύθησαν τόσα χρυσᾶ ὄνειρα, ἀνταυγάζοντα εἰς τὴν διάνοιαν ὑψηλόφρονος Βασιλίσσης, ἥτις, δεχθεῖσα ἐπὶ τῆς ὡραίας αὐτῆς κεφαλῆς τὸ ὑπὸ ἡρωικῶν χειρῶν πλεχθὲν καλλίτεχνον διάδημα, ᾐσθάνετο αὐτὸ μικρὸν καὶ μὴ ἐξισούμενον πρὸς τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμά της καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς φιλοδοξίαν καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς αὐτὰς τὰς διακαεστάτας εὐχὰς τοῦ Πανελληνίου.

1858

Δημοφιλέστατοι καταστάντες οἱ Βασιλεῖς, ἐπανεπαύοντο ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ λαοῦ των, καὶ νέας πάντοτε ἤντλουν ἐξ αὐτῆς ἠθικὰς δυνάμεις. Μετὰ τέσσαρα δ' ἔτη οὐ μόνον ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς διετράνωσεν ἐπισήμως τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ φρόνημα, πανηγυρίσας λαμπρῶς καὶ φαιδρῶς, τῇ 20ῇ Ἰανουαρίου 1858, τὴν Εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος.

Ἀντιπρόσωποι ἐκ τῶν πόλεων τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ καὶ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἦλθον εἰς Ἀθήνας, ἵνα χαιρετίσωσι τοὺς Βασιλεῖς. Ἡ πρωτεύουσα πλουσίως καὶ φιλοκάλως εἶχε διακοσμηθῇ, ἵνα δεξιωθῇ τὰς ἐκτάκτους πρεσβείας τῶν κυριωτέρων Αὐλῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπεσταλμένους. Στῆλαι ἐν ταῖς κεντρικωτέραις ὁδοῖς Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ ὑψώθησαν καὶ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἐτέθησαν ὡς κιονόκρανα αἱ προτομαὶ τῶν ἀγωνιστῶν. Ἁψὶς τετράπυλος ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου ἀνηγέρθη, ἕτεραι δὲ εἰς διάφορα τῆς πόλεως μέρη.

Αἱ Ἀθῆναι ἐφωταγωγοῦντο ἐπὶ τρεῖς νύκτας. Ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὁ Λυκαβητὸς ἀνεφλέγοντο ἐν τῇ πολυχρώμῳ λάμψει τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀνημμένων πυρῶν. Οἱ ἦχοι τῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ πλήθους διασταυρούμενα ἔπληττον καὶ διέσχιζον τὰ κύματα τοῦ ἀέρος. Ἐν ταῖς ἐκ-

κλησίαις ἱεροτελεστίαι ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ ἐτελέσθησαν καὶ εὐχαὶ πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους ἀνεπέμφθησαν. Προσφωνήσεις Γερουσίας καὶ Βουλῆς, γεύματα καὶ χοροὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Κοιναὶ τράπεζαι παρὰ τὸ Θησεῖον, ἵνα ἑστιαθῇ ὁ λαός, παρετέθησαν. Ἐλέη πρὸς πτωχούς, καὶ χάριτες πρὸς φυλακισμένους ἀπενεμήθησαν. Τὰ πάντα τέλος συνέδραμον, ἵνα ἐξάρωσι σπουδαῖον ἐθνικὸν γεγονός, τὴν Εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ πρώτου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν. Ἀλλὰ φεῦ! ἦτο τοῦτο ἡ τελευταία ὄασις, ἐν ᾗ ἐπανεπαύθησαν οἱ βασιλεῖς Ὄθων καὶ Ἀμαλία κατὰ τὸν πολύμοχθον ἀγῶνα τῆς βασιλικῆς δράσεως, καὶ ὡς φωτεινὴ ἀκτὶς ἥτις διέλαμψεν ἐν τῷ πολυκυμάντῳ αὐτῶν βίῳ.

Ἔκτοτε ραγδαῖα ἐπέρχονται ἀντίξοα γεγονότα, ἀτύχεῖς συγκυρίαι. Ἡ ἀντίδρασις ἀδυσωπήτου ἐξωτερικῆς πολιτικῆς εὗρε γόνιμον ἔδαφος τὸ σκληρὸν πεπρωμένον, τὴν στέρησιν δηλονότι τέκνων, οὗ ἕνεκα πολλὰς ὑπέστησαν οἱ Βασιλεῖς δοκιμασίας ἐν τῷ ζητήματι τῆς Διαδοχῆς τοῦ Θρόνου. Καὶ τόσαι ἐξυφάνθησαν μηχανορραφίαι, τόσα ἐθυσοδομήθησαν ψεύδη καὶ συκοφαντίαι, τόσαι διεσπάρησαν φῆμαι ἐναντίον τῆς ὑπερηφάνου Βασιλίσσης, τρώσασαι τὴν εὐαίσθητον καὶ εὐγενῆ αὐτῆς καρδίαν!

«Αὐτὴ ἡ εἰλικρινής, Αὐτὴ ἡ λατρεύσασα τὸν σύζυγόν της καὶ τὴν Ἑλλάδα, λέγουσιν οἱ ζήσαντες καὶ αἱ ζήσασαι ἐν τῇ Αὐλῇ, ἐδυσχέραινε τὸ περὶ Διαδοχῆς ζήτημα καὶ εἰργάζετο ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Βα-

σιλέως καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Πέτρου»! Εὐκταῖον ὅπως οὗτοι θελήσωσι νὰ διαφωτίσωσιν ἔτι μᾶλλον καὶ τὴν σελίδα ταύτην τοῦ βίου τῆς Βασιλίσσης. Ἀδιστάκτως πιστεύομεν, ἐξ ὅσων ἐμάθομεν, ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν πολλῶν λεπτομερειῶν ἃς οὗτοι γινώσκουσι, θέλει καταρρίψει πᾶσαν ὑφισταμένην ἔτι ὑποθετικὴν φήμην, ἐφ' ἧς ἐπῳκοδομήθη ἡ ἰδέα αὕτη, καθ' ἕξιν καὶ ἐκ τῆς διεπούσης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς κοινωνίας συνθήκης — τοῦ πιστεύειν ἀβασανίστως πᾶν τὸ ᾀδόμενον — παραδεκτὴ γενομένη ἄνευ βαθείας ἐρεύνης τῶν πραγμάτων καὶ γεγονότων.

Ἀλλὰ μὴ ἡ αὐστηρὰ λογικὴ δὲν ἀποκρούῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ὅτι ἡ Βασίλισσα ἐνήργει ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς; Οὗτος, ἐπίδοξος ὢν διάδοχος τοῦ Μεγάλου Δουκάτου τοῦ Ὀλδεμβούργου καὶ εἶτα ἡγεμὼν αὐτοῦ γενόμενος, πῶς ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ περὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος παραιτούμενος τῶν κληρονομικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων; Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον δύναται νὰ πιστευθῇ, ὅτι καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ὁμοπατρίου αὐτῆς ἀδελφοῦ Ἔλιμαρδ εἰργάσατο, ὡς ἐκοινολογεῖτο βραδύτερον ὅτι καὶ μυστικὴ ἑταιρία εἶχε σχηματισθῆ περὶ τούτου ἐν Ἀθήναις. Ἀπεναντίας μάλιστα εἶναι ἤδη γνωσταὶ αἱ συνηγορίαι, ἐνέργειαι καὶ αἱ ζωηραὶ αὐτῆς παραστάσεις, ἃς αὐτοπροσώπως ἐποιήσατο παρὰ τῇ Βαυαρικῇ Αὐλῇ, ἐν ἔτει 1857, πρὸς ταχεῖαν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τῆς Διαδοχῆς. Εὗρεν ὅμως ἀνθισταμένην καὶ ἀνένδοτον, ἐν τῷ Καθολικῷ φανατισμῷ

της, τὴν σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ὄθωνος, πρίγκιπος Λουϊτπόλδου, πρὸς ἣν ἐπρότεινεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία νὰ λάβῃ τὸν υἱὸν αὐτῶν Λουδοβῖκον καὶ φέρῃ εἰς Ἑλλάδα, ἵνα βαπτισθῇ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀνατραφῇ ἑλληνοπρεπῶς, ὅπως γνωρισθῇ καὶ ἀγαπηθῇ παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρὶν ἢ ἀναγορευθῇ Βασιλεύς. Καὶ τὴν ἐπίμονον ἄρνησιν τῆς πριγκιπίσσης ἐνίσχυον ἔτι μᾶλλον αἱ ἀντιρρήσεις, ἡ ἐπιβλητικὴ καὶ ἐπικυρωτικὴ θέλησις τοῦ τότε βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ, πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Ὄθωνος, καὶ τὸ ἀναποφάσιστον καὶ ἡ ἀναβολὴ εἰς ἣν ἐνέμενεν οὗτος λέγων, ὅτι τότε μόνον θ' ἀλλάξῃ θρησκείαν ὁ πρίγκιψ Βιττελσβαχίδης, ὅταν ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος· διότι πολλὰ ἐν τῷ μεταξὺ συμβησόμενα δύνανται νὰ ματαιώσωσι τὴν παρ' αὐτοῦ ἀπόκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος.

Καὶ εἶδον τὴν Βασίλισσαν οἱ περὶ αὐτὴν ἀσχάλλουσαν καὶ δακρύουσαν μάλιστα μετὰ τὴν ἀποτυχίαν, καὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της ἤκουσαν αὐτῆς ἀναφωνούσης: «Μά, διατὶ δὲν μᾶς ἀγαποῦν, ἀλλὰ μᾶς πικραίνουν»! Ἡ μόνη δὲ ὑπὲρ αὐτῆς συμπαθὴς καρδία ἦτο ἡ τῆς βασιλίσσης τῆς Βαυαρίας Μαρίας, συζύγου τοῦ Μαξιμιλιανοῦ· ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτῆς, συνηγορούσης, ἦτο ἀσθενὴς ὅσον καὶ αἱ παρακλήσεις τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Ὅτε δ' εὑρίσκετο ἐν Βαμβέργῃ ἐξόριστος, ἔλεγε σὺν ἄλλοις πρὸς τοὺς κυκλοῦντας αὐτὴν πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους Ἕλληνας: «Εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἀδικιῶν τὸ νὰ πι-

στεύωσιν, ὅτι ἐγὼ ἐσκέφθην ἢ ἐνήργησα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου καὶ ἐν ἀγνοίᾳ μάλιστα τοῦ πολυαγαπημένου μου Ὄθωνος. Τὰ τοιαῦτα διέδιδον ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ξένων καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες συμφέρον εἶχον νὰ ἐγείρωσι τὴν ψυχρότητα μεταξὺ τοῦ λαοῦ μου καὶ ἐμοῦ. Εἴπατε, διακηρύξατε, καὶ ἂς γνωσθῇ ἡ ἀλήθεια εἰς τὸ μέλλον, ἡ δὲ ψυχή μου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θέλει σᾶς εὐλογῇ ἀγαλλομένη»!

ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑ

Τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Ἀμαλίας στέφει ἡ αἴδιος δόξα τῆς καθολικῆς τοῦ ἔθνους ὁμολογίας. Ὅτε ἐπὶ ἐνέα μῆνας, 1850—1851, ὁ Βασιλεὺς ἀπεδήμει εἰς Μόναχον καὶ ἡ Βασίλισσα ἀνεδέχθη τὰ σκῆπτρα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς τοῦ Κράτους διοικήσεως, ἔγνω διὰ τῆς ὀξείας αὐτῆς ἀντιλήψεως καὶ διορατικότητος περὶ τίνα κυρίως ἔργα ν' ἀσχοληθῇ. Ἐπεδόθη δραστηρίως εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς κατεπειγούσης ἐργασίας, συγχρόνως μεριμνῶσα καὶ περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ ἐξωραϊσμοῦ τῆς πρωτευούσης. Ἀπὸ τῆς 8ης τῆς πρωίας κατήρχετο ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Βασιλέως καὶ εἰργάζετο ἀκαμάτως μέχρι μεσημβρίας, ἀνεγίνωσκε λεπτομερῶς πάντα τὰ πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν ὑποβαλλόμενα ἔγγραφα, συνεζήτει μετ' αὐτῶν καὶ ἡ γνώμη αὐτῆς ἐν πολλοῖς ἦτο σεβαστή, ἕνεκα τῆς μεγάλης εὐθυκρισίας καὶ διορατικότητος ἣν ἐκέκτητο. Οὐδέ-

ποτε ἀνέβαλε διὰ τὴν ἐπαύριον ἐργασίαν τρέχουσαν τῆς ἡμέρας. Ἵνα δὲ ἡ ὑπηρεσία ἐκτελῆται ταχύτερον ἀνελλιπῶς καὶ ἀκριβῶς, εἶχε διευθετήσει τὸ ἀπέναντι δωμάτιον τοῦ γραφείου εἰς γραφεῖον τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τὸ παραπλεύρως αὐτοῦ διὰ τὰς Κυρίας τῆς ὑπηρεσίας. Τάξις καὶ πειθαρχία ἐπεκράτει μετὰ αὐστηροτάτης καὶ παραδειγματικῆς ἀκριβείας κατὰ τὴν ἐνεάμηνον ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως. Εἰς ζητήματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἦτο λίαν ἀγχίνους ἵνα μὴ ἀναμιχθῇ οὐδαμῶς, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ τότε ἐπιτετραμμένου τῆς Γαλλίας Sabatier, ὅστις πρὸς τὸν πρώην ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν Θουβενὲλ ἔγραφεν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 Ἰουλίου 1851:

Le palais reste et restera hermétiquement fermé jusqu'au retour du roi!

Κατὰ τὴν ἀντιβασιλείαν ταύτην συνέβη καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῶν τεσσάρων χωροφυλάκων.

Ἐξερχομένη ἔφιππος εἰς περίπατον ἐν συνοδίᾳ δύο ὑπασπιστῶν, ἑνὸς διαγγελέως, μιᾶς Κυρίας, τοῦ γερμανοῦ διευθυντοῦ τῶν σταύλων καὶ δύο σταυλιτῶν, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν τεσσάρων χωροφυλάκων, οἵτινες πάντοτε ἠκολούθουν τὴν βασιλικὴν συνοδίαν. Ἡ Βασίλισσα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως εἶχε δώσει ἐντολὴν νὰ λείψωσιν οἱ χωροφύλακες. Μετά τινας ἡμέρας, ἐνῷ ἐπορεύετο πρὸς τὸν Ἐλαιῶνα, διέκρινεν αἴφνης αὐτοὺς μακρόθεν παρακολουθοῦντας. Ὠργίσθη ἐπὶ τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς της, καὶ μετὰ πείσματος καὶ θυμοῦ παιδικοῦ

εἶπεν: «"Α! θέλουν λοιπὸν νὰ μὲ φυλάξουν! ἂς ἔλθουν!». Καὶ πρὶν ἢ δώσῃ καιρὸν αὐτοῖς νὰ δράμωσιν ἀμέσως κατόπιν, κεντήσασα τὸν ἵππον της εἰσῆλθεν ὡς ἀστραπὴ εἰς τὸν Ἐλαιῶνα. Οἱ χωροφύλακες, μὴ ἀντιληφθέντες τὸ πρῶτον τὴν ταχεῖαν ταύτην ἐξαφάνισιν τῆς βασιλικῆς συνοδίας, ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν ἀπὸ ῥυτῆρος ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῆς, ἀκολουθήσαντες τὴν πρὸς τὸν Πύργον τῆς Βασιλίσσης ἄγουσαν. Ἡ Βασίλισσα ὅμως δι' ἑλιγμῶν πολλῶν διελθοῦσα τὸν Ἐλαιῶνα στρέφεται πρὸς τὸν Λυκαβητόν, διατρέχει τὰ ἀνωφερῆ αὐτοῦ μέρη καί, διὰ τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας, καταφθάνει ἐνωρίτερον τῆς τεταγμένης ὥρας εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀφιππεύσασα εἰς τὴν ὄπισθεν αὔλειον θύραν, παρὰ τὸ σύνηθες, ἀφήσασα πολὺ μακρὰν τοὺς ὑπασπιστὰς ἀσθμαίνοντας νὰ παρακολουθῶσιν. Ὁ διαγγελεὺς καὶ ἡ Κυρία μόνον ἔφθασαν συγχρόνως μετ' αὐτῆς εὐχαριστημένοι διὰ τὸν ὀλόταχον αὐτὸν ἔφιππον περίπατον.

Οἱ χωροφύλακες ἀπολέσαντες τὰ ἴχνη τῆς Βασιλίσσης, ἐν ἀπογνώσει ἐπέστρεψαν ἱδρῶτι περιρρεόμενοι· ἐξήγγειλαν σοβαρῶς τῷ κυρίῳ μοιράρχῳ, ὅτι ἡ Βασίλισσα ἐχάθη! Ταράσσεται ὁ μοίραρχος καὶ κοινοποιῶν τὰ λεχθέντα εἰς τοὺς ἐν τῷ γραφείῳ ἀξιωματικοὺς σπεύδει εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ αὐλάρχης Γρίβας Γαρδικιώτης εἰσερχόμενος, βλέπει τὸ περίφροντι ὕφος τοῦ μοιράρχου καὶ ἐρωτᾷ αὐτόν· οὗτος δὲ μετὰ δέους συμπλέξας τὰς χεῖρας ἀναφωνεῖ ἄπελπις: « ἡ Βασίλισσα ἐχάθη! » — « Ἀλλά, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Γρίβας μειδιῶν, δὲν ἀκούεις τὸ τύμπανον;

ἡ Βασίλισσα ἐπιστρέφει ἐκ τοῦ ἐφίππου αὐτῆς περιπάτου». — «Δόξα νἄχῃ ὁ Θεός», λέγει ὁ μοίραρχος καθησυχάσας ἐκ τῆς συγκρατούσης αὐτὸν ταραχῆς, καὶ διηγεῖται εἰς τὸν αὐλάρχην τὸ συμβάν.

Ὁ δὲ Γρίβας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐτήρησε τὸν ὅλως ἀξιοπρεπῆ καὶ ἱπποτικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, καὶ κατέδειξε τὴν πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὴν Βασιλείαν ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμόν. Εἰς τὴν ὀργίλην ἐπίπληξιν τῆς Βασιλίσσης, ὅτι δὲν ἐξετελέσθησαν αἱ διαταγαί της, εἰπούσης: «Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐδῶ μέσα, εἶναι ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ὑπακοή»· ὁ Γρίβας, ἀπαντᾷ: «Ἡ Μεγαλειώτης σου ἔπραξες τὸ καθῆκόν σου, νὰ θυμώσῃς καὶ νὰ μὲ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὸ ἰδικόν μου. Ὁ Βασιλεύς, ἐξηκολούθησε λέγων, μᾶς ἄφησεν ἐδῶ ὅλους μέσα σ' αὐτὸ τὸ Παλάτι, μὄλα τὰ ἀγαθά, ὄχι γιὰ νὰ κοιμούμεθα μαλακά, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀγρυπνοῦμε. Μεγάλη τιμὴ 'στὸ ἔθνος εἶναι νἄχῃς μπιστοσύνη, μὰ μεγάλη πρέπει νἆναι καὶ ἡ δική μας ἔγνοια. Ἄφες με, Μεγαλειοτάτη, νὰ σοῦ δώσω πίσω τοῦτα τὰ γαλόνια καὶ τὴ βούλα τ' Αὐλαρχείου, καὶ τότε διάταξε νὰ μὴ σ' ἀκολουθοῦνε οἱ χωροφύλακες»!

Ἡ σκηνὴ ἦτο ὄντως θαυμασία διὰ χρωστῆρα ζωγράφου. Ἡ Βασίλισσα, ἱσταμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, φέρουσα ἐσθῆτα ἔξωμον, περιδέραιον πολύτιμον καὶ βραχιόνια, διάδημα ἐπὶ κεφαλῆς, ἀπαστράπτουσα ἐκ κάλλους καὶ μεγαλείου. Ὁ Γαρδικιώτης ἐνώπιον αὐτῆς ὑπερηφάνως καὶ ἀξιο-

πρεπῶς κλίνων τὸ ὑψιτενὲς ἀνάστημά του καὶ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸ φέσιον, ἀναμένων τὴν διαταγήν. Αἱ τρεῖς Κυρίαι τῆς Αὐλῆς, οἱ δύο ὑπασπισταὶ καὶ ὁ διαγγελεὺς ἐν στολῇ, εὐλαβῶς παριστάμενοι καὶ ἀναμένοντες ἐναγωνίως τὸ ἀποβησόμενον. Ἀλλὰ ταχέως ἡ σκηνὴ μετέβαλεν ὄψιν· ἡ μεγαλόψυχος Ἀμαλία, ἐν τῇ χαρακτηριζούσῃ αὐτὴν ἀγαθότητι, ἀναγνωρίσασα τὸ ἄδικον, συνεκινήθη ἰσχυρῶς, διότι ἐλύπησε τοὺς περὶ αὐτήν, ἔτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν Γαρδικιώτην, ἣν οὗτος ἠσπάσθη. Στραφεῖσα ἀκολούθως πρὸς τὸν γηραιὸν στρατηγὸν Νοταρᾶν καὶ τὸν εὐγενέστατον Βαλτινὸν ζητεῖ συγγνώμην, τὸ μειδίαμα ἐπὶ τῶν χειλέων ἔχουσα, ἐνῷ ταὐτοχρόνως τὰ δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὡραίων της ὀφθαλμῶν, διότι ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κοπιάσωσι καὶ ὑποφέρωσιν. Οὗτοι δὲ προχωρήσαντες ἠσπάσθησαν τὴν χεῖρά της.

Ἔληξεν οὕτω τὸ ὡραῖον ἐπεισόδιον, ὁμοιάζον ἡμέραν Ἀπριλίου τοῦ οὐρανοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις ἀνατέλλει μὲ αἰθρίαν· μετ' ὀλίγον νέφη πυκνὰ συναγείρονται ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τοῦ ὁρίζοντος, ἐπαπειλοῦντα καταιγίδα· αἴφνης ἀναψυκτικαὶ ρανίδες βροχῆς καταπίπτουσιν, εὔδιος ὁ οὐρανὸς διαλάμπει, καὶ ὁ ἥλιος κατερχόμενος πρὸς τὴν δύσιν σκορπίζει τὰ ρόδα καὶ τὰ ἴα διὰ τῶν χρυσῶν ἀκτίνων του ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος καὶ τῆς μαρμαιρούσης θαλάσσης, διαχέων τὴν γαλήνην καὶ τὴν χαράν!

Ἐν τούτῳ, ἀναγγείλαντος τοῦ διατεταγμένου ὑπηρέτου τὸ γεῦμα, εἰσῆλθον ἅπαντες εἰς τὸ ἑστιατό-

ριον· ἡ δὲ Βασίλισσα ἀκτινοβολοῦσα ἐκ φαιδρότητος, διὰ τῆς γοητευτικῆς αὐτῆς ὁμιλίας διεσκέδασε πᾶν νέφος στενοχωρίας καὶ λύπης.

1856

Περὶ τῆς Ἀντιβασιλείας τῆς Ἀμαλίας, ἐκτὸς ἄλλων ἱστορικῶν, γράφει ἐν τῷ πολυτόμῳ αὐτοῦ **Λεξικῷ τῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας** ὁ ἐμβριθὴς κριτικὸς καὶ ἐκ τῶν πρυτάνεων τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας κύριος Σταῦρος Βουτυρᾶς, ἰδιοκτήτης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Νεολόγου», τοῦ μετὰ σθένους προασπίζοντος ἀπὸ ἐτῶν τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

« . . . Ὁ χρόνος δὲν ἴσχυσε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πρώτην ἀγαθὴν τῶν Ἑλλήνων ἰδέαν ὑπὲρ τῆς Ἀμαλίας, ἥτις ἀπήλαυεν ἐν Ἀθήναις πλειοτέρας δημοτικότητος τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἡ δὲ δημοτικότης αὕτη ὠφείλετο οὐ μόνον εἰς τὰς κοσμούσας αὐτὴν ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀποφασιστικότερον τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν δραστηριότητα αὐτῆς ἐν πολλαῖς δυσχερεστάταις περιστάσεσι καὶ πρὸ πάντων ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων αὐτῆς ἀντιβασιλειῶν, κατὰ μάρτιον καὶ δεκέμβριον τοῦ 1856, ὅτε ἔδειξεν ἀπέναντι τῆς ξένης κατοχῆς διαγωγὴν καταστήσασαν αὐτὴν λαοφιλῆ . . . Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐπροστάτευε τὴν παιδείαν, ἱδρύσατο διάφορα κοινωφελῆ καθιδρύματα, ὡς ἐν ἄλλοις τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον καὶ τὸ

'Οφθαλμοκομεῖον, καὶ λίαν φιλόκαλος οὖσα ἐμερίμνα περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως τῶν 'Αθηνῶν».

Ὄντως ἡ Βασίλισσα ἐδυσφόρει μεγάλως ἐν καιρῷ τῆς ξένης κατοχῆς, ἧς οἱ ἀντιπρόσωποι παντὶ σθένει ἐπεδίωκον τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Βασιλείας, ἐπεμβαίνοντες καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀφορῶντα τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Κράτους· καὶ τοιαύτην ᾐσθάνετο ὀδύνην ὥστε οὐδενὸς ἠμέλει, ὅπως περιφρουρήσῃ τὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἐρρωμένως ἀνθισταμένη ἡ Βασίλισσα εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν ταπεινωτικήν, ὅτε ὁ Βασιλεὺς διὰ τοῦ ταξειδίου αὐτοῦ διέσωζε τὸ γόητρον τῆς βασιλικῆς του ἀτομικότητος.

Μεταξὺ ἄλλων φέρεται καὶ τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως συναπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν καὶ ἡ Μεγάλη Κυρία Πλουσκώφ, ἵνα ἐπισκεφθῇ τοὺς συγγενεῖς της καὶ ἐπανακάμψῃ διὰ τοῦ ἰδίου ἀτμοπλοίου, τοῦ πρώτου τότε ἑλικοκινήτου ἐν Ἑλλάδι, οὗ ἐπέβαινον διὰ Τεργέστην. Ἡ Βασίλισσα ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τῆς Μεγάλης Κυρίας καὶ ἐπεθύμει νὰ προγνωρίσῃ πότε καταφθάνει εἰς Πειραιᾶ· ἀλλὰ τηλεγραφικὸν σύρμα δὲν ὑπῆρχε τότε. Ἐν τῇ ἀφελείᾳ τοῦ πόθου της λέγει τῇ Κυρίᾳ τῆς Τιμῆς 'Ασπασίᾳ Καρπούνη: «'Ανεμνήσθην περὶ τοῦ ὀνείρου ἐκείνου, ὅ μοὶ ἀφηγήθης κατὰ τὴν ἐκλογήν σου ὡς Κυρίας τῆς Τιμῆς, ὅτε εἶχες ἰδεῖ καθ' ὕπνους τὴν Κυρίαν Πλουσκώφ, ἐλθοῦσαν εἰς τὴν οἰκίαν σας ἵνα ἀναγγείλῃ τῇ μητρί σου τὴν ἐντολήν μου, ὡς καὶ ἐγένετο τοῦτο μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Ἔχεις καρδίαν ἀγα-

θωτάτην· σὺν αὐτῇ πιθανῶς κέκτησαι καὶ τὸ δῶρον τῆς διπλῆς ὁράσεως· θὰ δύνασαι λοιπὸν νὰ ἴδῃς ἐν ὀνείρῳ πότε θὰ ἔλθῃ ἡ Κυρία Πλουσκώφ· αὔριον ἢ μεθαύριον ;» Τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ δεσποινὶς Καρπούνη, καίτοι ἐκοιμήθη ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἰδέας ταύτης, οὐδὲν ὠνειρεύθη. Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν, μετὰ τὴν λίαν πρωινὴν ἐπάνοδόν της μετὰ τῆς Βασιλίσσης ἐκ τοῦ λουτροῦ τοῦ Φαλήρου, ὀλίγον κοιμηθεῖσα πρὸς ἀνάπαυσιν, ἀφυπνίσθη περιχαρὴς καὶ σπεύδει πρὸς τὴν Βασίλισσαν λέγουσα : «Ἡ Κυρία Πλουσκὼφ εἶναι καθ' ὁδόν, φθάνει εἰς Πειραιᾶ ἀπόψε καὶ εἰς τὰς ἐνέα θὰ εἶναι ἐνταῦθα.» Ἡ Βασίλισσα, καὶ ἐν τῷ ὀνείρῳ εὑροῦσα τὴν ἐκπλήρωσιν πόθου, ἐνετείλατο ἵνα μετὰ μεσημβρίαν ὁ περίπατος γίνῃ ἐφ' ἁμάξης. Κατέρχονται εἰς Πειραιᾶ καὶ μεταϐαίνουσιν εἰς Κερετσίνιον, ὁπόθεν ἐφαίνετο πλοῖον μακρόθεν· μεταβαίνουσιν εἰς τὸ λιμεναρχεῖον ἵνα μάθωσι περὶ τούτου. Ὁ λιμενάρχης μετὰ πολλὴν ἔρευναν βεβαιοῖ τὴν Βασίλισσαν, ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο δὲν εἶναι τὸ τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ἕτερον ὅπερ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνεμένετο. «Βλέπεις, λέγει τῇ δεσποινίδι Καρπούνῃ ἡ Βασίλισσα, ὅτι ἐλανθάσθης ἐν τῷ ὀνείρῳ σου;» Ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸ γεῦμα, ἐν ᾧ εὑρίσκοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ ἀκούουσι θροῦν φορέματος καὶ μετ' ὀλίγον ἥσυχον φωνὴν γερμανιστί· «Χαίρετε, Μεγαλειοτάτη». Ἡ Βασίλισσα ἀνετινάχθη ἐκ τῆς ἕδρας της, καὶ πρὸς τὴν ἐμφανισθεῖσαν Κυρίαν Πλουσκὼφ ἐφώνησεν: «Ἀλλὰ πῶς ! πότε ἐφθάσατε εἰς Πειραιᾶ ;» — «Πρὸ ὀλίγου μόλις, ἀπαντᾷ ἡ

ἀφιχθεῖσα, μὲ τὸ ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον.» — Ἀλλὰ πῶς ἀνήλθετε; Μόνη;» — «Ὄχι, Μεγαλειοτάτη, ἀλλ' ἐν συνοδίᾳ τεσσάρων φρουρῶν, οὓς μοὶ ὥρισεν ὁ Γάλλος ναύαρχος!» Τοῦτο ἀκριβῶς ἤθελε νὰ προλάβῃ ἡ Βασίλισσα, γινώσκουσα πόσα μέσα ἐξευτελισμοῦ μετήρχοντο οἱ ναύαρχοι ἀντιπρόσωποι κατὰ τῆς Αὐλῆς! Καὶ αἰτιωμένη ἑαυτὴν ἔλεγεν: «Ὦ! διατί, νὰ μὴ πιστεύσω ἕως τέλος τὸ ὄνειρόν σου, Ἀσπασία! Δὲν θὰ ἐδοκίμαζον τώρα καὶ τὴν μεγάλην ταύτην πικρίαν!»

1858

Περίνοια, ἔκτακτος δραστηριότης καὶ γνῶσις περὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ διοικητικὰ χαρακτηρίζουσι τὴν ἀντιβασιλείαν τοῦ 1858. Ἡ πολυχρόνιος πεῖρα κατέστησε τὴν Βασίλισσαν ἐντριβῆ περὶ ταῦτα· ἐγίνωσκε πάντα θεσμὸν ἢ νομοθεσίαν, πᾶσαν ἐπενεχθεῖσαν τροποποίησιν, πᾶσαν πρόοδον καὶ βελτίωσιν, τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πρόσωπα ὄχι μόνον τῶν ἐπισήμων πολιτευτῶν, στρατιωτικῶν, νομομαθῶν καὶ λογίων ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων, ὧν ἑκάστου εἶχε σταθμίσει τὴν ἱκανότητα καὶ ἀξίαν. Διὸ καὶ οἱ μετ' αὐτῆς συνεργαζόμενοι ἀνωμολόγουν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησίν των. Δὲν ἦτο βεβαίως Ἐλισάβετ, Μαρία Θηρεσία, Αἰκατερίνη Β΄. ἢ τις τῶν μεγάλων Αὐτοκρατείρων τοῦ Βυζαντίου· ἀλλ' ἀνεδείχθη Βασίλισσα πνευματωδεστάτη, εὐσεβής,

φίλη τοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου, δυναμένη ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις νὰ δράσῃ σπουδαιότερον καὶ τελεσφορώτερον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους της. Ὁ Θείρσιος ἀποκαλεῖ αὐτὴν Ζηνοβίαν. Κατὰ τὴν ἀντιβασιλείαν τοῦ 1858 ἡ δημοτικότης αὐτῆς ἀφίκετο εἰς τὸ κορύφωμα τῆς δόξης.

1861

Ἡ συμπάθεια καὶ στοργὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περιβάλλουσι τὴν σελίδα τοῦ 1861 τῆς πολιτικῆς δράσεως τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἣν τοσάκις τὸ ἔθνος ἐτίμησε διὰ τῆς ὑψηλῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἐμπιστευτικῆς ψήφου τῶν ἀντιπροσώπων του. Ἡ κατὰ τῆς ζωῆς αὐτῆς δολοφονικὴ ἐπίθεσις ἀποτυχοῦσα κατὰ Θείαν πρόνοιαν διεφύλαξε τὴν Ἑλλάδα καὶ τοιαύτης μομφῆς. Ὁ ἁμαρτήσας ἐξιλεώσατο ὑποβαλὼν ἑαυτὸν εἰς τύψιν ἐλέγχου συνειδήσεως.

Τὴν φαντασίαν τῆς σφριγώσης νεολαίας ἀνερρίπιζε τότε ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾗ ἔβλεπεν αὕτη πραγματουμένην μὲν παρ' Ἰταλοῖς τὴν Μεγάλην Ἰδέαν τῆς δὲ Ἑλλάδος ἀβέβαιον δῆθεν καὶ σκοτεινὸν τὸ μέλλον.

Ἡ ξένη πολιτικὴ καὶ ἡ ἀντιβασιλικὴ μερὶς εὑροῦσαι προσφορωτάτην τὴν περίστασιν δεξιῶς εἰργάσαντο. Ἡ ἄδολος καὶ ἐνθουσιώδης φιλοπατρία τῆς νεολαίας ἐξηγέρθη· τὸ μένος αὐτῆς ἐκορυφώθη κατὰ τῆς Βασιλείας· «Διότι, ἔλεγεν, αἱ δάφναι τῆς νίκης

ἐστεφάνωνον τὸν Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ καὶ Γαριβάλδην, τοῦ δὲ Ὄθωνος ἡ προδοτικὴ στάσις ἦγε σιδηροδέσμιον τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν Αὐστρίαν»! Αἱ ἀντιβασιλικαὶ διαδηλώσεις, οἱ λίβελλοι, αἱ διαμαρτυρίαι τοῦ τύπου διεσταυροῦντο. Οἱ ἐθνικοὶ ποιηταὶ φλογώδεις ἐτόνιζον διθυράμβους ἐξάπτοντας τὰ πλήθη. Εὐγενὴς χορεία νέων πρωτοστατεῖ ἐκ πεποιθήσεως ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὴν πατρίδα, ἣν ἐνόμιζε σφαγιαζομένην. Ὁ ἀτυχὴς Ἀριστείδης Δόσιος, υἱὸς ἐπιφανοῦς οἴκου, ἐν τῇ ἀκρατήτῳ αὐτοῦ παραφορᾷ καὶ ὁρμῇ ἐγείρει χεῖρα κατὰ τῆς Βασιλίσσης καὶ πυροβολεῖ αὐτὴν διὰ περιστρόφου, ὅτε αὕτη ἔφιππος ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ περιπάτου. Ὁ πυροβολισμὸς ἐγένετο τὴν 9ην ὥραν μ. μ. τῆς 6ης Σεπτεμβρίου ἐν τῇ ὁδῷ, τῇ παρὰ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ἥτις ἄγει πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Κατὰ τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην στιγμὴν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία κατέδειξε τὴν ὄντως σπανίαν αὐτῆς γενναιοψυχίαν καὶ εὐτολμίαν. Ἀντιληφθεῖσα ἀκαριαίως τὴν λάμψιν τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως τοῦ περιστρόφου, διέφυγε τὴν βολὴν κεντήσασα τὸν ἀφηνιάσαντα αὐτῆς ἵππον, καὶ ἔδραμε πρὸς τὰ ἀνάκτορα.

Δὲν εἶχεν ἔτι συμπληρωθῇ τριετία ἀφ' ὅτου ἐγένετο τὸ ἴνδαλμα δημοτικότητος καὶ ἐδέχετο τὰ θυμιάματα λατρείας! Πόσον ἀγχίστροφος ἡ τύχη τῶν βασιλέων καὶ τῶν λαῶν!

Εὐγενείας, ὑψηλοφροσύνης καὶ εὐσεβείας μεστοὶ εἶναι οἱ ἀξιομνημόνευτοι λόγοι, οὓς ἀπέτεινεν ἐνώπιον πολλῶν, πρὸς τὸν ἀρχαιολόγον κύριον Εὐστρα-

τιάδην, συγχαίροντα αὐτῇ ἐπὶ τῇ διασώσει. «Διδάξατε, εἶπε, τοῖς νέοις τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα. Θρησκείας, θρησκείας ἔχομεν ἀνάγκην»! Λόγοι βαρυσήμαντοι, ὧν ἡ μεγαλητέρα ἀξία ὁσημέραι καταφαίνεται!

1862

Ἡ ἀδυσώπητος ἐξωτερικὴ ἐπίδρασις, ἡ ἐπὶ τόσα ἔτη συνυφαίνουσα τὴν δολοπλόκον σαγήνην, ἐφήπλωσε τέλος αὐτὴν ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντος τῆς Ἑλλάδος, περιέβαλε διὰ ζοφεροῦ νέφους τὸν Θρόνον καὶ συνεσκότισε, διὰ καταχθονίου πνοῆς, τὴν φωτεινὴν ἑστίαν τοῦ πυρός, ἐξ ἧς ἠκτινοβόλει τὸ φῶς τοῦ ἱεροῦ φίλτρου καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν Βασιλέων πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸ φῶς τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς· καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς στρόβιλος συνεκλόνησε τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Καὶ ἠκούσθη: «Τίς ἀπαλλάξει ἡμᾶς τῶν ἀστόργων Βασιλέων»; Τίς, δηλαδή, ἀπαλλάξει ἡμᾶς τοῦ Θησέως καὶ Μιλτιάδου, τοῦ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους, τοῦ Φειδίου καὶ Περικλέους, τοῦ Καποδιστρίου, Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας! Ἐρρέτωσαν! ὅπως ἐπέλθῃ ἐλευθερία καὶ τάξις, εὐνομία καὶ τήρησις τοῦ Συντάγματος, πρὸς ὃ ἐπιορκεῖ ἡ Βασιλεία, ὅπως πλοῦτος καὶ εὐημερία εἰσρεύσῃ εἰς τὴν χώραν καὶ χρυσοῦς αἰὼν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιλάμψῃ!

Καὶ ἀκάθεκτα ἐφέροντο τὰ νέφη τῆς ἐπαναστα-

τικῆς θυέλλης κατακλύζοντα πᾶσαν ἰδέαν νομοταγῆ, πᾶσαν ἀρχὴν συντηρητικότητος, καὶ βαρὺς ὁ γδοῦπος αὐτῶν ἀντήχησεν ἐν Ἀθήναις, καὶ πυρίνους γλώσσας ἐκτοξεύσαντα ἀνέτρεψαν τὸν θρόνον τῶν βασιλέων Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας, τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι εὑρίσκοντο ὀλίγον μακρὰν αὐτοῦ, καθ' ἣν στιγμήν, ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ἱματίων ἔβαινον, ἅτινα διεσκόρπιζε καὶ ἔστρωνε πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν ὁ ἡρωικὸς τῆς Μάνης λαὸς καὶ λιβανωτὸν προσέφερεν αὐτοῖς σεβασμοῦ, ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης.

12η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ἕλληνες πάσης τάξεως, νέοι καὶ γέροντες, γυναῖκες καὶ παιδία παρωθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπαναστατικοῦ σάλου τῆς 10ης Ὀκτωβρίου κατέρχονται τὴν Πειραϊκὴν ὁδόν, κραυγάζοντες, ἀλαλάζοντες, ζητωκραυγοῦντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ᾄδοντες τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ τὸν ἐνθουσιώδη τῆς νέας ἐλευθερίας θούριον, τὸ ᾆσμα κατὰ τῆς «Ξένης Ἀκρίδος». Σημαῖαι καὶ ἐθνόσημα καὶ τὰ σήματα τῆς ἐλευθερίας, ἅτινα ἔφερον οἱ κατερχόμενοι, ζωηροτέραν καθίστων τὴν ἐντύπωσιν τοῦ θεάματος. Δυστυχία εἰς τὸν τολμήσοντα νὰ ὑψώσῃ φωνὴν πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ ἠλεκτρισμένου ἐκείνου πλήθους, ὅπερ ἔσπευδε νὰ καταλάβῃ τὰς ἀκτὰς τοῦ βαθυκόλπου λιμένος τοῦ Πειραιῶς,

ὁπόθεν, ὡς ἐν ἀμφιθεάτρῳ, ἔμελλε νὰ ἴδῃ καὶ τὴν τελευταίαν σκηνὴν τοῦ θλιβεροῦ δράματος, τοὺς Βασιλεῖς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ Ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλίας» ἀποχαιρετίζοντας αὐτούς.

Ἦτον ἡ 1η μετὰ μεσημβρίαν τῆς 12ης Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ Ἀτμοδρόμωνος ἵσταντο οἱ Βασιλεῖς ὠχροὶ καὶ περιαλγεῖς, κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν πιστῶν αὐτῶν συνοδῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου βραδέως καὶ ἀθορύβως ἔδιδον διαταγὰς πρὸς τοὺς ναύτας, οὗτοι δὲ σιωπηλῶς ἐκινοῦντο. Ἡ κατήφεια καὶ ἡ θλίψις ἐπικρατεῖ. Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία μέλλουσι ν' ἀπέλθωσι διὰ ξένου πλοίου εἰς τὴν ἐξορίαν. Πρώτη ἡ Βασίλισσα χωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, δακρυβρέκτους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς· ἀποχαιρετίζει ἕνα ἕκαστον. Πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται καὶ οἱ ἄλλοι παρευρεθέντες ἀσπάζονται εὐλαβῶς τὴν δεξιὰν αὐτῆς. Ἦτο ἐπιβλητικὴ ἐκ μεγαλείου καὶ ἀξία ὑποκλίσεων καὶ σεβασμοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς μεγίστης δοκιμασίας! Ἀποχαιρετίζει σιωπηλῶς, διότι τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς της εἶναι μέγα καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ λόγον ἡ μεγαλόψυχος γυνή. Στρέφει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας ἱστάμενον καὶ ἀλαλάζοντα λαόν, τὸν λαὸν ἐκεῖνον ὃν διὰ τοσαύτης περιέβαλε στοργῆς· κατέρχεται βραδέως τὴν κλίμακα, ἐπιβᾶσα τῆς βασιλικῆς λέμβου· φέρει τὴν θλίψιν καὶ ἀπόγνωσιν συντρόφους εἰς τὴν ἐξορίαν!

Ὁ Βασιλεὺς ἀποχαιρετίζει δεύτερος τείνων τὴν

δεξιάν· πάντες κλαίοντες ἀσπάζονται αὐτήν. Εἶναι ὡραῖος καὶ ἀξιοπρεπής· τὸν περιβάλλει ἡ ἐθνικὴ στολή· τὴν σεπτὴν αὐτοῦ κεφαλὴν κοσμεῖ τὸ φέσιον μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ 'Αγῶνος, ἅτινα ἐλάμπρυνεν ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς εὐγενοῦς μορφῆς του. Φέρεται ὡς ὁ Προμηθεὺς ἐπὶ τοῦ Καυκάσου. Τὸ γινώσκει, ἀλλὰ δέχεται τὸν σταυρὸν ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀγάπης του διὰ τὴν προσφιλῆ του Ἑλλάδα. Ὡς ἄνθρωπος πάσχει, ἀλγεῖ, συγκινεῖται, δάκρυον κυλίεται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του - ἦτο ἡ ἀτμὶς τῆς ψυχῆς του - τὸ ἱερὸν δάκρυον, ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀπέναντι λαόν του μετὰ τῆς θερμῆς εὐχῆς του, ἣν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης σιγῆς ἡ φωνή του εὔηχος διεσκόρπισεν: «Εὔχομαι ἡ Ἑλλὰς νὰ εὐτυχήσῃ»!

Τοὺς Βασιλεῖς παρακολουθοῦσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι, ὁ Νοταρᾶς καὶ ὁ Βαλτινός, ὁ Δράκος καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ρώμας καὶ ὁ Χατζῆ-Πέτρος, ὁ Παλάσκας καὶ ὁ Χατζίσκος, ἡ Μεγάλη Κυρία Πλουσκὼφ καὶ αἱ εὐγενεῖς καὶ εὐγνώμονες Κυρίαι τῆς Τιμῆς 'Ασπασία Καρπούνη καὶ Μαρία Γρίβα Γαρδικιώτου, ἐπίσης καὶ οἱ Βένιγ, Ῥέζερ καὶ Μαναράκης. Εἶναι οἱ μέλλοντες σύντροφοι καὶ παρήγοροι ἐν τῇ ἐξορίᾳ.

Ἡ λέμβος, ἐλαυνομένη ὑπὸ τοῦ γενναίου πλωτάρχου Παλάσκα, διαγράψασα μέγαν κύκλον ἐν μέσῳ τῶν ἀποχαιρετηρίων κανονιοβολισμῶν, τῶν ριπτομένων ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ 'Ατμοδρόμωνος, διηυθύνθη πρὸς τὸ Ξένον πλοῖον. Τοῦτο ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ

τοὺς τέως Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος εἰς Βενετίαν. Ἀλλ' ὤφειλεν ὁ Βασιλεὺς ἕνα ἔτι ἀποχαιρετισμὸν ἔγγραφον πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἀνεξιτήλως ἐγχαραχθῶσιν αἱ γραμμαὶ αὐτοῦ ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας.

Ἐκ τοῦ ὅρμου τῆς ἐνδόξου Σαλαμῖνος, ἔνθα εἶχε προσορμισθῇ τὸ πλοῖον, ὁ Ὄθων ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς ἔγγραφον:

Ἕλληνες!

Πεπεισμένος, ὅτι μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βασιλείου καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἡ περαιτέρω ἐν Ἑλλάδι διαμονή μου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς ταραχὰς αἱματηρὰς καὶ δυσκόλους νὰ καταβληθῶσιν, ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω ἐκ τοῦ τόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ἠγάπησα καὶ εἰσέτι ἀγαπῶ, καὶ πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ὁποίου ἀπὸ τριακονταετίας σχεδὸν οὔτε φροντίδων οὔτε κόπου ἐφείσθην. Ἀποφεύγων πᾶσαν ἐπίδειξιν, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὰ ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα, καὶ πάσαις δυνάμεσι προσεπάθησα νὰ προαγάγω τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐπιστήσας ἰδίως τὴν προσοχήν Μου εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς δικαιοσύνης ἀπονομήν. Ὁσάκις δὲ ἐπρόκειτο περὶ τῶν κατὰ τοῦ προσώπου Μου πολιτικῶν ἐγκλημάτων ἔδειξα πάντοτε μεγίστην ἐπιείκειαν καὶ λήθην τῶν πεπραγμένων. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς Μου, λυποῦμαι ἀναλογιζόμενος τὰς συμφοράς, ὑφ' ὧν ἐπαπειλεῖται ἡ προσφιλής μου Ἑλλὰς

ἐκ τῆς νέας πλοκῆς τῶν πραγμάτων, καὶ παρακαλῶ τὸν εὔσπλαγχνον Θεὸν ν' ἀπονέμῃ πάντοτε τὴν χάριν Του εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξεδόθη ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος τὴν 12/24 Ὀκτωβρίου 1862

Ὄθων.

Ὁ οὐρανὸς κατάστερος ἐλαμπύριζεν, ἡ αὔρα ἐθώπευε τὴν γαληνιῶσαν θάλασσαν, καὶ τὸ πλοῖον, ἀπάραν ἐκ Σαλαμῖνος τὴν 9ην τῆς ἑσπέρας, ἐχώρει ταχέως παραπλέον τὰς ἑλληνικὰς ἀκτάς, ἃς δι' ὑστάτην φορὰν ἔβλεπον οἱ Βασιλεῖς. Πόσοι σφοδροὶ παλμοὶ συνετάρασσον τὸ στῆθος αὐτῶν! Πόσα δάκρυα ἔχυνον ἀναμιμνησκόμενοι, ὅτι πρὸ τριακονταετίας νεαροὶ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ κατελθόντες εἰς τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐπάτησαν πρῶτον, νῦν δὲ ἀπερχόμενοι θάλλουσαν καὶ εὐδαιμονοῦσαν ἀφίνουσι χώραν.

Προσήγγισαν καὶ διέμειναν ἐν τῷ λιμένι Κερκύρας ὀλίγας ὥρας. Συγχρόνως τότε προσωρμίζετο ἐκ Πρεβέζης προερχόμενον ἀτμόπλοιον ξένον, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον ἀξιωματικοὶ Ἕλληνες, Μπουγιούκας, Ὀριγώνης καὶ Βλαχόπουλος, οἵτινες ἐκ τῆς ἐπαναστάσης Βονίτσης διαφυγόντες ἦλθον ν' ἀσπασθῶσιν ὡς πιστοὶ καὶ εὔορκοι τὴν χεῖρα τῶν Βασιλέων. Μετ' αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ τροφοδότης τῆς ἡμιολίας «Ναυπλίας», τῆς συλληφθείσης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, Ἀντώνιος Ν. Βᾶος, ὅστις κατώρθωσε διὰ νυκτὸς νὰ ἐκφύγῃ εἰς Πρέβεζαν ἐπὶ τῶν δύο λέμβων, τῶν

μόνων τῆς «Ναυπλίας», μετὰ ὀκτὼ ναυτῶν. Οἱ Βασιλεῖς συνεκινήθησαν μαθόντες τοιοῦτο παράδειγμα ἀφοσιώσεως καὶ ἀνδρίας τοῦ νεαροῦ Βάου, ὃν ἀνταμείβοντες συμπαρέλαβον μετ' αὐτῶν τὸν γενναῖον τοῦτον, διαμείναντα πλησίον των ἐν Μονάχῳ τετραμηνίαν ὅλην, εἶτα δ' ἐπὶ τριετίαν ἐν Τεργέστῃ, ἔνθα ἐσπούδασε τὰ ναυτικὰ ὡς ὑπότροφος τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.

Μετὰ πενθήμερον πλοῦν ἀφίκοντο οἱ Βασιλεῖς εἰς Βενετίαν, καὶ ἐνταῦθα ἐχαιρέτισεν αὐτοὺς τελευταίαν φορὰν ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Ἐκ Βενετίας δι' ὁδοιπορικῶν ἁμαξῶν μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς συνοδίας διῆλθον τὴν Τυρολίαν μέχρις Ἰνσπρούκης. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διαβαίνοντες ἠτένισαν τὸ ἱστορικὸν χωρίον Κιφελσφέλδεν (Kufstein) ἐκεῖ ἔνθα, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Ὄθωνος ἐκ τῆς πατρίδος του, ἠγέρθη ναΐδριον, κληθὲν τοῦ Ὄθωνος, (Otto Kapelle) φέρον ἐπὶ τῆς εἰσόδου ἐπιγραφὴν τοιαύτην:

«Εἰς ἀνάμνησιν τῆς θέσεως ἐν ᾗ, τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1832, κατὰ τὸ ἐκ τῆς βαυαρικῆς πρωτευούσης ταξείδιόν του ἀπεχαιρέτισε τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ πατρίδα ὁ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος κληθεὶς δευτερότοκος βασιλικὸς πρίγκηψ τῆς Βαυαρίας Ὄθων - ὅστις, χάριν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τούτου, ἐπέστρεψε τῇ πρωίᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας μετὰ σπουδῆς καὶ πάλιν εἰς τὸ βαυαρικὸν ἔδαφος ἐκ Κιφελσφέλδιν, - ᾠκοδομήθη δι' ἑκουσίων ἐράνων τοῦ βαυαρικοῦ λαοῦ οὗτος ὁ εἰς τὸν ἅγιον Ὄθωνα ἀφιερωμένος ναΐσκος 1834».

Ἐντὸς αὐτοῦ ἀνάκεινται αἱ εἰκόνες τοῦ Ἁγίου

Ὄθωνος, τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, τῆς Ἁγίας Θηρεσίας ἡ τῆς «Παρθένου» τοῦ Ῥαφαὴλ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Peter Hess εἰκὼν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Ὄθωνος ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῆς Βαυαρίας.

Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διῆλθον οἱ Βασιλεῖς καὶ πρὸ τῆς κωμοπόλεως Ἄϊβλικ, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ τοῦ Ὄθωνος βασίλισσα Θηρεσία ἀπεχωρίσθη αὐτὸν καὶ ἔνθα πρὸς ἀνάμνησιν ὑψοῦται ἐπιμνημόσυνος στήλη γοτθικοῦ ῥυθμοῦ, «Στήλη τοῦ Ὄθωνος» (Otto-Säule) καλουμένη, τετράπλευρος οὖσα, ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

Βασιλέως Λουδοβίκου
ὁ δευτερότοκος υἱὸς
Ὄθων
Ἀπεσπάσθη ἐνταῦθα ἐκ τῆς μητρικῆς ἀγκάλης
μεταβαίνων εἰς Ἑλλάδα
ὡς Βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτῆς,
τῇ ἕκτῃ Δεκεμβρίου 1832.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης:

Ἡ Βασίλισσα τῆς Βαυαρίας Θηρεσία
ἔχυσεν ἐνταῦθα
διὰ τὸν προσφιλέστατον αὐτῆς υἱὸν
Ὄθωνα
πικρὰ δάκρυα ἀποχωρισμοῦ.
Εἴθε νὰ γίνωσι ταῦτα δάκρυα χαρᾶς!

Αἱ δύο ἄλλαι πλευραὶ τῆς στήλης φέρουσιν ἡ μὲν ἑτέραν ἐπιγραφήν, ἡ δὲ ἄγαλμα τῆς Παναγίας κρατούσης ἐν ἀγκάλαις τὸν Χριστόν.

Καὶ παρήλαυνεν ὁ σιδηροδρομικὸς εἱρμός ταχύς, πλησιάζων εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ Ὄθωνος, τὸ Μόναχον, ἔνθα ἀφίκοντο τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου. Ὁ γηραιὸς πατὴρ τοῦ Ὄθωνος Λουδοβῖκος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ πρίγκιπες καὶ μεγιστᾶνες ἀναμένουσι νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν Ὄθωνα, ἀλλ' ὄχι ὡς ἄλλοτε μετὰ χαρᾶς, ὅτε ὡς Βασιλεὺς ἤρχετο νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτούς, ἀλλ' ὡς ἐξόριστον μετὰ τῆς πιστῆς αὐτοῦ συζύγου Ἀμαλίας. Καὶ ὑποδεξιοῦνται αὐτοὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Προπυλαίων. Ἀλλ' οἷον θλιβερὸν ἐνταῦθα θέαμα σπαράσσει τὰ στήθη τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας! Ἐπὶ τῶν ἔνδον τοίχων αὐτῶν ἀναγινώσκουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, ἐν οἷς καὶ τοῦ Μιαούλη, τοῦ Μπότσαρη καὶ τοῦ Πλαπούτα, οἵτινες εἶχον κομίσει τῷ Ὄθωνι τὸ ἑλληνικὸν στέμμα!

Ἐναγκαλιζόμενος ὁ δακρυρροῶν ἀτυχὴς Λουδοβῖκος ὁδηγεῖ τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην του ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ποῖον σκληρὸν ἡ μοῖρα τῷ ἐπεφύλασσε γῆρας! Εὐτυχὴς ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θηρεσία, ἀποθανοῦσα πρὶν ἢ τοιοῦτο δοκιμάσῃ πικρίας ποτήριον!

Ἀλλ' ὁ πατρικὸς οἶκος ἀποβαίνει πηγὴ διηνεκῶν θλιβερῶν ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων διὰ τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν· αἱ δὲ στοργικώταται ἐνδείξεις καὶ ἡ αὐλικὴ ἐθιμοταξία συνεκίνουν καὶ ἐκούραζον αὐτούς. Ἐπόθουν τὴν μόνωσιν, τὴν παντελῆ ἐξορίαν.

Ἡ πόλις τοῦ Μονάχου ἐπίσης ὑπενθύμιζεν ἀνὰ πᾶν βῆμα εἰς τοὺς τεθλιμμένους καὶ ἀπαρηγορή-

τους Βασιλεῖς τὰς προσφιλεῖς των Ἀθήνας καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ παρὰ τὸν Ἴσαυρον, ὁ μουσόληπτος Βασιλεὺς Λουδοβῖκος εἶχε φιλοξενήσει τὸν φυγαδευθέντα ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος Ἀπόλλωνα καὶ τὰς θείας αὐτοῦ ἀδελφάς, ἵνα καλλύνωσι νέον Ἑλικῶνα. Ἐκεῖ ὁ λάτρης τοῦ καλοῦ, ὁ νέος Περικλῆς τῆς Γερμανίας, εἶχεν ἀναγεννήσει τὴν τέχνην τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου, Μνησικλέους, Καλλικράτους καὶ τῶν ἄλλων ἀθανάτων καλλιτεχνῶν, οἰκοδομήσας τὰ «Προπύλαια» κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὴν ἐξ Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ Γλυπτοθήκην, τὸ Μέγαρον τῶν τεχνῶν, ἐν Κορινθιακῷ ρυθμῷ, διὰ τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας. Ἐκεῖ ὁ φιλελληνικώτατος Λουδοβῖκος περιέσωσεν, ὡς ἐν κιβωτῷ πολυτελεῖ, λείψανα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Μονάχῳ τέλος ἐπέπνεε τὸ ἐσαεὶ ἐπιπνέον ἄρωμα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἑλληνικῆς χάριτος. Καὶ ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ Ἰλισσοῦ τοῦ Μονάχου, ἠκούσθη ἡ ἐμπνευσμένη λύρα τοῦ ἐστεμμένου ποιητοῦ τῆς Γερμανίας, τοῦ Τυρταίου τῆς νέας Ἑλλάδος, ψάλλουσα τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας δόξης αὐτῆς καὶ χαιρετίζουσα τὴν ἀνάστασίν της.

«Ὅτε αἱ Ἀθῆναι, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς **Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν**, ὑπὸ τὴν ξενικὴν κυριαρχίαν περιῆλθον, καὶ ἀπεσβέννυτο πᾶν ἴχνος πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. οὐδεμία σπουδαία συμπαθὴς φωνὴ ἠκούσθη ἐξ Εὐρώπης, ἥτις ἐφωτί-

ὁπόθεν, ὡς ἐν ἀμφιθεάτρῳ, ἔμελλε νὰ ἴδῃ καὶ τὴν τελευταίαν σκηνὴν τοῦ θλιβεροῦ δράματος, τοὺς Βασιλεῖς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ Ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλίας» ἀποχαιρετίζοντας αὐτούς.

Ἦτον ἡ 1η μετὰ μεσημβρίαν τῆς 12ης Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ Ἀτμοδρόμωνος ἵσταντο οἱ Βασιλεῖς ὠχροὶ καὶ περιαλγεῖς, κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν πιστῶν αὐτῶν συνοδῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου βραδέως καὶ ἀθορύβως ἔδιδον διαταγὰς πρὸς τοὺς ναύτας, οὗτοι δὲ σιωπηλῶς ἐκινοῦντο. Ἡ κατήφεια καὶ ἡ θλίψις ἐπικρατεῖ. Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία μέλλουσι ν' ἀπέλθωσι διὰ ξένου πλοίου εἰς τὴν ἐξορίαν. Πρώτη ἡ Βασίλισσα χωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, δακρυβρέκτους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς· ἀποχαιρετίζει ἕνα ἕκαστον. Πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται καὶ οἱ ἄλλοι παρευρεθέντες ἀσπάζονται εὐλαβῶς τὴν δεξιὰν αὐτῆς. Ἦτο ἐπιβλητικὴ ἐκ μεγαλείου καὶ ἀξία ὑποκλίσεων καὶ σεβασμοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς μεγίστης δοκιμασίας! Ἀποχαιρετίζει σιωπηλῶς, διότι τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς της εἶναι μέγα καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ λόγον ἡ μεγαλόψυχος γυνή. Στρέφει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας ἱστάμενον καὶ ἀλαλάζοντα λαόν, τὸν λαὸν ἐκεῖνον ὃν διὰ τοσαύτης περιέβαλε στοργῆς· κατέρχεται βραδέως τὴν κλίμακα, ἐπιβᾶσα τῆς βασιλικῆς λέμβου· φέρει τὴν θλίψιν καὶ ἀπόγνωσιν συντρόφους εἰς τὴν ἐξορίαν!

Ὁ Βασιλεὺς ἀποχαιρετίζει δεύτερος τείνων τὴν

δεξιάν· πάντες κλαίοντες ἀσπάζονται αὐτήν. Εἶναι ὡραῖος καὶ ἀξιοπρεπής· τὸν περιβάλλει ἡ ἐθνικὴ στολή· τὴν σεπτὴν αὐτοῦ κεφαλὴν κοσμεῖ τὸ φέσιον μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἀγῶνος, ἅτινα ἐλάμπρυνεν ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς εὐγενοῦς μορφῆς του. Φέρεται ὡς ὁ Προμηθεὺς ἐπὶ τοῦ Καυκάσου. Τὸ γινώσκει, ἀλλὰ δέχεται τὸν σταυρὸν ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀγάπης του διὰ τὴν προσφιλῆ του Ἑλλάδα. Ὡς ἄνθρωπος πάσχει, ἀλγεῖ, συγκινεῖται, δάκρυον κυλίεται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του - ἦτο ἡ ἀτμὶς τῆς ψυχῆς του - τὸ ἱερὸν δάκρυον, ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀπέναντι λαόν του μετὰ τῆς θερμῆς εὐχῆς του, ἣν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης σιγῆς ἡ φωνή του εὔηχος διεσκόρπισεν: «Εὔχομαι ἡ Ἑλλὰς νὰ εὐτυχήσῃ»!

Τοὺς Βασιλεῖς παρακολουθοῦσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι, ὁ Νοταρᾶς καὶ ὁ Βαλτινός, ὁ Δράκος καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ρώμας καὶ ὁ Χατζῆ-Πέτρος, ὁ Παλάσκας καὶ ὁ Χατζῖσκος, ἡ Μεγάλη Κυρία Πλουσκῶφ καὶ αἱ εὐγενεῖς καὶ εὐγνώμονες Κυρίαι τῆς Τιμῆς Ἀσπασία Καρπούνη καὶ Μαρία Γρίβα Γαρδικιώτου, ἐπίσης καὶ οἱ Βένιγ, Ῥέζερ καὶ Μαναράκης. Εἶναι οἱ μέλλοντες σύντροφοι καὶ παρήγοροι ἐν τῇ ἐξορίᾳ.

Ἡ λέμβος, ἐλαυνομένη ὑπὸ τοῦ γενναίου πλωτάρχου Παλάσκα, διαγράψασα μέγαν κύκλον ἐν μέσῳ τῶν ἀποχαιρετηρίων κανονιοβολισμῶν, τῶν ῥιπτομένων ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀτμοδρόμωνος, διηυθύνθη πρὸς τὸ Ξένον πλοῖον. Τοῦτο ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ

τοὺς τέως Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος εἰς Βενετίαν. Ἀλλ' ὤφειλεν ὁ Βασιλεὺς ἕνα ἔτι ἀποχαιρετισμὸν ἔγγραφον πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἀνεξιτήλως ἐγχαραχθῶσιν αἱ γραμμαὶ αὐτοῦ ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας.

Ἐκ τοῦ ὅρμου τῆς ἐνδόξου Σαλαμῖνος, ἔνθα εἶχε προσορμισθῇ τὸ πλοῖον, ὁ Ὄθων ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς ἔγγραφον:

Ἕλληνες!

Πεπεισμένος, ὅτι μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βασιλείου καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἡ περαιτέρω ἐν Ἑλλάδι διαμονή μου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς ταραχὰς αἱματηρὰς καὶ δυσκόλους νὰ καταβληθῶσιν, ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω ἐκ τοῦ τόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ἠγάπησα καὶ εἰσέτι ἀγαπῶ, καὶ πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ὁποίου ἀπὸ τριακονταετίας σχεδὸν οὔτε φροντίδων οὔτε κόπου ἐφείσθην. Ἀποφεύγων πᾶσαν ἐπίδειξιν, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὰ ἀληθῆ τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα, καὶ πάσαις δυνάμεσι προσεπάθησα νὰ προαγάγω τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐπιστήσας ἰδίως τὴν προσοχήν Μου εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς δικαιοσύνης ἀπονομήν. Ὁσάκις δὲ ἐπρόκειτο περὶ τῶν κατὰ τοῦ προσώπου Μου πολιτικῶν ἐγκλημάτων ἔδειξα πάντοτε μεγίστην ἐπιείκειαν καὶ λήθην τῶν πεπραγμένων. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς Μου, λυποῦμαι ἀναλογιζόμενος τὰς συμφοράς, ὑφ' ὧν ἐπαπειλεῖται ἡ προσφιλής μου Ἑλλὰς

ἐκ τῆς νέας πλοκῆς τῶν πραγμάτων, καὶ παρακαλῶ τὸν εὔσπλαγχνον Θεὸν ν' ἀπονέμῃ πάντοτε τὴν χάριν Του εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξεδόθη ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος τὴν 12/24 Ὀκτωβρίου 1862

Ὄθων.

Ὁ οὐρανὸς κατάστερος ἐλαμπύριζεν, ἡ αὔρα ἐθώπευε τὴν γαληνιῶσαν θάλασσαν, καὶ τὸ πλοῖον, ἀπάραν ἐκ Σαλαμῖνος τὴν 9ην τῆς ἑσπέρας, ἐχώρει ταχέως παραπλέον τὰς ἑλληνικὰς ἀκτάς, ἃς δι' ὑστάτην φορὰν ἔβλεπον οἱ Βασιλεῖς. Πόσοι σφοδροὶ παλμοὶ συνετάρασσον τὸ στῆθος αὐτῶν! Πόσα δάκρυα ἔχυνον ἀναμιμνησκόμενοι, ὅτι πρὸ τριακονταετίας νεαροὶ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ κατελθόντες εἰς τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐπάτησαν πρῶτον, νῦν δὲ ἀπερχόμενοι θάλλουσαν καὶ εὐδαιμονοῦσαν ἀφίνουσι χώραν.

Προσήγγισαν καὶ διέμειναν ἐν τῷ λιμένι Κερκύρας ὀλίγας ὥρας. Συγχρόνως τότε προσωρμίζετο ἐκ Πρεβέζης προερχόμενον ἀτμόπλοιον ξένον, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον ἀξιωματικοὶ Ἕλληνες, Μπουγιούκας, Ὀριγώνης καὶ Βλαχόπουλος, οἵτινες ἐκ τῆς ἐπαναστάσης Βονίτσης διαφυγόντες ἦλθον ν' ἀσπασθῶσιν ὡς πιστοὶ καὶ εὔορκοι τὴν χεῖρα τῶν Βασιλέων. Μετ' αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ τροφοδότης τῆς ἡμιολίας «Ναυπλίας», τῆς συλληφθείσης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, Ἀντώνιος Ν. Βᾶος, ὅστις κατώρθωσε διὰ νυκτὸς νὰ ἐκφύγῃ εἰς Πρέβεζαν ἐπὶ τῶν δύο λέμβων, τῶν

μόνων τῆς «Ναυπλίας», μετὰ ὀκτὼ ναυτῶν. Οἱ Βασιλεῖς συνεκινήθησαν μαθόντες τοιοῦτο παράδειγμα ἀφοσιώσεως καὶ ἀνδρίας τοῦ νεαροῦ Βάου, ὃν ἀνταμείβοντες συμπαρέλαβον μετ' αὐτῶν τὸν γενναῖον τοῦτον, διαμείναντα πλησίον των ἐν Μονάχῳ τετραμηνίαν ὅλην, εἶτα δ' ἐπὶ τριετίαν ἐν Τεργέστῃ, ἔνθα ἐσπούδασε τὰ ναυτικὰ ὡς ὑπότροφος τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.

Μετὰ πενθήμερον πλοῦν ἀφίκοντο οἱ Βασιλεῖς εἰς Βενετίαν, καὶ ἐνταῦθα ἐχαιρέτισεν αὐτοὺς τελευταίαν φορὰν ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Ἐκ Βενετίας δι' ὁδοιπορικῶν ἁμαξῶν μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς συνοδίας διῆλθον τὴν Τυρολίαν μέχρις Ἰνσπρούκης. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διαβαίνοντες ἠτένισαν τὸ ἱστορικὸν χωρίον Κιφελσφέλδεν (Kufstein) ἐκεῖ ἔνθα, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Ὄθωνος ἐκ τῆς πατρίδος του, ἠγέρθη ναΐδριον, κληθὲν τοῦ Ὄθωνος, (Otto Kapelle) φέρον ἐπὶ τῆς εἰσόδου ἐπιγραφὴν τοιαύτην:

«Εἰς ἀνάμνησιν τῆς θέσεως ἐν ᾗ, τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1832, κατὰ τὸ ἐκ τῆς βαυαρικῆς πρωτευούσης ταξείδιόν του ἀπεχαιρέτισε τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ πατρίδα ὁ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος κληθεὶς δευτερότοκος βασιλικὸς πρίγκηψ τῆς Βαυαρίας Ὄθων - ὅστις, χάριν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τούτου, ἐπέστρεψε τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας μετὰ σπουδῆς καὶ πάλιν εἰς τὸ βαυαρικὸν ἔδαφος ἐκ Κιφελσφέλδιν, - ᾠκοδομήθη δι' ἑκουσίων ἐράνων τοῦ βαυαρικοῦ λαοῦ οὗτος ὁ εἰς τὸν ἅγιον Ὄθωνα ἀφιερωμένος ναΐσκος 1834».

Ἐντὸς αὐτοῦ ἀνάκεινται αἱ εἰκόνες τοῦ Ἁγίου

Ὄθωνος, τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, τῆς Ἁγίας Θηρεσίας ἡ τῆς «Παρθένου» τοῦ Ῥαφαὴλ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Peter Hess εἰκὼν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Ὄθωνος ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῆς Βαυαρίας.

Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διῆλθον οἱ Βασιλεῖς καὶ πρὸ τῆς κωμοπόλεως Ἄϊβλικ, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ τοῦ Ὄθωνος βασίλισσα Θηρεσία ἀπεχωρίσθη αὐτὸν καὶ ἔνθα πρὸς ἀνάμνησιν ὑψοῦται ἐπιμνημόσυνος στήλη γοτθικοῦ ρυθμοῦ, «Στήλη τοῦ Ὄθωνος» (Otto-Säule) καλουμένη, τετράπλευρος οὖσα, ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

Βασιλέως Λουδοβίκου
ὁ δευτερότοκος υἱὸς
Ὄθων
Ἀπεσπάσθη ἐνταῦθα ἐκ τῆς μητρικῆς ἀγκάλης
μεταβαίνων εἰς Ἑλλάδα
ὡς Βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτῆς,
τῇ ἕκτῃ Δεκεμβρίου 1832.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης:

Ἡ Βασίλισσα τῆς Βαυαρίας Θηρεσία
ἔχυσεν ἐνταῦθα
διὰ τὸν προσφιλέστατον αὐτῆς υἱὸν
Ὄθωνα
πικρὰ δάκρυα ἀποχωρισμοῦ.
Εἴθε νὰ γίνωσι ταῦτα δάκρυα χαρᾶς!

Αἱ δύο ἄλλαι πλευραὶ τῆς στήλης φέρουσιν ἡ μὲν ἑτέραν ἐπιγραφήν, ἡ δὲ ἄγαλμα τῆς Παναγίας κρατούσης ἐν ἀγκάλαις τὸν Χριστόν.

Καὶ παρήλαυνεν ὁ σιδηροδρομικὸς εἱρμός ταχύς, πλησιάζων εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ Ὄθωνος, τὸ Μόναχον, ἔνθα ἀφίκοντο τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου. Ὁ γηραιὸς πατὴρ τοῦ Ὄθωνος Λουδοβῖκος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ πρίγκιπες καὶ μεγιστᾶνες ἀναμένουσι νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν Ὄθωνα, ἀλλ' ὄχι ὡς ἄλλοτε μετὰ χαρᾶς, ὅτε ὡς Βασιλεὺς ἤρχετο νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτούς, ἀλλ' ὡς ἐξόριστον μετὰ τῆς πιστῆς αὐτοῦ συζύγου Ἀμαλίας. Καὶ ὑποδεξιοῦνται αὐτοὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Προπυλαίων. Ἀλλ' οἷον θλιβερὸν ἐνταῦθα θέαμα σπαράσσει τὰ στήθη τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας! Ἐπὶ τῶν ἔνδον τοίχων αὐτῶν ἀναγινώσκουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, ἐν οἷς καὶ τοῦ Μιαούλη, τοῦ Μπότσαρη καὶ τοῦ Πλαπούτα, οἵτινες εἶχον κομίσει τῷ Ὄθωνι τὸ ἑλληνικὸν στέμμα!

Ἐναγκαλιζόμενος ὁ δακρυρροῶν ἀτυχὴς Λουδοβῖκος ὁδηγεῖ τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην του ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ποῖον σκληρὸν ἡ μοῖρα τῷ ἐπεφύλασσε γῆρας! Εὐτυχὴς ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θηρεσία, ἀποθανοῦσα πρὶν ἢ τοιοῦτο δοκιμάσῃ πικρίας ποτήριον!

Ἀλλ' ὁ πατρικὸς οἶκος ἀποβαίνει πηγὴ διηνεκῶν θλιβερῶν ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων διὰ τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν· αἱ δὲ στοργικώταται ἐνδείξεις καὶ ἡ αὐλικὴ ἐθιμοταξία συνεκίνουν καὶ ἐκούραζον αὐτούς. Ἐπόθουν τὴν μόνωσιν, τὴν παντελῆ ἐξορίαν.

Ἡ πόλις τοῦ Μονάχου ἐπίσης ὑπενθύμιζεν ἀνὰ πᾶν βῆμα εἰς τοὺς τεθλιμμένους καὶ ἀπαρηγορή-

τους Βασιλεῖς τὰς προσφιλεῖς των Ἀθήνας καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ παρὰ τὸν Ἴσαυρον, ὁ μουσόληπτος Βασιλεὺς Λουδοβῖκος εἶχε φιλοξενήσει τὸν φυγαδευθέντα ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος Ἀπόλλωνα καὶ τὰς θείας αὐτοῦ ἀδελφάς, ἵνα καλλύνωσι νέον Ἑλικῶνα. Ἐκεῖ ὁ λάτρης τοῦ καλοῦ, ὁ νέος Περικλῆς τῆς Γερμανίας, εἶχεν ἀναγεννήσει τὴν τέχνην τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου, Μνησικλέους, Καλλικράτους καὶ τῶν ἄλλων ἀθανάτων καλλιτεχνῶν, οἰκοδομήσας τὰ «Προπύλαια» κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὴν ἐξ Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ Γλυπτοθήκην, τὸ Μέγαρον τῶν τεχνῶν, ἐν Κορινθιακῷ ρυθμῷ, διὰ τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας. Ἐκεῖ ὁ φιλελληνικώτατος Λουδοβῖκος περιέσωσεν, ὡς ἐν κιβωτῷ πολυτελεῖ, λείψανα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Μονάχῳ τέλος ἐπέπνεε τὸ ἐσαεὶ ἐπιπνέον ἄρωμα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἑλληνικῆς χάριτος. Καὶ ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ Ἰλισσοῦ τοῦ Μονάχου, ἠκούσθη ἡ ἐμπνευσμένη λύρα τοῦ ἐστεμμένου ποιητοῦ τῆς Γερμανίας, τοῦ Τυρταίου τῆς νέας Ἑλλάδος, ψάλλουσα τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας δόξης αὐτῆς καὶ χαιρετίζουσα τὴν ἀνάστασίν της.

«Ὅτε αἱ Ἀθῆναι, λέγει ὁ συγγραφεὺς τῆς **Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν,** ὑπὸ τὴν ξενικὴν κυριαρχίαν περιῆλθον, καὶ ἀπεσβέννυτο πᾶν ἴχνος πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. οὐδεμία σπουδαία συμπαθὴς φωνὴ ἠκούσθη ἐξ Εὐρώπης, ἥτις ἐφωτί-

ζετο διὰ τῶν πνευματικῶν προϊόντων τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν». Τίνος πρώτου ἠκούσθη βραδύτερον ἡ ἐγερτήριος λύρα ὑπὲρ τῆς Ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος ; Τίς πρῶτος ἤκουσε τὴν θρηνώδη αὐτῆς φωνὴν ἐξερχομένην ἐκ τοῦ τάφου της, ἔνθα ζῶσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τὰ τρόπαια τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου της ; Ἡ μουσόληπτος ψυχὴ τοῦ Λουδοβίκου ἐσκίρτησεν εἰς τὰ παράπονα καὶ τὸν θρῆνόν της, ἡ καρδία του ἐπληρώθη ἱερᾶς ἀγάπης καὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἡ λύρα του ἐμπνευσμένη ἀντήχησεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον:

«Ἀντὶ διάδοχος τοῦ Θρόνου προετίμων νὰ ἦμαι πολίτης Ἕλλην», ἔψαλλεν ὁ ἡγεμονόπαις Λουδοβῖκος, ἐν ἔτει 1817, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ἐν Ποσειδωνίᾳ ἑλληνικοῦ ναοῦ. Τῷ δὲ

1821

«Ἡ Αὐγὴ ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς εἰς τοῦ ἡλίου τὴν χαρμόσυνον ἅμαξαν. Ἡ Σελήνη χλωμαίνει καὶ χάνεται. Σκορπίζεται τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον ἐσκέπαζε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸ ἄριστον μέρος. Οἱ τάφοι ἀνοίγονται, καὶ ἐμπνευσμένη ἀνίσταται ἀπὸ τὸν πολυχρόνιον καὶ βαρὺν ὕπνον της ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἄλλοτε ἡμᾶς εἶχε σώσει ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα».

Ἐπιθυμία.

(Τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων μου, κατὰ τὸ τριακοστὸν ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας μου).

«Ἐπίτρεψον, ὦ θεέ, ὁ σημερινὸς λαμπρὸς οὐρανὸς νὰ

μοι ἀναγγείλῃ μέλλον λαμπρὸν εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην». (Μετάφρ. Α. Ῥαγκαβῆ).

Πρὸς τοὺς Ἕλληνας

(ὡς Βασιλεύς, τῷ 1825).

«Μόνον εὐχάς, τῆς Ἑλλάδος υἱοί, μέχρι τοῦδ' ἠδυνήθη κατὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα ὑμῶν νὰ σᾶς πέμπ' ἡ καρδία. Εἰς τὸν ἀέρ' ἀδρανεῖς οἱ τῆς λύρας μου τόνοι ἀντήχουν, κ' ἔκρουε μόνον ματαίως χορδὰς κεκρυμμένων ἐρώτων. Ἤδη ἡ λύρα ἐσίγησε, πλὴν ἐπιβάλλων ὁ λόγος τοῦ Βασιλέως ἠχεῖ κ' ἐκ καρδίας φλεγούσης ἐκρέων, θέλει εἰς πρᾶξιν παγῇ πρὸς ὑμέτερον, Ἕλληνες, κέρδος». (Μετάφρ. Ζωῆς Βαλτατζῆ).

Πρὸς τὸν Ὅμηρον

(Τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν εὑρίσκεται εἰς τὸν θάλαμόν μου).

«Χαῖρε, γέρον Ὅμηρε! ἡ πατρίς σου εἶν' ἐλευθέρα· δοῦλοι ὄχι πλέον, ἐλεύθεροι μόνον θ' ἀναγινώσκουν τοὺς στίχους σου».

Εἰς τὴν βροχὴν

«Στάξατε τῆς βροχῆς ρανίδες· στάξατε ὡς χαρᾶς δάκρυα, ἂν ἡ Ἑλλὰς ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην, ὡς δάκρυα θλίψεως ἀνίσως ἡττήθη». (Μετάφρ. Α. Ῥαγκαβῆ).

Ναί! δάκρυα χαρᾶς ἔσταξαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ στοργικοῦ Λουδοβίκου, ὅτε ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη. Δάκρυα χαρᾶς ἔσταξαν, ὅτε ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱὸς Ὄθων, ὡραῖος δεκαοκταετὴς νεανίας, τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 1832, ἠσπάζετο εὐλαβῶς τὴν χεῖρα

αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ὑψηλῶν προσώπων τῆς Αὐλῆς τοῦ Μονάχου καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων, ἀποδεχόμενος τὴν εὐχήν του ἵνα κατέλθῃ Βασιλεὺς εἰς Ἑλλάδα. Ἀλλὰ φεῦ! καὶ δάκρυα θλίψεως, δάκρυα ὑπερτάτης ὀδύνης καὶ σπαραγμοῦ ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του ὅτε, περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου του, ἐδέχετο εἰς τὰς τρεμούσας ἀγκάλας τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην του ὡς ἐξορίστους!

«Οὐδεὶς συνῃσθάνθη τόσον ἀπηνῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς ἐκθρονίσεως, - γράφει μεταφράζουσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἡ κυρία Ζωὴ Βαλτατζῆ - ὅσον ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος. Πόσην ἔνθερμον συμπάθειαν, πόσην ὑποστήριξιν ἠθικὴν καὶ χρηματικὴν προσέφερεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα! Καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ μαρτυρεῖ τὴν ἀφιλοκερδῆ ἀγάπην του».

«Ὅτε εἰργαζόμην δραστηρίως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ κατειχόμην ὑπὸ ἐνθέρμου ἐνθουσιασμοῦ δὲν ἐσκεπτόμην ποσῶς τὸν οἶκόν μου. Εὔχομαι τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, εὔχομαι τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς».

«Ὅτε ὁ μέγας φιλέλλην ἡγεμὼν ἔκλεισεν ἐν Νικαίᾳ, τῇ 17/29 Φεβρουαρίου 1868, διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰλικρινὴς καὶ βαθεῖα θλίψις ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ κατέλαβε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἅπας ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἀνεμνήσθη μετ' ἐνθέρμου εὐγνωμοσύνης τῶν μεγάλων εὐεργεσιῶν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου». — «Ὅλα ἐλησμονήθησαν, γράφει ἡ «La Grèce»· μόνον ἡ χορδὴ τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἠχεῖ ἐπὶ τῇ λυπηρᾷ ἀγγελίᾳ τοῦ θα-

νάτου τοῦ φιλέλληνος». Ἡ «Ἡμέρα» ἐξυμνεῖ τὰς εὐεργεσίας τοῦ μεγίστου τῶν φιλελλήνων». (Μετ. Ζ. Β.)

Ὀκτάμηνος διατριβὴ ἐν Μονάχῳ ἦτο ἡ δραματικωτέρα σελὶς τοῦ βίου τῶν σεπτῶν ἐξορίστων. Ζωνταναὶ καὶ σπαρακτικαὶ αἱ εἰκόνες τῶν ἑλληνικῶν ἀναπαραστάσεων συνεκίνουν καὶ ἐβασάνιζον αὐτοὺς καθ' ὑπερβολήν. Ἐζήτησαν γωνίαν τινὰ τῆς βαυαρικῆς γῆς, ἵνα ἀποσυρθῶσιν ἐκεῖ καὶ ἰδιωτεύσωσιν. Ἐκ τῶν προσφερθέντων αὐτοῖς μερῶν ὑπὸ τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς, Γράτς, Βύρτσβουργ καὶ Βαμβέργη, ἐξελέξαντο τὴν τελευταίαν, ἣν εἶχον ἐπισκεφθῇ ὅτε μετέβαινον εἰς Ὀλδεμβοῦργον πρὸς τὸν Μέγαν Δοῦκα Πέτρον, τὸν ἀδελφὸν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Εἶναι ἡ Βαμβέργη τεμάχιον γῆς Ἀττικῆς, ὁ οὐρανὸς αὐτῆς γωνία τις ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν αὐτῇ ἐγκατέστησαν οἱ Βασιλεῖς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1863.

VIII

ΒΑΜΒΕΡΓΗ

ντὶ ἀσθενοῦς γραφίδος λύρα ὤφειλε νὰ ψάλῃ τὸν πόνον, τὰ δάκρυα, τὸ πένθος, καὶ τὴν νοσταλγίαν τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Πᾶσα ἡμέρα ἡμέρα λύπης, πᾶσα στιγμὴ στόνος. Τὸ παθητικώτερον δρᾶμα ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὁ δραματουργός, τὴν συγκινητικωτέραν εἰκόνα ὁ ζωγράφος, τὴν μᾶλλον περιπαθῆ σύνθεσιν ὁ μελοποιός. Ἐκεῖ, ἐν Βαμβέργῃ, ἔνθα ὑψώθη ἐπὶ δωδεκαετίαν ὁ θρόνος τοῦ ἄλγους καὶ τῶν δακρύων, ἐκεῖ, ἔνθα οἱ πολυφίλητοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ὄθων καὶ Ἀμαλία, διῆλθον τὰς τελευταίας τοῦ βίου των ἡμέρας, ζῶντες βεβυθισμένοι εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, μακρὰν καὶ αὐτῶν τῶν πατρικῶν καὶ ἀδελφικῶν περιθάλψεων, ἐντρυφῶντες ἐν τῷ πόνῳ!

Ἀλλ' ἐν μέσῳ τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου τῆς θλί-

ψεως ὁρίζοντος διέλαμπον ἀκτῖνες στοργῆς καὶ μειδιάματος ἀπὸ τῆς παρουσίας τῶν εὐγενῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἶναι τοῦτο ὑψίστη παρηγορία διὰ τὸ ἔθνος, τὸ βαρέως φέρον τὴν ἄδικον συμφοράν· τιμᾷ δὲ σήμερον καὶ εὐλαβεῖται τὴν μνήμην τοῦ αὐλάρχου Νοταρᾶ, Ἀθανασίου Βαλτινοῦ, Ἰωάννου Δράκου, Σπυρίδωνος Καραϊσκάκη, Καίσαρος Ῥώμα, Εὐθυμίου Χατζηπέτρου, Λεωνίδα Παλάσκα, Δημητρίου Χατζίσκου, τῆς Μεγάλης Κυρίας Πλουσκώφ, τῶν Ἑλληνίδων Ἀσπασίας Καρπούνη, Μαρίας Γρίβα, Ῥηγγίνας Φίλωνος, Ξάνθης Χατζίσκου, Σμαράγδας Βαλτινοῦ, Λουΐζας Βένιγ, τοῦ Ρέζερ ἰατροῦ, τοῦ Βένιγ γραμματέως καὶ τοῦ Μαρινάκη ταμίου. Δι' αὐτῶν συνεχίζετο ὁ πρώην βίος τῆς ἐν Ἑλλάδι Αὐλῆς.

Ἐν Βαμβέργῃ διετηρήθη ἡ αὐτὴ οἵα καὶ ἐν Ἀθήναις αὐλικὴ ἐθιμοτυπία. Αἱ κυρίαι ὅσαι ἐξ Ἑλλάδος ἠκολούθησαν τὴν Βασίλισσαν ἔφερον κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς τὸ ἑλληνικὸν ἔνδυμα· ἡ τοιαύτη ἀπαίτησις ἐπεξετάθη καὶ μέχρι τῆς κυρίας Βαλτινοῦ, ἥτις ἐπὶ ἔτος διέμεινεν ἐν Βαμβέργῃ. Μόνον ὁ Βασιλεύς, ἐνδίδων εἰς προτροπὰς τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἰατρῶν, μετήλλαξε τὴν ἐθνικὴν στολὴν πρὸς τὴν εὐρωπαϊκήν, ἵνα μετριάζηται ἡ αἰτία τῆς μελαγχολίας καὶ τῶν συγκινήσεων αὐτοῦ.

Τὰ ἀνάκτορα τῆς Βαμβέργης, ἔχοντα 80 δωμάτια, διεκοσμήθησαν βασιλικῶς παρὰ τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς. Αἴθουσαί τινες ἐγένοντο ἡ πινακοθήκη τῶν λαμπρῶν ἐκείνων εἰκόνων, αἵτινες πρότερον ἐκαλλώ-

πιζον καὶ τὰ ἐν Ἀθήναις ἀνάκτορα· αἱ αἴθουσαι αὗται ἐκλήθησαν Ἑλληνικαί.

Τὴν μονοτονίαν τῆς Αὐλῆς, μετὰ παρέλευσιν χρόνου, ἐμετρίαζον φιλολογικαί τινες καὶ μουσικαὶ ἑφεσπερίδες, γινόμεναι χάριν τῶν πολλῶν ἐνδείξεων τῆς στοργῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν πριγκίπων καὶ βαρώνων καὶ ἄλλων ὑψηλῶν προσώπων τῆς Βαμβέργης καὶ τῶν πέριξ, χάριν τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν. Κατηρτίσθη ἐν τῇ Αὐλῇ αἴθουσα παραστάσεων, καὶ ἀπὸ σκηνῆς ἐπαίζοντο κωμῳδίαι. Ἐδίδοντο γεύματα ἐν στενῷ κύκλῳ πρὸς τοὺς ἐξέχοντας τῆς πόλεως· ἀλλὰ καὶ πᾶς διάσημος καλλιτέχνης, ποιητὴς ἢ ἐπιστήμων διερχόμενος ἐκ Βαμβέργης, ἐτύγχανε δεξιώσεως ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Οἱ Βασιλεῖς, φύσει ποιητικοὶ καὶ φιλόμουσοι, εὕρισκον ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν ᾐσθάνοντο διερχόμενοι τὰς μελαγχολικὰς αὐτῶν ἑσπέρας ἐν φιλολογικῷ καὶ καλλιτεχνικῷ κύκλῳ.

Ἐγένοντο οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι τῆς εὐποιίας εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Βαμβέργης. Χρυσῆ σελὶς ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτῆς ἐγκλείει ἐσαεὶ τὴν ἱερὰν αὐτῶν μνήμην. Εἶχον δὲ ὀνομάσει τὴν Βαμβέργην ἀποικίαν Ἑλλήνων. Καὶ ὅτε τις τῶν Ἑλλήνων ἐπανέκαμπτεν εἰς Ἑλλάδα συνείθιζον νὰ λέγωσιν: «εὐτυχὴς ἐπιστρέφει εἰς τὴν Μητρόπολιν». Ὅταν ἡ Κυρία τῆς Τιμῆς Ἀσπασία Καρπούνη συνεζεύχθη τὸν βαρῶνον Σρόττεμβεργ, ἡ Βασίλισσα ἐπὶ λευκώματος ἰδιοχείρως ἐνέγραψεν: «Ἡ ἀγαπητὴ ἑλληνικὴ ἀποικία Βαμβέργης, ἥτις ὄντως ὡραίαν εἰκόνα παριστᾷ, εὔχεται

εἰς προσφιλὲς καὶ ἀφωσιωμένον αὐτῆς μέλος νὰ εὐτυχήσῃ εἰς τὴν νέαν πατρίδα του».

Ἠρέσκοντο οἱ Βασιλεῖς νὰ ζῶσιν ἐν ἀντικατοπτρισμῷ τῆς Ἑλλάδος των. Εἶχον μετονομάσει τὰ πέριξ τῆς Βαμβέργης δι' ἑλληνικῶν ὀνομάτων· τὸ ἐπί τινος λόφου κείμενον μοναστήριον: Ἀκρόπολιν· τὸ παρ' αὐτῷ δάσος: Ἐλαιῶνα, καὶ τὰς περὶ τὴν πεδιάδα χέρσους γαίας: Μαραθῶνα. Ἐκεῖ καθ' ἑκάστην μεταβαίνοντες ἐν συνοδίᾳ τῶν πιστῶν των Ἑλλήνων συνδιαλεγόμενοι ἑλληνιστί, ἐρρέμβαζον καὶ ὠνειροπόλουν.

Ἐν τούτοις ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Βασιλέων ἐξ Ἑλλάδος, ἡ διάνοια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐστρέφετο πρὸς τὴν Βαμβέργην, καὶ ἐγένετο αὕτη τὸ ἱερὸν προσκύνημα. Ἐν αὐτῇ συνέρρεον ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἵνα ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα τῶν σεπτῶν Βασιλέων. Καὶ ἐξ ἐκείνων ἔτι, οἵτινες εἶχον μετάσχει τῆς Ὀκτωβριανῆς Μεταπολιτεύσεως, πολλοί, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας τοῦ Ὄθωνος, ἐν συντριβῇ καρδίας ὡμολόγουν τὴν πλάνην των. Εἶδον ὁποῖον ἅγιον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀγάπην ἐνέκλειεν ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ ἀλληλογραφία ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος! «Σκεπάσετέ την» εἶπέ τις ἐκ τῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκων αὐτήν! Ὁ δὲ Γ. Πετμεζᾶς, εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἐπαναστατῶν, ἀποσυρθεὶς τῆς πολιτικῆς μετ' ὀλίγον, ἀπέθνησκε φέρων τὴν λύπην καὶ τὴν μετάνοιαν· ἄλλοι ηὔχοντο τὴν ταχεῖαν ἀπαλλαγήν των ἐκ τῆς ζωῆς· ἕτεροι ἔλεγον: «Τί ἐκάμαμεν»! Ὁ δὲ

μακαρίτης Ν. Σαρίπολος καὶ ἐπεσκέψατο γενναιοφρόνως τοὺς Βασιλεῖς ἐν Βαμβέργῃ, μετὰ δακρύων ζητήσας συγγνώμην, θερμῆς τυχὼν δεξιώσεως. Ὁ βαθύνους Ὄθων οὐδένα ᾐτιᾶτο, ἔχων ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸν ἠγάπων, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ περιέπλεξε τὰ πάντα καὶ ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ Θρόνου. Ἡ μεγαλοψυχία καὶ ἀμνησικακία τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας ἐξέπληττε τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτούς. Ἔν τινι γεύματι, δοθέντι ἐν τῷ ἀνακτόρῳ, καθ' ὃ παρευρέθη ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Βαμβέργης καί τινες ἄλλοι, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ὁ κύριος Ἰωάννης Φίλων, οἱ ξένοι ὁμιλοῦντες ἑλληνιστὶ ἐπρόφερον κατὰ τὸ Ἐρασμικὸν σύστημα. Ἡ Βασίλισσα ἀμέσως στραφεῖσα πρὸς τὸν Φίλωνα λέγει: «Μὰ αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ πῶς προφέρουν τὰ ἑλληνικά, ἐνῷ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες»! Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Ἐπίσκοπος ὁμιλῶν μετὰ τοῦ κυρίου Φίλωνος ἔλεγεν: «Ἠκούσατε ὅ,τι εἶπεν ἡ Βασίλισσα; περίεργον πόσον εἶναι ἀμνησίκακος· λησμονεῖ τὸ κακόν, ὅπερ ἔκαμον εἰς αὐτήν!» Ναί, οἱ Βασιλεῖς συνεχώρουν τοὺς πταίσαντας καὶ ἀδικήσαντας αὐτοὺς καὶ ηὔχοντο: ἡ Ἑλλὰς νὰ εὐτυχήσῃ!

Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς Ὄθων, ὅστις ἐφαίνετο ἡσύχως καὶ πράως φέρων τὴν μετατροπὴν καὶ ἄδικον καταφοράν, κατετήκετο οὐχ ἧττον ὑπὸ νόσου ἀνιάτου, τῆς νοσταλγίας. Μόνον τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου τῶν Ἀθηνῶν ἠδύνατο νὰ φέρῃ αὐτῷ τὴν ἴασιν, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἀφορμὴ συγκινήσεως νὰ καταστρέψῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Εὐπαθὲς ἔχων τὸ σῶμα καὶ ἠθι-

κῶς πάσχων. Ἡμέραν τινὰ ἐκδραμὼν εἰς πλησίον χωρίον συνήντησε γραῖαν χωρικήν, ἥτις ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην ὑπὲρ τῆς θυγατρός της, ἀσθενούσης καὶ κατακειμένης ἐν καλύβῃ. Ἐνδίδων ὁ Βασιλεὺς εἰς αἴσθημα φιλανθρωπίας μετέβη νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πάσχουσαν. Ἡ ἀγαθοεργὸς καρδία ἡττήθη ὑπὸ τῆς ἀγαθοεργίας. Ὁ Βασιλεὺς ἐμολύνθη ἐκ τοῦ νοσήματος τῆς ἱλαρᾶς καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Βαμβέργην πυρέσσων. Οἱ ἰατροί, καὶ ἰδίως ὁ Ρέζερ, διέταξαν ἀφαίμαξιν διαγνώσαντες πνευμονίαν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐφάνησαν τὰ σημεῖα τῆς νόσου, ὅτε πλέον ἡ ἐπιστήμη ἠδυνάτει νὰ φέρῃ θεραπείαν, καὶ ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τῇ 14ῃ Ἰουλίου 1867.

Ἡ ψυχή του ἀπέπτη μὲ τὴν ἑλληνικὴν φωνήν, μεθ' ἧς ἀπεχαιρέτισεν ὀνομαστὶ ἕνα ἕκαστον τῶν παρόντων καὶ ἐνετείλατο νὰ δώσωσι τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμόν του καὶ εἰς τοὺς ἀπόντας, ὅσοι ἔμειναν πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι, ὀνομάσας αὐτούς.

Κατ' ἐντολήν του ἐνεταφιάσθη φέρων τὴν ἑλληνικὴν φουστανέλλαν, ἥτις ἦτο ἡ ἀχώριστος σύντροφος τῶν εὐτυχῶν αὐτοῦ ἡμερῶν. Κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος!

Ἡ Βασίλισσα ἀπαρηγορήτως θρηνοῦσα ᾐτιᾶτο τὴν κακὴν διάγνωσιν τῶν ἰατρῶν, καὶ ἐν τῇ θλίψει της ἀνεμνήσατο τῶν ἐξόχων Ἑλλήνων ἰατρῶν, Ἰωάννου Βούρου καὶ Νικολάου Κωστῆ, ὧν ἡ ἐπιστημονικὴ ἱκανότης διέσωσε πολλάκις τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν. Ὁ δὲ δυστυχὴς Ρέζερ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως, οὐδέποτε πλέον ἐνεφανίσθη

πρὸ τῆς Βασιλίσσης, βαρεῖαν δὲ φέρων τὴν λύπην ἀπέθανε μετ' ὀλίγον.

Τοῦ νοσήματος τῆς ἱλαρᾶς μετέλαβε καὶ ἡ Βασίλισσα, εἶτα ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἔλιμαρδ καὶ κατόπιν ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος. Οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς Ἑλλήνων προσεβλήθη.

Ἀπέθανεν ὁ ἡρωικὸς καὶ μάρτυς Βασιλεὺς πέντε περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ, ἀπαλλαγεὶς συντόμως τῶν ἠθικῶν δοκιμασιῶν καὶ βασάνων. Ἀπέθανεν ἄνευ παραπόνου καὶ μνησικακίας ἐν χριστιανικῇ ἀποκαρτερήσει. Ἐτήρησε μέχρι τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου αὐτοῦ ἀμείωτον τῆς βασιλικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης τὸ ἰδεῶδες, ὃ ἔθηκεν ἀείποτε ὑπεράνω καὶ Θρόνου καὶ τιμῶν καὶ παντὸς ἀτομικοῦ λόγου. Μεγαλειότης, Μεγαλοψυχία, Ἀγάπη εἰσὶν αἱ τρεῖς ἀθάνατοι ἀρεταί, αἵτινες στέφουσι τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ πρώτου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Πλεῖστοι ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων ἔκριναν περὶ τοῦ Ὄθωνος. Ὁ κύριος Ἰωάννης Σπηλιωτάκης, ἐν τῇ **Κρίσει** του, γράφει: «Ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἔχων ἐπιστημονικωτάτην παιδείαν, αὐστηροτάτην ἠθικήν, δεξιὸν νοῦν, ἔκτακτον ὀξύνοιαν καὶ μεγάλην φιλοπονίαν, ἦτο φιλοδίκαιος καὶ εὐγενέστατος τοὺς τρόπους... Ἦτο ὁ καλλίτερος τῆς Ἑλλάδος διπλωμάτης, καὶ κατεῖχε τὴν διπλωματικὴν ἐθιμοταξίαν καὶ λεπτότητα ὅσον ὀλίγοι καὶ αὐτῶν τῶν Εὐρωπαίων διπλωματῶν. Ἠγάπα εἰλικρινῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφλέγετο

ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δύναται νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ».

Ὁ δὲ Ἀναστάσιος Βυζάντιος, εἰς τὰ **Ἔργα** του, σὺν ἄλλοις συγκινητικοῖς λέγει: «Φίλος τῆς δικαιοσύνης, ἀμνησίκακος, πρᾶος, ἄδολος, ἐλεήμων, ἐγκρατής, εἶχε πᾶν ὅ,τι ἀπῃτεῖτο ὅπως ποιήσῃ εὐδαίμονα οἶκον καὶ οἰκογένειαν. Εἶχε πρὸ παντός, ὡς ἄφεσιν παντὸς ἄλλου ἁμαρτήματος, τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα, ὅτι πολὺ ἠγάπησε. Ναί! ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐραστής, ὡς πατήρ, ὡς τέκνον....Ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ μυριάκις τὸ στέμμα του, ἐὰν ἠδύνατο νὰ περιβάλῃ τὴν Ἑλλάδα τὸ στέμμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκυλίσθη αἱμόφυρτον παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ. . . . Ἀλλ' ἦτο φαίνεται ἀναγκαῖον τὸ ποτήριον τοῦτο, ἵνα καταδειχθῇ φαεινῶς ἡ φιλοπατρία τοῦ ἐξορίστου . . . Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς πτώσεως ἐξήλεγξε τότε πρῶτον τὸν Ὄθωνα ἀληθῆ βασιλέα. Αὐτὸς ὁ μηδὲν σχεδὸν ἔχων καισαρικὸν πλεονέκτημα ἔπεσεν εὐσχήμως ὡς ὁ Καῖσαρ».

Τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα περιέβαλλον τὰς ἡμέρας τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως, στερηθείσης τοῦ μόνου τῆς καρδίας της θησαυροῦ. Καὶ τὸ πένθος της τὸ ἱερὸν ἔδειξε καταφανεστέραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀγάπην αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος: Διένειμεν ἁπάσας τὰς ἐγχρωμάτους καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτάς της· καὶ πρὸς τὴν εἰποῦσαν: «Ἀλλὰ τί κάμνετε, Μεγαλειοτάτη!», ἀπεκρίνατο: «Αἱ Ἑλληνίδες εἰς τὴν πατρίδα μας ὅταν πεθαίνῃ ὁ σύ-

ζυγος, δὲν φοροῦμεν πλέον χρωματιστά· καὶ ἐγὼ θὰ κρατήσω ἑλληνικὰ τὸ πένθος μου. Δὲν εἶναι ἔτσι, Ξάνθη μου; », εἶπεν ἀποταθεῖσα πρὸς τὴν παρευρισκομένην Κυρίαν τῆς Τιμῆς.

Ὁ πικρὸς ἀναστεναγμός, ἡ ἀπομόνωσις, τὰ ἀκαταπαύστως ρέοντα δάκρυα εἶχον ἀποτυπώσει ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη των. Τίς ἰδοῦσα αὐτὴν πρὶν ἢ ἔτι ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐπαναβλέπουσα εἰς Βαμβέργην, δὲν ἤθελεν αἰσθανθῇ κατάπληξιν καὶ αἴσθημα βαθυτάτου ἄλγους; Ἡ κυρία Σμαράγδα Βαλτινοῦ ὅτε ἐπανεῖδεν αὐτήν, οὐχὶ πολὺ ὕστερον μετὰ τὴν ἔξωσιν, τοιαύτην εὗρεν ἐν τῇ μορφῇ της ἀλλοίωσιν, ὥστε δὲν ἠδυνήθη, καθ' ἣν στιγμὴν παρουσιάσθη πρὸς αὐτήν, νὰ συγκρατήσῃ ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως. Ἡ Βασίλισσα ἀντιληφθεῖσα τοῦτο, εἶπεν αὐτῇ: «Βλέπεις, βλέπεις, πῶς μὲ ἠλλοίωσαν αἱ θλίψεις καὶ τὰ δάκρυα!» — «Συγγνώμην, Μεγαλειοτάτη, ὄχι· δὲν παρετήρησα τοῦτο, εἶπεν, ἀλλ' εἶμαι ὑπὸ τὸ αἴσθημα μεγάλης συγκινήσεως, ὅτι ἐνταῦθα ἐπαναβλέπω Ὑμᾶς».

Φεῦ! ἡ ὡραία καὶ χαριτόβρυτος βασίλισσα Ἀμαλία δὲν ἦτο πλέον ἡ εὔθυμος, φαιδρὰ καὶ εὐτυχὴς ἐκείνη, ἣν ἐλάτρευεν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπευφημῶν καὶ θαυμάζων πρὸ ὀλίγου ἔτι, ἔφιππον διερχομένην· ἢ ἐν λαμπρότητι καὶ μεγαλοπρεπεῖ ἀκολουθίᾳ πορευομένην κατὰ τὰς ἐθνικὰς τελετὰς πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν· ἢ ὅτε παρὰ τῷ Θρόνῳ ἱσταμένη ἀπήστραπτεν ἐν ὅλῳ τῷ κάλλει καὶ τῇ αἴγλῃ τοῦ Διαδήματος, δεχομένη τὰς ὑποκλίσεις καὶ τὰ θυ-

μιάματα τῶν ἀσπαζομένων ἐν τῇ τελετῇ τοῦ Χειροφιλήματος τὴν δεξιὰν αὐτῆς! Ἀναλλοίωτον μόνον παρέμεινεν αὐτῇ τὸ μεγαλεῖον, ἐν τῷ παραστήματι καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ ἐκφάνσει τῶν μυχίων αὐτῆς αἰσθημάτων, ὅπερ ἐπέβαλλε, συνεκίνει, ἀλλὰ καὶ ἐξήγειρε σκέψεις κατανυκτικάς, αἰσθήματα λυπηρὰ καὶ βαθὺν σεβασμόν. Ἡ ἱερὰ ἐκείνη θλῖψις καὶ ἡ ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐζωγραφημένη μελαγχολία ἐκράτει καὶ ἐδέσποζε· καὶ ἐκ τούτων δὲ ἡ Βασίλισσα ἀντλοῦσα θείας δυνάμεις ἠτένιζε πρὸς τὸ μέλλον, πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀτέρμονος λύπης ἐπεζήτει στιγμὰς ἀναψυχῆς καὶ τὴν λήθην ἐν τῷ καθημερινῷ μόχθῳ, ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ ἐξασκήσει τῆς εὐποιίας. Οὕτως ἐγένετο, ἐν καιρῷ τοῦ Γαλλορρωσσικοῦ πολέμου, ἡ Ἐπίτιμος Πρόεδρος καὶ ἡ Προστάτις τοῦ ἐν Βαμβέργῃ Σωματείου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, δράσασα σπουδαίως καὶ μετασχοῦσα πάσης ἐνεργείας μετὰ τῆς βασιλίσσης τῆς Βαυαρίας Μαρίας. Εἶχε μετασχηματίσει δύο τῶν ἀνακτορικῶν αἰθουσῶν εἰς ἐργοστάσιον ραπτικῆς, ἐν ᾧ εἰργάζοντο ἅπασαι αἱ ὑψηλῆς περιωπῆς Κυρίαι τῆς Βαμβέργης καὶ τῶν πέριξ μερῶν, ἡ ἰδία διευθύνουσα καὶ ἐπιβλέπουσα. Ἵνα δὲ παράσχῃ στιγμὰς παραμυθίας καὶ χαρᾶς πρὸς τὰς μητέρας καὶ τὰς συζύγους τῶν μαχομένων ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ πολέμου, διωργάνωσεν ἑφεσπερίδα τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων μετὰ πλουσιωτάτου Δένδρου (Christ-Baum), ἐν ᾗ προσεκλήθησαν πάντα τὰ παιδία τῆς Βαμβέργης,

λαβόντα τὰ δῶρα, ἅτινα δι' ἰδίας δαπάνης ἡ Βασίλισσα εἶχε προετοιμάσει.

Μίαν δ' ἔτι φοράν, τὴν καὶ τελευταίαν τοῦ βίου αὐτῆς, ἀνεμνήσατο τοῦ ὡραίου Παρελθόντος, τιμηθεῖσα ὡς Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ὅτε τὰ τελευταῖα στρατεύματα τῶν Γερμανῶν νικηφόρα ἐπανέκαμπτον εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν. Σύνταγμα τούτων διήρχετο ἐξ Ὀλδεμβούργου. Ἡ παρέλασις ὑπῆρξεν ὅλως θριαμβευτική. Ἡ πόλις ἦτο ἑορτάζουσα καὶ σημαιοστόλιστος· οἱ κάτοικοι, διακόψαντες τὰς ἐργασίας αὐτῶν, ἐξεχύθησαν ἀνὰ τὴν πόλιν ζητωκραυγοῦντες· τὴν δ' ἑσπέραν ἐγένετο λαμπρὰ φωταψία καὶ μέγα γεῦμα παρετέθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Πέτρου πρὸς τιμὴν τῶν δάφνῃ ἐστεμμένων στραταρχῶν. Ἔτυχε τότε, τῷ 1874, ἡ Βασίλισσα νὰ παρεπιδημῇ ἐν Ὀλδεμβούργῳ, καί, ὅπως τιμήσῃ τὴν ἑορτήν, παρουσιάσθη ἔν τε τῇ ὑποδεξιώσει καὶ τῷ γεύματι περιβεβλημένη μαύρην βελούδινον ἐσθῆτα μετὰ λευκῶν πλουσιωτάτων τριχάπτων, καὶ κεκοσμημένη τὸ στῆθος διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλοσταύρου· ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ βαρύτιμον Διάδημα, ἐκ σπανίων μαργαριτῶν, δωρηθὲν αὐτῇ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Θηρεσίας καὶ ὅπερ, μετὰ τὸν θάνατόν της, ἐπεστράφη τῇ βαυαρικῇ Αὐλῇ καὶ κατετέθη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ. Ἐπίσης δὲ ἡ μετὰ τῆς Βασιλίσσης Ἑλληνὶς Κυρία τῆς Τιμῆς Ξάνθη Χατζίσκου ἔφερε τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα. Ἦτο ἡ ὑστάτη περίστασις, καθ' ἣν

ζῶσα ἐτιμήθη ὡς πρῴην Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ πολλαὶ συγκινήσεις, ἃς προεκάλουν αἱ ἀναμνήσεις καὶ αἱ ἐπισκέψεις τῶν Ἑλλήνων, ἐπηύξανον καὶ ἐδείνουν τὸ νόσημα τῆς καρδίας, ἐξ οὗ εἶχε προσβληθῇ μετὰ τὴν ἐξορίαν. Εἶναι ἀπερίγραπτον, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῇ πᾶς τις, λέγουσιν οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Βασίλισσαν ἐν Βαμβέργῃ, μέχρι τίνος σημείου ἔφθανεν ἡ θλίψις αὐτῆς καὶ ἡ συγκίνησις, μεμιγμένη μετὰ χαρᾶς, ὅτε ἔβλεπεν ἐπισκέπτην Ἕλληνα. Ὁ ἀείμνηστος Φίλων διηγεῖτο ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ, καθ' ἣν ἔτυχεν ἀκροάσεως παρ' αὐτῆς ὅτε συνώδευσε τὴν θυγατέρα του, τέσσαρα χειρόμακτρα ὕγρανεν ἐκ τῶν δακρύων της ἡ Βασίλισσα. Ἀλλ' ἔτι συγκινητικώτερον συνέβη τῷ κυρίῳ Ἠλίᾳ Παππαηλιοπούλῳ, ἐπισκεφθέντι αὐτὴν ἐν Γρατσίῳ ἔνθα ἡ Βασίλισσα εἶχε μεταβῇ παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς. Ὁδηγηθεὶς οὗτος ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ὑποδοχῶν Κυρίας ἐν εὐρείᾳ αἰθούσῃ ἀνέμενε τὴν Βασίλισσαν, θεώμενος τὰς ἀνηρτημένας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἱστορικὰς εἰκόνας. Αἴφνης λυγμοὶ ὑπόκωφοι ἠκούσθησαν· προσηλώσας τὴν ἀκοὴν ἤκουσεν, ὅτι ἐξήρχοντο ὄπισθεν παραπετάσματος· ὑπεγείρας αὐτὸ εὑρέθη πρὸ τῆς Βασιλίσσης, ἥτις ἐντὸς μικροῦ ὑαλοφράκτου ἀνδήρου ἐπὶ ἐρείσματος ἐπακουμβῶσα, προσεπάθει νὰ περιστείλῃ τὴν μεγίστην αὐτῆς συγκίνησιν καὶ τὰ δάκρυα, πρὶν ἢ ἴδῃ αὐτόν. Αἱ πρῶται δ' αὐτῆς λέξεις ἦσαν: «Τί μοὶ φέρεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; τί λέγουν οἱ Ἕλληνες; ἀκόμη μᾶς ἀδικοῦν;»

Ἐν τούτῳ ἡ προσφιλὴς ἑλληνικὴ παροικία τῆς Βαμβέργης καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἠραιοῦτο κατὰ μικρόν. Ἐπανέκαμπτον οἱ φέροντες ἀξιώματα ἀνὰ εἷς εἰς Ἑλλάδα, μάλιστα δὲ μετὰ τὸ διάταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπερ ὥριζε χρόνον ἐπιστροφῆς. Ἡ δὲ Μεγάλη Κυρία Πλουσκὼφ ἀσθενήσασα ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κλίματος καὶ ἐκ τῆς λύπης, διετέλεσεν ἐπὶ πολὺ κλινήρης, νοσηλευομένη ὑπὸ τῆς ἐγγονῆς αὐτῆς, ἐπὶ τούτῳ προσκληθείσης ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης. Ἀπέθανε δ' ἐν Βαμβέργῃ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1872, ἐν ἡλικίᾳ 78 ἐτῶν. Ἡ Βασίλισσα ἔκλαυσε τὸν θάνατον καὶ τὴν στέρησιν αὐτῆς ὡς φιλόστοργος θυγάτηρ.

Αἱ Κυρίαι τῆς Τιμῆς, Ἀσπασία Καρπούνη καὶ Ῥηγγίνα Φίλωνος, μετὰ τὴν εὐτυχῆ αὐτῶν ἀποκατάστασιν, ἣν ἡ Βασίλισσα μετὰ πολλῆς ἐπεδίωξε στοργῆς, ἀπεχώρησαν μὲν τῆς Αὐλῆς ἀλλὰ διατηρήσασαι ἀμείωτον τὸ πρότερον αὐτῶν φίλτρον, τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἰδανικὴν πρὸς τὴν Βασίλισσαν λατρείαν, δὲν ἐπαύσαντο τακτικῶς νὰ βλέπωσι καὶ ἐπισκέπτωνται αὐτήν. Ἡ μὲν πρώτη χάριν τούτου διέμενε τὸν χειμῶνα ἐν Βαμβέργῃ, τὸ θέρος μόνον μεταβαίνουσα εἰς τὴν δίωρον ἀπέχουσαν ἔπαυλιν αὐτῆς· ἡ δὲ δευτέρα συχνότατα ἤρχετο ἐκ τοῦ κτήματος, τοῦ Βύρτζβουργ, ὅπερ σιδηροδρομικῶς τρεῖς ὥρας ἀπέχει τῆς Βαμβέργης. Αἱ ἡμέραι τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ἦσαν ἡμέραι γλυκείας καὶ ἡδίστης εὐχαριστήσεως δι' ἁπάσας, καὶ ἡ συνομιλία ἀντικείμενον εἶχε πάντοτε τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε λοιπόν, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1873, ἡ δεσποινὶς Ξάνθη Χατζίσκου μετέβη εἰς Βαμβέργην ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, ἡ Αὐλὴ τῆς Ἀμαλίας ἦτο κατ' ἀνάγκην δημιούργημα τῶν περιστάσεων. Πρόσωπα μέγα φέροντα ὄνομα καὶ σημαίνοντα ἐν τῇ ὑψηλῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ τῆς Γερμανίας, περιεστοίχιζον τὴν Βασίλισσαν μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ὑψίστου σεβασμοῦ· ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν ὅλως ἄσχετα πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς Παρελθόντος, καὶ ξένα τῶν πόθων, αἰσθημάτων καὶ σκέψεων αὐτῆς. Τὸ κενὸν τοῦτο ἀνεπλήρουν μόνον αἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀνὰ πᾶν Σάββατον καταφθάνουσαι ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες καὶ ἐπιστολαὶ προσώπων στοργικῶν, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν παρ' αὐτῇ τριῶν ἀφωσιωμένων Ἑλληνίδων Ἀσπασίας, Ῥηγγίνας καὶ Ξάνθης.

Τὴν Αὐλὴν ἀπετέλουν οἱ ἑξῆς:

ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΑΥΛΑΡΧΗΣ. — Ὁ βαρὼν Virtzburg, διατελέσας ἄλλοτε ὑπασπιστὴς τοῦ Ὄθωνος ἐν Ἀθήναις. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐξετέλει ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Βαμβέργης καθήκοντα Μεγάλης Κυρίας.

ΑΥΛΑΡΧΗΣ. — Ὁ Θεόδωρος Freikerr von Poellnitz (Frankerberg) διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα αὐλάρχην Gebsaltel.

ΥΠΑΣΠΙΣΤΗΣ. — Ὁ πρίγκιψ Ὄθων in Saun Vitgenstein (Berleburg).

ΜΕΓΑΛΗ ΚΥΡΙΑ. — Ἡ χήρα σύζυγος τοῦ πρώην αὐλάρχου Gebsaltel.

ΚΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ. — Ida von Plüschow, ἔγγονὴ τῆς

Μεγάλης Κυρίας βαρωνίδος Βιλελμίνης Πλουσκώφ, καὶ ἡ Ξάνθη Χατζίσκου.

ΙΑΤΡΟΣ ὁ Wiche. — Οὗτοι πάντες παρίσταντο καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου αὐτῆς.

BRUKENAU

Ἐν μέσῳ λόφων καταφύτων, ἐν μέσῳ μαγευτικοῦ ὁρίζοντος κεῖται τὸ Brükenau, ἀπέχον δωδεκάωρον τῆς Βαμβέργης. Ἔπαυλις τετράγωνος, διώροφος, μετὰ ἕνδεκα δωματίων, δεσπόζει τοῦ βορείου μέρους, καὶ παρ' αὐτῇ ἄρχεται ἐκτεινόμενον σύνδενδρον δάσος, ἐν ᾧ οἱ κατ' ἀποστάσεις ὑψούμενοι χλοεροὶ λοφίσκοι, ὡς ὀάσεις, φέρουσιν ἑκάστη ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς βαυαρικῆς Οἰκογενείας. Ἐν τῷ Brükenau ὑπάρχει μέγα κατάστημα λουτρῶν, ὅπερ ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος ὁ Α΄ ἀνήγειρεν ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις.

Τὸ ὡραῖον τοῦτο κτῆμα ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἠγόρασε δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ἵνα μεταρρυθμίσῃ κατὰ τὸν ἐν Ἀθήναις «Πύργον τῆς Βασιλίσσης», καταστήσῃ θερινὴν κατοικίαν, καὶ ἐν αὐτῷ οἱ πόθοι τῆς ψυχῆς της ὀνειρώττωσι τὸ Παρελθόν. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου τοῦ 1875, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ἐνῷ ἔτι ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς, ἐξέδραμεν, ἐναντίον τῆς γνώμης τῶν ἰατρῶν, σύντροφον ἔχουσα τὴν δεσποινίδα Χατζίσκου, μέχρι τοῦ Brükenau. Ἀφέθη

ἐκτεθειμένη εἰς ρεύματα ψυχρὰ ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἐποπτεύουσα καὶ διατάττουσα τὰ τῆς δενδροφυτείας καὶ κλαδεύσεως τῶν δένδρων τοῦ κήπου τῆς ἐπαύλεως. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ εἰς Βαμβέργην ἐφάνησαν συμπτώματα ἐλαφροῦ κρυολογήματος· οὐχ' ἧττον ἐπέτρεψε τῇ δεσποινίδι Χατζίσκου ἵνα μεταβῇ εἰς Βιέννην, παρὰ τῷ βαρώνῳ Σίνᾳ, χάριν τοῦ προσεγγίζοντος Πάσχα. Μετά τινας ἡμέρας λαμβάνει οὗτος τηλεγράφημα τῆς Βασιλίσσης, λέγον: «Μὴ λησμονῆτε, ὅτι ἡ Βασίλισσα μένει σχεδὸν μόνη τὰς ἑσπέρας ἄνευ Ἑλληνίδος».

ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου αὐθημερὸν ἐπανακάμψασα εὗρε τὴν Βασίλισσαν μᾶλλον ἀδιάθετον, μᾶλλον ἄθυμον καὶ ἐν ἀπεριγράπτῳ συγκινήσει καὶ ταραχῇ, ὡς ἐκ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου τῆς πριγκιπίσσης Ἀλεξάνδρας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Εἶχε δ' ἐξαποστείλει ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῆς διὰ τὴν κηδείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐν Μονάχῳ, τὸν αὐλάρχην Theodor von Poellnits. Τούτῳ ἐνετείλατο νὰ μεταβιβάσῃ τῷ βασιλεῖ τῆς Βαυαρίας τὸν διακαῆ αὐτῆς πόθον, ὅπως διαφυλαχθῇ αὐτῇ ἡ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς βασιλικῆς Οἰκογενείας ὑπάρχουσα κενὴ θέσις παρὰ τῷ Ὄθωνι, καὶ μὴ κατατεθῇ ἐν αὐτῇ ἡ θανοῦσα· ὡσεὶ προῃσθάνετο ἡ

ψυχὴ αὐτῆς, ὅτι μετ' οὐ πολὺ θ' ἀπήρχετο εἰς τὴν αἰωνιότητα πρὸς συνάντησιν Ἐκείνου.

Καὶ ὄντως ὀλίγαι παρῆλθον ἡμέραι, ὅτε διεγνώσθησαν συμπτώματα πνευμονίας μετ' ἐπιπλοκῆς τοῦ καρδιακοῦ νοσήματος. Διετέλεσεν ἐπὶ ἕξ ἡμέρας κλινήρης. Ἐξομολογηθεῖσα μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ ἀπήγγειλεν ἀπὸ μνήμης τὰς προσευχάς. Κατὰ τὰς ὑστάτας στιγμάς, πρὶν ἢ ἔτι παραδώσῃ τῷ Πλάστῃ τὴν ἀθάνατον αὐτῆς ψυχήν, ὁ παρ' αὐτῇ ἱερεὺς ἀναγινώσκων τὰς ἐπιθανατίους εὐχάς, τῇ εἶπε: «Μέλλεις ἤδη νὰ ἐμφανισθῇς πρὸ τοῦ Οὐρανίου Πατρός, Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος! Ἐὰν ἀκουσίως ἠδίκησας τὴν Ἑλλάδα ἢ οἱ Ἕλληνες σὲ ἠδίκησαν, συγχώρει. Ἡ νεᾶνις αὕτη ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἑλλάδα», εἶπε, δείξας τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην παρευρισκομένην δεσποινίδα Χατζίσκου. Οἱ ὡραῖοι καὶ γλαυκοὶ τῆς Βασιλίσσης ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυσαν. Τὸ δάκρυον διέλαμψεν ὡς ἀδάμας ἐπὶ τῶν ὠχρῶν αὐτῆς παρειῶν. Ἦτο τὸ τελευταῖον δάκρυον τῆς ἀγάπης, ὅπερ ὡς ἀποχαιρετισμὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα!

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης νάρκωσις καὶ ἀφασία κατέλαβον αὐτήν, μεθ' ἃς ἤρξατο ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου. Τὴν 8/20 Μαΐου 1875, ἡμέραν Πέμπτην, ὅτε ὁ κώδων ἐσήμαινε μεσημβρίαν, παρέδιδε τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἀφεῖσα τὸν κόσμον, ἐν ᾧ τόσον ᾐσθάνθη, ἠγάπησεν, ἐπόθησεν, εὐηργέτησε καὶ τόσον ἐδοξάσθη καὶ ἐλατρεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐφ' οὗ ἐβασίλευσεν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἐδοκιμάσθη καὶ ἠδικήθη. Τὴν κλίνην

αὐτῆς περιεστοίχισαν θρηνοῦσαι αἱ τρεῖς προσφιλεῖς ὡς θυγατέρες Ἀσπασία, Ῥηγγίνα καὶ Ξάνθη· πρὸς τὰ δεξιὰ παρίστατο ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἔλιμαρδ· ἐν τῇ παραπλεύρῳ αἰθούσῃ ἅπασα ἡ Αὐλὴ μετὰ τῶν ἐπισημοτήτων τῆς Βαμβέργης γονυπετεῖς προσηύχοντο. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀφίκοντο ἐξ Ὀλδεμβούργου ὁ προσφιλὴς αὐτῆς ἀδελφὸς Μέγας Δοὺξ Πέτρος καὶ ἡ ἀγαπητὴ νύμφη Μεγάλη Δούκισσα Ἐλισάβετ. Ἐζήτησαν ἵνα ἀποσυρθῶσι πάντες οἱ ἐν τῷ δωματίῳ τῆς θανούσης, μεθ' ὃ μείναντες μόνοι προσηυχήθησαν παρὰ τῇ νεκρᾷ.

Παρασκευή, 9/21 Μαΐου.—Εἶναι νύξ. Ἡ φύσις ἤρεμος σιγᾷ. Ἡ Βαμβέργη ὑπνώττουσα φωτίζεται ὑπὸ μυριάδων λαμπτήρων, τῶν ἐκ τοῦ οὐρανίου θόλου ἐξηρτημένων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς Αἰθούσης, πενθίμως διασκευασθείσης, ἐν τῷ μέσῳ πυκνῶν φυλλωμάτων καὶ ποικίλων ἀνθέων, πληρούντων εὐωδίας τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς αἰθούσης, κοιμᾶται τὸν αἰώνιον ὕπνον τῆς γαλήνης ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, φέρουσα, κατὰ ῥητὴν ἐντολήν της, μαῦρον βελούδινον ἔνδυμα.

Ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τῆς νεκρικῆς κλίνης ἐτέθη τὸ χρυσοῦν αὐτῆς Μετάλλιον, ὅπερ ἔφερεν ἀφ' ἑνὸς κεχαραγμένην τὴν εἰκόνα της καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ῥητόν, ὃ εἶχεν ἔμβλημα τοῦ βίου της :

«Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει».

Ἐνεκρώθησαν οἱ θερμοὶ παλμοὶ τῆς καρδίας καὶ ἐθραύσθησαν αἱ χορδαὶ τῆς λύρας, αἱ ἀναπέμ-

ψασαι ᾆσμα ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐσβέσθη ἡ ἀναλαμπὴ τῶν σπινθήρων τοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ τόσαι ἐγεννήθησαν μεγαλουργοὶ ἰδέαι. Ἐψυχράνθη ἡ χείρ, ἥτις ἀφθόνως ἐπεδαψίλευεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Βαμβέργῃ τὴν εὐποιίαν!

Ἐναλλὰξ ἐκ τῶν τῆς Αὐλῆς ἀγρυπνοῦσι παρ' αὐτῇ. Τελευταία φύλαξ, πρὸς ἣν ἐδόθη ἡ κλεὶς τῆς λάρνακος, ἐγένετο ἡ Κυρία τῆς Τιμῆς Χατζίσκου. Ἦτο, λέγει, μία ἐκ τῶν θλιβερωτέρων στιγμῶν τῆς ζωῆς της, ἀφεῖσα ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη ἐπὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς. Ῥῖγος, συγκίνησις, λυγμοὶ κατέπνιγον αὐτὴν θεωμένην νεκρὰν Ἐκείνην, ἥτις τόσον τῇ ἐνέπνεε σέβας, καὶ εἰς τὸ βλέμμα τῆς ὁποίας τοσαύτην εὕρισκε ζωὴν καὶ ἐπιβλητικότητα, τοσούτῳ σπινθηρίζον πνεῦμα. Προσευχομένη ἡ δεσποινὶς Χατζίσκου διέκρινε μεταξὺ τῶν πολλῶν λαμπάδων δύο μικροτέρας λευκάς, αἵτινες ἐκαίοντο ὡς θυσία καὶ λιβανωτός. Ἦσαν τὰ κηρία τῶν Βασιλέων τοῦ τελευταίου ἐν Ἀθήναις Πάσχα, ἁγιασθέντα κατὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ἅτινα κατ' ἐντολὴν τῆς Βασιλίσσης εἶχον διατηρηθῇ ἐν τῷ ἑρμαρίῳ αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐκομίσθησαν εἰς Βαμβέργην. Αὗται ἡνάφθησαν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Ὄθωνος καὶ ἐφυλάχθησαν εὐλαβῶς ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης, ὅπως καὶ κατὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἀναφθῶσιν. Ἡ δὲ δεσποινὶς Χατζίσκου παραλαβοῦσα, ὡς ἱερὰ κειμήλια, μετέφερεν εἰς Ἑλλάδα καί, λειτουργοῦντος τοῦ ἱερέως ἐν τῷ Α' κοιμητηρίῳ, ἔκαυσεν αὐτάς.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Σαββάτου οἱ κώδωνες

τῶν ἐκκλησιῶν ἔκρουον ἠχοῦντες πενθίμως. Ἅπαντες οἱ ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Βαμβέργης ἐν στολῇ καὶ πένθει ἐδεξιοῦντο τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν διαφόρων Αὐλῶν καὶ πόλεων, οἵτινες κατέθετον στεφάνους. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ ἐξοχικῶν κτημάτων συνηθροίσθησαν πρὸ τῶν ἀνακτόρων. Ἐν τῇ ὄψει αὐτῶν ἐξεδηλοῦτο ἡ λύπη καὶ τὸ πένθος. Ἅμα δὲ ἠνεῴχθησαν αὐτοῖς αἱ πύλαι, εἰσώρμησαν ἵνα ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τῆς νεκρᾶς, ἥτις ἐπὶ δεκατριετίαν δὲν ἐπαύσατο εὐεργετοῦσα αὐτούς.

Τὴν 2αν ὥραν μ. μ. ἐψάλησαν αἱ νεκρώσιμοι εὐχαί, καὶ τὴν 6ην ἤρξατο ἡ προπομπὴ ἐκ Βαμβέργης διὰ Μόναχον, ἐν μεγάλῃ τελετῇ καὶ ἐπισημότητι, προπορευομένου τοῦ αὐλάρχου καὶ φέροντος τὸ σκῆπτρον.

Τὸ πένθος ὡδήγουν ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος, ὁ πρίγκιψ Ἔλιμαρδ, οἱ ἐξ ἀδελφῆς πρίγκιπες Βάσιγκτων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς. Τὰς ταινίας ἐκράτουν πρίγκιπες καὶ ἐκ τῶν Αὐλῶν τῆς Βαμβέργης καὶ τοῦ Μονάχου. Παρηκολούθουν ἅπασα ἡ Αὐλὴ τῆς Βαμβέργης, αἱ δύο Ἑλληνίδες μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν βαρώνων Σρόττεμβεργ καὶ Βύρτζβουργ, οἱ ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένοι καὶ αἱ ἐπισημότητες τῆς Βαμβέργης.

Ἡ συνοδία ἀφίκετο περὶ τὸ μεσονύκτιον δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας εἰς Μόναχον. Πρὸ τοῦ τελευταίου σταθμοῦ ἀνέμενον οἱ ταχθέντες ὑπὸ τῆς βαυαρικῆς Αὐλῆς, ὅπως συνοδεύσωσι τὴν νεκρὰν καὶ τῇ ἀποδοθῶσιν αἱ ἀνήκουσαι εἰς Βασίλισσαν τιμαί. Κατὰ

τὴν ἄφιξιν ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ Μονάχου τὸ πλῆθος μέχρις ἀποπνιγμοῦ συνωστίζετο. Φρουροὶ καὶ στρατὸς παρετάχθησαν καθ' ὅλας τὰς ὁδοὺς καὶ πλατείας, ὁπόθεν ἔμελλε νὰ διαβῇ ἡ νεκρώσιμος πομπή. Ἦτό τι ἀσύνηθες καὶ μοναδικὸν τὸ φαινόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ἡ χωροῦσα βραδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς βασιλικὴ νεκροφόρος, αἱ περιστοιχίζουσαι ἐπίσημοι κυρίαι ἐν βαρυτάτῳ πένθει, τὰ κινούμενα ἀπειροπληθῆ φῶτα τῶν λαμπάδων καὶ ἡ συρροὴ τοῦ λαοῦ! Κατὰ τὴν καμπὴν τῆς μεγάλης πλατείας οἱ Ἕλληνες ἀναμένοντες κατέθεσαν ἐπὶ τῆς σοροῦ στέφανον ἐκ φυσικῶν ἀνθέων, φέροντα τὴν ἐπιγραφήν: «Οἱ ἐν Μονάχῳ εὐγνωμονοῦντες Ἕλληνες». Ἀληθῶς αἴδιον εὐγνωμοσύνην ἀποτίνουσιν οἱ ἐκ τῶν τότε σπουδαστῶν Ἑλλήνων. Πολλοὺς τούτων ἡ Βασίλισσα συνέδραμε δι' ἰδίων χρημάτων, καὶ εἰς πλείστους ἐγένετο ἀρωγός, συστήσασα εἰς τὴν προστασίαν τοῦ βαρώνου Σίνα καὶ ἄλλων πλουσίων ὁμογενῶν.

Στεφάνους κατέθεσαν ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ὁ Ὀλδεμβουργικὸς Οἶκος, πλεῖσται Αὐλαὶ τῆς Γερμανίας, οἱ πρίγκιπες τῆς Βαυαρίας, ἡ Αὐλὴ τῆς Βαμβέργης καὶ πολλοὶ μεγιστᾶνες. Συγκινητικὸν καὶ ἐπιβάλλον ἦτο ἐπίσης τὸ θέαμα τῶν ἀνημμένων λαμπάδων καὶ ἡ παρέλασις τῶν ἐπισημοτήτων, ὅτε εἰσήρχοντο ἐν τῷ ἀπέναντι τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων αὐλικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γαϊτάνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατετέθη τὸ ἀνθοσκεπὲς φέρετρον, καὶ ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Ἀπεχαιρέτισε τὴν νεκρὰν ὁ ἱερεὺς δι' ὡραίου λόγου ἐξυμνήσας τὰς ἀρετὰς αὐτῆς.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐναπετέθη ἐπὶ τοῦ φερέτρου καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Διάδημα. Κατεβιβάσθη εἶτα ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ ἐτοποθετήθη ἡ σορὸς τῆς Ἀμαλίας παρὰ τὴν τοῦ πεφιλημένου αὐτῆς συζύγου Ὄθωνος.

Στενὴ κλίμαξ, ἐκ δεκαπέντε βαθμίδων, φέρει εἰς τὸ βαθὺ καὶ σκυθρωπὸν θολωτὸν δωμάτιον τοῦ αἰωνίου ὕπνου. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπικρατεῖ καὶ ἀληθὴς ἡσυχία θανάτου. Ἀμυδρὸν φῶς, διὰ κιγκλιδωτοῦ παραθύρου εἰσερχόμενον, μόλις φωτίζει τὸ λελαξευμένον οἴκημα, ἔνθα κεῖνται δύο ἐκ ψευδαργύρου σαρκοφάγοι ἐγκλείοντες τὰ ὀστᾶ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας. Οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὸ καὶ προσευχηθέντες ἐν κατανύξει πρὸ τῶν σεπτῶν νεκρῶν, ἔτι ζωηρότερον συνησθάνθησαν τὴν ματαιότητα τοῦ βίου, ἰδόντες τὴν ἐπὶ τοῦ παραθύρου ἀράχνην ὑφαίνουσαν ἀμερίμνως τὸν ἱστόν της!

Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ σαρκοφάγου ἀναγινώσκεται ἑλληνικοῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή:

ΟΘΩΝ Α'.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΙΓΚΙΨ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ
ΕΓΕΝΝΗΘΗ ΤΗι 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1815
ΑΠΕΒΙΩΣΕ ΤΗι 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1867

καὶ τοῦ πρὸς τὰ δεξιά:

ΑΜΑΛΙΑ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΙΓΚΙΠΕΣΣΑ ΤΟΥ ΟΛΔΕΜΒΟΥΡΓΟΥ
ΓΕΝΝΗΘΕΙΣΑ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1818
ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣΑ 20 ΜΑΪΟΥ 1875

Τακτικὴν Διαθήκην της ἀφῆκεν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία γερμανιστὶ μετ' ἐπιστολῆς, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Μέγαν Δοῦκα Πέτρον. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἐλήφθη ἀντίγραφον εἰς τὸ γαλλικόν, ὃ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν· ἐξ αὐτοῦ μεταφρασθεῖσα ἑλληνιστὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐφημερίδι «Στοᾷ», ἐξ ἧς ἀναδημοσιεύομεν αὐτήν.

Διὰ τῆς Διαθήκης ἐκληροδότησεν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Μέγαν Δοῦκα Πέτρον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ τὰ κτήματα καὶ τὰ κοσμήματα· εἰς τὸν ἀδελφόν, πρίγκιπα Ἔλιμαρδ, τὸ χρηματικὸν μέρος τῆς περιουσίας· εἰς τοὺς ἐκ τῆς ἀδελφῆς της Φρειδερίκης ἀνεψιοὺς Βάσιγκτων τὸ κτῆμα τοῦ Brükenau. Ὥρισε προσέτι, ἵνα πάντες τῆς ἐν Βαμβέργῃ Αὐλῆς λαμβάνωσιν ἐφ' ὅρου ζωῆς τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Μετὰ τὴν ἀποσφράγισιν τῆς Διαθήκης ἐν Βαμβέργῃ ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος ἐξήγγειλε τοῖς ἐν τῇ Αὐλῇ τὴν ὑστάτην θέλησιν τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ ἀδελφῆς. Φιλόφρων καὶ γενναῖος, ἐπεσκέψατο ἕνα ἕκαστον προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἰς Ὀλδεμβοῦργον. Ἡ δεσποινὶς Ξάνθη Χατζίσκου μεταβᾶσα εἰς Wiesbaden ἵνα ἀποχαιρετήσῃ τὸν Μέγαν Δοῦκα καὶ τὴν Μεγάλην Δούκισσαν, παρεπιδημοῦντας διὰ τὰ λουτρά, ἔλαβεν ὡς ἐνθύμιον τὴν εἰκόνα τῆς Βασιλίσσης εἰς μέγα σχῆμα.

Ἡγεμὼν ἐκ τῶν σπανιωτάτων τῆς Εὐρώπης συνδυάζει ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος τὴν ἔκτακτον νοημοσύνην καὶ δραστηριότητα μετὰ τῆς δικαιοσύνης, εὐγενείας καὶ ὑψηλοφροσύνης. Κέκτηται ἁπάσας

τὰς ἀρετὰς τοῦ συζύγου, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ, ὧν ὑπόδειγμα παντὶ τῷ λαῷ του· εὐημερεῖ δὲ οὗτος ὑπὸ τὴν ἡγεμονείαν αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου θανοῦσα σύζυγος αὐτοῦ, θεία ἐκ μητρὸς τῆς βασιλίσσης ἡμῶν Ὄλγας, ἐκέκτητο τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Ἡγεμονὶς ὡραία καὶ ἀγαθή, ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῇ τὰ κάλλιστα αἰσθήματα καὶ τὰς ὑψίστας ἀρετάς, δι' ὧν ἐδοξάσθη ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Ὀλδεμβούργου.

Ὁ Μέγας Δοὺξ Πέτρος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐξόχως ἠγάπησαν, ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν. Αἱ στοργικώταται ἐνδείξεις τῆς ἀγάπης αὐτῶν, ὡς καὶ ἁπάσης τῆς Οἰκογενείας της, προεκάλουν τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ τὰ δάκρυα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς.

Συχνάκις μετέβαινεν εἰς Ὀλδεμβοῦργον, ἵν' ἀπολαύσῃ ἐν μέσῳ τῶν συγγενῶν της ὥρας γλυκείας γαλήνης καὶ ἀνακουφίσεως. Ἡ συντετριμμένη ὑπὸ τοῦ ἄλγους καρδία της ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην περιθάλψεως καὶ στοργῆς ἀδελφικῆς. Ἡ ἱερὰ ἀγάπη τοιούτων ἀδελφῶν ἐγένετο τὸ ἠθικὸν αὐτῆς ἔρεισμα. Αὕτη ἐμετρίαζε τὸν πόνον τῆς ψυχῆς της διὰ τὸν θάνατον τοῦ λατρευτοῦ της συζύγου καὶ τὴν στέρησιν τῆς θετῆς μητρός της Ἑλλάδος.

«Ὢ! ἂς ἠδυνάμην, ἔλεγεν ὅτε ᾐσθάνετο τὸ τέλος τῆς ζωῆς της πλησιάζον, νὰ ἐπανίδω τὴν Ἑλλάδα μου πρὶν ἀποθάνω! Ὢ Ἀθῆναι, Ἀθῆναι!»

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΔΟΥΚΑ ΠΕΤΡΟΝ

Ἐπιγραφή:

«Νὰ ἐγχειρισθῇ, μετὰ τὸν θάνατόν μου, εἰς τὸν προσφιλέστατόν μοι ἀδελφόν, τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα, τὸν Μέγαν Δοῦκα τοῦ Ὀλδεμβούργου.

Ἀμαλία.

»Ἐν Βαμβέργῃ, τῇ 8/20 Σεπτεμβρίου 1869.

»Προσφιλέστατέ μοι Πέτρε, ἀγαπητέ μοι ἀδελφέ!

»Σήμερον ὑπέγραψα τὴν διαθήκην μου, τῆς ὁποίας κατέστησα σὲ ἐκτελεστήν. Ἡ διαθήκη μου εἶναι συντεταγμένη ἐντελῶς κατὰ τρόπον τυπικόν· ἀλλ' αἱ γραμμαὶ αὗται, αἱ συνοδεύουσαι αὐτήν, ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματά μου καὶ τὰς σκέψεις μου.

»Ἐν πρώτοις αἶνος, εὐγνωμοσύνη καὶ θαυμασμὸς εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα μου Ὅστις, παρὰ ταῖς δοκιμασίαις ἐν αἷς μὲ ὑπέβαλε, τόσον εὐσπλάγχνως πάντοτε μὲ ὡδήγησε, μὲ διεφύλαξε καὶ διέσωσεν. Εἴθε νὰ μοὶ φανῇ ἵλεως, νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματά μου, νὰ μὲ δεχθῇ ἐν τῇ αἰωνίᾳ Αὐτοῦ Βασιλείᾳ καὶ νὰ ἑνώσῃ πάντας ἡμᾶς μετὰ τῶν προσφιλῶν ἡμῖν κεκοιμημένων περὶ τὸν θρόνον Αὐτοῦ, καὶ δώσῃ ἡμῖν τὴν αἰωνίαν μακαριότητα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

»Εἰς σέ, Πέτρε, εἰς τὸν Ἔλιμαρδ, εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, τὴν ἐκ ψυχῆς εὐγνωμοσύνην μου διὰ πᾶσαν τὴν πρός με ἀγάπην σας, διὰ πᾶσαν τὴν πρός με ἀφοσίωσιν ὑμῶν. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ προστατεύῃ ὑμᾶς! Εὐχαριστῶ πάντας τοὺς συγγενεῖς μου, ἰδίᾳ τὴν ἀγαπητήν μου νύμφην

Μαρίαν καὶ τὸν γαμβρόν μου Λουϊτπόλδον, διὰ τὴν ἀγάπην των. Εἰς τὴν μητρικήν μου φίλην Κυρίαν Πλουσκὼφ τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου, ὅτι αὕτη ἐγένετό μοι πιστὸν ἔρεισμα ἐν πάσῃ περιστάσει, ἐν τῇ χαρᾷ ὡς καὶ ἐν τῇ θλίψει. Εὐχαριστῶ πάντας, ὅσοι ἐν καιροῖς πολλάκις χαλεποῖς ἐπεδείξαντο ἡμῖν συμπάθειαν καὶ πίστιν. Αἰτῶ συγγνώμην παρ' οἱουδήποτε, τὸν ὁποῖον ἠδίκησα ἢ ἐλύπησα. Συγχωρῶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας μου πάντας ἐκείνους, οἵτινες μὲ προσέβαλον, ἐσυκοφάντησαν, οἵτινες μὲ κατεδίωξαν ἢ μὲ ἠδίκησαν.

»Ὁ ἔρως μου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Λαόν της μὲ κατέχει μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς μου, ὡς κατεῖχε καὶ τὸν πολυαγαπημένον μου Ὄθωνα, ἄχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον του. Εἴθε νὰ γίνῃ εὐτυχὴς τόσον ὅσον ἀμφότεροι ἐποθήσαμεν νὰ τὴν καταστήσωμεν. Εἴθε τὰ ὄνειρα τῆς νεότητος ἡμῶν νὰ πραγματοποιηθῶσιν. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου καὶ τοῦ λαοῦ. Εἴθε νὰ διαφωτίζῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅπως ἐνισχύωνται καὶ προοδεύωσιν ἐν ὁμονοίᾳ, ἐν αὐταπαρνήσει καὶ ἐν μεγαλόφρονι φιλοδοξίᾳ πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν Αὐτὸς ὥρισεν αὐτοῖς. Εἴη ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν!

»Σοὶ συνιστῶ πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, οἵτινες ἤθελον λάβει ἀνάγκην βοηθείας ἢ προστασίας. Εἶμαι βεβαία, ὅτι ὑμεῖς, οἱ προσφιλέστατοί μοι, θέλετε σεβασθῇ τὴν τελευταίαν μου θέλησιν. Ὑγιαίνετε λοιπόν! Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σοῦ, τοῦ οἴκου σου, καὶ τοῦ Ὀλδεμβούργου. Εἴθε δὲ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ἡμῖν μακαρίαν ἀνάστασιν καὶ ἕνωσιν αἰωνίαν.

»Ἡ ἐν τῇ αἰωνιότητι πιστὴ ἀδελφή σας.

Ἀμαλία».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

κ τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διανοίγεται, κατὰ τὴν σήμερον ἐπέτειον τῆς Παλιγγενεσίας, ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ ἡ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Δι' αὐτῆς ἀναπαρίσταται ὁ ἀθλητικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅστις, ἐν τῇ φυσιολατρικῇ αὐτῶν θρησκείᾳ γεννηθείς, ἐμορφώθη καὶ διεπλάσθη ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἄλτεως, ἐκεῖ ἔνθα Φειδίας ὁ ἀθάνατος παρήγαγε τὸν Ὀλύμπιον Δία.

Ἡ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ ἰδέα τῶν Πανελληνίων Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων δὲν συνετάφη μετὰ τῶν θεῶν τῆς ἀρχαιότητος, μετὰ τῶν βωμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ πτερόεσσα διήρχετο τὰς ἐκτάσεις διαχέουσα τὴν ἀρωματώδη πνοήν, τὴν ζωογόνον αὐτῆς αὔραν, ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησαν εὐθαλεῖς κλῶνες τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ῥίζης. Μετὰ αἰῶνας ἡ θεὰ Ἐλευθερία πνεύσασα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀναπαράγει ἐν

τῷ πατρίῳ ἐδάφει τὴν καλλίκομον ταύτην ρίζαν, ἵνα ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν χρόνων καρποὺς εὐχύμους ἀναδείξῃ.

Σημαίαν εἰρήνης καὶ δόξης ἡ Νέα Ἑλλὰς ἀναπετάσασα, ἐκάλεσεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς τοὺς ἀρίστους ν' ἀθλήσωσι, παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ. Ἠδελφωμέναι, πρὸ τοῦ ἀνδριάντος νέου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τοῦ **Γεωργίου Ἀβέρωφ**, συμπλέκονται αἱ σημαῖαι τῶν πεπολιτισμένων Ἐθνῶν, ὧν τὰ εὐγενῆ τέκνα εἰς τὸ σάλπισμα τῆς Ἑλλάδος προσῆλθον.

Κωνσταντῖνος ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, ὡς ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους καὶ Ἰφίτου, ἠσπάσατο τὸν θαλερὸν κλῶνα, ὃν ἡ θεὰ Ἐλευθερία αὐτῷ προσέφερε, καὶ πρῶτος τὴν ἀναβίωσιν τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἐνεκαίνισε, τῇ φιλοπάτριδι ἀρωγῇ καὶ ἁμίλλῃ τῶν πριγκίπων αὐτοῦ ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Νικολάου. Βαθύφρων ἄναξ, λαοφίλητος Μονάρχης, **Γεώργιος ὁ Α΄**, εὐλογῶν τοὺς υἱούς του ὡς πρῶτος Ἑλλανοδίκης ἐν τῇ Διεθνεῖ τῶν Ἀγώνων Ἑορτῇ, στεφανώνει ἐλαίᾳ καὶ δάφνῃ τοὺς νικητάς. Βασίλισσα ὡραία, Νεφέλη τοῦ Νέβα, Λευκὴ λαμπηδών, καὶ τὰ θεῖα δῶρα τῆς Φιλανθρωπίας ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐπιδαψιλευομένη, ἡ **Ὄλγα**, συμπαρίσταται μετὰ ἐρατεινῆς νύμφης, τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας, θυγατρὸς καὶ τῶν υἱῶν, καὶ εὐπροσηγόρως χαιρετίζουσι τὴν ἰδέαν τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων.

Μυριάδες Ἑλλήνων ἐκ πάντων τῶν ἑλληνικῶν κέντρων θεαταὶ συρρεύσαντες ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ

Σταδίῳ τὴν ὑπερτάτην ἐκδηλοῦσιν ἰδέαν τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἱερὸς ἐνθουσιασμός, ἐθνικὴ φιλοτιμία καὶ φιλοπατρία συνέχει καὶ συγκρατεῖ πάντας.

Τίς νὰ φαντασθῇ ἠδύνατο, ὅτι ἡ ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς ἐξελθοῦσα πρώτη ἑλληνικὴ πόλις τοῦ Εἰκοσιένα ἤθελεν ἀποβῇ, ἐν τῇ ἀνελίξει ἑξήκοντα μόνον ἐτῶν, τοσοῦτο περιφανής, ὥστε ν' ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν πεφωτισμένων Ἐθνῶν τοῦ Παλαιοῦ καὶ Νέου Κόσμου αὐτὴ πρώτη δικαιουμένη εἰς τὴν τέλεσιν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων!

Τίς καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τοῦ Ἀγῶνος, ἐπιζῶν ἔτι ἔνδοξος ἀγωνιστής, ἠδύνατο καὶ νὰ ὀνειροπολήσῃ κἄν, ὅτι ἤθελε παρακαθήσει θεατὴς εἰρηνικῶν Ἀγώνων ἁμίλλης καὶ δόξης ἐν τῷ ὑπὸ γῆν τεθαμμένῳ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ, ὅπερ αἴφνης καὶ ὡς διὰ μαγείας τινὸς ἀνέθορε καὶ περιεβλήθη τὴν ἀρχαίαν του καλλονήν, ἀπαστράψαν ἐν ὅλῃ τῇ αἴγλῃ καὶ τῇ ἐπιβλητικότητι αὐτοῦ!

Ἀλλὰ ποῖον θέαμα θαυμάσιον καὶ μοναδικόν! ποία σκηνογραφία γοητευτική! Ἐκθαμβοῦται τὸ ὄμμα, καὶ ῥῖγος ἱερᾶς συγκινήσεως πλημμυρεῖ τῶν θεατῶν τὰς αἰσθήσεις!

Ποῦ ἄλλοθι γῆς τόσοι συντρέχουσι φύσεως καὶ τέχνης παράγοντες, ὅπως τὸν πανηγυρισμὸν Διεθνῶν Ἀγώνων διὰ τοσαύτης περιβάλωσιν αἴγλης;

Ποῦ ἀλλοῦ Λυκαβηττός, Ὑμηττὸς καὶ Φαληρικὴ καὶ Στύλοι τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ὁ Ἱερὸς τῆς Ἀκροπόλεως βράχος μὲ τὸν ἐπ' αὐτοῦ Παρθενῶνα

καὶ τὰ Προπύλαια καὶ Ναὸν Ἀπτέρου Νίκης καὶ Ἐρέχθειον, δημιουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης μεγαλοφυΐας, πλαισιοῦντα ἐν ἀπόψει τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον;

Πατρὶς ἡ Ἑλλὰς ὡς νὰ προκύπτῃ ἐκ τούτων βαίνουσα ὡραία καὶ μεγαλοπρεπής, ἵν' ἀποδώσῃ τὴν πορφύραν τῷ Νέῳ Κωνσταντίνῳ, ἵν' ἀσπασθῇ τοὺς στεφανηφόρους υἱούς της, οἵτινες ὑπὸ σύμβολον Πατρίς, Νίκη, ἤθλησαν καὶ ἐνίκησαν! Παρελαύνουσιν ἤδη τὸν στίβον τοῦ καλλιμαρμάρου Σταδίου πρὸ μυριάδων θεατῶν, συνηδελφωμένοι μετὰ τῶν ξένων νικητῶν, φέροντες τοὺς κλάδους τοῦ κοτίνου καὶ τῆς δάφνης ἐκ τῶν τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ὀλυμπίας.

Ἐν μέσῳ τῶν θείων ἁρμονιῶν τῆς πινδαρικῆς ᾠδῆς, ἣν ἀπόγονος τοῦ Ὀρφέως ἐτόνισεν, ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν, λουόμενος ὑπὸ τῶν χρυσῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἡγεῖται πάντων ὁ Μαραθωνοδρόμος νικητὴς ἐν τῇ ἐθνικῇ περιβολῇ καὶ κρατεῖ ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς Παλιγγενεσίας! Εἶναι ὁ ἀπόγονος τῶν παλληκαρίων τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου. Εἶναι ὁ υἱὸς τῶν Ἀγωνιστῶν. Ἡ φουστανέλλα καὶ τὸ φέσι του ἀναμιμνήσκει τοῖς θεαταῖς τοὺς ἥρωας τῆς Ἀναγεννήσεως, τὸν Τζαβέλλαν, Παπαφλέσσαν, Μπότσαρην καὶ τὸν πρῶτον τῆς Ἑλλάδος Βασιλέα Ὄθωνα.

Ἐπὶ τῇ παρελάσει τοῦ Ἕλληνος παλληκαρίου οἱ παλμοὶ πάντων συνενοῦνται καὶ δονοῦσιν ἐπὶ τῆς πολυχόρδου λύρας μελῳδικώτατον ἦχον, τὸν ἦχον τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ἦχον τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας.

Τιμὴ καὶ δόξα πρὸς τοὺς Ὀλυμπιονίκας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, οἵτινες παρέδωκαν τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὁσίου ἐν τῇ δυάδι τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, δι' ὧν ἐδοξάσθησαν.

Ἀνατείνωμεν πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, τοὺς δημιουργοὺς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐκλείας, πρὸς τοὺς πατέρας τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς πρώτους τῆς Νέας Ἑλλάδος Βασιλεῖς, τοὺς σκαπανεῖς τῆς ἐθνικῆς Ἰδέας καὶ δικαιουμένους ἐπὶ τῆς εὐγνώμονος ἡμῶν μνήμης.

Καὶ σημαίαν δικαιοσύνης, σημαίαν γεραρὰν ὑψοῦντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυανοῦ συμπλέγματος, ὅπερ κυματίζει πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, εὐχηθῶμεν ἵνα τὰ ὀστᾶ τοῦ **Ὄθωνος** καὶ τῆς **Ἀμαλίας**, ἅτινα ἐν ξένῃ κεῖνται γῇ, ἀνακομισθῶσι μετὰ δόξης, ἐν ἡμέραις ἐγκαινιζομένης νέας ἐθνικῆς δράσεως, ὑπὸ τὴν Δυναστείαν βασιλέως λαοφιλοῦς Γεωργίου τοῦ Α', καὶ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἣν οὗτοι τοσοῦτον ἠγάπησαν.

Οἱ Ἕλληνες, οἱ δεξιωθέντες τὰ ὀστᾶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ ἀνδριάντας τῷ Κοραῇ, Ῥήγᾳ, Ἀνδρούτσῳ, Διάκῳ, Κολοκοτρώνῃ. Καραϊσκάκῃ, Μιαούλῃ ἀνυψώσαντες, ἂς ἐγείρωμεν ἐκεῖ που, παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰλισσοῦ, Μνημεῖον τῶν πρώτων Βασιλέων, ὡς ἔθνος εὐγνωμον καὶ εὐσεβές.

Αἱ σκιαὶ τῶν προγόνων καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, αἱ πτερυγίζουσαι τὰς ἡμέρας ταύτας ἐφ' ἡμῶν καὶ ἀσπαζόμεναι ἀοράτως τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, τοὺς πα-

νηγυρίζοντας μετὰ τῆς μεγάλης Ἑορτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ δύο τοῦ Ἔθνους μεγάλας Ἑορτάς, τὴν τῆς 25ης Μαρτίου καὶ τὴν Ὀλυμπιακήν, θέλουσιν εὐλογεῖ ἡμᾶς. Αἱ ψυχαὶ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας περιιπτάμεναι θέλουσιν ἐπαναπαυθῇ. Αἱ εὐχαὶ αὐτῶν, ἃς διὰ ζώσης φωνῆς ἐξέπεμψαν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐγγράφους ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην παρέδωκαν τῷ Ἔθνει ἡμῶν, θέλουσιν ἐνισχύει ἡμᾶς ἐν τῷ μέλλοντι. Τότε καὶ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις θέλει ἐξιλεωθῇ· ὁ δὲ σύνδεσμος τῆς ἱερᾶς στοργῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τοῦ Παρόντος πρὸς τὸ Παρελθὸν ἀποτελεσθῇ.

Εἴθε αἱ χρυσαῖ ἐλπίδες, αἵτινες ἔστεφον τὰ τρόπαια τοῦ Ἀγῶνος, ἐκπληρωθῶσι, καὶ τὰ ὡραῖα ὄνειρα, ἅτινα περιέβαλλον τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, πραγματωθῶσι καὶ διαχύσωσι τὴν αἴγλην καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς δόξης ἐπὶ τῆς Βασιλείας, τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους.

Τύποις Ν. Ταρουσοπούλου

